
Končno poročilo spremljanja
uvajanja obveznega
vsebinskega sklopa
Aktivno državljanstvo
v srednjih šolah

Končno poročilo spremljanja uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah

Poročilo pripravila in uredila: mag. Klavdija Šipuš

Metodološka analiza: dr. Tomi Deutsch

Strokovni pregled: mag. Jan Žitnik

Jezikovni pregled: Mojca Pipan

Priprava instrumentarija za opazovanje pouka: mag. Klavdija Šipuš, dr. Tomi Deutsch, mag. Jan Žitnik, dr. Vilma Brodnik, dr. Anton Polšak, mag. Sofija Baškarad, Jožica Gramc, Tanja Popit, Vojko Kunaver, Kristina Bratina

Izvedba opazovanja pouka: mag. Klavdija Šipuš, dr. Vilma Brodnik, dr. Anton Polšak, mag. Sofija Baškarad, Jožica Gramc, Tanja Popit, Vojko Kunaver, Kristina Bratina

Priprava anketnega vprašalnika za učitelje in dijake: mag. Klavdija Šipuš, dr. Tomi Deutsch, mag. Jan Žitnik

Priprava vprašanj za fokusne skupine: mag. Klavdija Šipuš in dr. Tomi Deutsch

Izvedba in transkript fokusnih skupin: mag. Klavdija Šipuš

Izdajatelj in založnik: Zavod RS za šolstvo

Predstavnica: Jasna Rojc

Spletna izdaja

Ljubljana, 2025

Publikacija je dostopna na povezavi:

www.zrss.si/pdf/koncno_porocilo_spremljanje_uvajanja_AD.pdf

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 244. seji, dne 22. 5. 2025, obravnaval in se seznanil s končnim poročilom spremljanja uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 239435267](https://nuk.azb.si/COBISS.SI-ID/239435267)

ISBN 978-961-03-1002-0 (PDF)

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

KAZALO

1 UVOD	3
1.1 Formalni okvir uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo.....	4
1.2 Utemeljitev spremljave in zagotovo skladnosti spremljave s potrjenim načrtom spremljanja uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah	4
1.3 Cilji izboljšav in kriteriji za ugotavljanje doseganja teh ciljev	5
2 METODOLOGIJA ZBIRANJA IN ANALIZE PODATKOV	7
2.1 Opis zbiranja podatkov	7
2.2 Opis vzorca.....	8
2.3 Opis analize podatkov po ciljih	13
3 ANALIZA REZULTATOV GLEDE NA POSAMEZNE CILJE IZBOLJŠAV	14
3.1 Cilj 1: Spodbuditi aktivno vlogo dijakov pri pouku z didaktičnimi pristopi, oblikami in metodami dela, ki podpirajo temeljne procese učenja, ter z obravnavo aktualnih družbenih problemov in interdisciplinarnim pristopom	14
3.2 Cilj 2: Omogočiti sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov in njihovo uresničljivost glede na predpisani obseg ur.....	49
3.3 Cilj 3: Spremljati uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja skozi celoten učni proces z uporabo raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja	51
3.4 Cilj 4: Pouk organizirati fleksibilno in v povezavi z okoljem	60
4 DRUGE POMEMBNE UGOTOVITVE SPREMLJANJA POUKA.....	72
5 SKLEP IN PREDLOGI IZBOLJŠAV	76
6 FINANČNO POROČILO.....	83
7 VIRI IN LITERATURA	83
8 PRILOGE	85

1 UVOD

Aktivno državljanstvo je obvezni vsebinski sklop v srednješolskih izobraževalnih programih, umeščen med t. i. druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela. Temeljni cilj je pridobivanje znanja, razvijanje spretnosti, stališč in vrednot, ki dijake usposabljaajo za informirano in odgovorno aktivno državljanstvo. Z vsebinskega vidika je zasnovano izrazito interdisciplinarno. V središče postavlja aktivnosti dijaka,¹ ki se z družbenimi zakonitostmi, pa tudi s svojimi dolžnostmi, pravicami in vlogo, seznanja in uči aktivno, v okviru avtentičnih nalog, ki se, kolikor je mogoče, povezujejo z dogajanjem v okolju.

V slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu se je do uvedbe Aktivnega državljanstva² v srednješolskih programih državljanska vzgoja pojavljala kot samostojni predmet v osnovni šoli in kot medpredmetna tema, ki je vključena v splošne cilje vzgoje in izobraževanja na vseh ravneh šolanja in kot tema, vključena v posamezne predmete v osnovni in srednji šoli,³ v gimnazijske programe pa je bila vključena tudi kot državljanska kultura v okviru obveznih izbirnih vsebin.

Številna poročila ter raziskave poudarjajo pomen vključevanja ciljev in vsebin državljanske vzgoje v različne izobraževalne podsisteme. V zadnji študiji državljanske vzgoje v šolah v Evropi⁴ je državljanska vzgoja opredeljena kot področje, ki spodbuja harmoničen soobstoj in vzajemno blagostanje med posamezniki in njihovimi skupnostmi, katerih del so. V demokratičnih družbah namreč državljanska vzgoja podpira šolajoče se, da postanejo aktivni, informirani in odgovorni državljani, ki bodo željni in zmožni prevzeti odgovornost zase in za svoje skupnosti na lokalni, regionalni, nacionalni in mednarodni ravni. Zapišejo, da mora zato državljanska vzgoja šolajoče se podpreti v pridobivanju znanja, razvijanju veščin, stališč in vrednot na štirih širših kompetenčnih področjih: učinkoviti in konstruktivni interakciji z drugimi, kritičnem mišljenju, delovanju v smeri družbene odgovornosti in demokratičnem delovanju.

Z uvedbo vsebin Aktivnega državljanstva kot samostojne in zaokrožene enote so ciljev in vsebin državljanske vzgoje deležni vsi dijaki in dijakinje raznolikih srednješolskih programov, kar je ključnega pomena za zagotavljanje in uresničevanje načela enakih možnosti ter pravičnosti v vzgoji in izobraževanju.

¹ V besedilu uporabljena moška slovnična oblika dijak velja tako za dijakinje kot dijake, moška slovnična oblika učitelj in ravnatelj pa tako za učiteljice, učitelje kot ravnateljice in ravnatelje.

² V besedilu je poimenovanje obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo namenoma zapisano z veliko začetnico, da se vzpostavi ločnica s konceptom aktivnega državljanstva, ki je sestavni del ciljev in vsebin tega obveznega vsebinskega sklopa.

³ *Citizenship Education at School in Europe 2017. Eurydice report.* (2017), Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.

⁴ Prav tam.

1.1 Formalni okvir uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na 205. seji, 20. 2. 2020, določil učni načrt za splošno in strokovno gimnazijo Aktivno državljanstvo v obsegu 35 ur, kot ga je predlagal Zavod RS za šolstvo. Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na 177. seji, 21. 2. 2020, določil katalog znanja za srednje strokovno izobraževanje Aktivno državljanstvo v obsegu 35 ur in katalog znanja Aktivno državljanstvo za srednje poklicno izobraževanje v obsegu 30 ur, kot ju je predlagal Zavod RS za šolstvo. V januarju in februarju 2020 so bili tako sprejeti novi oziroma prenovljeni srednješolski programi, ki so stopili v veljavo v šolskem letu 2020/2021 za dijake, vpisane v 1. letnik.⁵

V srednješolske izobraževalne programe je bila uvedena nova kategorija Druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela, v katero so, poleg Aktivnega državljanstva kot obveznega vsebinskega sklopa, umeščene obvezne izbirne vsebine v gimnazijskih programih oziroma interesne dejavnosti v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju.

Podlaga za izvedbo Aktivnega državljanstva je učni načrt oziroma katalog znanja.⁶ Izvaja se v 3. letniku, z izjemo možnosti izvedbe v srednjih poklicnih programih tudi v 2. letniku.⁷ Aktivno državljanstvo se ocenjuje opisno.

1.2 Utemeljitev spremljave in zagotovilo skladnosti spremljave s potrjenim načrtom spremljanja uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah

Spremljava uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo temelji na 20. členu Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja.⁸

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na 230. seji, dne 19. 10. 2023, obravnaval *Načrt spremljanja uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah* in v

⁵ Srednješolski izobraževalni programi so objavljeni na:

<http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/index.htm>. Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na 212. seji, 18. 2. 2021, določil katalog znanja Aktivno državljanstvo za nižje poklicno izobraževanje v obsegu 16 ur; v izvedbo bo Aktivno državljanstvo vstopilo ob prenovi programov nižjega poklicnega izobraževanja.

⁶ Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ.

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/aktivno_drzavljanstvo.pdf

Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ.

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/aktivno_drzavljanstvo_ssi.pdf

Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ.

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/aktivno_drzavljanstvo_spi.pdf

⁷ Gl. Okrožnica MIZŠ (6. 3. 2020), ki opredeljuje, da je v programih srednjega poklicnega izobraževanja možnost izvedbe tudi v 2. letniku.

⁸ Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21 in 105/22 – ZZNŠPP).

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>

skladu z 12. členom Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela potrdil omenjeni *Načrt spremljanja*.

Spremljanje uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo je potekalo v šolskem letu 2023/2024. Končno poročilo je bilo pripravljeno novembra 2024.

1.3 Cilji izboljšav in kriteriji za ugotavljanje doseganja teh ciljev

Temeljni namen je spremljanje uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo. Z obveznim vsebinskim sklopom Aktivno državljanstvo želimo ustvariti boljše pogoje za uresničevanje ciljev vzgoje in izobraževanja v vseh srednješolskih programih.

Cilj 1: Spodbuditi aktivno vlogo dijakov pri pouku z didaktičnimi pristopi, oblikami in metodami dela, ki podpirajo temeljne procese učenja, ter z obravnavo aktualnih družbenih problemov in interdisciplinarnim pristopom

Kazalniki:

- a. aktivnost dijakov pri pouku;
- b. uporaba didaktičnih pristopov, oblik in metod dela, ki podpirajo temeljne procese učenja;
- c. obravnavo aktualnih družbenih problemov;
- d. interdisciplinarnost izvajanja pouka.

Kriteriji:

- a. 75 % dijakov se strinja, da se pri pouku Aktivnega državljanstva aktivno vključujejo v pouk;
90 % učiteljev se strinja, da se pri pouku Aktivnega državljanstva dijaki aktivno vključujejo v pouk;
iz opazovanih ur je razvidna aktivna vloga dijakov;
- b. 75 % dijakov se strinja, da didaktični pristopi, metode in oblike dela podpirajo temeljne procese učenja pri pouku (kritično mišljenje in argumentacijo, sodelovalno učenje in konstruktivno reševanje problemov ter sprejemanje odločitev, informirano in odgovorno delovanje, refleksijo in (samo)vrednotenje ter sprejemanje odgovornosti);
90 % učiteljev se strinja, da didaktični pristopi, metode in oblike dela podpirajo temeljne procese učenja pri pouku (kritično mišljenje in argumentacijo, sodelovalno učenje in konstruktivno reševanje problemov ter sprejemanje odločitev, informirano in odgovorno delovanje, refleksijo in (samo)vrednotenje ter sprejemanje odgovornosti);
iz opazovanih ur so razvidni didaktični pristopi, metode in oblike dela, ki podpirajo temeljne procese učenja;
- c. 75 % dijakov se strinja, da se pri pouku obravnavajo aktualni družbeni problemi;
90 % učiteljev se strinja, da se pri pouku obravnavajo aktualni družbeni problemi;
- d. 90 % učiteljev se strinja, da se pouk izvaja interdisciplinarno.

Cilj 2: Omogočiti sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov in njihovo uresničljivost glede na predpisani obseg ur.

Kazalniki:

- a. sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov;
- b. mnenje učiteljev o uresničljivosti ciljev glede na predpisani obseg ur.

Kriteriji:

- a. 90 % učiteljev se strinja, da se pri pouku sočasno uresničujejo cilji različnih tematskih sklopov;
iz opazovanih ur je razvidno sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov;
- b. 90 % učiteljev se strinja, da so cilji v učnem načrtu oziroma katalogih znanja uresničljivi glede na predpisani obseg ur.

Cilj 3: Spremljati uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja skozi celoten učni proces z uporabo raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja.

Kazalniki:

- a. spremljanje uresničevanja ciljev in doseganja standardov znanja skozi celoten učni proces;
- b. uporaba raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja znanja (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.);
- c. mnenje učiteljev in dijakov o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja.

Kriteriji:

- a. 90 % učiteljev se strinja, da se uresničevanje ciljev in doseganje standardov spremljata skozi celoten učni proces;
- b. 75 % dijakov se strinja, da so uporabljeni raznoliki načini preverjanja in ocenjevanja znanja (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.);
90 % učiteljev se strinja, da so uporabljeni raznoliki načini preverjanja in ocenjevanja znanja (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.);
- c. 75 % dijakov ima pozitivno mnenje o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva;
90 % učiteljev ima pozitivno mnenje o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva.

Cilj 4: Pouk organizirati fleksibilno in v povezavi z okoljem.

Kazalniki:

- a. fleksibilnost organizacije pouka;
- b. povezovanje z okoljem pri organizaciji in izvajanju pouka;
- c. mnenje učiteljev, dijakov in ravnateljev o ustreznosti fleksibilnih oblik pouka za doseganje ciljev.

Kriteriji:

- a. 90 % učiteljev se strinja, da se pouk Aktivnega državljanstva izvaja fleksibilno;
- b. šole so se pri organizaciji in izvedbi pouka Aktivnega državljanstva povezale vsaj z eno ustrezno zunanjo entiteto;

- c. 75 % dijakov ima pozitivno mnenje o fleksibilnih oblikah izvajanja pouka Aktivnega državljanstva;
- 90 % učiteljev ima pozitivno mnenje o fleksibilnih oblikah izvajanja pouka Aktivnega državljanstva;
- iz fokusne skupine izhaja, da imajo ravnatelji pozitivno mnenje o fleksibilnih oblikah izvajanja pouka Aktivnega državljanstva.

2 METODOLOGIJA ZBIRANJA IN ANALIZE PODATKOV

2.1 Opis zbiranja podatkov

V *Načrtu spremljanja uvajanja vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah* je opredeljena spremljava v šolskem letu 2023/2024 na vseh srednjih poklicnih in strokovnih šolah ter vseh gimnazijah v Sloveniji.

Z dopisom Zavoda RS za šolstvo (št. 6041-9/2023-2, z dne 14. 12. 2023) so bile vse srednje šole seznanjene s potekom spremljanja uvajanja Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024. Z dopisom št. 6041-9/2023-3, z dne 14. 12. 2023, so bile obveščene v vzorec izbrane šole, kjer je potekalo opazovanje pouka. Z dopisom Zavoda RS za šolstvo (št. 6041-9/2023-6, z dne 6. 6. 2024), so vse srednje šole prejele obvestilo o spletnem anketiranju za učitelje Aktivnega državljanstva, z dopisom št. 041-9/2023-5, z dne 6. 6. 2024, pa so bile o spletnem anketiranju dijakov obveščene tiste šole, ki so bile naključno izbrane v vzorec anketiranja dijakov.

Fokusne skupine z učitelji, dijaki in ravnatelji so bile izvedene na podlagi povabila k sodelovanju v fokusni skupini in po oddaji podpisanega soglasja o snemanju s strani učiteljev, ravnateljev, dijakov in staršev dijakov (dopisi št. 6041-9/2023-7, z dne 6. 6. 2024, št. 6041-9/2023-8, z dne 6. 6. 2024, št. 6041-9/2023-9, z dne 6. 6. 2024, št. 6041-9/2023-10, z dne 6. 6. 2024, št. 6041-9/2023-11, z dne 14. 6. 2024 in št. 6041-9/2023-13, z dne 21. 6. 2024).

Spletno anketiranje dijakov in spletno anketiranje učiteljev sta potekali v juniju 2024. Vprašalnika za učitelje in dijakove sta prilogi tega poročila (*Priloga 1* in *Priloga 2*).

Opazovanje pouka Aktivnega državljanstva je potekalo od 29. 1. 2024 do 20. 6. 2024. Izvajalo ga je osem pedagoških svetovalcev Zavoda RS za šolstvo. Obrazec za opazovanje pouka Aktivnega državljanstva je priloga temu poročilu (*Priloga 3*).

Pet polstrukturiranih intervjujev v obliki fokusnih skupin je bilo izvedenih na platformi Zoom, in sicer:

- 12. 6. 2024: fokusna skupina z dijaki, ki so jih poučevali učitelji, ki so se udeležili enega ali več usposabljanj za učitelje Aktivnega državljanstva;
- 19. 6. 2024: fokusna skupina z učitelji, ki so se udeležili enega ali več usposabljanj za učitelje Aktivnega državljanstva;

- 17. 6. 2024: fokusna skupina z dijaki, ki jih poučujejo učitelji, ki se usposabljanj za učitelje Aktivnega državljanstva niso udeležili;
- 18. 6. 2024: fokusna skupina z učiteljicami, ki se usposabljanja za učitelje Aktivnega državljanstva niso udeležile;
- 27. 6. 2024: fokusna skupina z ravnateljicami.

Ena fokusna skupina z dijaki je bila izvedena v programu srednjega poklicnega izobraževanja, in sicer na njihovi šoli, 18. 6. 2024.

Pogovori v fokusnih skupinah so bili za namen prepisa pogovora in analize snemani. Pri tem smo upoštevali določila Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2). Posnetke smo hranili do prepisa in jih anonimizirali. Vprašanja za polstrukturirani intervju z dijaki, učitelji in ravnatelji v obliki fokusnih skupin so priloga temu poročilu (*Priloga 4, Priloga 5 in Priloga 6*).

2.2 Opis vzorca

2.2.1 Anketiranje učiteljev in dijakov

V *Načrtu spremljanja* je opredeljeno, da bodo v spletno anketiranje vključeni vsi učitelji, ki v šolskem letu 2023/2024 poučujejo Aktivno državljanstvo, in vzorec dijakov iz 20 % srednjih šol. Načrt spremljanja predvideva, da bo na vsaki šoli v anketiranje dijakov vključen en oddelek, šole pa bodo v vzorec izbrane naključno, na način, da bo zagotovljena reprezentativnost vseh programov (gimnazijskih, srednjih strokovnih in srednjih poklicnih programov).

Šole, izbrane v vzorec anketiranja dijakov, so same, glede na to, katere programe so na šoli izvajale, izbrale en oddelek dijakov gimnazijskega programa, programa srednjega strokovnega izobraževanja (SSI) in programa srednjega poklicnega izobraževanja (SPI). Npr., če so izvajale program SSI in program SPI, so izbrale en oddelek dijakov SSI in en oddelek dijakov SPI. Če so izvajale npr. gimnazijski program in SSI, so izbrale en oddelek dijakov v gimnazijskem programu in en oddelek dijakov SSI, in če so npr. izvajale samo gimnazijski program, so izbrale en oddelek dijakov gimnazijskega programa.

V analizo so bili tako vključeni odgovori 155 učiteljev Aktivnega državljanstva, ki so v šolskem letu 2023/2024 izvajali pouk Aktivnega državljanstva, in odgovori 756 dijakov, ki so v istem šolskem letu obiskovali pouk Aktivnega državljanstva.

V šolskem letu 2023/2024 je 61,3 % v anketi sodelujočih učiteljev poučevalo Aktivno državljanstvo v programih SSI, 43,9 % učiteljev v programih SPI in 47,1 % učiteljev v gimnazijskih programih. Štirje učitelji, ki so odgovarjali na anketni vprašalnik, so Aktivno državljanstvo poučevali v programu nižjega poklicnega izobraževanja. V anketnem vprašalniku so učitelji, ki so v tem šolskem letu Aktivno državljanstvo poučevali v več programih, izbrali enega in v nadaljevanju odgovarjali le za ta program (*Tabela 1*).

Tabela 1: Izbrani program, za katerega so učitelji odgovarjali v anketnem vprašalniku

	število	odstotek
Gimnazijski program (splošna ali strokovna gimnazija) (GIM)	60	38,7
Program srednjega strokovnega izobraževanja (SSI)	63	40,6
Program srednjega poklicnega izobraževanja (SPI)	32	20,6
Skupaj	155	100,0

Kot je razvidno iz podatkov v *Tabeli 1*, je 40,6 % učiteljev, ki so sodelovali v anketiranju, odgovarjalo za programe srednjega strokovnega izobraževanja (SSI), 38,7 % za gimnazijske programe (splošna in strokovna gimnazija) in 20,6 % za programe srednjega poklicnega izobraževanja (SPI).

86,5 % učiteljev, ki so odgovarjali na anketni vprašalnik, je v šolskem letu 2023/2024 pouk Aktivnega državljanstva izvajalo v 3. letniku, 11 % učiteljev pa v 2. letniku. Med štirimi učitelji, ki so izbrali kategorijo *Drugo*, sta dva učitelja Aktivno državljanstvo izvajala v 1. letniku, en učitelj je izvajal pouk na način, da so bile ure Aktivnega državljanstva razporejene med več letnikov, en učitelj pa tako, da ga je izvajal v 2. in 3. letniku (gl. *Prilogo 8*).

Tabela 2: Srednješolski programi, ki so jih obiskovali dijaki, sodelujoči v anketiranju

	število	odstotek
Gimnazijski program (splošna ali strokovna gimnazija) (GIM)	257	34,0
Program srednjega strokovnega izobraževanja (SSI)	288	38,1
Program srednjega poklicnega izobraževanja (SPI)	211	27,9
Skupaj	756	100,0

V skladu z *Načrtom spremljanja* so bili v analizo vključeni tudi odgovori dijakov, ki so v šolskem letu 2023/2024 obiskovali pouk Aktivnega državljanstva (756 = 100 %). 38,1 % dijakov je obiskovalo programe srednjega strokovnega izobraževanja, 34 % dijakov gimnazijske programe in 27,9 % dijakov programe srednjega poklicnega izobraževanja (*Tabela 2*). 81,9 % dijakov, ki je odgovarjalo na anketni vprašalnik, je v šolskem letu 2023/2024 obiskovalo 3. letnik, 18,1 % dijakov pa 2. letnik (gl. *Prilogo 7*).

2.2.2 Opazovanje pouka Aktivnega državljanstva

V *Načrtu spremljanja* je predvidenih 20 opazovanj pouka Aktivnega državljanstva na način, da bo na vsaki izbrani šoli izvedeno eno opazovanje, na katerem se bodo opazovale vse izvedene ure Aktivnega državljanstva v izbranem opazovalnem oddelku. Opredeljeno je, da bodo šole izbrane tako, da bodo v enakem deležu zastopani gimnazijski programi in programi SSI in SPI (50 % gimnazije in 50 % SSI in SPI). Oddelki bodo izbrani v dogovoru s šolo, opazovanje pouka pa bodo izvajali svetovalci Zavoda RS za šolstvo.

Tabela 3: Število opazovanih izvedb pouka na ravni posamezne izvedbe

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
1 ura	2	18,2	6	54,5	8	36,4
2 uri	7	63,6	3	27,3	10	45,5
3 ure	0	0,0	1	9,1	1	4,5
4 ure	0	0,0	1	9,1	1	4,5
5 ur	2	18,2	0	0,0	2	9,1
Skupaj	11	100,0	11	100,0	22	100,0

Med vsemi šolami, ki izvajajo gimnazijske programe, smo naključno izbrali 11 šol in med vsemi šolami, ki izvajajo programe SPI in/ali SSI, smo prav tako naključno izbrali 11 šol. Načrtovani vzorec opazovanja pouka Aktivnega državljanstva je tako v celoti realiziran. Izvedenih je bilo 22 opazovanj pouka Aktivnega državljanstva (ene ure ali sklopa ur v trajanju od 2 do 5 šolskih ur), od tega 11 opazovanj pouka v gimnazijskih programih (50 %) in 11 opazovanj pouka v programih SPI in SSI (Tabela 3).

Tabela 4: Število opazovanj na ravni šolske ure po posameznem programu

	število	odstotek
Gimnazija (GIM)	26	57,8
Srednje poklicno izobraževanje (SPI)	9	20,0
Srednje strokovno izobraževanje (SSI)	10	22,2
Skupaj	45	100,0

Za opazovalno enoto je bila določena ena šolska ura (45 minut). Opravljenih je bilo 45 opazovanih ur pouka Aktivnega državljanstva. Največji delež opazovanih ur je bil izveden v gimnazijskih programih (57,8 %). 22,2 % opazovanih ur pouka je bilo izvedenih v programih SSI in 20 % v programih SPI (Tabela 4).

Tabela 5: Letniki, v katerih je potekalo opazovanje pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
1. letnik	0	0,0	3	15,8	3	6,7
2. letnik	0	0,0	5	26,3	5	11,1
3. letnik	26	100,0	11	57,9	37	82,2
Skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

82,2 % vseh opazovanih ur pouka je potekalo v 3. letnikih, pet ur pouka (11,1 %) v 2. letnikih in tri ure pouka v 1. letniku (Tabela 5). Z naključnim vzorčenjem je bila v opazovanje pouka zajeta tudi šola, na kateri so v programih srednje poklicnega izobraževanja pouk Aktivnega državljanstva izvajali v prvem letniku.

2.2.3 Fokusne skupine

V *Načrtu spremljanja* je opredeljena izvedba fokusne skupine z učitelji, dijaki in ravnatelji. *Načrt* vključuje izvedbo fokusne skupine z učitelji, ki poučujejo v gimnazijskem, srednjem poklicnem in srednjem strokovnem programu (šest učiteljev), znotraj teh pa izvedbo z učitelji, ki so se udeležili usposabljanj za Aktivno državljanstvo, in tistih, ki se jih niso. Izvedba fokusne skupine z dijaki vključuje tiste dijake (šest dijakov), ki so jih poučevali učitelji, izbrani v fokusno skupino. S tem smo zagotovili tako reprezentativnost vzorca učiteljev kot vzorca dijakov. Pri vzorcu ravnateljev (3–6 ravnateljev), vključenih v fokusno skupino, pa je bila reprezentativnost zagotovljena z vključitvijo ravnateljev vseh programov (gimnazijski programi, programi srednjega strokovnega in srednjega poklicnega izobraževanja).

Na podlagi pobude članice Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje ob obravnavi *Načrta spremljanja uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah*, da ločeno izpeljemo fokusne skupine z učitelji, ki so se udeležili usposabljanj, in ločeno z učitelji, ki se usposabljanj niso udeležili, prav tako pa tudi ločeno z njihovimi dijaki, smo izvedli več fokusnih skupin, kot je predvidenih v načrtu. Z vključitvijo intervjuvancev glede na predvideno zastopanost programov (gimnazijski programi, programi SSI in SPI) je bil načrtovani vzorec v celoti realiziran.

V *Tabeli 6* je prikazan vzorec fokusnih skupin. Izvedene so bile naslednje fokusne skupine: fokusna skupina s šestimi učitelji, ki so se udeležili usposabljanj za Aktivno državljanstvo, fokusna skupina s tremi učitelji, ki se usposabljanj niso udeležili, fokusna skupina s šestimi dijaki, ki so jih poučevali učitelji, ki so se udeležili usposabljanj za Aktivno državljanstvo, fokusna skupina z osmimi dijaki, ki so jih poučevali učitelji, ki se usposabljanj niso udeležili. Naknadno smo organizirali in izvedli še eno fokusno skupino z dijaki, ki so obiskovali 2. letnik SPI. Te je poučevala učiteljica, ki se usposabljanja ni udeležila, pogovor z dijaki pa je bil izveden na šoli, ki so jo obiskovali.

K sodelovanju v fokusno skupino je bilo povabljenih pet ravnateljev. Dvema izmed njih se, zaradi neodložljivih obveznosti, sodelovanja ni uspelo udeležiti, zato so v fokusni skupini z ravnatelji sodelovale tri ravnateljice, in sicer:

- ravnateljica šole s približno 810 dijaki, na kateri izvajajo programe SPI in SSI;
- ravnateljica šole z 893 dijaki, na kateri izvajajo gimnazijski program (splošna gimnazija) in program SSI; in
- ravnateljica šole s približno 600 dijaki, na kateri izvajajo program tehniške gimnazije in program SSI.

Tabela 6: Sodelujoči v fokusnih skupinah

Sodelujoči	Program srednješolskega izobraževanja
Intervjuvanec 1	Ravnateljica šole, ki izvaja gimnazijski program in programe SSI
Intervjuvanec 2	Ravnateljica šole, ki izvaja programe SSI in programe SPI
Intervjuvanec 3	Ravnateljica šole, ki izvaja gimnazijski program in programe SSI
Intervjuvanec 4	Dijakinja 3. letnika programa SSI, dijakinja učitelja, ki se je udeležil več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 5	Dijakinja 3. letnika programa SSI, dijakinja učitelja, ki se je udeležil več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 6	Dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učitelja, ki se je udeležil več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 7	Dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učitelja, ki se je udeležil več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 8	Dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učitelja, ki se je udeležil več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 9	Dijak 3. letnika programa SPI, dijak učiteljice, ki se je udeležila več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 10	Dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učiteljice, ki se je udeležila več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 11	Dijakinja 3. letnika programa SPI, dijakinja učiteljice, ki se usposabljanja za učitelje AD ni udeležila
Intervjuvanec 12	Dijakinja 3. letnika programa SSI, dijakinja učitelja, ki se usposabljanja za učitelje AD ni udeležil
Intervjuvanec 13	Dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učiteljice, ki se usposabljanja za učitelje AD ni udeležila
Intervjuvanec 14	Dijak 2. letnika programa SPI, dijak učiteljice, ki se usposabljanja za učitelje AD ni udeležila
Intervjuvanec 15	Dijak 2. letnika programa SPI, dijak učiteljice, ki se usposabljanja za učitelje AD ni udeležila
Intervjuvanec 16	Dijak 2. letnika programa SPI, dijak učiteljice, ki se usposabljanja za učitelje AD ni udeležila
Intervjuvanec 17	Dijak 2. letnika programa SPI, dijak učiteljice, ki se usposabljanja za učitelje AD ni udeležila
Intervjuvanec 18	Dijakinja 2. letnika programa SPI, dijakinja učiteljice, ki se usposabljanja za učitelje AD ni udeležila
Intervjuvanec 19	Učiteljica v gimnazijskem programu, ki se je udeležila več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 20	Učitelj v gimnazijskem programu, ki se je udeležil več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 21	Učitelj v gimnazijskem programu, ki se je udeležil več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 22	Učiteljica v programu SPI, ki se je udeležila več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 23	Učiteljica v gimnazijskem programu, ki se usposabljanj za učitelje AD ni udeležila
Intervjuvanec 24	Učiteljica v gimnazijskem programu in programih SSI, ki se usposabljanj za AD ni udeležila
Intervjuvanec 25	Učiteljica v programu SPI, ki se usposabljanj za učitelje AD ni udeležila
Intervjuvanec 26	Učitelj v programu SSI, ki se je udeležil več usposabljanj za učitelje AD
Intervjuvanec 27	Učitelj v programu SPI, ki se je udeležil več usposabljanj za učitelje AD

Opazovanje pouka in fokusne skupine so bili realizirani v celoti, pri anketnem vprašalniku za učitelje in dijake natančne stopnje realizacije ne moremo izračunati, lahko pa na osnovi števila zbranih odgovorov sklepamo, da je stopnja realizacije precej visoka. V povprečju je namreč na anketni vprašalnik odgovarjal približno en učitelj na šolo in 18 dijakov na šolo v vzorcu.

2.3 Opis analize podatkov po ciljih

Cilj 1: Spodbuditi aktivno vlogo dijakov pri pouku z didaktičnimi pristopi, oblikami in metodami dela, ki podpirajo temeljne procese učenja, ter z obravnavo aktualnih družbenih problemov in interdisciplinarnim pristopom.

Instrumenti: opazovalni obrazec (*Priloga 3*), anketni vprašalnik za učitelje (*Priloga 2*), anketni vprašalnik za dijake (*Priloga 1*), polstrukturirani vprašalnik za fokusno skupino učiteljev (*Priloga 5*) in polstrukturirani vprašalnik za fokusno skupino dijakov (*Priloga 4*).

Postopek analize podatkov: kvantitativna analiza (opazovalni obrazec in anketni vprašalnik) in kvalitativna analiza (fokusna skupina).

Cilj 2: Omogočiti sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov in njihovo uresničljivost glede na predpisani obseg ur.

Instrumenti: anketni vprašalnik za učitelje (*Priloga 2*), polstrukturirani vprašalnik za fokusno skupino učiteljev (*Priloga 5*), opazovalni obrazec (*Priloga 3*).

Postopek analize podatkov: kvantitativna analiza (anketni vprašalnik in opazovalni obrazec) in kvalitativna analiza (fokusna skupina).

Cilj 3: Spremljati uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja skozi celoten učni proces z uporabo raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja.

Instrumenti: anketni vprašalnik za učitelje (*Priloga 2*), anketni vprašalnik za dijake (*Priloga 1*), polstrukturirani vprašalnik za fokusno skupino učiteljev (*Priloga 5*) in polstrukturirani vprašalnik za fokusno skupino dijakov (*Priloga 4*).

Postopek analize podatkov: kvantitativna analiza (anketni vprašalnik) in kvalitativna analiza (fokusna skupina).

Cilj 4: Pouk organizirati fleksibilno in v povezavi z okoljem.

Instrumenti: anketni vprašalnik za učitelje (*Priloga 2*), anketni vprašalnik za dijake (*Priloga 1*), polstrukturirani vprašalnik za fokusno skupino učiteljev (*Priloga 5*), polstrukturirani vprašalnik za fokusno skupino ravnateljev (*Priloga 6*) in polstrukturirani vprašalnik za fokusno skupino dijakov (*Priloga 4*).

Postopek analize podatkov: kvantitativna analiza (anketni vprašalnik) in kvalitativna analiza (fokusna skupina).

Ugotovitve fokusnih skupin dijakov in učiteljev niso vezane na kriterije ciljev, opredeljenih v *Načrtu spremljanja*. Med interpretacijo rezultatov so predstavljena zgolj tista razmišljanja intervjuvancev, ki sovpadajo s kriteriji ter poudarjajo kakovostne prakse ali kritično osvetlujejo potrebne izboljšave pouka na vsebinski, organizacijski in/ali izvedbeni ravni. Obsežnejše so rezultati fokusnih skupin zajeti v poglavju *Druge relevantne ugotovitve spremljanja pouka Aktivnega državljanstva*.

3 ANALIZA REZULTATOV GLEDE NA POSAMEZNE CILJE IZBOLJŠAV

3.1 Cilj 1: Spodbuditi aktivno vlogo dijakov pri pouku z didaktičnimi pristopi, oblikami in metodami dela, ki podpirajo temeljne procese učenja, ter z obravnavo aktualnih družbenih problemov in interdisciplinarnim pristopom

3.1.1 Kazalnik: aktivnost dijakov pri pouku

Kriterij a:

- 75 % dijakov se strinja, da se pri pouku Aktivnega državljanstva aktivno vključujejo v pouk;
- 90 % učiteljev se strinja, da se pri pouku Aktivnega državljanstva dijaki aktivno vključujejo v pouk;
- iz opazovanih ur je razvidna aktivna vloga dijakov.

Aktivno učenje temelji na širokem spektru didaktičnih strategij, metod in oblik dela, ki vsem dijakom omogočajo vključevanje in aktivno vlogo pri učenju. Zanimala sta nas mnenje dijakov o njihovih možnostih aktivnega sodelovanja in vključevanja v pouk Aktivnega državljanstva ter mnenje učiteljev o njihovi organizaciji in izvedbi pouka na način, ki je tako sodelovanje omogočalo.

Tabela 7: Mnenje dijakov in učiteljev o aktivnem sodelovanju in vključevanju v pouk Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Pri pouku sem imel/a možnost aktivno sodelovati in se vključevati v pouk.	55	7,3	697	92,7	752	100,0
učitelji	Dijaki so aktivno sodelovali pri pouku.	4	2,6	150	97,4	154	100,0

92,7 % dijakov se je strinjalo, da so imeli možnost aktivnega sodelovanja in vključevanja v pouk Aktivnega državljanstva, 55 dijakov (7,3 %) pa je menilo, da jim ta možnost ni bila zagotovljena (Tabela 7). V 97,4 % so tudi učitelji menili, da je pouk Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024 potekal na način, da so dijaki aktivno sodelovali pri pouku, le štirje učitelji pa so menili, da ni bilo tako.

Tabela 8: Prisotnost sodelovanja dijakov z namenom izvedbe skupne dejavnosti pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	7	26,9	8	42,1	15	33,3
v manjši meri	3	11,5	5	26,3	8	17,8
v večji meri	1	3,8	6	31,6	7	15,6
da, v celoti	15	57,7	0	0,0	15	33,3
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri pouku Aktivnega državljanstva smo opazovali sodelovanje med dijaki z namenom izvedbe skupne dejavnosti (*Tabela 8*). Analiza rezultatov opazovanja pouka pokaže, da je bilo vsaj v manjši meri sodelovanje dijakov z namenom izvedbe neke skupne dejavnosti prisotno pri 66,7 % vseh opazovanih ur. Sodelovanje dijakov z namenom izvedbe skupne dejavnosti je bilo v celoti prisotno zgolj pri urah pouka v gimnazijskih programih (57,7 % ur v gimnazijskih programih).

Dijakinja v fokusni skupini poroča o aktivni vlogi in sodelovanju dijakov pri izvajanju dejavnosti, med katerimi sta potekala tudi opredeljevanje problemov in načrtovanje rešitev:

... na temo participativnega proračuna, kjer smo izvedeli, kaj je to in smo lahko izkusili sami. Torej, vsak razred je dal par idej za neke izboljšave na šoli in potem so vsi dijaki glasovali, pa smo si potem izbrali nekaj izboljšav ... Potem smo imeli davčno opismenjevanje. Učili smo se torej o davkih, zakaj jih imamo, pa tudi svoja mnenja smo morali izraziti ... če se nam zdi, da bi mogli biti višji, nižji. Temu je sledilo načrtovanje mikro avanture, ki sta jo vodila dva člana Popotniške zveze Slovenije. Ta je iskreno meni bila najljubša delavnica, izvajala se je znotraj razreda, kjer smo se razdelili na šest skupin in vsaka skupina je morala načrtovati neko svojo mikro avanturo ... imeli smo budget ... res se je nabralo in je bilo res težko, tako da to nam je najbolj odprlo oči, se mi zdi. (Intervjuvanec 13, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učiteljice, ki se usposabljanj ni udeležila)

Tabela 9: Prisotnost zagotavljanja vključenosti vseh dijakov v dejavnosti pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	6	23,1	5	26,3	11	24,4
v manjši meri	4	15,4	6	31,6	10	22,2
v večji meri	2	7,7	7	36,8	9	20,0
da, v celoti	14	53,8	1	5,3	15	33,3
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri urah pouka Aktivnega državljanstva smo opazovali tudi vključevanje vseh dijakov v dejavnosti, ki so se pri pouku odvijale (*Tabela 9*). Analiza rezultatov opazovanja pouka pokaže, da je bila vključenost vseh dijakov v dejavnosti vsaj v manjši meri prisotna pri 75,6 % vseh opazovanih ur.

Da bi pridobili vpogled še v načine vključevanja dijakov v dejavnosti pri pouku Aktivnega državljanstva, smo v anketnih vprašalnikih za dijake in učitelje oblikovali dodatne trditve (*Tabela 10* in *Tabela 11*). Pri oblikovanju trditve smo izhajali iz lestvice participacije mladih Rogerja Harta (1992), ki je ena bolj uporabljenih lestvic pri preučevanju participacije mladih. Ob zavedanju njene omejenosti, saj gre za linearni model, ki predvideva inherentno hierarhijo napredovanja od neudeležbe do polne udeležbe, kritiki pa temu modelu očitajo neupoštevanje kontekstov, v katerih se pojavljajo participativne dejavnosti,⁹ smo trditve oblikovali z namenom ugotavljanja deleža

⁹ O tem Cahill, H. in Dadvan, B. (2018). Re-conceptualising youth participation: A framework to inform action. *Children and Youth Services Review*. Volume 95, December 2018, str. 243–253.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.11.001>

raznolikih načinov vključevanja oziroma participacije dijakov v dejavnosti pri pouku Aktivnega državljanstva.

Roger Hart razločuje med tremi stopnjami neparticipacije (manipulacija, dekoracija, tokenizem) in petimi stopnjami participacije otrok. Za četrto stopnjo participacije sta po njegovem mnenju značilna t. i. predpisana participacija in informiranje mladih (npr. dejavnost oblikujejo odrasli, mladi so z njo seznanjeni, vedo, čemu ta dejavnost, nimajo pa možnosti izražanja strinjanja ali nestrinjanja z njo). Peta stopnja mlade že vključuje v posvetovanje in informiranje (npr. preden pride do sprejetja odločitve, se odrasli posvetujejo z mladimi; ti razumejo proces, njihovo mnenje pa se tudi upošteva). Pri šesti stopnji gre za pobudo odraslih (z začetno idejo), ti pa se odločajo skupaj z mladimi na način, da so ti vključeni v vse korake načrtovanja in izvedbe neke dejavnosti, kar pomeni, da ne gre zgolj za upoštevanje mnenj mladih, temveč tudi njihovo sodelovanje pri odločitvah. Sedma stopnja vključuje pobude mladih (od njihove ideje do odločitve o izvedbi dejavnosti/projekta), odrasli so jim v podporo, a se ne vpletajo v proces. Za osmo, po Hartu najvišjo stopnjo, pa velja, da gre pri tej za pobudo mladih, skupne odločitve pa se sprejemajo skupaj z odraslimi (npr. mladi predlagajo neko dejavnost, k sodelovanju povabijo odrasle z namenom, da jih ti pri izvedbi podprejo, odločitve in izvedba pa so skupne).

Tabela 10: Mnenje dijakov o participaciji pri pouku Aktivnega državljanstva

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Razumel/a sem, kaj se bomo učili pri pouku.	121	16,0	633	84,0	754	100,0
Vedel/a sem, kaj se od mene pričakuje in kdaj bom uspešen/uspešna.	126	16,7	627	83,3	753	100,0
Dijaki smo lahko izbirali med različnimi dejavnostmi, ki jih je pripravil/a učitelj/ica (ali zunanji izvajalec).	340	45,2	413	54,8	753	100,0
Dijaki smo lahko predlagali teme, vsebine in dejavnosti, ki smo jih obravnavali/izvajali pri pouku.	359	47,7	394	52,3	753	100,0
Dijaki smo izvedli dejavnosti (npr. projekte, akcije, dogodke), ki smo jih sami načrtovali.	360	47,8	393	52,2	753	100,0
Dijaki smo pri pouku predstavljali svoje dosežke, projekte (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov).	320	42,5	433	57,5	753	100,0

84 % v anketiranju sodelujočih dijakov meni, da so razumeli, kaj se bodo pri pouku Aktivnega državljanstva učili, skoraj enak delež dijakov (83,3 %) pa je vedelo, kaj se od njih pričakuje in kdaj bodo pri svojem delu tudi uspešni. Da bi primerjali odgovore dijakov in učiteljev o vidnosti procesa učenja, smo za učitelje oblikovali trditvi, ki se sicer eksplicitno nanašata na didaktični pristop formativnega spremljanja (prvi dve trditvi, *Tabela 11*). Da so učitelji svoj pouk Aktivnega državljanstva zasnovali na način, v katerem so dijaki sodelovali pri postavljanju ciljev in namenov učenja, meni manj kot polovica vprašanih učiteljev (44,1 %), da pa so z dijaki sooblikovali tudi kriterije uspešnosti, meni 46,1 % učiteljev.

Tabela 11: Mnenje učiteljev o participaciji dijakov pri pouku Aktivnega državljanstva

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Dijaki so sodelovali pri postavljanju ciljev in namenov učenja.	85	55,9	67	44,1	152	100,0
Z dijaki smo sooblikovali kriterije uspešnosti.	82	53,9	70	46,1	152	100,0
Dijaki so izbirali med dejavnostmi, ki jih je pripravil učitelj/zunanji izvajalec.	67	43,8	86	56,2	153	100,0
Dijaki so predlagali vsebine in dejavnosti.	83	54,2	70	45,8	153	100,0
Dijaki so izvajali dejavnosti, ki so jih sami načrtovali.	95	62,1	58	37,9	153	100,0
Dijaki so pri pouku predstavljali svoje dosežke, projekte itd. (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov).	32	20,6	123	79,4	155	100,0

Če pogledamo še rezultate opazovanja pouka, ki vključujejo postavljanje ciljev in sooblikovanje kriterijev uspešnosti, vidimo, da pri 68,9 % vseh opazovanih ur sodelovanje dijakov pri postavljanju ciljev in namenov učenja ni bilo prisotno. V manjši meri je bilo prisotno pri osmih urah (17,8 %), v večji meri pa pri 13,3 % opazovanih ur Aktivnega državljanstva. V celoti sodelovanje dijakov pri postavljanju ciljev in namenov učenja ni bilo prisotno pri nobeni od opazovanih ur. Opazovanje pouka je pokazalo, da sooblikovanje kriterijev uspešnosti ni bilo prisotno pri 82,2 % vseh opazovanih ur, v manjši meri je bilo prisotno pri osmih urah (17,8 %), od tega je bilo sedem ur izvedenih v gimnazijskih programih.

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 10* in *Tabeli 11*, 54,8 % dijakov in 56,2 % učiteljev meni, da so bile dijakom dane možnosti izbire med različnimi dejavnostmi, ki jih je pripravil učitelj ali zunanji izvajalec. 52,3 % dijakov in 45,8 % učiteljev meni, da so dijaki pri pouku predlagali teme, vsebine in dejavnosti, podoben odstotek dijakov (52,2 %) pa meni, da so dejavnosti, ki so jih izvajali, tudi sami načrtovali. Da je bil pouk zasnovan na način, da so dijaki izvajali dejavnosti, te pa tudi sami načrtovali, meni 37,9 % učiteljev.

57,5 % dijakov in 79,4 % učitelj se strinja, da so dijaki pri pouku Aktivnega državljanstva predstavljali svoje dosežke oziroma projekte (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov). Rezultati opazovanja pouka kažejo, da metode predstavitve dijakov (npr. s pomočjo plakata, PPT) ni bilo prisotne pri 75,6 % vseh opazovanih ur. V celoti je bilo predstavljanje dosežkov oziroma projektov dijakov opaziti pri eni uri v gimnazijskem programu.

Tabela 12: Prisotnost načrtovanja dejavnosti dijakov pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	11	42,3	14	73,7	25	55,6
v manjši meri	5	19,2	4	21,1	9	20,0
v večji meri	7	26,9	1	5,3	8	17,8
da, v celoti	3	11,5	0	0,0	3	6,7
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri urah pouka Aktivnega državljanstva smo opazovali, v kolikšni meri so dijaki načrtovali dejavnosti (npr. dejavnosti predlagali, dajali pobude, izbirali med njimi, načrtovali). Ugotovitve opazovanja pouka pokažejo (*Tabela 12*), da v več kot polovici vseh opazovanih ur (55,6 %) to ni bilo prisotno. V manjši meri je bilo prisotno pri 20 % in v večji meri pri osmih (17,8 %) od vseh opazovanih ur, pri slednjem pri sedmih urah v gimnazijskih programih. V celoti je bilo prisotno pri treh opazovanih urah (6,7 %). Vse ure so bile izvedene v gimnazijskem programu.

Kot je razvidno iz rezultatov (*Tabela 12*), obstaja razlika med gimnazijskimi programi na eni strani in programi SSI in SPI na drugi strani. Znotraj gimnazijskih programov je bilo načrtovanje dejavnosti s strani dijakov vsaj v manjši meri prisotno pri 57,7 % opazovanih ur, znotraj programov SPI in SSI pa zgolj pri 26,3 % opazovanih ur.

Tabela 13: Mnenje dijakov in učiteljev o oblikah pouka Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Pouk je potekal v obliki predavanj/razlage učitelja/učiteljice (ali zunanjega izvajalca).	158	21,0	595	79,0	753	100,0
učitelji	Pri pouku je bila v ospredju razlaga učitelja oz. razlaga zunanjega predavatelja.	94	61,0	60	39,0	154	100,0
dijaki	S sošolci sem sodeloval/a v paru in/ali skupinah.	74	9,8	678	90,2	752	100,0
učitelji	Pri pouku so dijaki sodelovali v parih in/ali skupinah.	10	6,5	144	93,5	154	100,0
dijaki	Pri pouku sem se učil/a samostojno individualno.	344	45,9	405	54,1	749	100,0
učitelji	Pri pouku so se dijaki učili samostojno individualno.	38	24,7	116	75,3	154	100,0
dijaki	Pri pouku smo delali projektne, raziskovalne, problemske in/ali avtentične naloge (povezane z vsakdanjim življenjem).	179	23,7	576	76,3	755	100,0
učitelji	Pouk je bil avtentično, projektno, raziskovalno in/ali problemsko zasnovan.	12	7,8	141	92,2	153	100,0
dijaki	Pouk je potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela.	155	20,6	596	79,4	751	100,0
učitelji	Pouk je potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela.	30	19,4	125	80,6	155	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 13*, so se dijaki v visokem deležu (79 %) strinjali, da je pouk Aktivnega državljanstva potekal v obliki predavanj oziroma razlage učitelja ali zunanjega izvajalca, v še višjem deležu (90,2 %) pa so menili, da so pri pouku sodelovali s sošolci v paru ali skupini. Za razliko od dijakov je 39 % učiteljev izrazilo strinjanje, da je bil pouk Aktivnega državljanstva zasnovan na način, da je bila v ospredju razlaga učitelja ali zunanjega predavatelja. V podobnem deležu kot pri dijakih tudi 93,5 % učiteljev meni, da so dijaki pri pouku sodelovali v skupinah ali v paru. Da so se dijaki pri pouku učili samostojno individualno, meni 54,1 % dijakov in 75,3 % učiteljev.

Tabela 14: Prisotnost frontalnega poučevanja pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	14	53,8	6	31,6	20	44,4
v manjši meri	5	19,2	3	15,8	8	17,8
v večji meri	5	19,2	4	21,1	9	20,0
da, v celoti	2	7,7	6	31,6	8	17,8
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Frontalne vloge učitelja pri opazovanih urah ni bilo zaznati v 44,4 % opazovanih ur, v enakem deležu (17,8 %) pa je bila učiteljeva frontalna vloga prisotna tako v manjši meri kot v celoti.

Kot je razvidno iz rezultatov (*Tabela 14*), obstajajo razlike znotraj gimnazijskih programov na eni strani in programov SPI in SSI na drugi. Frontalno poučevanje učitelja je bilo v celoti v ospredju pri dveh urah (7,7 %) opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri šestih (31,6 %) v programih SPI in SSI.

Tabela 15: Prisotnost učenja dijakov v paru ali skupini pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	10	38,5	12	63,2	22	48,9
v manjši meri	2	7,7	4	21,1	6	13,3
v večji meri	4	15,4	3	15,8	7	15,6
da, v celoti	10	38,5	0	0,0	10	22,2
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Kot je razvidno iz *Tabele 15*, so bile sodelovalne oblike pouka (v paru ali skupini) v celoti opažene zgolj v 22,2 % vseh opazovanih ur. Vse ure, pri katerih je bilo v celoti prisotno sodelovanje dijakov v paru ali skupini, so bile izvedene v gimnazijskih programih. V večji in manjši meri so bile prisotne pri 23,1 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 36,9 % opazovanih ur v programih SSI in SPI.

Samostojnega individualnega učenja dijakov v celotnem deležu opazovanih ur skorajda ni bilo zaznati. Pri 76,9 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in 89,5 % v programih SPI in SSI pri urah pouka ni bilo prisotno samostojno individualno učenje dijakov (gl. *Prilogo 9*).

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 13*, obstaja podobnost v deležu odgovorov pri dijakih in učiteljih pri strinjanju, da je pouk Aktivnega državljanstva potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela. Tako meni 79,4 % dijakov in 80,6 % učiteljev. Da je bil pouk avtentično, projektno, raziskovalno in/ali problemsko zasnovan in povezan z vsakdanjim življenjem, meni 76,3 % dijakov in 92,2 % učiteljev.

Tabela 16: Prisotnost učiteljeve vloge kot usmerjevalca procesa učenja pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	3	11,5	11	57,9	14	31,1
v manjši meri	5	19,2	2	10,5	7	15,6
v večji meri	5	19,2	3	15,8	8	17,8
da, v celoti	13	50,0	3	15,8	16	35,6
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri pouku Aktivnega državljanstva smo opazovali vlogo učitelja pri vzpostavljanju takega procesa poučevanja in učenja, ki omogoča aktivno vlogo dijakov (*Tabela 16*). Učiteljeva vloga usmerjevalca učnega procesa je bila vsaj v manjši meri prisotna pri 69 % vseh opazovanih ur, popolnoma odsotna pa pri 31 % vseh opazovanih ur. Da učitelj usmerja proces učenja, je bilo v celoti zaznati pri 35,6 % vseh opazovanih ur (od tega pri 50 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in 15,8 % opazovanih ur v programih SSI in SPI). Znotraj gimnazijskih programov je bila vsaj v manjši meri prisotna vloga učitelja kot usmerjevalca procesa učenja pri 88,5 % opazovanih ur, znotraj programov SSI in SPI pa le 42,1 % opazovanih ur.

Tabela 17: Prisotnost motiviranosti in zavzetosti dijakov pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	1	3,8	5	26,3	6	13,3
v manjši meri	5	19,2	5	26,3	10	22,2
v večji meri	9	34,6	9	47,4	18	40,0
da, v celoti	11	42,3	0	0,0	11	24,4
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 17*, je bilo pri 86,7 % vseh opazovanih ur vsaj v manjši meri zaznati motiviranost in zavzetost dijakov pri dejavnostih. V celoti sta bili zavzetost in motiviranost dijakov opaženi le v gimnazijskih programih oziroma pri 11 od vseh opazovanih ur (24,4 %). Znotraj gimnazijskih programov sta bili motiviranost in zavzetost dijakov pri pouku vsaj v manjši meri prisotni pri 96,2 % opazovanih ur, znotraj programov SSI in SPI pa pri 73,7 % opazovanih ur.

3.1.2 Kazalnik: uporaba didaktičnih pristopov, oblik in metod dela, ki podpirajo temeljne procese učenja

Kriterij b:

- 75 % dijakov se strinja, da didaktični pristopi, metode in oblike dela podpirajo temeljne procese učenja pri pouku (kritično mišljenje in argumentacijo, sodelovalno učenje in konstruktivno reševanje problemov ter sprejemanje odločitev, informirano in odgovorno delovanje, refleksijo in (samo)vrednotenje ter sprejemanje odgovornosti);
- 90 % učiteljev se strinja, da didaktični pristopi, metode in oblike dela podpirajo temeljne procese učenja pri pouku (kritično mišljenje in argumentacijo, sodelovalno učenje in

- konstruktivno reševanje problemov ter sprejemanje odločitev, informirano in odgovorno delovanje, refleksijo in (samo)vrednotenje ter sprejemanje odgovornosti);
- iz opazovanih ur so razvidni didaktični pristopi, metode in oblike dela, ki podpirajo temeljne procese učenja.

3.1.2.1 Razvijanje in spodbujanje kritičnega mišljenja

Razvijanje in spodbujanje kritičnega mišljenja pri dijakih je eden izmed ključnih procesov učenja pri pouku Aktivnega državljanstva. Kritično mišljenje je s ciljem in standardom znanja eksplicitno umeščeno v učni načrt oziroma katalog znanja za Aktivno državljanstvo. Takšna umestitev omogoča t. i. pristop »z infuzijo«, pri katerem so principi kritičnega mišljenja jasno razvidni. Ta pristop je veliko učinkovitejši od implicitnega (t. i. pristopa »s potopitvijo«), kjer ima dijak sicer priložnost misliti kritično, vendar pa sama pravila kritičnega mišljenja niso jasno razvidna.¹⁰ Pomen načrtnega razvijanja in spodbujanja kritičnega mišljenja poudarjajo tudi didaktična priporočila k učnemu načrtu oziroma katalogu znanj, ki učitelja usmerjajo k uporabi takih strategij, ki pri dijakih spodbujajo in razvijajo kritično mišljenje.

Dijaki pri pouku Aktivnega državljanstva kritično mišljenje razvijajo tudi »z udejanjanjem načel demokratične razprave, argumentacijo, razvijanjem kritičnih stališč do družbenih vprašanj, kritično presojo virov in družbenih problemov z različnih perspektiv«.¹¹ Za pouk in proces učenja dijakov je to ključnega pomena, saj so s tem omogočeni tudi temelji za refleksijo in samouravnavanje lastnega kritičnega mišljenja.¹²

Tabela 18: Mnenje dijakov in učiteljev o razvijanju kritičnega mišljenja in prostoru za demokratično razpravo pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Dijaki smo pri pouku razvijali kritično mišljenje.	134	17,8	620	82,2	754	100,0
učitelji	Dijaki so pri pouku razvijali kritično mišljenje.	0	0,0	154	100,0	154	100,0
dijaki	Pri pouku sem lahko izrazil/a svoje mnenje.	80	10,7	670	89,3	750	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 18*, vsi učitelji (100 %) in 82,2 % dijakov meni, da so dijaki pri pouku Aktivnega državljanstva razvijali kritično mišljenje. 89,3 % dijakov se tudi strinja, da so lahko pri pouku izražali svoje mnenje. Občutek možnosti izražanja lastnega mnenja in dejansko izražanje mnenja v skupini vrstnikov sta tesno povezana z vzpostavitvijo varnega učnega okolja, v katerem se dopuščajo raznoliki pogledi, posledično pa so omogočeni raziskovanje in spoznavanje raznolikosti, večperspektivnosti in razvijanje strpnosti.

¹⁰ Ennis, 1999, v Rupnik Vec, T. (2011). *Izzivi poučevanja: spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 111–112.

¹¹ Rojc, J. in Šipuš, K. (2021). Od načrtovanja do izvedbe. V Rojc, J. in Šipuš, K. (ur.) *Aktivno državljanstvo v srednji šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, https://www.zrss.si/pdf/Aktivno_drzavljanstvo_v_srednji_soli.pdf, str. 11.

¹² Banjac, M., Šipuš, K., Tadič, D., Razpotnik, Š., Novak, M., Lajh D. in Pušnik, T. (2022). *Izkustveno učenje: od teorije k praksi*, ZRSŠ in FDV, https://www.zrss.si/pdf/BEAT_izkustveno_ucenje.pdf, str. 93.

Dijak v fokusni skupini razmišlja o počutju ob izražanju lastnega mnenja:

Meni je všeč, ko izdam svoje mišljenje, ko rad povem svoje mišljenje ... In vedno nimam dlako na jeziku, kar rečemo doma, in sem samo govoril in to ... vredi mi je bilo, ker sem lahko povedal svoje mišljenje. Nisem bil zaprt v nekem krogu tišine in zadržanosti.
(Intervjuvanec 14, dijak 2. letnika programa SPI, dijak učiteljice, ki se usposabljanj ni udeležila)

Tabela 19: Mnenje dijakov o prisotnosti elementov kritičnega mišljenja pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Dijaki smo imeli možnost postavljati vprašanja, odpirati nove teme, dileme.	82	10,9	670	89,1	752	100,0
	Učitelj/ica je z vprašanji spodbujal/a naše razmišljanje (npr. zakaj tako misliš, kaj govori v prid tvojemu stališču, kaj mu morda nasprotuje?).	108	14,3	646	85,7	754	100,0
	Dijaki smo uporabljali različne vire in jih tudi vrednotili (npr. različne informacije, poglede, lažne novice).	140	18,6	613	81,4	753	100,0
	Dijaki smo pri pouku razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij.	140	18,6	612	81,4	752	100,0
	Pri pouku smo neko temo ali problem obravnavali z več vidikov (npr. drugačni pogledi, interpretacije, situacije).	142	18,9	610	81,1	752	100,0
	Učitelj/ica nas je spodbujal/a, da smo o obravnavani temi razpravljali z drugimi, ki imajo o tem drugačno mnenje.	159	21,2	592	78,8	751	100,0
	Na primerih smo prepoznavali osnovne napake pri svojem sklepanju (npr. pri obravnavi nastajanja stereotipov, predsodkov, sklepanje iz posameznega primera na splošno).	149	19,9	600	80,1	749	100,0
	Dijaki smo oblikovali argumente in protiargumente (npr. navajali smo razloge, primere, protiprimere, utemeljitve).	153	20,4	598	79,6	751	100,0

Postavljanje kakovostnih, odprtih vprašanj je eden ključnih elementov pri spodbujanju kritičnega mišljenja. Da je pri pouku učitelj s postavljanjem vprašanj spodbujal razmišljanje dijakov, meni 85,7 % dijakov. 89,1 % dijakov in 98,7 % učiteljev meni, da so dijaki pri pouku imeli možnost postavljati (relevantna) vprašanja, odpirati nove teme in dileme (*Tabela 19* in *Tabela 20*).

Tabela 20: Mnenje učiteljev o prisotnosti elementov kritičnega mišljenja pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
učitelji	Dijaki so imeli možnost postavljati relevantna vprašanja, odpirati nove teme, dileme.	2	1,3	153	98,7	155	100,0
	Dijaki so uporabljali različne vire in jih tudi vrednotili.	11	7,1	144	92,9	155	100,0
	Dijaki so razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij.	11	7,1	144	92,9	155	100,0
	Dijaki so pri obravnavi tem izpostavljali in upoštevali različne perspektive (drugačne interpretacije, poglede, situacije ipd.).	8	5,2	147	94,8	155	100,0
	Dijaki so prepoznavali osnovne logične napake pri sklepanju.	30	19,5	124	80,5	154	100,0
	Dijaki so oblikovali argumente in protargumente (razloge, navajali primere, protiprimere, utemeljitve).	17	11,0	137	89,0	154	100,0

Da so dijaki pri pouku uporabljali različne vire (npr. različne informacije, poglede, lažne novice), in te tudi vrednotili, meni 81,4 % dijakov in 92,9 % učiteljev. 81,1 % dijakov in 92,9 % učiteljev se strinja, da je pouk Aktivnega državljanstva potekal na način, da so dijaki razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij. 79,6 % dijakov in 89 % učiteljev pa se strinja, da so dijaki pri pouku oblikovali argumente in protargumente (razloge, navajali primere, protiprimere, utemeljitve). Da so dijaki prepoznavali tudi osnovne logične napake pri sklepanju (npr. pri obravnavi nastajanja stereotipov, predsodkov, sklepanje iz posameznega primera na splošno), meni 80,1 % dijakov in 80,5 % učiteljev.

Dijaki so pri obravnavi tem predstavljali in upoštevali tudi različne perspektive (drugačne interpretacije, poglede, situacije ipd.). Da je bilo tako, meni 81,1 % dijakov in 94,8 % učiteljev.

Učiteljica, sodelujoča v fokusni skupini, poroča:

... vmes sem jaz še z dijaki delala debatno tehniko v smislu, da smo se malo spoznali s teorijo debate, ker pač imam tudi debatni klub na šoli, pa smo se tu o kritičnem mišljenju pogovarjali in o tem, kako pač na neko temo pogledati z dveh zornih kotov in v glavnem teoretično in praktično smo preizkusili debato. (Intervjuvanec 24, učiteljica v gimnazijskem programu, ki se usposabljanj ni udeležila)

Kot anketna vprašalnica za dijake in učitelje je tudi opazovanje pouka Aktivnega državljanstva vključevalo področje spremljanja uresničevanja procesov kritičnega mišljenja in argumentacije (gl. Prilogo 3). Za razumevanje v nadaljevanju prikazanih rezultatov opazovanja pouka in razlik med gimnazijskimi programi na eni strani in programi SSI in SPI na drugi je treba opozoriti, da med učnim načrtom in katalogoma znanja za Aktivno državljanstvo pri zapisih, ki se nanašajo na cilje kritičnega mišljenja, obstajajo variacije. Medtem ko učni načrt za gimnazijske programe navaja cilj, da dijaki »uporabljajo osnovne elemente kritičnega mišljenja in argumentacije ter prepoznajo osnovne

logične napake pri sklepanju»,¹³ katalog znanja za SSI navaja, da dijaki »uporabljajo osnovne elemente kritičnega mišljenja in v medijih identificirajo osnovne logične napake pri argumentaciji«,¹⁴ pa katalog znanja za SPI opredeli cilj, da dijaki »uporabljajo osnovne elemente kritičnega mišljenja«, in cilj, da dijaki »ob analizi časopisnih člankov in vsebin s svetovnega spleta aktivno kritično razmišljajo«. ¹⁵

Na vprašanje v fokusni skupini z dijaki, ali so jih aktivnosti, ki so jih izvajali pri pouku Aktivnega državljanstva, kakor koli spodbudile k večjemu angažiranju, dijakinja odgovori:

Ja, mislim, da definitivno nas je spodbudil k temu, da o temu bolj razmišljamo in se bolj pozanimamo o teh stvareh ... tudi mi na splošno pri pouku omenjamo te stvari ... ne bi zdaj samo aktivno državljanstvo izključevala, ampak je bil to dober prostor ... za ta nek pogovor, da ni samo to, da ti nekdo neki govori, pa pač ja, zdaj pa poslušaj, pa se strinjaj z mano, ampak da tudi ti lahko poveš svoje mnenje, da vidiš, kakšno je mnenje tvojih vrstnikov. (Intervjuvanec 6, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učiteljice, ki se je udeležila več usposabljanj)

Dijakinja razmišlja o procesu učenja v povezavi s kritičnim mišljenjem in izražanjem mnenj:

Res smo dosti razvili to kritično razmišljanje in pa tudi to, da znamo res ... mi izraziti naše mnenje, ker se mi zdi, da tako na začetku leta se je še ful kazalo, da nismo sami povedali, kaj smo si mislili, je bilo kar tiho, ko smo imeli pogovor ... bolj proti koncu pa je debata vedno bolj in bolj stekla, tako da mi je bilo pač to res fajn ... Konec koncev smo tretji letniki [...] in vsi bomo dobili volilno pravico ali pa jo že imamo in se mi zdi pomembno, da razširimo naša obzorja izven same matematike, slovenščine in to, kar imamo običajno v šoli, ampak pač tudi druge teme, ki jih mogoče včasih šola malo zanemarija. (Intervjuvanec 10, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učiteljice, ki se je udeležila več usposabljanj)

Tabela 21: Prisotnost prepoznavanja in opredeljevanja problemov dijakov pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	7	26,9	6	31,6	13	28,9
v manjši meri	4	15,4	7	36,8	11	24,4
v večji meri	5	19,2	6	31,6	11	24,4
da, v celoti	10	38,5	0	0,0	10	22,2
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Analiza opazovanja pouka je pokazala (Tabela 21), da so dijaki pri 71 % vseh opazovanih ur vsaj v manjši meri prepoznavali in opredeljevali probleme (npr. postavljali relevantna vprašanja, odpirali

¹³ Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ.

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/aktivno_drzavljanstvo.pdf, str. 3.

¹⁴ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ.

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/aktivno_drzavljanstvo_ssi.pdf

¹⁵ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ.

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/aktivno_drzavljanstvo_spi.pdf

nove dileme, razjasnjevali možnosti). V celoti sta bila prepoznavanje in opredeljevanje problemov s strani dijakov prisotna pri 22,2 % vseh opazovanih ur. Vse ure, v katerih je bilo prisotno opredeljevanje in prepoznavanje problemov, so bile izvedene v gimnazijskih programih.

Tabela 22: Prisotnost rabe različnih virov in njihovo vrednotenje pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	7	26,9	16	84,2	23	51,1
v manjši meri	9	34,6	3	15,8	12	26,7
v večji meri	5	19,2	0	0,0	5	11,1
da, v celoti	5	19,2	0	0,0	5	11,1
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Analiza rezultatov opazovanja pouka kaže (Tabela 22), da v nekoliko več kot polovici (51,1 %) vseh opazovanih ur vrednotenje in uporaba virov nista bila prisotna. V celoti sta bila raba različnih virov in njihovo vrednotenje prisotna pri 11,1 % vseh opazovanih ur, vse te ure pa so bile izvedene v gimnazijskih programih.

Če primerjamo rezultate znotraj gimnazijskih programov na eni strani in programov SPI in SSI na drugi, opazimo, da dijaki virov niso ne uporabljali ne vrednotili pri 26,9 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 84,2 % opazovanih ur v programih SPI in SSI.

Dijakinja v fokusni skupini poroča tudi o vrednotenju virov pri pouku Aktivnega državljanstva, ko razmišlja o tem, kdo je zanj aktiven državljan:

Aktiven državljan si tudi, da se zavedaš, kaj se dogaja, da nisi zaslepljen, da znaš prebrat medije ... mi smo tudi primerjali medije, recimo desničarske, levičarske, za moške, za ženske ... da moraš tudi znati prepoznati pravo informacijo, izluščiti ključne podatke.
(Intervjuvanec 6, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učitelja, ki se je udeležil več usposabljanj)

Tabela 23: Prisotnost razlikovanja dejstev od mnenj/razlag/interpretacij pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	4	15,4	10	52,6	14	31,1
v manjši meri	7	26,9	7	36,8	14	31,1
v večji meri	8	30,8	2	10,5	10	22,2
da, v celoti	7	26,9	0	0,0	7	15,6
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Analiza rezultatov opazovanja pouka Aktivnega državljanstva (Tabela 23) pokaže, da je bilo razlikovanje dejstev od mnenj/razlag/interpretacij vsaj v manjši meri prisotno pri 68,9 % opazovanih ur. V celoti je bilo prisotno le pri sedmih urah v gimnazijskih programih oziroma pri 15,6 % vseh opazovanih ur.

Primerjava znotraj gimnazijskih programov na eni strani in znotraj programov SSI in SPI na drugi kaže, da je bilo razlikovanje dejstev od mnenj/razlag/interpretacij vsaj v manjši meri prisotno pri 84,6 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 47,4 % opazovanih ur v programih SPI in SSI.

Tabela 24: Prisotnost razvijanja večperspektivnosti pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	6	23,1	8	42,1	14	31,1
v manjši meri	8	30,8	7	36,8	15	33,3
v večji meri	7	26,9	4	21,1	11	24,4
da, v celoti	5	19,2	0	0,0	5	11,1
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Za celovito razumevanje kompleksnih družbenih vprašanj, dogodkov in procesov je treba v pouk vključevati tudi priložnosti za razvijanje večperspektivnosti (vključevanje raznolikih perspektiv). Večperspektivnost omogoča, da dijaki prepoznajo in razumejo različne poglede, interese in izkušnje, spodbuja razvoj kritičnega mišljenja, krepi sodelovanje, prispeva h konstruktivnemu reševanju konfliktov, k razvijanju empatije, h krepitvi vrednot demokratične družbe (pluralizmu, svobodi izražanja, enakosti) in k strpnosti.

Cilji v učnem načrtu in katalogu znanja za Aktivno državljanstvo vključujejo tudi elemente spodbujanja in razvijanja večperspektivnosti pri dijakih: v katalogih znanja za srednje poklicno in strokovno izobraževanje je opredeljen cilj »dijaki razumejo povezavo med demokracijo in avtonomijo posameznika/-ce ter avtonomijo in kritičnim premislekom tujih in lastnih stališč in prepričanj«, ¹⁶ v učnem načrtu za gimnazijske programe pa je opredeljen na način, da se dijaki »usposablajo za sodelovanje v javni razpravi, za premislek in zagovor lastnih stališč, sprejemanje različnosti pogledov, poslušanje stališč drugih in skupno iskanje (kompromisne) rešitve«. ¹⁷

V odgovoru na vprašanje v fokusni skupini z dijaki, ali so jih dejavnosti, ki so jih izvajali pri pouku, kakor koli spodbudile k nadaljnjemu družbenopolitičnemu angažiranju, dijakinja vplete pomen dejstev, različnih mnenj, razlag in interpretacij:

Sigurno nam je pomagalo, da gledamo malo drugače na stvari zato, ker dokler ti ne slišiš nekega mnenja od nekega profesionalca in potem ... mi smo, ker smo imeli še te debate, še od ostalih sošolcev ... si ti malo omejen na to svoje mnenje, ki si ga nekje dobil ali pa mogoče, ko si ga dobil v družini, potem pa slišiš še več različnih mnenj. In si v bistvu lažje izoblikuješ nekaj, v kar ti res verjame ... mi tukaj živimo ... imamo veliko beguncev, ki hodijo čez mejo, in mogoče jih lažje razumemo. Potem ko smo o tem govorili in si ob tem ogledali film, je to en primer. (Intervjuvanec 10, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učiteljice, ki se je udeležila več usposabljanj)

¹⁶ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ in Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ.

¹⁷ Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ.

Dijakinja v fokusni skupini razmišlja širše, ko navaja številne veščine, ki so jih razvijali pri pouku Aktivnega državljanstva:

Mi smo predvsem pridobili veščine komuniciranja ... veščine vodenja, računalniško pismenost, bi omenila. Zaradi tega smo pisali poročila. Veščine, kako sodelovati v skupini, kako pristopiti, ko pripelje do kakšnega nestrinjanja. Pa veščine kritičnega mišljenja, da zmeraj ne pogledaš ozko na problem, pa smo lahko prek debate razširili svoje mišljenje pogajanjem. (Intervjuvanec 4, dijakinja 3. letnika programa SSI, dijakinja učitelja, ki se je udeležil enega ali več usposabljanj)

Pri urah Aktivnega državljanstva smo opazovali, v kolikšni meri so dijaki pri obravnavi tem (npr. pri obravnavi virov, razlag, interpretacij, pogledov, situacij) upoštevali različne perspektive. Analiza rezultatov opazovanja pouka pokaže (Tabela 24), da je bilo razvijanje večperspektivnosti pri dijakih vsaj v manjši meri prisotno pri 68,9 % vseh opazovanih ur, v celoti je bilo prisotno pri petih urah, vse ure, kjer je bilo prisotno v celoti, pa so bile izvedene v gimnazijskih programih.

Tabela 25: Prisotnost prepoznavanja osnovnih logičnih napak pri sklepanju pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	13	50,0	16	84,2	29	64,4
v manjši meri	7	26,9	3	15,8	10	22,2
v večji meri	4	15,4	0	0,0	4	8,9
da, v celoti	2	7,7	0	0,0	2	4,4
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri urah Aktivnega državljanstva smo opazovali, v kolikšni meri dejavnosti, ki se izvajajo pri pouku, dijakom omogočajo prepoznavanje osnovnih logičnih napak pri sklepanju. Kot so pokazali rezultati opazovanja (Tabela 25), je bilo to vsaj v manjši meri prisotno pri 35,6 % vseh opazovanih ur. Znotraj gimnazijskih programov je bilo prepoznavanje osnovnih napak pri sklepanju vsaj v manjši meri prisotno pri polovici opazovanih ur, znotraj programov SPI in SSI pa pri 15,8 % opazovanih ur.

Tabela 26: Prisotnost oblikovanja argumentov in protiargumentov pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	6	23,1	11	57,9	17	37,8
v manjši meri	6	23,1	5	26,3	11	24,4
v večji meri	8	30,8	3	15,8	11	24,4
da, v celoti	6	23,1	0	0,0	6	13,3
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri pouku Aktivnega državljanstva smo opazovali, v kolikšni meri dijaki oblikujejo argumente in protiargumente, npr. oblikujejo razloge, navajajo primere, protiprimere, utemeljitve. Analiza rezultatov opazovanja pouka (Tabela 26) pokaže, da je bilo to vsaj v manjši meri prisotno pri 62,2 % vseh opazovanih ur. V celoti je bilo oblikovanje argumentov in protiargumentov prisotno le pri šestih

opazovanih urah, vse ure, kjer je bilo v celoti prisotno, so bile izvedene v gimnazijskih programih. Znotraj gimnazijskih programov je bilo oblikovanje argumentov in protiargumentov vsaj v manjši meri prisotno pri 76,9 % opazovanih ur, znotraj programov SPI in SSI pa pri 42,1 % opazovanih ur.

Tabela 27: Prisotnost upoštevanja relevantnih argumentov in protiargumentov pri sklepanju in odločanju pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	7	26,9	13	68,4	20	44,4
v manjši meri	4	15,4	5	26,3	9	20,0
v večji meri	11	42,3	1	5,3	12	26,7
da, v celoti	4	15,4	0	0,0	4	8,9
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Poleg opazovanja, v kolikšni meri je bilo pri urah pouku Aktivnega državljanstva pri dijakih prisotno oblikovanje argumentov in protiargumentov, smo opazovali, v kolikšni meri dijaki relevantne argumente in protiargumente upoštevajo tudi pri sklepanju in odločanju. Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 27*, je bilo to vsaj v manjši meri prisotno pri 55,6 % vseh opazovanih ur. V celoti je bilo prisotno pri štirih opazovanih urah, vse ure, kjer je bilo prisotno v celoti, pa so bile izvedene v gimnazijskih programih.

Primerjava med gimnazijskimi programi na eni strani in programi SSI in SPI na drugi pokaže, da upoštevanja relevantnih argumentov in protiargumentov pri sklepanju in odločanju pri pouku ni bilo zaznati pri 26,9 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 68,4 % opazovanih ur v programih SSI in SPI.

3.1.2.2 Sodelovalno učenje in konstruktivno reševanje problemov ter sprejemanje odločitev

Didaktična priporočila kot del učnega načrta in katalogov znanja za Aktivno državljanstvo poudarjajo osrednji pomen sodelovalnega učenja, »saj s tem [pri dijakih] krepimo veščine sodelovanja, komuniciranja, kritičnega in argumentiranega izražanja ter sprejemanja stališč in konsenzov za dobrobit vseh. V skupini je treba graditi pozitivno vzdušje medsebojnega zaupanja, solidarnosti in odprtosti za spoštovanje različnih mnenj, v katerem dijaki/-nje iščejo in predlagajo skupne rešitve. Učitelj/-ica mora zagotoviti vključenost in sodelovanje vseh dijakov/-inj. Pri obravnavi tem, glede katerih v družbi ni soglasja, naj bodo vodilo objektivnost, kritičnost in pluralnost ter spoštovanje človekovih pravic in demokratične kulture.«¹⁸ Tudi cilji v učnem načrtu in katalogih znanja za Aktivno državljanstvo vključujejo sodelovanje in konstruktivno reševanje problemov in sprejemanje odločitev, npr. na način, da se dijaki »usposabljaajo /.../ za sodelovanje v javni razpravi, zagovarjanje svojih stališč, poslušanje stališč drugih in skupno iskanje rešitev«.¹⁹

¹⁸ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ in Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ.

¹⁹ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ.

Tabela 28: Mnenje dijakov in učiteljev o sodelovalnih oblikah in metodah pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Pri pouku sem lahko s sošolci sodeloval/a na različne načine (npr. pogovor, debata, diskusija, igra vlog, simulacija).	96	12,8	656	87,2	752	100,0
učitelji	Pri pouku je med dijaki potekala diskusija, debata, pogovor.	1	0,6	153	99,4	154	100,0
dijaki	Pouk je vključeval igro vlog, simulacijo ali druge gledališke tehnike.	72	46,8	82	53,2	154	100,0
učitelji	Dijaki so v sodelovalnih oblikah pouka uporabljali različne metode (npr. svetovna kavarna, miselni eksperimenti, delo z besedili, viri, s slikovnim gradivom, statističnimi podatki).	25	16,1	130	83,9	155	100,0

Kot smo v interpretaciji pod kriterijem a že zapisali, 90,2 % dijakov in 93,5 % učiteljev meni, da so dijaki pri pouku Aktivnega državljanstva s sošolci sodelovali, opazovanje pouka pa je pokazalo, da so dijaki, z namenom izvedbe skupne dejavnosti, vsaj v manjši meri sodelovali pri 66,7 % vseh opazovanih ur.

Kot je razvidno iz rezultatov v Tabeli 28, je 87,2 % vseh vprašanih dijakov menilo, da so lahko s sošolci pri pouku Aktivnega državljanstva sodelovali na različne načine (npr. s pogovorom, debato, diskusijo, igro vlog, simulacijo). Da je za pouk Aktivnega državljanstva v letu spremljanja veljalo, da je med dijaki potekala diskusija/debata/pogovor, meni 99,4 % učiteljev in 87,2 % dijakov. 83,9 % učiteljev se je strinjalo, da so dijaki v sodelovalnih oblikah pouka uporabljali različne metode, kot so svetovna kavarna, miselni eksperimenti, delo z besedili, viri, s slikovnim gradivom, statističnimi podatki ipd.

V fokusnih skupinah dijak poroča o sodelovanju in pogovoru med sošolci:

Mislim, ja, s profesorico smo se pogovarjali ... v bistvu nam je dala kakšna vprašanja, na primer tudi prek PowerPointa, in smo mi v bistvu svoja mnenja pisal in se tako tudi pogovarjali ... smo delali po skupinah, vsaka skupina je povedala svoje mnenje, drugače pa vsak posamezno. (Intervjuvanec 9, dijak 3. letnika programa SPI, dijak učiteljice, ki se je udeležila enega ali več usposabljanj)

Dijakinja opisuje izkušnje učnega pogovora med sošolci:

... najboljše je bilo, ko smo se tako pogovarjali. Meni je bilo tudi dobro, ker recimo smo imeli eno temo in smo se potem s prijateljki še celo popoldne o tej temi pogovarjali, ker je bila tako zanimivo predstavljena, in tudi mi je všeč, ker smo pri vsaki temi imeli mi možnost podati mnenje in imeli možnost met pogovor. Mi nismo imeli samo predavanje in nismo pač poslušali in bili tiho, ampak je vedno potekala neka debata med nami. (Intervjuvanec 10, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učiteljice, ki se je udeležil enega ali več usposabljanj)

Dijakinja opiše obliko in metodo dela pri pouku Aktivnega državljanstva:

Ja, tudi ko smo delali ogliščni odtis, takrat smo delali individualno kot skupina in takrat smo tudi najprej sami ... pol pa so se razvile debate, pa primerjave med skupinami, kdo je dal kakšno idejo za izboljšanje ... (Intervjuvanec 4, dijakinja 3. letnika programa SSI, dijakinja učitelja, ki se je udeležil enega ali več usposabljanj)

Dijakinja poveže učno izkušnjo z metodo simulacije oziroma igre vlog:

Nama je v spominu najbolj ostal, ko smo se postavili v vlogo poslancev. To nama je bilo tudi najbolj všeč, ker smo takrat spoznali ... v bistvu spoznaš vse te institucije, ki delujejo tudi v Evropski uniji ... potem smo pa s tem obravnavali različne tematike. In pol smo glasovali ... Pa tako smo lahko tudi mnenja drugih slišal. (Intervjuvanec 8, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učitelja, ki se je udeležil enega ali več usposabljanj)

Tabela 29: Mnenje dijakov in učiteljev o prisotnosti konstruktivnega razreševanja problemov in konfliktov pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Obravnavali smo načine, kako na spoštljiv (konstruktiven) način reševati konflikte (npr. aktivno poslušanje in odprta razprava kot način reševanja sporov, iskanje rešitev za konflikte, iskanje soglasja, kompromisa, pogajanje).	157	21,0	591	79,0	748	100,0
učitelji	Dijaki so imeli priložnost uporabljati strategije za konstruktivno reševanje konfliktov (npr. aktivno poslušanje in odprta razprava kot način reševanja sporov, iskanje rešitve za konflikte, ki so v obojestransko korist, pogajanje).	24	15,8	128	84,2	152	100,0

Iz rezultatov v Tabeli 29 je razvidno, da je 79 % anketiranih dijakov izrazilo strinjanje, da so pri pouku Aktivnega državljanstva obravnavali načine, kako na spoštljiv oziroma konstruktiven način reševati konflikte, npr. z aktivnim poslušanjem in odprto razpravo kot načinom reševanja sporov, iskanjem rešitev za konflikte, iskanjem soglasja, kompromisa ali pogajanjem. Da so učitelji zasnovali pouk na način, da so bile dijakom te možnosti in priložnosti pri pouku tudi dane, meni 84,2 % anketiranih učiteljev.

Tabela 30: Prisotnost rabe strategij za konstruktivno razreševanje problemov in konfliktov pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	9	34,6	17	89,5	26	57,8
v manjši meri	8	30,8	2	10,5	10	22,2
v večji meri	5	19,2	0	0,0	5	11,1
da, v celoti	4	15,4	0	0,0	4	8,9
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri urah Aktivnega državljanstva smo pri dijakih opazovali rabo strategij za konstruktivno reševanje konfliktov (mediacija, pogajanje ipd.). Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 30*, je bila uporaba katere od strategij razreševanja konfliktov vsaj v manjši meri prisotna pri 42,2 % vseh opazovanih ur. V celoti in v večji meri so bile strategije konstruktivnega reševanja konfliktov in problemov prisotne pri 20 % vseh opazovanih ur; vse te ure pa so bile izvedene v gimnazijskih programih.

Primerjava znotraj gimnazijskih programov na eni strani in znotraj programov SSI in SPI na drugi kaže na pomembno razliko. Popolna odsotnost rabe strategij za konstruktivno reševanje konfliktov je bila opažena pri 34,6 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 89,5 % opazovanih ur v programih SSI in SPI.

Tabela 31: Prisotnost učnega pogovora pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	4	15,4	8	42,1	12	26,7
v manjši meri	5	19,2	9	47,4	14	31,1
v večji meri	5	19,2	2	10,5	7	15,6
da, v celoti	12	46,2	0	0,0	12	26,7
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Požarnik in Pregelj zapišeta, da je ključno, da učitelj skrbno načrtuje tudi takšne dejavnosti, ki vključujejo učni pogovor, saj ta »razvija tudi zmožnost sodelovanja v demokratičnih procesih sporazumevanja in reševanja problemov ter s tem uspešnega sobivanja v demokratični družbi /.../«. ²⁰

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 31*, je bila pri 73,3 % vseh opazovanih ur pouka Aktivnega državljanstva vsaj v manjši meri prisotna ena od pogovornih metod (npr. vodena, strukturirana diskusija, debata, argumentirano razpravljanje). V celoti je bil učni pogovor prisoten pri 12 opazovanih urah oziroma 26,7 % vseh opazovanih ur, vse te ure pa so bile izvedene v gimnazijskih programih.

Primerjava znotraj gimnazijskih programov na eni strani in znotraj programov SPI in SSI na drugi ponovno pokaže na razliko: učnega pogovora ni bilo pri 42,1 % opazovanih ur v programih SPI in SSI in pri 15,4 % opazovanih ur v gimnazijskih programih.

Dijakinja v fokusni skupini poroča o vrednosti učnega pogovora:

Meni je bilo všeč, da smo se lahko pač s sovrstniki pogovarjali o nekih teh temah ... ker smo imeli tudi to priložnost, kakor sem že rekla, da smo od tujih sovrstnikov slišali, kar je bilo zelo zanimivo, so se kar take burne debate vzpostavile. (Intervjuvanec 6, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učitelja, ki se je udeležil več usposabljanj)

²⁰ Marentič Požarnik, B. in Plut Pregelj, L. (2009). *Moč učnega pogovora. Poti do znanja z razumevanjem*, DZS.

Dijak poroča o učinku učnega pogovora in sodelovanja med dijaki na spoznavanje drug drugega in njihovih raznolikih kultur:

... v bistvu to, kar sem tudi prej rekel glede narodov. V bistvu ... med sabo se ne pogovarjamo glih o kulturah pa tko, ampak v bistvu o drugih stvareh, kakor smo fantje na primer bolj v športu ... ker itak smo na šoli in v bistvu večina nas je fantov ... eno punco imamo v razredu in smo [...] spoznal njen narod ... smo tudi delali plakate in smo malo pisal glede tega In v bistvu večino je bilo to, da ... smo spoznali en družga ... Ne vem, koliko veste, je tu pri nas veliko različnih narodov, in smo v bistvu lahko tudi vsak svojo kulturo povedal in tako smo tudi med sabo kaj novega spoznal. (Intervjuvanec 9, dijak 3. letnika programa SPI, dijak učiteljice, ki se je udeležila več usposabljanj)

Tabela 32: Prisotnost igre vlog, simulacije in drugih gledaliških metod pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	15	57,7	14	73,7	29	64,4
v manjši meri	7	26,9	4	21,1	11	24,4
v večji meri	0	0,0	1	5,3	1	2,2
da, v celoti	4	15,4	0	0,0	4	8,9
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Rezultati analize prisotnosti aktivnih metod pouka, kot so simulacija, igra vlog in druge gledališke tehnike (Tabela 32), pri opazovanih urah Aktivnega državljanstva pokažejo, da so bile te v celoti prisotne le pri štirih urah (8,9 % vseh opazovanih ur), vse te pa so bile izvedene v gimnazijskih programih.

Učiteljica, sodelujoča v fokusni skupini, opiše svojo in učno izkušnjo dijakov med načrtovano aktivnostjo, ki je kompleksna (del te je bil vključen v opazovanje pouka Aktivnega državljanstva):

... sem imela eno delavnico iz priročnika Debatirajo Evropski parlament: simulacijo integracije. Dijake razdeliš v skupine, ki na podlagi vprašanj, ki jih dobijo, ustvarjajo svojo državo, idealno državo. Na vprašanja morajo odgovarjati, od tega, kakšna je gospodarska ureditev, naravne danosti, ali je dovoljen splav, kako je z migranti, z vsemi perečimi temami se srečajo in seveda, v skupini po pet se morajo uskladiti ... To je prva runda, tu so se še nekako uskladili, potem pride druga runda, kjer te skupine razbiješ in iz vsake skupine ena tvori novo skupino. Dijaki se srečajo medkulturno. Tu je bilo že malo več težav, ker so prišli s prepričanjem, ki so si ga v prejšnji skupini oblikovali, tako kot si ga pač mi v svojih družbah, v novo skupino in zdaj so se pa morali usklajevati. To je bil zanimiv del. Končano pa je bilo, ko so predstavili to svojo državo. Potem so pa ostali učenci povedali, ali bi se kdo preselil v to državo, če bi imel možnost. Tu so bili pa super. Pri teh predstavitev so me ful presenetili. Imeli smo od intervjujev, posnetih, do dobre klasične predstavitve s plakatom ali s PowerPointom, do odigrane igre vlog, časopisne članke so naredili o svoji državi, turistične letake. Super stvari so nastale. No, tako da to je bila ena stvar, ki se mi je zdela res ... tako da se jih je dotaknila ... da so se ukvarjali z vprašanji, s katerimi se dostikrat drugače ne. Tako da to je bila ena boljših zadev, ki smo jo naredili. (Intervjuvanec 24, učiteljica v gimnazijskem programu, ki se usposabljanj ni udeležila)

Tabela 33: Prisotnost drugih metod aktivnega učenja pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	19	73,1	16	84,2	35	77,8
v manjši meri	3	11,5	3	15,8	6	13,3
v večji meri	0	0,0	0	0,0	0	0,0
da, v celoti	4	15,4	0	0,0	4	8,9
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri pouku Aktivnega državljanstva smo opazovali tudi druge metode oziroma tehnike aktivnega učenja, kot so sestavljanje, svetovna kavarna, snežna kepa, analiza SPIN, premisli-primerjaj-posreduj, viharjenje možganov, miselni eksperimenti idr.²¹ Rabe teh metod ni bilo zaslediti pri 77,8 % vseh opazovanih ur. V manjši meri so bile prisotne pri šestih opazovanih urah (13,3 %), od tega pri treh urah v gimnazijskih programih in pri treh urah v programih SPI, SSI. V celoti so bile na tem mestu omenjene ali druge metode aktivnega učenja prisotne pri štirih urah (v 8,9 % opazovanih ur), vse te pa so bile izvedene v gimnazijskih programih.

3.1.2.3 Informirano in odgovorno delovanje

Učni načrt in kataloga znanja opredelijo temeljni cilj obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo: »spodbujanje aktivnega, informiranega in odgovornega demokratičnega državljanstva«.²²

Tabela 34: Mnenje dijakov in učiteljev o možnosti razvijanja in izkazovanja pozitivnega odnosa do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Imel/a sem možnost razvijati in izkazovati odgovoren odnos do zagotavljanja človekovih pravic, enakih možnosti, pravičnosti, trajnosti (npr. skozi dejavnosti, kjer smo obravnavali te teme, preko načrtovanja in izvajanja projektov, solidarnostnih, prostovoljskih akcij).	108	14,5	638	85,5	746	100,0
učitelji	Dijaki so izkazovali pozitiven odnos do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti itd.	6	3,9	146	96,1	152	100,0

Iz rezultatov v *Tabeli 34* je razvidno, da se je 85,5 % vseh anketiranih dijakov strinjalo, da so pri pouku Aktivnega državljanstva, npr. z dejavnostmi, med katerimi so obravnavali te teme, ali načrtovanjem in izvajanjem projektov, solidarnostnih, prostovoljskih akcij, imeli možnost razvijati in izkazovati

²¹ Usmeritve in predlogi za rabo teh so za učitelje Aktivnega državljanstva podane v priročniku, ki je bil izdan z namenom podpore uvajanju Aktivnega državljanstva še pred samo izvedbo. Rojc, J. in Šipuš, K. (ur.) (2021). *Aktivno državljanstvo v srednji šoli*. Zavod RS za šolstvo, https://www.zrss.si/pdf/Aktivno_drzavljanstvo_v_srednji_soli.pdf

²² *Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje*. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, *Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje*. (2020). MIZŠ in ZRSŠ in *Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija*. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, str. 1.

odgovoren odnos do zagotavljanja človekovih pravic, enakih možnost, pravičnosti in/ali trajnostnosti. Visok delež v anketi sodelujočih učiteljev (96,1 %) se je prav tako strinjal, da je bilo za pouk Aktivnega državljanstva v tem letu značilno, da so dijaki izkazovali pozitiven odnos do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti itd.

Tabela 35: Prisotnost izkazovanja pozitivnega odnosa do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	6	23,1	7	36,8	13	28,9
v manjši meri	4	15,4	3	15,8	7	15,6
v večji meri	9	34,6	7	36,8	16	35,6
da, v celoti	7	26,9	2	10,5	9	20,0
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri pouku Aktivnega državljanstva smo opazovali, v kolikšnem deležu je bil pouk zasnovan na način, da je bilo pri dijakih mogoče opaziti izkazovanje pozitivnega odnosa do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti itd. Analiza rezultatov opazovanja pouka Aktivnega državljanstva pokaže, da je bilo to vsaj v manjši meri prisotno pri 71,1 % vseh opazovanih ur.

3.1.2.4 Refleksija in (samo)vrednotenje ter sprejemanje odgovornosti

Sodobna spoznanja o učenju²³ poudarjajo osredotočenost na dijake kot ključne udeležence učnega procesa, zato je poleg njihove aktivne vloge pri učenju pomembna tudi refleksija njihovih dejavnosti oziroma učenja.²⁴

V opredelitvi obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo je med drugim zapisano, da dijaki pri »različnih aktivnostih, njihovi pripravi in refleksiji pridobivajo in razvijajo znanja o človekovih pravicah, demokraciji in demokratični kulturi, vlogi medijev in civilne družbe, ustavni ureditvi in političnem sistemu Republike Slovenije, evropskih integracijskih procesih in institucijah Evropske unije, mednarodnih organizacijah in globalnih izzivih človeštva«,²⁵ didaktična priporočila pa učitelja usmerjajo v načrtovanje takšnih aktivnosti in avtentičnih nalog za dijake, ki »izhajajo iz aktualnih

²³ Npr. O naravi učenja. Uporaba raziskav za navdih prakse (2013). Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/o-naravi-ucenja.pdf>; The OECD Handbook for Innovative Learning Environments. (2017). OECD Publishing. <http://dx.doi.org/9789264277274-en>; Hattie, J. (2018). Vidno učenje za učitelje: maksimiranje učinka učenja. Svetovalno-izobraževalni center MI ipd.

²⁴ Pomen refleksije kot sestavnega dela zagotavljanja in podpiranja aktivne vloge dijaka, kjer skozi avtentične učne situacije načrtuje, izvaja in reflektira svoje učenje, je predstavljen tudi v priročniku za učitelje. Gl. Rojc, J. in Šipuš, K. (ur.) (2021). Aktivno državljanstvo v srednji šoli. Zavod RS za šolstvo, https://www.zrss.si/pdf/Aktivno_drzavljanstvo_v_srednji_soli.pdf

²⁵ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ in Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, str. 1.

okolščin, interesov in izkušenj dijakov/-inj ter zajemajo vse faze: načrtovanje, izvajanje aktivnosti in refleksijo dijaka/-inje».²⁶

Tabela 36: Mnenje dijakov in učiteljev o refleksiji in vrednotenju dejavnosti ter delovanja pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Dijaki smo sproti reflektirali/evalvirali izvedene dejavnosti (npr. odgovarjali na vprašanja, kaj sem se naučil/a, kaj je dobro uspelo, kaj bi lahko bilo naslednjič drugače).	153	20,4	598	79,6	751	100,0
učitelji	Dijaki so sproti reflektirali izvedene dejavnosti.	16	10,4	138	89,6	154	100,0
dijaki	Dijaki smo reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd. (npr., ali na obravnavano temo gledam drugače, kako sem se počutil/a, kako je potekala komunikacija med nami, kako sem prispeval/a k skupini, h komunikaciji).	168	22,4	581	77,6	749	100,0
učitelji	Dijaki so reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd.	12	7,8	142	92,2	154	100,0
dijaki	Dijaki smo na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. predlagali smo spremembe, podajali predloge za izboljšave na področjih, ki smo jih obravnavali).	203	27,1	547	72,9	750	100,0
učitelji	Dijaki so na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. spremembe na področju, ki so ga obravnavali).	47	30,3	108	69,7	155	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 36*, je 79,6 % anketiranih dijakov izrazilo strinjanje, da je bilo za pouk Aktivnega državljanstva v letu spremljanja značilno, da so sproti reflektirali in/ali evalvirali izvedene dejavnosti (npr. odgovarjali so na vprašanja, kaj so se naučili, kaj jim je dobro uspelo, kaj bi lahko bilo naslednjič drugače). Da je bil pouk Aktivnega državljanstva v tem letu zasnovan na način, da so dijaki sproti reflektirali izvedene dejavnosti, meni 89,6 % učiteljev.

Učiteljica, sodelujoča v fokusni skupini, pove:

V spletno učilnico oddajajo predvsem refleksijo in temeljno vprašanje je vedno, kaj sem se novega naučil ... na to vedno morajo odgovoriti. (Intervjuvanec 19, učiteljica v gimnazijskem programu, ki se je udeležila več usposabljanj)

Učitelj pa nadaljuje:

Pri vsaki aktivnosti imajo dijaki svoj e-listovnik, delovni list, vse to oddajo v različne mape v e-učilnico. Na koncu želim tudi refleksijo, za vsako aktivnost mi mora napisati, kaj se še

²⁶ Prav tam, str. 10.

lahko drugače naredi, kaj bi bilo drugače, predlagajo ... da tudi kritično razmišljajo.
(Intervjuvanec 26, učitelj v programu SSI, ki se je udeležil več usposabljanj)

Proces učenja, ki nakazuje na razvijanje in krepitev sprejemanja odgovornosti dijakov, smo merili s trditvama: »Dijaki smo reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd. (npr., ali na obravnavano temo gledam drugače, kako sem se počutil/a, kako je potekala komunikacija med nami, kako sem prispeval/a k skupini, h komunikaciji).« in »Dijaki smo na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. predlagali smo spremembe, podajali predloge za izboljšave na področjih, ki smo jih obravnavali).« Strinjanje s prvo trditvijo je izrazilo 77,6 %, strinjanje z drugo trditvijo pa 72,9 % vseh anketiranih dijakov. 92,2 % vprašanih učiteljev je izrazilo strinjanje, da je bil pouk Aktivnega državljanstva zasnovan tako, da so dijaki reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij, 69,7 % učiteljev pa, da so na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. spremembe na področju, ki so ga obravnavali).

Tabela 37: Prisotnost refleksije izvedenih dejavnosti pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	8	30,8	9	47,4	17	37,8
v manjši meri	9	34,6	8	42,1	17	37,8
v večji meri	8	30,8	2	10,5	10	22,2
da, v celoti	1	3,8	0	0,0	1	2,2
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri pouku Aktivnega državljanstva smo pri dijakih opazovali sprotno refleksijo izvedene oziroma izvedenih dejavnosti. Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 37*, je bila sprotna refleksija dijakov pri izvedenih dejavnostih vsaj v manjši meri prisotna pri 62,2 % vseh opazovanih ur. V celoti je bila prisotna zgolj pri eni opazovani uri, ta pa je bila izvedena v gimnazijskem programu.

Učiteljica, ki je sodelovala v fokusni skupini, je pripovedovala o pomenu priprave dijakov na aktivnost in izvedbo refleksije po njej:

Moram povedati, da sem vedno na aktivnost dijake pripravila: kaj je namen nekega obiska, kaj od njih pričakujem, sem dala nek delovni list z vprašanji ... Po mojem mnenju je zelo pomembna dobra priprava, da vemo, zakaj gremo mi kam, kaj je namen ure, kakšni so cilji, tudi potem sem vedno za neko refleksijo poskrbela. Če ne tisti dan, pa potem drugi dan, sem odprla temo, kaj smo se naučili, se prepričala, ali so si tudi kakšne pojme zapomnili, jih razumeli ... (Intervjuvanec 22, učiteljica v programih SPI in SSI, ki se je udeležila več usposabljanj)

Dijakinja v fokusni skupini razmišlja o dokumentiranju lastnega učenja in refleksiji dejavnosti:

Mi imamo v bistvu vsak svojo mapo, v katero po vsaki končani dejavnosti, ko smo dobili učni list ... smo mogli napisat neko svoje razmišljanje. Recimo o filmu smo mogli napisat svoje razmišljanje o tem filmu V glavnem v bistvu pol smo te liste ustavljali v mapo po

štirih sklopih. (Intervjuvanec 12, dijakinja 3. letnika programa SSI, dijakinja učiteljja, ki se usposabljanj ni udeležila)

Tabela 38: Prisotnost refleksije in vrednotenja delovanja/ravnanja ter stališč dijakov pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	8	30,8	7	36,8	15	33,3
v manjši meri	10	38,5	11	57,9	21	46,7
v večji meri	7	26,9	0	0,0	7	15,6
da, v celoti	1	3,8	1	5,3	2	4,4
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri urah Aktivnega državljanstva smo prav tako opazovali, v kolikšni meri sta bila pri dijakih prisotna refleksija in vrednotenje lastnega delovanja in/ali stališč v razmerju do ljudi, dogajanj, situacij ipd. Analiza rezultatov opazovanih ur pouka kaže (Tabela 38), da so bili ti procesi vsaj v manjši meri opaženi pri 66,7 % vseh opazovanih ur.

Tabela 39: Prisotnost načrtovanja nadaljnega delovanja dijakov na podlagi refleksije pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	11	42,3	18	94,7	29	64,4
v manjši meri	9	34,6	1	5,3	10	22,2
v večji meri	6	23,1	0	0,0	6	13,3
da, v celoti	0	0,0	0	0,0	0	0,0
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pri pouku Aktivnega državljanstva smo opazovali, v kolikšni meri dijaki na podlagi opravljene refleksije načrtujejo tudi nadaljnje delovanje, npr. spremembe in na področju, ki so ga obravnavali. Kot prikazujejo rezultati analize opazovanja pouka (Tabela 39), je bilo načrtovanje nadaljnega delovanja dijakov po opravljeni refleksiji vsaj v manjši meri opaziti v manj kot polovici opazovanih ur (pri 35,6 % vseh opazovanih ur). Primerjava med gimnazijskimi programi na eni strani in programi SSI in SPI na drugi strani pokaže na pomembno razliko. Od 64,4 % vseh opazovanih ur, pri katerih ni bilo prisotnega načrtovanja nadaljnega delovanja dijakov na podlagi opravljene refleksije dejavnosti, tega ni bilo pri 42,3 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 94,7 % opazovanih ur v programih SPI in SSI.

Dijake smo v okviru fokusnih skupin povprašali, ali so jih dejavnosti, ki so jih izvajali pri pouku Aktivnega državljanstva, kakor koli spodbudile k večjemu in/ali nadaljnjemu družbenopolitičnemu angažiranju. Dijak, sodelujoč v pogovoru, razmišlja:

... mi Aktivnega državljanstva nimamo po moje že ene tri mesece, ker smo imeli tudi prakso vmes, in se v bistvu zdaj med sabo več pogovarjamo glede tega, kaj se dogaja okoli nas, v bistvu kva se dogaja v naši državi, spremljamo bolj te novice. (Intervjuvanec 9, dijak 3. letnika programa SPI, dijak učiteljice, ki se je udeležila enega ali več usposabljanj)

Dijakinja pa:

... opazila sem, da veliko jih je že 18, najprej niso imeli neki namena iti volit, pol so pa to zelo spodbujal, pa smo pol res pregledali tiste programe, pa ozavestili to, da imamo volilno pravico, da smo pol šli na volitve. Se bolj zavedamo, ja. (Intervjuvanec 7, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učitelja, ki se je udeležil enega ali več usposabljanj)

Učiteljici, ki sta se udeležili fokusne skupine, reflektirata svoje delo in za prihodnje leto načrtujeta izboljšave pri pouku Aktivnega državljanstva:

Kar je pa minus, pa je, da midve nisva imeli listovnika, pa tudi dosti premalo poudarka sva dali sproti evalvaciji. To je najin izziv za naslednje izvajanje.

(Intervjuvanec 24, učiteljica v gimnazijskem programu in programu SSI, ki se usposabljanj ni udeležila)

in

In je še en izziv za prihodnost, to je sproti evalvaciji, ki zmanjka predvsem takrat, če imamo tudi predavanje. Ker potem na nek način malo to ostane nekje v zraku, ker jih nimaš [dijakov o.p.], da bi o tem lahko malo podebatiral. Saj lahko delno pri mojem drugem pouku, samo nas je več izvajalk ... ampak ni pa tistega načrtovanega časa za to. (Intervjuvanec 23, učiteljica v gimnazijskem programu, ki se usposabljanj ni udeležila)

3.1.3 Kazalnik: obravnava aktualnih družbenih problemov

Kriterij c:

- 75 % dijakov se strinja, da se pri pouku obravnavajo aktualni družbeni problemi;
- 90 % učiteljev se strinja, da se pri pouku obravnavajo aktualni družbeni problemi.

Didaktična priporočila v učnem načrtu in katalogu znanja za Aktivno državljanstvo učitelja usmerjajo v obravnavo aktualnih družbenih vprašanj, izzivov in problemov z namenom, da se spodbuja vloga dijaka kot državljana, ki je aktiven »v družbeni skupnosti (si prizadeva za izboljšave v šoli, lokalnem okolju, državi in širšem svetu), zato aktivnosti temeljijo na družbenem, ekonomskem, kulturnem in političnem kontekstu, v katerem živijo mladi. Načrtovane aktivnosti in avtentične naloge naj izhajajo iz aktualnih okoliščin, interesov in izkušenj dijakov/-inj /.../.«²⁷

²⁷ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ in Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, str. 8.

Tabela 40: Mnenje dijakov in učiteljev o obravnavi aktualnih in družbeno relevantnih tem pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Teme/vsebine, ki smo jih obravnavali, so bile aktualne in družbeno pomembne.	77	10,3	671	89,7	748	100,0
učitelji	Vsebine, ki so jih dijaki obravnavali, so bile aktualne in družbeno relevantne (avtentične).	1	0,7	152	99,3	153	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 40*, se je 89,7 % anketiranih dijakov in skoraj vsi anketirani učitelji (99,3 %) strinjalo, da so bile teme in vsebine, ki so jih obravnavali pri pouku Aktivnega državljanstva v letu spremljanja, aktualne, družbeno pomembne oziroma relevantne (avtentične).

Tabela 41: Vsebine, ki so jih dijaki označili, da so jih obravnavali pri pouku Aktivnega državljanstva

Vsebine/teme	število	odstotek
Evropska unija.	611	81,8
Ustava in politični sistem RS.	541	72,4
Človekove pravice in svoboščine, odgovornosti.	522	69,9
Demokracija.	510	68,3
Politična participacija, volitve, glasovanje.	463	62,0
Družbena pravičnost, svoboda, enakost, solidarnost.	416	55,7
Mediji, medijska in informacijska pismenost.	345	46,2
Globalna vprašanja in izzivi (npr. revščina, vojne, družbena pravičnost).	344	46,1
Gospodarstvo, delo in zaposlitev.	334	44,7
Migracije.	322	43,1
Civilna družba, prostovoljstvo.	313	41,9
Konstruktivno reševanje konfliktov.	293	39,2
Trajnostni razvoj.	285	38,2
Okoljevarstvo.	281	37,6
Globalna skupnost in mednarodne organizacije.	259	34,7
Raznolikost in inkluzija.	240	32,1
Drugo.	33	4,4

Dijaki so v anketnem vprašalniku opredelili, katere vsebine so v šolskem letu 2023/2024 obravnavali pri pouku Aktivnega državljanstva. Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 41*, so dijaki v najvišjem deležu označili vsebine, povezane z Evropsko unijo. To ni toliko presenetljivo, saj so v tem letu potekale volitve poslancev v Evropski parlament. Tudi iz tega gre sklepati, da so pri pouku obravnavali aktualne in relevantne vsebine.

Dijaki so pod kategorijo *Drugo* vpisali še naslednje teme: trije dijaki so zapisali, da so obravnavali stereotipe, po en dijak pa 1. svetovno vojno, »Cigane«, dezinformacije, kritično mišljenje, slovenski sodni sistem, sodstvo, strahote vojn, teroriste in rasiste, vojno in zgodovino Slovenije. Vse navedbe dijakov pod kategorijo *Drugo* se navezujejo na cilje učnega načrta in katalogov znanj za Aktivno državljanstvo. En dijak pa je izrazil mnenje, da so obravnavali »velik brezveznih stvari«.

Čeprav opazovanje pouka Aktivnega državljanstva ni vezano na kriterij c tega cilja, smo opazovali, ali so vsebine, ki so jih obravnavali, aktualne in družbeno relevantne oziroma avtentične. Analiza rezultatov opazovanja pouka je pokazala, da so bile aktualne in družbeno relevantne oziroma avtentične vsebine prisotne pri 84,4 % opazovanih ur. Od tega so bile v celoti prisotne pri več kot polovici opazovanih ur (51,1 %), v večji meri pri 20 % in v manjši meri pri 13,3 % opazovanih ur. Obravnava aktualnih in družbeno relevantnih (avtentičnih) vsebin ni bila prisotna v 15,6 % opazovanih urah, od tega le pri dveh urah v gimnazijskih programih in v 26,3 % opazovanih ur v programih SPI in SSI. Glede na naslov opazovanih aktivnosti (sklopa učnih ur/učne ure) je bil najvišji delež (štiri ure oziroma 15,4 % opazovanih ur) med vsemi opazovanimi urami v gimnazijskih programih namenjen obravnavi teme trajnostne in odločujoče Evrope, najvišji delež med vsemi opazovanimi urami v programih SSI in SPI pa je bil namenjen naslednjim naslovom aktivnosti: Projektni dan: Aktivno državljanstvo (okolje in trajnostnost) in Plogging (21,1 % opazovanih ur); Evropski parlament (dve uri oziroma 10,5 % opazovanih ur) in Intervju z evroposlancem, program pripravili dijaki, intervju izvajata dijaka (dve uri oziroma 10,5 % opazovanih ur). Pogovor z aktualnim ali nekdanjim evropskim poslancem so vsebovale tudi štiri opazovane ure v različnih šolah gimnazijskih programov (naslovi aktivnosti: Pogovor z evropskim poslancem, Pogovor z evropskim poslancem – refleksija, Pogovor z nekdanjim evroposlancem; Kakšno EU želijo mladi (1. in 2. del)).

Dijakinja v fokusni skupini strne aktivnosti pouka, ki vključujejo obravnavo aktualnih družbenih tem:

Že prvi šolski dan so nam predstavili, kaj to sploh je Aktivno državljanstvo, ker nam ni bilo prav vsem najbolj jasno, kaj bomo mi pri tem predmetu delali. Nas je že čudilo, zakaj tega pač nimamo na urniku, če je predmet. Smo pa potem imeli zelo veliko različnih aktivnosti. Najprej smo imeli o beguncih, pogledali smo si film ... in potem tudi ... debatirali in pa potem sami med seboj ali s profesorico v šoli. Govorili smo potem tudi o problemu brezdomcev ... Potem smo govorili tudi veliko o ogljičnem odtisu na naš planet. Ogledali smo si film ... pa se tudi pogovarjali z režiserjem ... Mi takrat recimo sploh nismo vedeli o zasvojenostih. Udeležili smo se tudi konference o tem, kje nas je doktor ... vodil skozi pogovor o tej temi in smo delili naša mnenja. Imeli smo o davkih, o participativnem proračunu, tako da smo res probali čim več tem zajet. (Intervjuvanec 10, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učiteljice, ki se je udeležila enega ali več usposabljanj)

3.1.4 Kazalnik: interdisciplinarnost izvajanja pouka

Kriterij d:

- 90 % učiteljev se strinja, da se pouk izvaja interdisciplinarno.

V opredelitvi obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo²⁸ je zapisano, da je ta »zasnovan interdisciplinarno, v njem se prepletajo in povezujejo spoznanja različnih znanstvenih disciplin (sociologije, filozofije, politologije, zgodovine, geografije ipd.)«. Didaktična priporočila, ki usmerjajo učitelja k letnemu načrtovanju, pa opredeljujejo, da učitelj v okviru aktivnosti cilje in vsebine učnega načrta oziroma kataloga znanja med seboj povezuje, dopolnjuje in nadgrajuje s poudarkom na: uporabi znanj, ki jih dijaki pridobijo pri različnih predmetih in so povezana s cilji in vsebinami kataloga znanja oziroma učnega načrta za Aktivno državljanstvo (učitelj cilje in vsebine Aktivnega državljanstva povezuje in usklajuje z učitelji posameznih predmetov); informiranosti dijakov, ki temelji na poznavanju ključnih pojmov, opredeljenih v tematskih sklopih, ter medsebojni povezanosti znanja, spretnosti, stališč, vrednot, prepričanj in pripravljenosti za delovanje.«²⁹

V anketnem vprašalniku smo učitelje povprašali o mnenju oziroma strinjanju glede interdisciplinarne in medpredmetne zasnovanosti ter izvajanja pouka Aktivnega državljanstva.

Tabela 42: Mnenje učiteljev o interdisciplinarnem in medpredmetnem izvajanju pouka Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
učitelji	Aktivno državljanstvo sem izvajal/a interdisciplinarno (npr. obravnavanje tem z vključevanjem različnih predmetnih področij ali znanstvenih disciplin; tematsko in projektno organizirane aktivnosti).	7	4,5	148	95,5	155	100,0
	Pri aktivnem državljanstvu sem se medpredmetno povezoval/a z učitelji drugih predmetov (npr. vsebine, dejavnosti, metode, miselni postopki, veščine, kompetence, koncepti, učna orodja).	32	20,6	123	79,4	155	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 42*, je velika večina (95,5 %) vseh anketiranih učiteljev izrazila strinjanje, da so pouk Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024 izvajali interdisciplinarno. 79,4 % učiteljev Aktivnega državljanstva pa je izrazilo strinjanje, da so se na raznolike načine medpredmetno povezovali z učitelji drugih predmetov.

²⁸ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ in Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, str. 1.

²⁹ Prav tam, str. 8.

Tabela 43: Timsko načrtovanje pouka Aktivnega državljanstva

	število	odstotek
Načrtoval/a sem ga sam/a.	32	20,9
Načrtoval/a sem ga v timu z drugimi učitelji.	118	77,1
Drugo.	3	2,0
skupaj	153	100,0

Ker je Aktivno državljanstvo zasnovano izrazito interdisciplinarno, nas je zanimalo, kako učitelji načrtujejo pouk (npr. skupaj z drugimi učitelji Aktivnega državljanstva in/ali učitelji drugih predmetov na šoli). Usmeritve za timsko načrtovanje in izvajanje pouka Aktivnega državljanstva so bile učiteljem podane na usposabljanjih in v priročniku,³⁰ izdanim pred samim uvajanjem.

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 43*, je 77,1 % učiteljev poročalo, da so pouk Aktivnega državljanstva načrtovali skupaj z drugimi učitelji, 20,9 % anketiranih učiteljev pa je pouk načrtovalo brez timskega sodelovanja. Trije učitelji so pod kategorijo *Drugo* zapisali: »Načrtoval ga je moj predhodnik.«, »Nekaj dejavnosti tudi z drugim učiteljem, ki prav tako poučuje AD.« in »Večinoma sama, posvetovala sem se z učiteljico zgodovine in sociologije ter vodstvom.«

Učiteljica, sodelujoča v fokusni skupini, pripoveduje o sodelovanju s sodelavko, ki je izvajala Aktivno državljanstvo v programih SSI, sama pa ga je izvajala v programu SPI:

Sodelavka je imela pri tehnikah bolj zahtevne zadeve. No, midve sva sicer v izhodišču planirali skupaj, ampak ona je zato, ker je imela celo leto na razpolago [sodelujoča učiteljica je poučevala dijake, ki so bili pol leta na praksi], lažje zadeve izvedla, tam se mi pa zdi, da je bilo pa še več snovi, ki so bile zelo dobro izpeljane. (Intervjuvanec 25, učiteljica v programu SPI, ki se usposabljanj ni udeležila)

Rezultate iz *Tabele 43* lahko navežemo na poročanje učiteljev o tem, ali so v šolskem letu 2023/2024 pouk Aktivnega državljanstva na šoli izvajali sami ali ga je izvajalo več učiteljev.

Tabela 44: Število učiteljev, ki so na šoli poučevali Aktivno državljanstvo

	Število	odstotek
Sam/a sem poučeval/a vse oddelke.	31	20,1
Poučevalo je več učiteljev, vsak je poučeval svoj oddelek oz. oddelke.	44	28,6
Poučevalo je več učiteljev, v posameznih oddelkih je poučevalo več učiteljev (vsak določen del ur).	67	43,5
Drugo.	12	7,8
skupaj	154	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 44*, je 43,5 % učiteljev poročalo, da je Aktivno državljanstvo poučevalo več učiteljev oziroma da je v posameznih oddelkih poučevalo več učiteljev (vsak učitelj

³⁰ Rojc, J. in Šipuš, K. (ur.) (2021). *Aktivno državljanstvo v srednji šoli. Priročnik za učitelje*. Zavod RS za šolstvo, https://www.zrss.si/digitalna_bralnica/aktivno-drzavljanstvo-v-srednji-soli-prirocnik-za-ucitelje/

določen del ur). 28,6 % učiteljev pravi, da je Aktivno državljanstvo sicer poučevalo več učiteljev, da pa je vsak od njih poučeval svoj oddelek oziroma oddelke. 20,1 % anketiranih učiteljev pa poroča, da so Aktivno državljanstvo na šoli poučevali sami.

12 učiteljev je izbralo kategorijo *Drugo (Tabela 44)*, kjer so posamično zapisali: »Aktivno državljanstvo smo dijakom poskušali približati z različnimi aktivnostmi: predavanja, ekskurzije, obiski institucij ...«, »Druge oblike dela, ekskurzije ipd.«, »Jaz v sodelovanju z zunanjimi izvajalci.«, »Posamezne projekte, ekskurzije in dogodke smo izpeljali v medpredmetnem sodelovanju.«, »Poučevalo je več učiteljev in zunanjih izvajalcev.«, »Različne dejavnosti po 8 ur.«, »Različne dejavnosti v okviru AD smo izvajali različni izvajalci oz. smo si pomagali.«, »Sama v sodelovanju z zunanjimi izvajalci.«, »Sodelovanje z zunanjimi sodelavci in obiski državnih institucij.«, »Učitelji in zunanji sodelavci.«, »Več učiteljev v povezavi z zunanjimi sodelavci različnih institucij.« in »Vsebine ADR smo izvajali projektno.«

Učitelj, udeležen v fokusni skupini, opisuje organizacijo pouka na šoli in upoštevanje interdisciplinarnosti v povezavi z izvajalci pouka Aktivnega državljanstva:

Mi načrtujemo že junija, ker nas je pet učiteljev, ki poučujemo ... to kombiniramo, večinoma delamo po sklopih po tri ure in se potem po razredih izmenjujemo, tako da, jaz sem imel temo aktivno državljanstvo v praksi ... ostali so imeli problematiko manjšin ... sodelavec je zgodovinar, je šel bolj na zgodovinske teme, kolegica pa je bolj prikazala ta širši vidik odgovornosti človeka do skupnosti, do države ... druga je imela pravno državo ... Načrtujemo po tri ure, ker lahko tako vsebine aktivno izpelješ, ker z eno uro to težko narediš. In da je to v urniku, je to edini možen način. In da je vsak od nas močan na enem področju. (Intervjuvanec 21, učitelj v gimnazijskem programu, ki se je udeležil več usposabljanj)

Drugi učitelj prikaže podobno organizacijsko zasnovo, a opozori na izziv:

Na naši šoli si nas pet deli izvedbo Aktivnega državljanstva, kar je skupno, vsak ima drugačno domislico ... jaz imam pa dve dejavnosti, ena je raziskovalne narave, primerjajo in analizirajo medije, rezultate predstavijo sošolcem, druga stvar pa je obisk medijske organizacije ... je pa res, da smo vsak od petih učiteljev specializirani za izvedbo svoje stvari ... potem to moraš ponoviti ... ker če dijak manjka takrat, ko je to določeno, potem ima neko ponovitevno izvedbo, to sem imel zdaj ta ponedeljek, to je, kar me moti in bi si želel spremeniti ... mogoče ali metodo ali vsebino spremeniti ... (Intervjuvanec 20, učitelj v gimnazijskem programu, ki se je udeležil več usposabljanj)

Učiteljica, ki Aktivno državljanstvo v vseh devetih oddelkih na šoli izvaja sama, pripoveduje o pomenu usposabljanj tudi za vpogled v različne organizacijske in izvedbene oblike ter o učinkovitem modelu, ki so ga vzpostavili na šoli:

Ravno na usposabljanjih sem dobila par idej, kako izpeljati pouk Aktivnega državljanstva. Imamo programe NPI, SPI, SSI ... Letos sem imela devet oddelkov in poskrbela za okoli 15 dogodkov. Polovico aktivnosti sem načrtovala znotraj učilnice, polovico pa na terenu. Jaz sama osebno sledim učnim načrtom Aktivnega državljanstva, torej sledim temam in

vsebinam, ki jih moramo predelati, delam pa seveda take aktivnosti, ki so finančno vzdržne. Da naštejemo nekaj aktivnosti: kaj in kako vprašati državo, okrogli mizi, vezani na trajnostni razvoj ... v okviru vsebinskega sklopa o človekovih pravicah smo šli na dogodek Vrednote nas povezujejo, razvijali smo empatijo do drugačnosti ... Ravno danes ... je izšlo, sem v lokalnem časopisu napisala članek, kako smo na naši šoli spodbujali Aktivno državljanstvo ... Določene aktivnosti so bile samo za en oddelek, določene pa sem združevala. Ko pa smo šli v Ljubljano, pa je bil to tudi Državni zbor, parlament, Muzej novejših zgodovine, da smo naenkrat pokrili več ur. (Intervjuvanec 22, učiteljica v programih SPI in SSI, ki se je udeležila več usposabljanj)

Čeprav opazovanje pouka ni vezano na kriterij d tega cilja, smo pri pouku Aktivnega državljanstva opazovali, ali so vsebine obravnavane interdisciplinarno. Analiza rezultatov opazovanja pouka pokaže, da je bila interdisciplinarna obravnava vsebin prisotna pri 73,3 % vseh opazovanih ur, od tega v celoti pri 46,2 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 21,1 % opazovanih ur v programih SSI in SPI, v večji meri pa pri 15,4 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in 15,8 % opazovanih ur v programih SSI in SPI. V manjši meri je bila prisotna pri 22,2 % vseh opazovanih ur, od tega pri 31,6 % opazovanih ur v programih SSI in SPI in pri štirih urah v gimnazijskih programih.

Učiteljica, sodelujoča v fokusni skupini, govori o medpredmetnem in interdisciplinarnem pristopu:

Mi na šoli naredimo dan aktivnosti ali pol dneva aktivnosti, in takrat je to skoncentrirano, da se to ne meša s poukom, tako da je vseh teh 35 ur skozi te aktivnosti porabljenih ... Imeli smo veliko dejavnosti ... na primer davčno opismenjevanje ... kaj so davki, zakaj so pomembni, v drugem delu pa so se pri urah matematike učili, kako si zračunaš ... Naslednja tema so bili begunci, žrtve vojn in konfliktov v sodobnem svetu. Pri geografiji smo predstavile begunsko problematiko, nato smo skupaj z dijaki zamejskih šol pogledali film in se pogovarjali z vojnim novinarjem, nato smo prišli na šolo, dijaki so se razdelili v skupine in dobili nalogo, da poiščejo različne primere kršenja človekovih pravic doma, v okolici in kako bi bilo potrebno reševati konflikte, kakšna je vloga medijev ... pri delavnicah smo prebirali njihove ugotovitve. To je bila splošna debata. (Intervjuvanec 19, učiteljica v gimnazijskem programu, ki se je udeležila več usposabljanj)

3.1.5 Povzetek ugotovitev

Za namen preverjanja doseganja zastavljenega cilja 1: *Spodbuditi aktivno vlogo dijakov pri pouku z didaktičnimi pristopi, oblikami in metodami dela, ki podpirajo temeljne procese učenja, ter z obravnavo aktualnih družbenih problemov in interdisciplinarnim pristopom* smo vzpostavili štiri kazalnike (aktivnost dijakov pri pouku; uporaba didaktičnih pristopov, oblik in metod dela, ki podpirajo temeljne procese učenja; obravnava aktualnih družbenih problemov; interdisciplinarnost izvajanja pouka) s pripadajočimi kriteriji.

Kriterij a vključuje strinjanje dijakov in učiteljev, da se pri pouku Aktivnega državljanstva aktivno vključujejo v pouk, in prisotnost aktivne vloge dijakov pri opazovanju pouka. Rezultati, zajeti pod tem kriterijem, izkazujejo doseganje cilja 1, saj je 92,7 % dijakov izrazilo strinjanje, da so pri pouku

Aktivnega državljanstva imeli možnost aktivnega sodelovanja in vključevanja, 97,4 % učiteljev pa se je strinjalo, da je pouk Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024 potekal na način, da so dijaki aktivno sodelovali pri pouku. Analiza opazovanja pouka je pokazala prisotnost aktivne vloge dijakov pri pouku: sodelovanje dijakov je bilo vsaj v manjši meri prisotno pri 66,7 % vseh opazovanih ur, zagotavljanje vključenosti vseh dijakov v dejavnosti pa je bilo vsaj v manjši meri prisotno pri 75,6 % vseh opazovanih ur.

Z dodatnimi trditvami v anketnem vprašalniku za dijake in učitelje smo preverjali načine in stopnjo participacije dijakov pri pouku Aktivnega državljanstva. 84 % dijakov je izrazilo strinjanje, da so razumeli, kaj se bodo pri pouku Aktivnega državljanstva učili, in 83,3 % dijakov je vedelo, kaj se od njih pričakuje ter kdaj bodo pri svojem delu tudi uspešni. Nekoliki nižji odstotki strinjanja se nanašajo na, po R. Hartu (1992), višje stopnje participacije dijakov: 54,8 % dijakov in 56,2 % učiteljev se je strinjalo, da so bile dijakom dane možnosti izbire med različnimi dejavnostmi, ki jih je pripravil učitelj ali zunanji izvajalec. 52,3 % dijakov in 45,8 % učiteljev se je strinjalo, da so dijaki pri pouku predlagali teme, vsebine in dejavnosti. 52,2 % dijakov in 37,9 % učiteljev je izrazilo strinjanje, da je pouk potekal na način, da so dijaki dejavnosti, ki so jih izvajali, tudi sami načrtovali. Nižje odstotke strinjanja učiteljev z možnostjo lastnega načrtovanja in izvajanja dejavnosti dijakov lahko povežemo tudi z zavezo učiteljev Aktivnega državljanstva k uresničevanju ciljev učnega načrta oziroma katalogov znanja za Aktivno državljanstvo in dejstvom, da morajo učitelji poučevanje načrtovati z letno (in sprotno) pripravo na pouk. V njej med drugim na letni ravni opredelijo tudi predvidene aktivnosti.

Z učnim okoljem, ki vzpostavlja in omogoča aktivno vlogo dijakov, so povezane tudi prevladujoče oblike in metode pouka ter didaktični pristopi. 79 % dijakov in 39 % učiteljev se je strinjalo, da je pouk Aktivnega državljanstva potekal v obliki predavanj oziroma razlage učitelja ali zunanjega izvajalca. Hkrati pa je 90,2 % dijakov in 93,5 % učiteljev izrazilo strinjanje, da so pri pouku dijaki sodelovali med seboj. Da je bil pouk avtentično, projektno, raziskovalno in/ali problemsko zasnovan in povezan z vsakdanjim življenjem, je menilo 76,3 % dijakov in 92,2 % učiteljev. Na podlagi odgovorov dijakov in učiteljev lahko sklepamo, da so učitelji zasnovali pouk Aktivnega državljanstva dovolj uravnoteženo, z vključevanjem vsebinskih poudarkov oziroma umestitvijo procesa učenja v določen kontekst, razlago konceptov kot tudi z organizacijo prostora in časa, kar je omogočalo aktivno, raziskovalno, problemsko, avtentično in projektno delo dijakov.

Pri pouku Aktivnega državljanstva so bili v različni meri prisotni vsi elementi aktivne vloge dijakov, vendar pa obstajajo razlike med gimnazijskimi programi na eni strani in programi SSI in SPI na drugi. Sodelovanje dijakov v paru ali skupini je bilo v celoti prisotno pri 22,2 % vseh opazovanih ur, vse ure, pri katerih je bilo v celoti prisotno sodelovanje dijakov v paru ali skupini, so bile izvedene v gimnazijskih programih. Učiteljeva vloga usmerjevalca učnega procesa je bila vsaj v manjši meri prisotna pri 69 % vseh opazovanih ur, znotraj gimnazijskih programov je bila vsaj v manjši meri prisotna pri 88,5 % opazovanih ur, znotraj programov SSI in SPI pa pri 42,1 % opazovanih ur. Znotraj gimnazijskih programov je bilo načrtovanje dejavnosti s strani dijakov vsaj v manjši meri prisotno pri 57,7 % opazovanih ur, znotraj programov SPI in SSI pa pri 26,3 % opazovanih ur. Pri 86,7 % vseh

opazovanih ur je bilo vsaj v manjši meri zaznati motiviranost in zavzetost dijakov pri dejavnostih. V celoti sta bili zavzetost in motiviranost dijakov prisotni le v gimnazijskih programih pri 24,4 % opazovanih ur. Znotraj gimnazijskih programov sta bili motiviranost in zavzetost dijakov pri pouku vsaj v manjši meri prisotni pri 96,2 % opazovanih ur, znotraj programov SSI in SPI pa pri 73,7 % opazovanih ur.

Kriterij b vključuje strinjanje dijakov in učiteljev, da didaktični pristopi, metode in oblike dela podpirajo temeljne procese učenja pri pouku Aktivnega državljanstva in prisotnost teh pri opazovanju pouka. Trditve, ki podpirajo procese učenja, smo združili v štiri področja: razvijanje in spodbujanje kritičnega mišljenja; sodelovalno učenje in konstruktivno reševanje problemov ter sprejemanje odločitev; informirano in odgovorno delovanje; refleksija in (samo)vrednotenje ter sprejemanje odgovornosti.

Vsi učitelji (100 %) in 82,2 % dijakov je izrazilo strinjanje, da so dijaki pri pouku Aktivnega državljanstva razvijali kritično mišljenje. 89,3 % dijakov se strinja, da so lahko pri pouku izražali svoje mnenje, in 85,7 % dijakov se strinja, da je učitelj s postavljanjem vprašanj spodbujal njihovo razmišljanje. 89,1 % dijakov in 98,7 % učiteljev je izrazilo strinjanje, da so dijaki pri pouku imeli možnost postavljati (relevantna) vprašanja, odpirati nove teme in dileme. 81,4 % dijakov in 92,9 % učiteljev se je strinjalo, da so dijaki pri pouku uporabljali različne vire, in te tudi vrednotili, v enakem deležu so izrazili tudi strinjanje, da so dijaki razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij. 79,6 % dijakov in 89 % učiteljev se je strinjalo, da so dijaki pri pouku oblikovali argumente in protiargumente. Da so dijaki prepoznavali tudi osnovne logične napake pri sklepanju (npr. pri obravnavi nastajanja stereotipov, predsodkov, pa tudi sklepanje iz posameznega primera na splošno), meni 80,1 % dijakov in 80,5 % učiteljev, da pa so pri obravnavi tem predstavljali in upoštevali tudi različne perspektive, meni 81,1 % dijakov in 94,8 % učiteljev.

Pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva so bili v različni meri prisotni vsi elementi kritičnega mišljenja, vendar pa obstajajo razlike med gimnazijskimi programi na eni strani in programi SSI in SPI na drugi. Analiza opazovanja pouka kaže, da so dijaki pri 71 % vseh opazovanih ur vsaj v manjši meri prepoznavali in opredeljevali probleme. Vrednotenje in uporaba virov sta bila vsaj v manjši meri prisotna pri 48,9 % vseh opazovanih ur, v celoti pa sta bila raba različnih virov in njihovo vrednotenje prisotna pri 11,1 % vseh opazovanih ur, vse te ure pa so bile izvedene v gimnazijskih programih. Razlikovanje dejstev od mnenj/razlag/interpretacij je bilo vsaj v manjši meri prisotno pri 84,6 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 47,4 % opazovanih ur v programih SPI in SSI; razvijanje večperspektivnosti je bilo vsaj v manjši meri prisotno pri 68,9 % vseh opazovanih ur, v celoti je bilo prisotno pri petih urah, vse ure, kjer je bilo prisotno v celoti, pa so bile izvedene v gimnazijskih programih. Oblikovanje argumentov in protiargumentov je bilo vsaj v manjši meri prisotno pri 62,2 % vseh opazovanih ur. V celoti je bilo oblikovanje argumentov in protiargumentov prisotno pri šestih opazovanih urah, vse ure, kjer je bilo prisotno v celoti, so bile izvedene v gimnazijskih programih. Upoštevanje relevantnih argumentov in protiargumentov pri sklepanju in odločanju je bilo vsaj v manjši meri prisotno pri 55,6 % vseh opazovanih ur, v celoti je bilo prisotno

pri štirih opazovanih urah, vse ure, kjer je bilo prisotno v celoti, pa so bile izvedene v gimnazijskih programih.

Na področju sodelovalnega učenja in konstruktivnega reševanja problemov ter sprejemanja odločitev pri pouku Aktivnega državljanstva ugotavljamo, da je 87,2 % dijakov izrazilo strinjanje, da so med seboj sodelovali na različne načine (npr. s pogovorom, debato, diskusijo, igro vlog, simulacijo). 99,4 % učiteljev se je strinjalo, da je med dijaki potekala diskusija, debata ali pogovor, 83,9 % učiteljev pa, da so dijaki v sodelovalnih oblikah pouka uporabljali različne metode. Da so dijaki pri pouku obravnavali načine, kako na spoštljiv oziroma konstruktiven način reševati konflikte, je menilo 79 % dijakov in 84,2 % učiteljev.

Rezultati opazovanja pouka pokažejo na prisotnost sodelovalnega učenja in konstruktivnega reševanja problemov. Tudi na tem področju med gimnazijskimi programi na eni strani in programi SSI in SPI obstajajo razlike. Pri 73,3 % vseh opazovanih ur pouka Aktivnega državljanstva je bila vsaj v manjši meri prisotna ena od pogovornih metod; simulacija, igra vlog ali druge gledališke tehnike so bile v celoti prisotne le pri štirih urah, vse te pa so bile izvedene v gimnazijskih programih. Metode aktivnega učenja, kot so npr. sestavljanje, svetovna kavarna, snežna kepa, analiza SPIN, premisli-primerjaj-posreduj, viharjenje možganov, miselni eksperimenti ipd., so bile vsaj v manjši meri prisotne pri šestih opazovanih urah, od tega pri treh urah v gimnazijskih programih in pri treh urah v programih SPI in SSI. V celoti so bile te metode prisotne pri štirih urah, vse te pa so bile izvedene v gimnazijskih programih. Pri 42,2 % vseh opazovanih ur je bilo vsaj v manjši meri opaziti uporabo katere od strategij razreševanja konfliktov, popolna odsotnost rabe strategij za konstruktivno reševanje konfliktov je bila opažena pri 34,6 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 89,5 % opazovanih ur v programih SSI in SPI.

Rezultati na področju sodelovalnega učenja in konstruktivnega reševanja problemov ter sprejemanja odločitev ne izkazujejo doseganja cilja 1, saj se je manj kot 90 % učiteljev strinjalo (strinjalo se je 83,9 % učiteljev), da so dijaki v sodelovalnih oblikah pouka uporabljali različne metode in da so dijaki pri pouku obravnavali načine, kako na spoštljiv oziroma konstruktiven način reševati konflikte (strinjanje je izrazilo 84,2 % učiteljev).

Na področju informiranega in odgovornega delovanja dijakov pri pouku Aktivnega državljanstva ugotavljamo, da se je 85,5 % dijakov in 96,1 % učiteljev strinjalo, da so dijaki pri pouku imeli možnost razvijati in izkazovati odgovoren/pozitiven odnos do zagotavljanja človekovih pravic, enakih možnost, pravičnosti in/ali trajnostnosti. Analiza rezultatov opazovanja pouka Aktivnega državljanstva pa je pokazala, da je bilo vsaj v manjši meri pri 71,1 % vseh opazovanih ur prisotno izkazovanje pozitivnega odnosa dijakov do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti. Rezultati na tem področju izkazujejo doseganje cilja 1.

Na področju refleksije in (samo)vrednotenja ter sprejemanja odgovornosti pri pouku Aktivnega državljanstva ugotavljamo, da se je 79,6 % dijakov in 89,6 % učiteljev strinjalo, da so dijaki sproti

reflektirali in/ali evalvirali izvedene dejavnosti; 77,6 % dijakov in 92,2 % se je strinjalo, da so dijaki reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij in 72,9 % dijakov ter 69,7 % učiteljev, da so dijaki na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. spremembe na področju, ki so ga obravnavali).

Opazovanje pouka je pokazalo, da je bila sprotna refleksija dijakov pri izvedenih dejavnostih vsaj v manjši meri prisotna pri 62,2 % vseh opazovanih ur in da sta bila refleksija in vrednotenje lastnega delovanja in/ali stališč v razmerju do ljudi, dogajanj, situacij vsaj v manjši meri prisotna pri 66,7 % vseh opazovanih ur. Načrtovanje nadaljnjega delovanja dijakov po opravljeni refleksiji je bilo vsaj v manjši meri prisotno pri 35,6 % vseh opazovanih ur. Od 64,4 % vseh opazovanih ur, pri katerih ni bilo prisotnega načrtovanja nadaljnjega delovanja dijakov na podlagi opravljene refleksije dejavnosti, tega ni bilo pri 42,3 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 94,7 % opazovanih ur v programih SPI in SSI.

Rezultati na področju refleksije in (samo)vrednotenja ter sprejemanja odgovornosti dijakov izkazujejo doseganje cilja 1, če pa upoštevamo vse elemente, ki smo jih spremljali, pa nedoseganje, saj se je manj kot 90 % učiteljev strinjalo, da so dijaki na podlagi refleksije načrtovali tudi svoje nadaljnje delovanje (strinjanje je izrazilo 69,7 % učiteljev).

Kriterij c vključuje strinjanje dijakov in učiteljev, da se pri pouku obravnavajo aktualni družbeni problemi. 89,7 % dijakov in 99,3 % učiteljev se je strinjalo, da so bile teme in vsebine, ki so jih obravnavali pri pouku Aktivnega državljanstva, aktualne, družbeno pomembne oziroma relevantne (avtentične). Rezultati na tem področju izkazujejo doseganje cilja 1.

Kriterij d vključuje strinjanje učiteljev, da se pouk Aktivnega državljanstva izvaja interdisciplinarno. Rezultati na tem področju izkazujejo doseganje cilja 1, saj je 95,5 % vseh anketiranih učiteljev izrazilo strinjanje, da so pouk Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024 izvajali interdisciplinarno.

Glede na dane rezultate, pridobljene v kompleksni zasnovi kriterijev cilja 1, ugotavljamo, da je cilj delno dosežen.

Na tem mestu bi opozorili še na nekatere ugotovitve, ki kažejo na odstopanja sistemsko opredeljenega izvajanja pouka Aktivnega državljanstva: štirje učitelji so Aktivno državljanstvo poučevali v programu nižjega poklicnega izobraževanja (to se bo izvajalo ob prenovi programov v NPI), dva učitelja sta Aktivno državljanstvo izvajala v 1. letniku (vključno s šolo, na kateri je potekalo opazovanje pouka), en učitelj je izvajal pouk na način, da so bile ure Aktivnega državljanstva razporejene med več letnikov, en učitelj pa tako, da ga je izvajal v 2. in 3. letniku. Aktivno državljanstvo se namreč izvaja v 3. letniku, z izjemo v programih SPI tudi v 2. letniku.

3.2 Cilj 2: Omogočiti sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov in njihovo uresničljivost glede na predpisani obseg ur

3.2.1 Kazalnik: sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov

Kriterij a:

- 90 % učiteljev se strinja, da se pri pouku sočasno uresničujejo cilji različnih tematskih sklopov;
- iz opazovanih ur je razvidno sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov.

Učiteljem Aktivnega državljanstva so bila med usposabljanji in v podpornem gradivu v obliki priročnika³¹ podana priporočila o načrtovanju pouka v obliki večurnih zaokroženih enot, prilagojenih izvedbi ene ali več povezanih aktivnosti, v okviru katerih se prepletajo cilji različnih tematskih sklopov učnega načrta oziroma kataloga znanja. Kar pomeni, da »posameznih tematskih sklopov ne načrtujemo in ne obravnavamo zaporedno, kot si sledijo v učnem načrtu oziroma katalogu znanja, temveč tako, da v okviru posamezne aktivnosti izkoristimo vse vidike učne situacije. Tako kot v življenju se tudi v avtentični učni situaciji prepletajo vprašanja, ki izvirajo z različnih področij. S takim, holističnim in interdisciplinarnim pristopom racionalno izkoristimo omejen obseg ur aktivnega državljanstva ter zagotovimo povezovanje védenja dijakov in nadgradnjo znanega z novimi (spo)znanji, spodbujamo razvoj kritičnega mišljenja /.../.«³²

Tabela 45: Mnenje učiteljev o sočasnem uresničevanju ciljev različnih tematskih sklopov pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
učitelji	Različne cilje različnih tematskih sklopov sem uspel/a povezati med seboj in jih tako tudi realizirati (sočasno skozi načrtovano aktivnost).	14	9,1	140	90,9	154	100,0

Učitelji Aktivnega državljanstva so na lestvici strinjanja izrazili mnenje o lastni uspešnosti povezovanja različnih ciljev različnih tematskih sklopov in njihovi sočasni realizaciji z načrtovanimi aktivnostmi. Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 45*, je večina vprašanih učiteljev (90,9 %) izrazila strinjanje, da jim je uspelo tako načrtovati kot realizirati sočasnost uresničevanja ciljev različnih tematskih sklopov.

³¹ Rojc, J. in Šipuš, K. (ur.) (2021). *Aktivno državljanstvo v srednji šoli. Priročnik za učitelje*. Zavod RS za šolstvo, <https://www.zrss.si/digitalna-bralnica/aktivno-drzavljanstvo-v-srednji-soli-prirocnik-za-ucitelje/>

³² Prav tam, str. 14 in 15.

Tabela 46: Prisotnost sočasnega uresničevanja ciljev različnih tematskih sklopov pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	2	7,7	6	31,6	8	17,8
v manjši meri	6	23,1	6	31,6	12	26,7
v večji meri	10	38,5	4	21,1	14	31,1
da, v celoti	8	30,8	3	15,8	11	24,4
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Analiza rezultatov opazovanja pouka Aktivnega državljanstva kaže (Tabela 46), da je bila prepletenost ciljev in vsebin različnih tematskih sklopov oziroma njihovo sočasno uresničevanje vsaj v manjši meri prisotno pri 82,2 % vseh opazovanih ur.

Primerjava prisotnosti prepletenosti ciljev in vsebin različnih tematskih sklopov oziroma njihovo sočasno uresničevanje med gimnazijskimi programi na eni strani in programi SSI in SPI na drugi kaže, da je bilo sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov v celoti in v večji meri zaznati pri 69,3 % opazovanih ur v gimnazijskih programih in pri 36,9 % opazovanih ur v programih SSI in SPI.

3.2.2 Kazalnik: mnenje učiteljev o uresničljivosti ciljev glede na predpisani obseg ur

Kriterij b:

- 90 % se strinja, da so cilji v učnem načrtu oziroma katalogih znanja uresničljivi glede na predpisani obseg ur.

Zanimalo nas je mnenje učiteljev Aktivnega državljanstva, ali so cilji, ki so opredeljeni v učnem načrtu in katalogu znanja za Aktivno državljanstvo, uresničljivi glede na predpisani obseg ur. Učni načrt za gimnazijske programe in katalog znanja za Aktivno državljanstvo za srednje strokovno izobraževanje predpisujeta 35 ur, katalog znanja za srednje poklicno izobraževanje pa 30 ur pouka.

Tabela 47: Mnenje učiteljev o uresničljivosti ciljev v učnem načrtu oziroma katalogu znanja za Aktivno državljanstvo glede na predpisani obseg ur

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
učitelji	Obseg ciljev v učnem načrtu/katalogu znanja za aktivno državljanstvo je uresničljiv glede na predpisan obseg ur.	37	24,0	117	76,0	154	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v Tabeli 47, je 76 % vseh vprašanih učiteljev izrazilo strinjanje, da je obseg ciljev v učnem načrtu oziroma katalogu znanja za Aktivno državljanstvo glede na predpisani obseg ur uresničljiv, 24 % učiteljev pa meni, da obseg ciljev v učnem načrtu oziroma katalogu znanja glede na predpisani obseg ur ni uresničljiv.

3.2.3 Povzetek ugotovitev

Za namen preverjanja doseganja zastavljenega cilja 2: *Omogočiti sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov in njihovo uresničljivost glede na predpisani obseg ur* smo vzpostavili dva kazalnika (sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov in mnenje učiteljev o uresničljivosti ciljev glede na predpisani obseg ur) s pripadajočimi kriteriji.

Kriterij a vključuje strinjanje učiteljev, da se pri pouku sočasno uresničujejo cilji različnih tematskih sklopov in da je sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov prisotno tudi pri opazovanih urah Aktivnega državljanstva. 90,9 % učiteljev se je strinjalo, da jim je uspelo povezati različne cilje različnih tematskih sklopov in jih z načrtovanimi aktivnostmi tudi sočasno realizirati. Analiza rezultatov opazovanja pouka Aktivnega državljanstva je pokazala, da je bila prepletenost ciljev in vsebin različnih tematskih sklopov oziroma njihovo sočasno uresničevanje vsaj v manjši meri prisotno pri 82,2 % vseh opazovanih ur. Znotraj gimnazijskih programov je bilo sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov v celoti in v večji meri prisotno pri 69,3 % opazovanih ur, znotraj programov SSI in SPI pa pri 36,9 % opazovanih ur. Rezultati, vezani na kriterij a, izkazujejo doseganje cilja 2.

Rezultati, vezani na kriterij b, ki pravi, da se 90 % učiteljev strinja, da so cilji v učnem načrtu oziroma katalogih znanja uresničljivi glede na predpisani obseg ur, ne izkazujejo doseganja cilja 2. Namreč, da je obseg ciljev v učnem načrtu oziroma katalogu znanja za Aktivno državljanstvo glede na predpisani obseg ur uresničljiv, meni 76 % učiteljev.

Glede na dane rezultate ugotavljamo, da je cilj 2 delno dosežen.

3.3 Cilj 3: Spremljati uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja skozi celoten učni proces z uporabo raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja

3.3.1 Kazalnik: spremljanje uresničevanja ciljev in doseganja standardov znanja skozi celoten učni proces

Kriterij a:

- 90 % učiteljev se strinja, da se uresničevanje ciljev in doseganje standardov spremljata celoten učni proces.

V učnem načrtu in katalogih znanja za Aktivno državljanstvo je opredeljeno, da sta preverjanje in ocenjevanje znanja »del učnega procesa, ki izhaja iz ciljev in standardov znanja. Uresničevanje ciljev

in doseganje standardov znanja pri dijakih/-injah učitelj/-ica spremlja skozi celoten učni proces: v okviru šolskih aktivnosti in vključevanja v družbeno življenje. /.../«³³

Učiteljem Aktivnega državljanstva so bila z usposabljanjem in podpornim gradivom v obliki priročnika³⁴ podana priporočila o načinih in pomenu spremljanja uresničevanja ciljev in doseganja standardov znanja skozi celoten učni proces: »Pri učnih aktivnostih dijaki izkazujejo znanje, razumevanje, (miselne) veščine in stališča, ki so jih pridobili, razvili oziroma oblikovali v različnih fazah učnega procesa: pri načrtovanju, med izvedbo in ob refleksiji aktivnosti. Skozi celoten učni proces tako nastajajo dokazi o njihovem učenju oziroma učni rezultati /.../ Ker so nekateri dokazi o učenju hipni ali so produkt določenih okoliščin, je toliko pomembnejše, da o znanju, razumevanju, veščinah in stališčih dijaka nastajajo tudi trajni, materialni dokazi oziroma dokazila.³⁵ Še posebej je to treba upoštevati pri dokumentiranju rezultatov, ki dokazujejo doseganje v učnem načrtu oziroma katalogu znanja opredeljenih standardov znanja.«³⁶

Tabela 48: Mnenje učiteljev o spremljanju uresničevanja ciljev in doseganje standardov spremlja skozi celoten učni proces

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
učitelji	Uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja sem spremljal/a skozi celoten učni proces.	11	7,2	142	92,8	153	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 48*, se 92,8 % učiteljev strinja, da so uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja spremljali skozi celoten učni proces.

Da bi pridobili dodaten vpogled v načine in podpro uresničevanju ciljev in doseganju standardov skozi celoten učni proces, smo v anketni vprašalnik za dijake in učitelje vključili dodatne trditve (gl. *Tabelo 50*).

³³ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ in Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, str. 10.

³⁴ Rojc, J. in Šipuš, K. (ur.) (2021). Aktivno državljanstvo v srednji šoli. Priročnik za učitelje. Zavod RS za šolstvo, <https://www.zrss.si/digitalna-bralnica/aktivno-drzavljanstvo-v-srednji-soli-prirocnik-za-ucitelje/>

³⁵ Med usposabljanji in v podpornem priročniku so bile učiteljem Aktivnega državljanstva predstavljene raznolike možnosti zbiranja dokazil dijakov v (e)listovniku. »Dijak naj /.../ svoje korake, spoznanja, odločitve in zaključke v okviru aktivnega državljanstva dokumentira in dokazila hrani na način, ki mu omogoča celostni pogled na prehojeno pot učenja in ponuja realno sliko o lastnem napredku – v obliki listovnika.« Prav tam, str. 17.

³⁶ Prav tam.

Tabela 49: Mnenje dijakov in učiteljev o načrtovanju, spremljanju in vrednotenju dela in učenja ter dokumentiranju in povratni informaciji pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		Skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Dijaki smo načrtovali, spremljali in vrednotili svoje delo in učenje (npr. lahko sem izbral/a svoj cilj, sem vedel/a, kaj sem naredil/a dobro in kaj moram še izboljšati).	260	34,5	494	65,5	754	100,0
učitelji	Dijaki so bili aktivno vključeni v proces načrtovanja, spremljanja in vrednotenja svojega učenja.	61	39,9	92	60,1	153	100,0
dijaki	Pri pouku sem sproti zbiral/a (dokumentiral/a) dokaze o svojem učenju in delu (npr. zbrane imam dokaze, poročila, refleksije v mapi, zvezku, listovniku ali v spletni učilnici).	229	30,6	520	69,4	749	100,0
učitelji	Dijaki so spremljali in dokumentirali svoje delo (npr. zbirali dokazila, uporabljali listovnik).	26	17,0	127	83,0	153	100,0
dijaki	Imel/a sem možnost podati in prejeti povratno informacijo o svojem delu in učenju (od učitelja/učiteljice in/ali sošolcev), na podlagi česar sem lahko svoje delo izboljšal/a (npr., kako naj nekaj storim drugače).	176	23,4	575	76,6	751	100,0
učitelji	Dijaki so imeli priložnost izboljšati svoje učenje na podlagi moje ali vrstniške povratne informacije.	27	17,8	125	82,2	152	100,0

Rezultati, prikazani v *Tabeli 49*, kažejo, da 65,5 % vprašanih dijakov in 60,1 % učiteljev meni, da so dijaki aktivno načrtovali, spremljali in vrednotili svoje delo in učenje. 69,4 % dijakov in 83 % učiteljev je izrazilo strinjanje, da je bil pouk Aktivnega državljanstva zasnovan na način, da so dijaki pri pouku spremljali in dokumentirali svoje delo (ob podpori listovnika, zbirali so dokazila, poročila, refleksije ipd.). 76,6 % dijakov je izrazilo strinjanje, da so imeli pri pouku Aktivnega državljanstva možnost podati in prejeti povratne informacije. Da so pouk Aktivnega državljanstva zasnovali na tak način, da so dijaki imeli priložnost izboljšati svoje učenje na podlagi učiteljeve ali vrstniške povratne informacije, meni 82,2 % učiteljev.

Dijakinja v fokusni skupini pripoveduje o dokumentiranju svojega učenja:

Pa učne liste smo reševali, ampak smo jih morali oddajati ... ne z neko teorijo, ampak ko smo kam šli, pa pri predavanjih smo poslušali, pa smo se navezovali na učni list in na predavanja. (Intervjuvanec 7, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učitelja, ki se je udeležil enega ali več usposabljanj)

Dijakinja v fokusni skupini poroča o dokumentiranju lastnega učenja in učiteljevem spremljanju ter njegovi povratni informaciji:

Pri nas je ekskurzija ... potekala izključno samo z našim delom, z našo aktivnostjo. Profesorja sta nas vodila, kje bomo šli, kako vrstni red, ampak smo mi predstavljale institucije ali različne trge ali fakultete. Pač, dobili smo teme, ki smo si jih izbrali sami ali

če je bila bolj obširna tema, tudi v paru. Pol smo oddali v spletno učilnico ... pol je pa profesor tudi nam popravo dodal, da je bilo pač vseeno korektno nareto. (Intervjuvanec 4, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učitelja, ki se je udeležil enega ali več usposabljanj)

Čeprav kriterij a cilja 3 ne vključuje tudi ugotovitev iz analize opazovanja pouka, smo v opazovanje vključili tudi ta element. Da so dijaki med učnim procesom spremljali in dokumentirali proces učenja (npr. zbirali dokaze, dokazila, imeli listovnik), je bilo vsaj v manjši meri opaziti pri 53,3 % vseh opazovanih ur.

3.3.2 Kazalnik: uporaba raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja znanja (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.)

Kriterij b:

- 75 % dijakov se strinja, da so uporabljeni raznoliki načini preverjanja in ocenjevanja znanja (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.);
- 90 % učiteljev se strinja, da so uporabljeni raznoliki načini preverjanja in ocenjevanja znanja (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.).

Učni načrt in kataloga znanja za Aktivno državljanstvo vključujeta poglavje o preverjanju in ocenjevanju znanja, v katerem je zapisano, da učitelj »/.../ doseganje standardov znanja ugotavlja pri aktivnostih in avtentičnih nalogah dijakov/-inj, ki jih načrtujejo, izvedejo in reflektirajo. /.../ Pomembno je, da imajo dijaki/-nje možnost pokazati svoje znanje, razumevanje in spretnosti na različne načine, npr. s simulacijami, igro vlog, razpravo, načrtovanjem in izvajanjem intervjujev, akcijskim raziskovanjem, predstavitvami in komentarji časopisnih člankov, načrtovanjem, realizacijo in refleksijo projektov, ki so lahko povezani z dejavnostmi v dobrobit skupnosti (npr. humanitarne dejavnosti, medgeneracijsko sodelovanje). Zato je potrebno aktivnosti zasnovati tako, da se jasno navezujejo na cilje, vsebine in standarde znanja iz različnih tematskih sklopov.«³⁷

Aktivno državljanstvo se ocenjuje z opisno oceno. Opisna ocena je opredeljena s 16. členom Pravilnika o ocenjevanju znanja v srednjih šolah³⁸ in se razlikuje od ugotovitve, ki je opredeljena v 17. členu istega pravilnika. Ocenjevanje znanja (z opisno oceno v primeru Aktivnega državljanstva) se izvaja z ugotavljanjem doseganja standardov znanja, ki so opredeljeni v učnem načrtu oziroma katalogih znanja za Aktivno državljanstvo. Ugotovitev pa se nanaša na prisotnost dijakov pri pouku in se znotraj t. i. drugih oblik vzgojno-izobraževalnega dela, kamor je umeščeno tudi Aktivno državljanstvo, nanaša na obvezne izbirne vsebine v gimnazijskih programih oziroma interesne dejavnosti v programih SSI in SPI.

³⁷ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ in Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, str. 10.

³⁸ Uradni list RS, št. 30/18.

Tabela 50: Mnenje dijakov in učiteljev o raznolikih načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Učitelj/ica je za preverjanje in ocenjevanje znanja uporabil/a raznolike načine (npr. ocenjeval/a je sodelovanje v razpravah, projektno delo, pripravo intervjujev, okroglih miz, organiziranje in izvedbo dogodka, poročila, refleksije).	184	24,6	565	75,4	749	100,0
učitelji	Za preverjanje in ocenjevanje znanja sem uporabil/a raznolike načine (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.).	43	28,5	108	71,5	151	100,0
dijaki	Seznanjen/a sem bil/a, na katere načine bom izkazal/a oziroma predstavil/a svoje znanje in delo.	128	17,1	619	82,9	747	100,0
učitelji	Načrtoval/a sem, kako bodo dijaki izkazali svoje znanje in načine, kako bodo ocenjeni.	18	11,8	134	88,2	152	100,0
dijaki	Seznanjen/a sem bil/a, kako bom ocenjena/a in katera so bila merila/kriteriji za ocenjevanje.	124	16,6	622	83,4	746	100,0
učitelji	Dijaki so bili seznanjeni z oblikami, načini in merili za ocenjevanje znanja.	16	10,6	135	89,4	151	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 50*, je več dijakov (75,4 %) kot učiteljev (71,5 %) izrazilo strinjanje, da so bili za namen preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024 uporabljani raznoliki načini (npr. sodelovanje v razpravah, projektno delo, priprava in izvedba intervjujev, okroglih miz, organiziranje in izvedba dogodka, poročila, refleksije).

Tabela 51: Odgovori učiteljev o načinih ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva

	število	odstotek
Z ustnim ocenjevanjem.	7	4,5
S pisnim ocenjevanjem.	7	4,5
Z raznolikimi načini ocenjevanja znanja.	110	71,4
Drugo.	41	26,6

Učitelje smo povprašali, na katere načine je pri pouku Aktivnega državljanstva potekalo ocenjevanja znanja. Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 51*, je 71,4 % vprašanih učiteljev za ocenjevanje znanja dijakov uporabila raznolike načine oziroma raznolike možnosti izkazovanja usvojenega znanja in veščin, sedem učiteljev je znanje ocenilo z ustnimi in sedem učiteljev s pisnim ocenjevanjem.

41 oziroma 26,6 % vprašanih učiteljev ni izbralo nobenega od treh ponujenih načinov ocenjevanja znanja. Pod kategorijo *Drugo* so sicer navajali prav raznolike načine ocenjevanja znanja (npr. avtentične naloge in medpredmetno projektno delo dijakov, izdelavo seminarske naloge, izvedbo prireditve, oblikovanje lastnega listovnika, oddajanje nalog (listovnik), vezanih na posamezne dejavnosti, z diskusijo ob obravnavanih temah ipd.), nekateri pa so zapisali, da so združevali

prisotnost z drugimi načini ocenjevanja (npr. prisotnost in naloge, aktivna prisotnost in sodelovanje na dogodku).

Vredna nadaljnega razmisleka pri podpori učiteljem pri ocenjevanju znanja in razumevanju opisne ocene, ki je opredeljena s Pravilnikom o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, so nekatera pojasnila učiteljev pod kategorijo *Drugo*, ki jih na tem mestu navajamo. Gre za zapise, ki se pojavljajo posamično: »Ad se ne ocenjuje«, »dijaki niso bili ocenjeni«, »dijaki niso bili ocenjeni. Dejavnosti so opravili z aktivno prisotnostjo«, »ni ocenjevanja znanja z oceno«, »nisem ocenjeval«, »ocenjevanja znanja ni bilo in ni bilo planirano«, »predmet se ne ocenjuje (opravi/ni opravi)«, »opravi, ni opravi«, »opravi/ni opravi«, »se spremlja, ne ocenjuje«, »znanje se ni ocenjevalo, saj je v redovalnici možnost opravi oz. ni opravi. Dijaki so morali izdelati kratke povzetke slišnega/vidnega v obliki naloge«.

Tabela 52: Odgovori učiteljev o raznolikih načinih ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva

	število	odstotek
Poročila, komentarji, refleksije, dnevniki.	94	85,5
Razprave, diskusije.	69	62,7
Reševanje problema (individualno, v paru ali skupini).	60	54,5
Projektno delo.	42	38,2
Seminarske naloge, referati, eseji.	39	35,5
Organiziranje in/ali izvedba dogodka, dejavnosti.	31	28,2
Priprave in izvedbe intervjujev, priprave in sodelovanja na okrogli mizi.	28	25,5
Igra vlog, simulacije.	24	21,8
Raziskovanje (npr. načrtovanje in izvedba raziskave).	19	17,3
Drugo	10	9,1

Učiteljem, ki so v anketnem vprašalniku izbrali, da je ocenjevanje potekalo z raznolikimi načini, smo v nadaljevanju ponudili izbiro teh načinov (gl. *Tabela 52*). Učitelji so lahko podali več možnih odgovorov. Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 52*, je v 85,5 % ocenjevanje znanja potekalo na podlagi dijakovih poročil, komentarjev, refleksij in dnevnikov, v 62,7 % z razpravami in diskusijami ter v 54,5 % z reševanjem določenega problema in v 38,2 % s projektnim delom. Pojasnila učiteljev pod kategorijo *Drugo* vključujejo ocenjevanje dejavnosti na dogodku, ilustracijo tematike gledališke predstave, opravljanje prostovoljnega dela, pisno odgovarjanje na vprašanja iz predavanj vsebin, ocenjevanje plakatov, prisotnost na ogledu parlamenta, aktivno sodelovanje pri pogozdovanju, reševanje kvizov, refleksijo o dogodkih, udeležbo na volitvah in kviz Kahoot.

Tudi dijake smo povprašali, na katere načine so v šolskem letu 2023/2024 pri pouku Aktivnega državljanstva pridobili oceno.

Tabela 53: Odgovori dijakov o načinih pridobitve opisne ocene pri pouku Aktivnega državljanstva

Kako si pridobil/a opisno oceno (»opravi/a« oz. »ni opravi/a«) pri aktivnem državljanstvu?	število	odstotek
Preko projektnega dela.	311	41,6
Preko poročil, komentarjev, refleksij, dnevnikov.	295	39,5
Preko seminarske naloge, referata, eseja.	201	26,9
Preko razprave, diskusije.	156	20,9
Preko reševanja problema (individualno, v paru ali skupini).	148	19,8
Preko raziskovanja (npr. načrtovanje in izvedba raziskave).	126	16,9
Preko organiziranja in/ali izvedbe dogodka, dejavnosti.	115	15,4
Preko igre vlog, simulacije.	101	13,5
Preko priprave in izvedbe intervjuja, priprave in sodelovanja na okrogli mizi.	94	12,6
Preko mape dosežkov.	78	10,4
Drugo.	64	8,6
Ne vem, na osnovi česa me je učitelj/ica ocenil/a.	122	16,3
Preko pisnega ocenjevanja znanja (obravnavano snov sem pisal/a v obliki pisnega preizkusa znanja oz. testa).	92	12,3
Preko ustnega ocenjevanja znanja (učitelj/ica me je obravnavano snov vprašal/a).	49	6,6

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 53*, so dijaki v veliki večini opisno oceno pridobili z raznolikimi načini ocenjevanja znanja. V največjem deležu (41,6 %) dijaki poročajo, da so pridobili oceno prek projektnega dela. Če upoštevamo tudi zapise dijakov pod kategorijo *Drugo*, vidimo, da so v večini navajali prav raznolike načine ocenjevanja znanja: e-listovnik (10 dijakov), delovni ali učni list (3), delovni list in udeležba (1), preko sodelovanja (2), kviz (1), s prostim pogovorom (1), pohod in Ustava (1), vsakič smo svoje delo oddali (1).

Kot je razvidno iz odgovorov dijakov (*Tabela 53*), kar 16,3 % dijakov ni vedelo, na osnovi česa so pri pouku Aktivnega državljanstva pridobili oceno. Dijaki so pod kategorijo *Drugo* med drugim zapisali, da »nismo dobili ocene« (dva dijaka) in »ocenjevanj pri aktivnem državljanstvu nismo imeli« (en dijak). 19 od 64 zapisov pod kategorijo *Drugo* (29,7 %) kaže, da so dijaki pridobili oceno na podlagi prisotnosti pri pouku. Med temi zapisi so: »prisotnost«, »dovoljno število ur«, »preko udeležbe na ekskurzijah«, »preko 100 % prisotnosti na urah AKD«, »preko nad 80 % prisotnosti k pouku, če se ne motim«, »preko tega da sem predmet obiskovala približno tako kot OIV ure«, »sodelovanje pri informativnih dnevih«.

3.3.3 Kazalnik: mnenje učiteljev in dijakov o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja

Kriterij c:

- 75 % dijakov ima pozitivno mnenje o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva;
- 90 % učiteljev ima pozitivno mnenje o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva.

Tabela 54: Mnenje dijakov in učiteljev o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Imam pozitivno mnenje o izvedenih načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku aktivnega državljanstva.	102	13,7	644	86,3	746	100,0
dijaki	Raznoliki načini ocenjevanja (npr. ocenjevanje načrtovanja in izvedbe projektov, akcij, igre vlog, simulacij, izvajanja okroglih miz, intervjujev, komentiranja člankov, predstavitev) so najbolj ustrezni za pridobitev ocene pri aktivnem državljanstvu.	107	14,4	637	85,6	744	100,0
učitelji	Raznoliki načini izkazovanja znanja (npr. igra vlog, projektno delo, diskusije, organiziranje in izvedba dogodkov, dejavnosti, intervjujev, raziskav) so ustrezni načini ocenjevanja znanja pri aktivnem državljanstvu.	10	6,5	144	93,5	154	100,0
učitelji	Večina dijakov ima pozitivno mnenje o aktivnostih, ki potekajo pri pouku aktivnega državljanstva.	29	18,8	125	81,2	154	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov, prikazanih v *Tabeli 54*, ima velika večina dijakov (86,3 %) pozitivno mnenje o izvedenih načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024. Da so raznoliki načini ocenjevanja znanja najustreznejši načini ocenjevanja znanja pri Aktivnem državljanstvu, meni 85,6 % dijakov in 93,5 % učiteljev. Učitelji pa v 81,2 % ocenjujejo, da ima večina dijakov pozitivno mnenje o aktivnostih, ki potekajo pri pouku Aktivnega državljanstva.

3.3.4 Povzetek ugotovitev

Za namen preverjanja doseganja zastavljenega cilja 3: *Spremljati uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja skozi celoten učni proces z uporabo raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja* smo vzpostavili tri kazalnike (spremljanje uresničevanja ciljev in doseganja standardov znanja skozi celoten učni proces; uporaba raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja znanja; mnenje učiteljev in dijakov o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja) s pripadajočimi kriteriji.

Kriterij a vključuje strinjanje učiteljev, da se uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja spremljata skozi celoten učni proces. Rezultati, vezani na kriterij a, izkazujejo doseganje cilja 3, saj se 92,8 % učiteljev strinja, da so uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja spremljali skozi celoten učni proces.

Kriterij b vključuje strinjanje dijakov in učiteljev, da so pri pouku Aktivnega državljanstva uporabljeni raznoliki načini preverjanja in ocenjevanja znanja (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.). Rezultati, vezani na kriterij b, izkazujejo delno doseganje cilja 3. 75,4 % dijakov in 71,5 % učiteljev se je strinjalo, da so bili za namen preverjanja in ocenjevanja znanja pri

pouku Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024 uporabljani raznoliki načini (npr. sodelovanje v razpravah, projektno delo, priprava in izvedba intervjujev, okroglih miz, organiziranje in izvedba dogodka, poročila, refleksije). Učitelji, ki so v anketnem vprašalniku izbrali, da je ocenjevanje potekalo z raznolikimi načini, so poročali, da je v 85,5 % ocenjevanje znanja potekalo na podlagi dijakovih poročil, komentarjev, refleksij in dnevnikov, v 62,7 % pa z razpravami in diskusijami in v 54,5 % z reševanjem določenega problema ter v 38,2 % s projektnim delom.

Kriterij c vključuje pozitivno mnenje dijakov in učiteljev o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva. Rezultati, vezani na kriterij c, izkazujejo doseganje cilja 3, saj je 86,3 % dijakov izrazilo strinjanje s trditvijo *Imam pozitivno mnenje o izvedenih načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku aktivnega državljanstva*, 93,5 % učiteljev in 85,6 % dijakov pa je izrazilo strinjanje, da so raznoliki načini ocenjevanja znanja najustreznejši načini ocenjevanja znanja pri Aktivnem državljanstvu.

Glede na dane rezultate ugotavljamo, da je cilj 3 delno dosežen. Med vsem rezultati, ki izkazujejo doseganje cilja 3, le rezultati, vezani na kriterij b, izkazujejo njegovo nedoseganje. 71,5 % učiteljev je izrazilo strinjanje, da so bili za namen preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva uporabljeni raznoliki načini.

Pomembne ugotovitve se nanašajo na odsotnost s *Pravilnikom o ocenjevanju znanja v srednjih šolah*³⁹ opredeljene seznanjenosti dijakov z ocenjevanjem. 17,1 % dijakov meni, da niso bili seznanjeni, na katere načine bodo izkazali oziroma predstavili svoje znanje, in 16,6 % dijakov pravi, da niso bili seznanjeni, kako bodo ocenjeni in katera so bila merila/kriteriji za ocenjevanje. 19 od 64 zapisov dijakov pod kategorijo *Drugo* kaže, da so dijaki pridobili oceno na podlagi prisotnosti pri pouku. 11,8 % učiteljev ni načrtovalo, kako bodo dijaki izkazali svoje znanje, in niti ne načinov, kako bodo ocenjeni, 10,6 % učiteljev pa dijakov ni seznanilo z oblikami, načini in merili za ocenjevanje znanja. Prav tako tudi nekatera pojasnila učiteljev pod kategorijo *Drugo* govorijo ali o nerazumevanju opisne ocene ali o ocenjevanju prisotnosti oziroma prepletu ocenjevanja z beleženjem prisotnosti za pridobitev opisne ocene 'opravil'. Ti rezultati dopolnjujejo delež dijakov (16,3 %), ki poročajo, da niso vedeli, na podlagi česa so pridobili oceno pri Aktivnem državljanstvu.

Kot odgovor na omenjene deleže so možne različne interpretacije, od nezadostne transparentnosti komunikacije med učitelji in dijaki pri sporočanju oblik, načinov in meril ocenjevanja do nerazumevanja 16. in 17. člena *Pravilnika*, ki razmejujeta oceno od ugotovitve. Z zapisom *opravil/ni opravil* se opredelita tako ocena (pri Aktivnem državljanstvu) kot ugotovitev (pri obveznih izbirnih vsebinah in interesnih dejavnostih). Visok delež odgovorov lahko navežemo na nerazumevanje umestitve Aktivnega državljanstva med Druge oblike vzgojno izobraževalnega dela, ki je ločeno od obveznih izbirnih vsebin oziroma interesnih dejavnostih (za slednje ugotovitev *opravil/ni opravil* zadostuje zgolj prisotnost npr. na dogodkih), pri Aktivnem državljanstvu pa ocena *opravil/ni opravil*

³⁹ *Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah*, Uradni list RS, št. 30/18, <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV13441>

izkazuje doseganje standardov znanja, opredeljenih v učnem načrtu in katalogih znanja za Aktivno državljanstvo. S spremljavo ugotovljeni precej visoki deleži niso zanemarljivi in zahtevajo nadaljnje odzive. Prvi odzivi bodo osredotočeni na predstavitev rezultatov ravnateljem in učiteljem ter na pripravo programa usposabljanja učiteljev Aktivnega državljanstva.

3.4 Cilj 4: Pouk organizirati fleksibilno in v povezavi z okoljem

3.4.1 Kazalnik: fleksibilnost organizacije pouka

Kriterij a.:

- 90 % učiteljev se strinja, da se pouk Aktivnega državljanstva izvaja fleksibilno.

Fleksibilnost na ravni šole in pri izvedbi pouka Aktivnega državljanstva smo ugotavljali z vidika organizacije (strnjene oblike pouka, projektni dnevi ipd.), z vidika izvedbe samega pouka (npr. raznolikost didaktičnih pristopov, metod in oblik dela, raznoliki načini preverjanja in ocenjevanja znanja), z interdisciplinarnim pristopom in medpredmetnim načrtovanjem kot tudi s povezovanjem aktivnosti pri pouku z okoljem.

Tabela 55: Mnenje učiteljev o fleksibilnem izvajanju pouka Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
učitelji	Pouk aktivnega državljanstva sem izvajal/a fleksibilno (npr. strnjene izvedbene oblike, raznoliki didaktični pristopi, metode in oblike dela, raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarni pristop, povezovanje z okoljem).	0	0,0	155	100,0	155	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 55*, so se vsi anketirani učitelji (tj. 100 %) strinjali, da so pouk Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024 izvajali fleksibilno (npr. v strnjenih izvedbenih oblikah, z uporabo raznolikih didaktičnih pristopov, metod in oblik dela, z raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarnim pristopom in s povezovanjem oziroma sodelovanjem z okoljem).

Učitelji so se v 92,3 % strinjali, da jim je način organizacije in izvedbe pouka Aktivnega državljanstva omogočil, da so uspešno realizirali vse cilje Aktivnega državljanstva (gl. *Tabela 48*). Da pa so imeli pri izbiri organizacijske oblike pouka Aktivnega državljanstva podporo vodstva šole, meni 98,1 % vprašanih učiteljev. Le trije učitelji, ki so odgovarjali na anketni vprašalnik, so podali mnenje, da podpore vodstva pri izbiri organizacijske oblike pouka niso imeli.

Tabela 56: Poročanje učiteljev o organizacijskih oblikah pouka Aktivnega državljanstva

	število	odstotek
Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, v celoti se je izvajalo v strnjeni obliki (več ur skupaj).	81	52,6
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik (del ur), hkrati pa se je v delu izvajalo v strnjeni obliki.	41	26,6
Drugo.	14	9,1
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 1 uro tedensko.	12	7,8
Aktivno državljanstvo je umeščeno v urnik 3 ali več ur tedensko (krajše obdobje).	4	2,6
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 2 uri tedensko (eno ocenjevalno obdobje).	2	1,3
Skupaj.	154	100,0

Učitelje Aktivnega državljanstva smo v anketnem vprašalniku vprašali, kako so organizirali pouk (Tabela 56). Največji delež oziroma 52,6 % učiteljev je poročalo, da na njihovi šoli Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik in se je v celoti izvajalo v strnjenih oblikah po več ur skupaj. 26,6 % učiteljev pravi, da je bil del ur Aktivnega državljanstva umeščeno v sam urnik, del pa se je izvajal v strnjenih oblikah. Da je bilo Aktivno državljanstvo v celoti umeščeno v urnik in se je izvajalo eno uro tedensko, poroča 12 oziroma 7,8 % vseh sodelujočih učiteljev, štirje učitelji oziroma 2,6 % učiteljev pa, da je bilo v krajšem obdobju umeščeno v urnik po tri ali več ur tedensko. Dva učitelja sta poročala, da je bilo Aktivno državljanstvo na njihovi šoli strnjeno umeščeno v eno ocenjevalno obdobje na način, da je bilo umeščeno v urnik po dve uri tedensko.

14 učiteljev oziroma 9,1 % vseh vprašanih je pod kategorijo *Drugo* zapisalo: »2 uri tedensko, ampak izmenično z drugim razredom.«, »AD je bilo v urniku 1 ura tedensko: polovica ur se je izvajala kot teorija ob hkratnih delavnicah, projektih, organiziranih dogodkih in ekskurzijah. Dijaki so morali na začetku leta izdelati lasten načrt praktičnega AD, voditi dnevnik in na koncu poročati.«, »Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik – 2 uri vsaki drugi teden.«, »Aktivno državljanstvo se je izvajalo v obliki dogodkov in delavnic, nekaj na šoli, nekaj izven šole.«, »Dve uri tedensko na 14 dni, razen ekskurzije«, »Izvajalo se je večkrat po 2 ali 3 ure skupaj, nekateri oddelki so vsaj del ur opravili v strnjeni obliki v šoli v naravi, del ur se je opravilo z ekskurzijo.«, »Ni bilo umeščeno v urnik in se ni izvajalo v strnjeni obliki.«, »Ni bilo umeščeno v urnik, izvajali smo ga v strnjeni obliki, preteklo leto je bilo umeščeno v urnik 2 uri tedensko in glede na izkušnje ter evalvacije dijakov bomo naslednje leto nekaj ur dali v urnik, delno pa v strnjeni obliki.«, »Posamezen razred je imel aktivno državljanstvo na urniku 2 uri vsakih 14 dni.«, »Tekom leta je bilo porazdeljeno glede na načrtovane aktivnosti.«, »V celoti v strnjeni obliki, kot ste nam večkrat poudarili, da mora biti. Ni bilo umeščeno na urnik, namesto zmanjšanih ID. Skratka po vaših navodilih na izobraževanju.« in »Večurne aktivnosti ter ura AD, ko je bilo mogoče (suplence).«

Pojasnila učiteljev pod kategorijo *Drugo* kažejo tudi na nekatera odstopanja, ki kažejo na nerazumevanje oziroma neupoštevanja umestitve Aktivnega državljanstva med Druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela, npr. »V sklopu svojega predmeta.«, »Ekskurzija.«, če slednje razumemo kot izvedbo ene ekskurzije.

Ko učitelj, ki je sodeloval v fokusni skupini, evalvira organizacijsko umestitev Aktivnega državljanstva na njihovi šoli, hkrati ponudi tudi rešitve:

jaz tudi urnik sestavljam, vsi dijaki, ki imajo Aktivno državljanstvo, jim dam eno uro, 8 ali 9 uro v urnik, da učitelji, ki izvajajo Aktivno državljanstvo tudi v strnjeni obliki, imajo možnost priprave vnaprej, na primer v primeru ekskurzije, delavnice. Drugače pa je seveda smiselno, da se izvaja v strnjeni obliki, zato je fajn ... da bi se dalo dogovoriti s tistimi, ki urnike delajo, da je na koncu 8 ali 9 ura. Ni pa to ura, ki mora biti stalno na urniku; to vedo dijaki, ostali učitelji in tudi ravnatelj. Mislim, da je to ena velika prednost, če se da to dogovorit. (Intervjuvanec 26, učitelj v programu SSI, ki se je udeležil več usposabljanj)

Tabela 57: Poročanje dijakov o organizacijskih oblikah pouka Aktivnega državljanstva

	število	odstotek
Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, v celoti se je izvajalo v strnjeni obliki (več ur skupaj).	290	38,5
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik (del ur), hkrati pa se je v delu izvajalo v strnjeni obliki.	255	33,9
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 1 uro tedensko.	131	17,4
Drugo.	32	4,2
Aktivno državljanstvo je umeščeno v urnik 3 ali več ur tedensko (krajše obdobje).	26	3,5
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 2 uri tedensko (eno ocenjevalno obdobje).	19	2,5
Skupaj.	753	100,0

Tudi dijake smo v anketnem vprašalniku vprašali po organizacijskih oblikah pouka Aktivnega državljanstva (Tabela 57). 38,5 % dijakov je poročalo, da Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik in se je v celoti izvajalo po več ur skupaj v strnjenih oblikah. 33,9 % dijakov poroča, da je bil del pouka Aktivnega državljanstva umeščen v urnik, del pa se je izvajal v strnjeni obliki. 17,4 % dijakov pa pravi, da je bilo Aktivno državljanstvo na njihovi šoli vključeno z eno uro tedensko v sam urnik.

Razlike v odgovorih med učitelji in dijaki (Tabela 56 in Tabela 57) izhajajo iz razlik med samimi programi, med katerimi obstaja razlika v velikosti oddelkov. Tako je npr. 7,8 % učiteljev in 17,4 % dijakov poročalo, da je bilo Aktivno državljanstvo umeščeno v urnik eno uro tedensko. Vendar pa rezultati v obeh tabelah kažejo, da je največji delež odgovorov tako pri dijakih kot učiteljih pri trditvah »Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, v celoti se je izvajalo v strnjeni obliki (več ur skupaj).« in »Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik (del ur), hkrati pa se je v delu izvajalo v strnjeni obliki.«

32 dijakov je pod kategorijo *Drugo* med drugim navajalo tudi te primere: »aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, izvajalo se je ob naključnem času.«, »3 dni na teden po 5 ur.«, »Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, imeli smo 1 ali 2 uri mesečno, hkrati pa smo imeli strnjene ure v obliki projektov ali dnevov dejavnosti.«, »Aktivno državljanstvo smo imeli 6-krat v šolskem letu, po sklopih.«, »Imeli smo po sklopih.«, »Izvajal se je občasno po rednem pouku.«, »Dogodki.«, »Nekajkrat na leto.«, »Parkrat na leto.«, »Po pouku parkrat letno.«, »Po pouku.«, »občasno.«

Tudi pri pojasnilih dijakov pod kategorijo *Drugo* zasledimo nekatera odstopanja oziroma nepravilnosti: »Občasno namesto razredne ure., »Občasno pri razredni uri.« in »Se ne spomnim.«

Učiteljica, sodelujoča v fokusni skupini, poroča o skupnem načrtovanju s sodelavko in o fleksibilni izvedbi pouka Aktivnega državljanstva:

Midve sva si s kolegico, ker sva dve izvajalki Aktivnega državljanstva, v začetku leta zastavili približno podoben plan, kot ga je imela kolegica, ki je lani to izvajala. In sva tudi podobno razmišljali, torej nismo imeli v urniku tega umeščenega in nisva želeli izvajati nekih klasičnih predavanj za dijake in smo res iskali tudi možnosti drugačnih oblik dela, pa predvsem tega, da so dijaki aktivni. (Intervjuvanec 24, učiteljica v programu SPI, ki se usposabljanj ni udeležila)

Tabela 58: Število oddelkov, v katerih so poučevali učitelji Aktivnega državljanstva

	število	odstotek
V 2–3 oddelkih	51	32,9
V 4–5 oddelkih	50	32,3
V 6 ali več oddelkih	30	19,4
V 1 oddelku	24	15,5
Skupaj	155	100,0

Fleksibilnost se izraža tudi pri organizaciji pouka poučevanja v različnih oddelkih. Iz rezultatov v *Tabeli 58* razberemo, da je 32,9 % učiteljev Aktivno državljanstvo poučevalo v 2 do 3 oddelkih, 32,3 % učiteljev v 4 do 5 oddelkih, 19,4 % učiteljev v šest in več oddelkih in le 15,5 % učiteljev v samo enem oddelku.

Tabela 59: Poročanje učiteljev o načinih organizacije in izvedbe pouka Aktivnega državljanstva

	število	odstotek
Načrtovanja organizacije in izvedbe sem se lotil/a popolnoma na novo, izhajajoč iz ciljev učnega načrta/kataloga znanja za aktivno državljanstvo.	63	40,9
Večji del (več kot polovico) sem postavil/a na novo, v manjšem deležu pa sem izvedel/izvedla dejavnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.	44	28,6
Manjši del (do polovice) sem postavil/a na novo, v večjem deležu pa sem izvedel/izvedla aktivnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.	42	27,3
V aktivno državljanstvo sem v celoti vključil/a aktivnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.	5	3,2
Skupaj.	154	100,0

Ker je Aktivno državljanstvo nov element v srednješolskih izobraževalnih programih, nas je zanimalo, kako so se učitelji Aktivnega državljanstva, glede na aktivnosti, ki so v šoli že potekale, lotili načrtovanja in izvajanja pouka v šolskem letu 2023/2024.

Trditve, ki smo jih ponudili v anketnem vprašalniku, so izhajale iz vprašanja, na kakšen način so zasnovali organizacijo in izvedbo pouka Aktivnega državljanstva (*Tabela 59*). 40,9 % učiteljev je poročalo, da so Aktivno državljanstvo zasnovali popolnoma na novo, izhajajoč iz ciljev učnega načrta

ali kataloga znanja. 28,6 % učiteljev meni, da so več kot polovico zasnovali na novo, v manjšem deležu pa so vanj vključili že obstoječe dejavnosti na šoli, 27,3 % učiteljev pa, da so na novo postavili manjši del, večji del pa vanj vključili že obstoječe dejavnosti na šoli.

Učiteljica, sodelujoča v fokusni skupini, pripoveduje, da so del aktivnosti, ki so že prej obstajale na šoli, povezali z Aktivnim državljanstvom in v sodelovanju z zunanjimi izvajalci:

... davčno opismenjevanje. To mi že vsako leto prakticiramo, smo že tudi pred tem, ko je bilo Aktivno državljanstvo, smo v okviru OIV. Ta del smo prenesli. (Intervjuvanec 23, učiteljica v gimnazijskem programu, ki se usposabljanj ni udeležila)

Glede na 100-% strinjanje učiteljev, da so bile aktivnosti, ki so jih načrtovali, povezane s cilji in vsebinami ter standardi znanja učnega načrta/kataloga znanja za Aktivno državljanstvo, je med njimi pet učiteljev vse dejavnosti, ki so pred uvedbo Aktivnega državljanstva že obstajale in potekale na šoli, v celoti vključilo v aktivnosti obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo. Tak način prenosa že obstoječih dejavnosti v načrtovanje in izvajanje pouka Aktivnega državljanstva vzbuja strokovne pomisleke o usklajenosti že obstoječih dejavnosti s cilji učnega načrta oziroma katalogov znanja in o kakovostnem izvajanju pouka Aktivnega državljanstva.

3.4.2 Kazalnik: povezovanje z okoljem pri organizaciji in izvajanju pouka

Kriterij b:

- Šole so se pri organizaciji in izvedbi pouka Aktivnega državljanstva povezale vsaj z eno ustrezno zunanjo entiteto.

Učni načrt in kataloga znanja za Aktivno državljanstvo že v opredelitvi tega obveznega vsebinskega sklopa nakažejo pomen povezovanja ciljev in vsebin z okoljem: »Aktivno državljanstvo je obvezni vsebinski sklop /.../ v okviru kategorije Druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela, za katere je značilno za razliko od pouka predmetov, da se v veliki meri izvajajo kot aktivnosti, avtentične naloge in v povezavi z okoljem.«⁴⁰ Tudi didaktična priporočila učitelja usmerjajo k načrtovanju takšnih aktivnosti, ki spodbujajo dijake k vključevanju v različne prakse, v katerih se razvijajo v aktivne državljane in k sodelovanju z različnimi institucijami in organizacijami ali posamezniki, ki delujejo v lokalnem in širšem okolju, saj s tem krepi povezovanje formalnega in neformalnega izobraževanja.⁴¹

⁴⁰ Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ in Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, str. 1.

⁴¹ Prav tam, str. 9.

Tabela 60: Poročanje učiteljev o povezovanju in sodelovanju šol z okoljem

	število	odstotek
Brez sodelovanja z okoljem oz. zunanjimi izvajalci.	12	7,7
V manjšem obsegu v sodelovanju z okoljem oz. zunanjimi izvajalci (vsaj eno sodelovanje z zunanjim izvajalcem).	63	40,6
V večjem obsegu v sodelovanju z okoljem oz. zunanjimi izvajalci.	77	49,7
Pouk so v celoti izvedli zunanji izvajalci.	3	1,9
Skupaj.	155	100,0

Iz rezultatov v *Tabeli 60* je razvidno, da je 90,3 % vprašanih učiteljev v šolskem letu 2023/2024 vsaj v manjšem obsegu sodelovalo z okoljem. 12 učiteljev (7,7 %) je pouk Aktivnega državljanstva v celoti izvajalo brez kakršnega koli vključevanja zunanjih izvajalcev oziroma brez sodelovanja z okoljem. Pri treh učiteljih, ki so sodelovali v anketiranju, pa so vse ure Aktivnega državljanstva v celoti izvedli zunanji izvajalci.

Pri navedbi institucij oziroma izvajalcev (učitelji so lahko navedli do tri) so učitelji v šolskem letu 2023/2024 najpogosteje sodelovali s Hišo EU (40 zapisov), Državnim zborom (23), Državnim zborom in Hišo EU (3), Amnesty International (6), Banko Slovenije (5), EU direktom (5), domom upokojencev (4), evangeličansko cerkvijo (3), Finančno upravo RS (3), Bankariumom oziroma muzejem bančništva (3), Čebelarstvo Slovenije (3), Fakulteto za družbene vede (2), Tomom Križnarjem (2), Gasilsko brigado (2), Gornjesavskim muzejem Jesenice (2), s Slovensko vojsko (2). Po en zapis se pojavljajo naslednja sodelovanja: Ana Vezovišek, Celjsko zavetišče za brezdomce, Center eksperimentov Maribor, Center ponovne uporabe, Povšetova, CERO Nova Gorica, Civilna zaščita, CŠOD, Časopis za kritiko znanosti, Delavska svetovalnica, Deloitte, dr. Simona Kostanjšek Brglez, vodja revitalizacije studeniškega samostana, DRPD, druge srednje šole. Društvo Eksena, Društvo Ključ, Društvo Projekt človek, Državljan D, Občina Piran, Italijanska skupnost Piran, Ekologi brez meja, ekološki kmetiji, ekskurzija v tujino, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Filozofska fakulteta v Ljubljani, Finančno podjetje Valores, Gasilsko društvo, Gornjesavski muzej, Gregor Torkar (Pedagoška fakulteta v Ljubljani).

Tudi dijake smo povprašali, kdo je v šolskem letu 2023/2024 izvajal pouk Aktivnega državljanstva. 68,8 % dijakov sporoča, da so pouk izvajali tako učitelj oziroma učitelji kot zunanji izvajalci, 8 % dijakov meni, da so pouk izvajali samo zunanji izvajalci, 23,2 % dijakov pa poroča, da je pouk Aktivnega državljanstva izvajal le učitelj oziroma učitelji njihove šole.

Tabela 61: Učiteljevo načrtovanje ciljev pouka Aktivnega državljanstva v povezavi z okoljem/zunanjimi izvajalci

	število	odstotek
Sem cilje pouka postavil/a sam/a.	52	36,4
Sem cilje pouka postavil/a skupaj z zunanjimi izvajalci.	87	60,8
So cilje pouka postavili zunanji izvajalci.	4	2,8
Skupaj.	143	100,0

Na vprašanja o zunanjih izvajalcih so odgovarjali samo tisti učitelji, ki so predhodno odgovorili, da so vsaj v manjšem obsegu sodelovali z okoljem oziroma zunanjimi izvajalci (*Tabela 61*). 60,8 % učiteljev poroča, da so cilje pouka Aktivnega državljanstva zasnovali skupaj z zunanjimi izvajalci, 36,4 % pa, da so cilje pouka postavili brez sodelovanja z njimi.

Tabela 62: Kriteriji učiteljev za izbiro zunanjih izvajalcev

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
učitelji	Izhajal/a iz ciljev in vsebin učnega načrta/kataloga znanja.	4	2,8	137	97,2	141	100,0
	Upošteval/a dostopnost institucij v bližini šole.	18	12,8	123	87,2	141	100,0
	Se odzival/a na ponudbe zunanjih institucij in izvajalcev.	19	13,4	123	86,6	142	100,0
	Upošteval/a dosedanja že utečena sodelovanja naše šole z okoljem.	17	12,0	125	88,0	142	100,0

Zanimalo nas je, katere kriterije so vzpostavili učitelji pri izbiri zunanjih izvajalcev. Kot prikazujejo rezultati v *Tabeli 62*, je 97,2 % učiteljev pri izbiri zunanjih izvajalcev izhajalo iz učnega načrta oziroma kataloga znanja za Aktivno državljanstvo. 87,2 % učiteljev je upoštevalo dostopnost institucij v bližini šole, v podobnem deležu (86,6 %) pa učitelji poročajo, da so se odzivali na ponudbe zunanjih izvajalcev in institucij, hkrati pa so v 88 % poročali, da so pri izbiri upoštevali že utečena sodelovanja šole z okoljem.

Učiteljica, sodelujoča v fokusni skupini, podaja mnenje o kriterijih izbora zunanjih izvajalcev in pomenu sodelovanja z njimi pri zasnovi in o nujnosti predpriprave dijakov:

To je lahko ena super obogatitev ali pa dopolnitev, pri čemer je ključna priprava na to in dijakov in izvajalcev oziroma da je super, če si mi [učitelji, o.p.] med sabo lahko izmenjamo izkušnje tudi o tem, kateri izvajalci so se dobro obnesli, ker včasih pač brcneš v temo ... ampak načeloma se mi pa zdi, če res imaš in preverjenega izvajalca in pripravljene dijake, da je pa to super, ker se tudi dijaki drugače odzivajo na nekoga drugega, ne na nas, ki nas srečujejo v vsakdanji šolski praksi. Tako da meni se tudi zdi, da kar je res preverjenega in je lahko samo plus, da bi pa zdaj kar vse, karkoli že, spuščali pa je druga skrajnost, s katero pa seveda se ne strinjam. (Intervjuvanec 24, učiteljica v gimnazijskem programu in programih SSI, ki se usposabljanj ni udeležila)

Druga sogovornica pa doda:

Ne vsega, se strinjam, ne vsega in tudi naša dolžnost je, da naredimo mi pouk z dijaki ... tista dodana vrednost, obogatitev. Absolutno ja. (Intervjuvanec 23, učiteljica v gimnazijskem programu, ki se usposabljanj ni udeležila)

Tabela 63: Mnenje učiteljev o uspešnosti realizacije ciljev Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
učitelji	Način organizacije in izvedbe pouka aktivnega državljanstva mi je omogočil, da sem uspešno realiziral/a vse cilje aktivnega državljanstva.	12	7,7	143	92,3	155	100,0

Rezultati strinjanja (*Tabela 63*) s trditvijo, ki je vključevala oceno strinjanja realizacije vseh ciljev pouka Aktivnega državljanstva glede na organizacijsko in izvedbeno obliko, pa kažejo, da je 92,3 % anketiranih učiteljev izrazilo strinjanje, da jim je način organizacije in izvedbe pouka Aktivnega državljanstva omogočil, da so uspešno realizirali vse cilje Aktivnega državljanstva.

Tabela 64: Izvajalci pouka pri opazovanih urah Aktivnega državljanstva

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Učitelj/učitelji	9	34,6	11	57,9	20	44,4
Zunanji izvajalec/izvajalci	14	53,8	6	31,6	20	44,4
Učitelj/učitelji in zunanji izvajalec/izvajalci	3	11,5	2	10,5	5	11,1
Skupaj.	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Kot je razvidno iz rezultatov v *Tabeli 64*, je bil med vsemi 45 opazovanimi urami Aktivnega državljanstva enak delež (44,4 %) opazovanih ur takšnih, pri katerih so pouk izvajali samo eden ali več učiteljev, in enak delež (44,4 %) opazovanih ur takšnih, kjer je pouk v celoti izvajal eden ali več zunanjih izvajalcev. Pri petih opazovanih urah so pouk skupaj izvajali učitelji z zunanjimi izvajalci.

Učiteljica, sodelujoča v fokusni skupini, sicer pravi, da so pouk Aktivnega državljanstva v celoti izvedli zunanji izvajalci, so se pa dijaki pred prihodom zunanjih izvajalcev na pouk pripravili, hkrati pa po njem oddali tudi poročila:

Potem dijaki pripravijo eno kratko poročilo, kaj so dobili od tega, kako se jim je zdelo. Vedno poskrbimo tudi, da je diskusija na teh delavnicah, nimamo pa v smislu predavanja. Se pravi, jaz ne predavam. Jaz dijake pripravim na planiran obisk, kaj bo, malo si pogledajo, malo se pripravijo že vnaprej, da lahko postavljajo tudi vprašanja, in potem poročila oddajo in se mogoče malo pogovorimo, kaj je bilo v redu pripravljeno. Recimo teh 30 ur je dejansko aktivno delo z zunanjimi izvajalci in pa tudi z dijaki, ki se pripravijo sami. (Intervjuvanec 25, učiteljica v programu SPI, ki se usposabljanj ni udeležila)

Tabela 65: Mnenje učiteljev in dijakov o okolju, kjer je potekal pouk Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	število	odstotek
Učitelji	Samo na šoli (v razredu, skupnih prostorih).	7	4,5
Dijaki	Samo na šoli (v razredu, skupnih prostorih).	83	11,0
Učitelji	V večjem obsegu na šoli, v manjšem obsegu zunaj šole.	52	33,5
Učitelji	Pol pouka na šoli, pol pouka zunaj šole.	49	31,6
Dijaki	Večinoma na šoli, v manjšem obsegu zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).	278	36,9
Učitelji	V manjšem obsegu na šoli, v večjem obsegu zunaj šole.	45	29,0
Dijaki	V manjšem obsegu na šoli, v večjem obsegu zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).	302	40,1
Učitelji	V celoti zunaj šole.	2	1,3
Dijaki	V celoti je potekal zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).	90	12,0

V anketnem vprašalniku smo učitelje in dijake vprašali, kje je potekal pouk Aktivnega državljanstva. Rezultati odgovorov (*Tabela 65*) kažejo na manjše odstopanje med odgovori učiteljev in odgovori dijakov. Do odstopanj v izračunanih deležih pri obeh populacijah lahko prihaja, ker na enega učitelja pride različno število oddelkov, ki pa so lahko različno veliki, in v specifičnih primerih, kjer so izstopajoče šole zastopane z manjšim številom učiteljev in večjim številom dijakov.

Da je pouk Aktivnega državljanstva potekal zgolj v šoli (*Tabela 65*), meni sedem (4,5 %) učiteljev in 11 % dijakov. 36,9 % dijakov in 33,5 % učiteljev poroča, da je pouk Aktivnega državljanstva potekal v večjem obsegu na šoli, v manjšem obsegu pa zunaj šole (npr. obiski institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo). 31,6 % vprašanih učiteljev je ocenilo, da je pouk potekal približno uravnoteženo: polovica je bila izvedena na šoli, druga polovica pa izven nje. 40,1 % dijakov in 29 % učiteljev ocenjuje, da je pouk Aktivnega državljanstva v manjšem obsegu potekal na šoli, v večjem obsegu pa zunaj nje (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo). Da je pouk Aktivnega državljanstva v celoti potekal zunaj nje, ocenjuje 12 % dijakov in dva učitelja.

3.4.3 Kazalnik: mnenje učiteljev, dijakov in ravnateljev o ustreznosti fleksibilnih oblik pouka za doseganje ciljev

Kriterij c:

- 75 % dijakov ima pozitivno mnenje o fleksibilnih oblikah izvajanja pouka Aktivnega državljanstva;
- 90 % učiteljev ima pozitivno mnenje o fleksibilnih oblikah izvajanja pouka Aktivnega državljanstva;
- Iz fokusne skupine izhaja, da imajo ravnatelji pozitivno mnenje o fleksibilnih oblikah izvajanja pouka Aktivnega državljanstva.

Tabela 66: Mnenje dijakov in učiteljev o fleksibilnih oblikah izvajanja pouka Aktivnega državljanstva

ciljna populacija	trditev	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
dijaki	Menim, da je dobro, da je pouk aktivnega državljanstva organiziran strnjeno (več ur skupaj, v obliki strnjenih delavnic, projektnih dni, ekskurzij, obiskov institucij ipd.).	92	12,4	651	87,6	743	100,0
učitelji	Za doseganje ciljev pouka aktivnega državljanstva je najbolj ustrezno, da se pouk aktivnega državljanstva na organizacijski ravni izvaja fleksibilno (v strnjenih oblikah oz. več ur skupaj).	6	3,9	148	96,1	154	100,0
dijaki	Menim, da je dobro, da je pouk aktivnega državljanstva zasnovan tako, da smo pri njem dijaki čim bolj aktivni in vključeni v pouk (npr. sodelujemo in diskutiramo, podajamo pobude, načrtujemo in izvajamo projekte, intervjuje, akcije).	72	9,7	672	90,3	744	100,0
učitelji	Za doseganje ciljev pouka aktivnega državljanstva je najbolj ustrezno, da se pouk aktivnega državljanstva na vsebinski ravni izvaja fleksibilno (raznoliki didaktični pristopi, metode in oblike dela, raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarni pristop, povezovanje z okoljem).	1	0,6	153	99,4	154	100,0
učitelji	Ocenjujem, da je umestitev aktivnega državljanstva med druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela ustrezna.	19	12,3	135	87,7	154	100,0

Rezultati odgovorov v *Tabeli 66* kažejo, da je 87,6 % dijakov izrazilo strinjanje, da je dobro, da je pouk Aktivnega državljanstva organiziran strnjeno (npr. po več ur skupaj, v obliki strnjenih delavnic, projektnih dni, ekskurzij, obiskov institucij). 96,1 % anketiranih učiteljev se je strinjalo, da je za doseganje ciljev pouka Aktivnega državljanstva najustreznejše, da se pouk Aktivnega državljanstva na organizacijski ravni izvaja fleksibilno (v strnjenih oblikah oziroma več ur skupaj).

90,3 % dijakov se je strinjalo, da je dobro, da je pouk Aktivnega državljanstva zasnovan tako, da so pri pouku dijaki čim bolj aktivni in vključeni v pouk (npr. sodelujejo, diskutirajo, podajajo pobude, načrtujejo in izvajajo projekte, intervjuje, akcije). Skoraj vsi učitelji (99,4 %), razen enega, se strinjajo, da je za doseganje ciljev pouka Aktivnega državljanstva najustreznejše, da se pouk Aktivnega državljanstva na vsebinski ravni izvaja fleksibilno (z raznolikimi didaktičnimi pristopi, metodami in oblikami dela, raznolikimi načini ocenjevanja znanja, interdisciplinarnim pristopom in v povezovanju z okoljem).

Učitelje smo prav tako povprašali po njihovi oceni ustreznosti umestitve Aktivnega državljanstva med druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela. S takšno umestitvijo se strinja 87,7 % vprašanih učiteljev, 12,3 % pa s takšno umestitvijo izraža nestrinjanje.

Učiteljica v fokusni skupini poroča o ustreznem organizacijskem in izvedbenem modelu na njihovi šoli:

Mi nimamo ure v urniku, dve učiva, imava pa eno skupno uro, ki jo namenjava, da se pripravljava, usklajujeva, katera bo kaj naredila ... veliko je še dela, ki ga potem narediš še doma. Prednost Aktivnega državljanstva, v primerjavi s kakim drugim projektom, ki ga imam, je predvsem v tem, da imamo letno delovno pripravo, da se ve, kaj se bo v tem šolskem letu naredilo. In tako kot gredo na športni dan, gledališko predstavo, ker so to ure, ki gredo v pouk, tako gre teh 35 ur za Aktivno državljanstvo. In letos, po mnogih letih, ni bilo ene pripombe, ker točno vedo, koliko ur je in da se tega držimo. Mi imamo sedem oddelkov, najprej, preden uskladim, določim datum, moram v vseh oddelkih preveriti, da ni pisnega ocenjevanja ... nikoli ni takrat aktivnosti, ko je pisno ocenjevanje ... večje ko so te zadeve, pa že vnaprej vemo, da takrat nihče niti ne planira. In zato je zdaj to toliko lažje. In ker lahko sami pogledajo načrt, kaj bodo delali dijaki in vsi razredniki vedo, kje so njihovi dijaki, kaj takrat počnejo. (Intervjuvanec 19, učiteljica gimnazijskega programa, ki se je udeležila več usposabljanj)

Ugotovitve iz polstrukturiranega intervjuja v obliki fokusne skupine kažejo na pozitivno mnenje sodelujočih ravnateljic glede umestitve Aktivnega državljanstva med druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela. Prav takšna umestitev po mnenju ravnateljic omogoča fleksibilnost in uresničevanje ciljev Aktivnega državljanstva. Tri ravnateljice, ki so sodelovale v pogovoru, smo povprašali po mnenju, ali so fleksibilne oblike z organizacijskega vidika primeren način izvajanja pouka Aktivnega državljanstva:

Ja, jaz mislim, da ja. Mislim, da bi bilo najslabše, če bi samo na en način peljali teh 35 ur. Mislim, da se ravno tu pokaže ta priložnost, da učitelj, ki to po pravilniku lahko poučujejo, ker to ne more vsak, da razmišljajo tudi o nekih drugačnih oblikah in ne samo o pouku. Mislim, da ravno taka kombinacija, nekaj ekskurzij, nekaj ogledov, nekaj samostojnega dela, da v bistvu je to zelo primerno za te oblike [...]. (Intervjuvanec 3, ravnateljica šole, ki izvaja gimnazijski program in programe SSI)

Absolutno so ustrezne. Ker namen je bil, naj zadeva izhaja iz življenja, naj živi za življenje, naj ne diši, v narekovajih seveda, po nekem klasičnem pouku, in mora biti tako, se mi zdi, da čim bomo dali to še kot en dodaten predmet v nek sistem urnika, ki je že tako na nekaterih šolah, zlasti pri nas, misija nemogoče, ker pač so prostorske stiske in podobne zgodbe. Da ta fleksibilnost omogoča res to, da učitelj skupaj z dijaki zadevo nekako začuti. Da to ni nekaj tam, kar pač moramo imet. [...] Fleksibilnost omogoča [...] za Aktivno državljanstvo si resnično želimo, da je nekaj, kar bo človek v življenju res počel, res to živel. Ker otrokom je to odveč, njim je to brez veze, da so apatični ... Najprej, to sta oba kolega poudarila, je največji, tisti skok je potreben, da se jih sploh potegne, da se začnejo s tem ukvarjat in da ne jemljejo nekaj, da se morajo s tem ukvarjat, da bo zadeva opravljena. In ta fleksibilnost to omogoča. (Intervjuvanec 1, ravnateljica šole, ki izvaja gimnazijski program in programe SSI)

Se strinjam z obema kolegicami, imam morda več sreče, ker imam učitelje, ki vodijo Aktivno državljanstvo, ki so že sami polni energije in znajo res dobro motivirat. [...] Tako

da so naši otroci kar v redu sprejeli te zadeve, kot sem prej rekla, imam bolj težave z učitelji o dojemanju tega. Kar se tiče te fleksibilnosti, seveda je potrebna; ravno dva tedna nazaj smo se pogovarjali, da otroci ne znajo neke finančne pismenosti, nekih obrazcev izpolnjevati, kar je nekaj kar spada tudi k aktivnemu državljanstvu. To so vsebine, ki jih zdaj ugotoviš in jih je treba na nek način odpraviti. Jaz vidim fleksibilnost tudi na tak način, skozi tak način dela, se pravi, da zaznaš neko težavo, ki jo imajo mladi [...]. In za mene so tudi to, ne samo politične zgodbe del aktivnega državljanstva, ki ga nek človek v neki državi mora obvladat. (Intervjuvanec 2, ravnateljica šole, ki izvaja programe SSI in programe SPI)

3.4.4 Povzetek ugotovitev

Za namen preverjanja doseganja zastavljenega cilja 4: *Pouk organizirati fleksibilno in v povezavi z okoljem* smo vzpostavili tri kazalnike (fleksibilnost organizacije pouka; povezanost z okoljem pri organizaciji in izvajanju pouka; mnenje učiteljev, dijakov in ravnateljev o ustreznosti fleksibilnih oblik pouka za doseganje ciljev) s pripadajočimi kriteriji.

Kriterij a vključuje strinjanje učiteljev, da se pouk Aktivnega državljanstva izvaja fleksibilno. Rezultati, vezani na kriterij a, izkazujejo doseganje cilja 4, saj so se vsi učitelji (tj. 100 %) strinjali, da so pouk Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024 izvajali fleksibilno (npr. v strnjenih izvedbenih oblikah, z uporabo raznolikih didaktičnih pristopov, metod in oblik dela, z raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarnim pristopom in s povezovanjem oziroma sodelovanjem z okoljem).

Kriterij b vključuje ugotovitev, da so se šole pri organizaciji in izvedbi pouka Aktivnega državljanstva povezale vsaj z eno ustrezno zunanjo entiteto. Rezultati, vezani na kriterij b, izkazujejo doseganje cilja 4, saj je 90,3 % učiteljev v šolskem letu 2023/2024 vsaj v manjšem obsegu sodelovalo z okoljem.

Kriterij c vključuje pozitivno mnenje dijakov in učiteljev o fleksibilnih oblikah izvajanja pouka Aktivnega državljanstva in iz fokusne skupine izhaja, da imajo ravnatelji pozitivno mnenje o fleksibilnih oblikah izvajanja pouka Aktivnega državljanstva. Rezultati, vezani na kriterij c, izkazujejo doseganje cilja 4, saj je 87,6 % dijakov izrazilo strinjanje, da je dobro, da je pouk Aktivnega državljanstva organiziran strnjeno (npr. po več ur skupaj, v obliki strnjenih delavnic, projektnih dni, ekskurzij, obiskov institucij). 96,1 % učiteljev se je strinjalo, da je za doseganje ciljev pouka Aktivnega državljanstva najustreznejše, da se pouk Aktivnega državljanstva na organizacijski ravni izvaja fleksibilno (v strnjenih oblikah oziroma več ur skupaj), in 99,4 % učiteljev se je strinjalo, da je za doseganje ciljev pouka Aktivnega državljanstva najustreznejše, da se pouk Aktivnega državljanstva na vsebinski ravni izvaja fleksibilno (z raznolikimi didaktičnimi pristopi, metodami in oblikami dela, raznolikimi načini ocenjevanja znanja, interdisciplinarnim pristopom in v povezovanju z okoljem).

Ugotovitve iz polstrukturiranega intervjuja v obliki fokusne skupine kažejo na pozitivno mnenje o fleksibilnih oblikah izvajanja pouka Aktivnega državljanstva.

Glede na dane rezultate ugotavljamo, da je cilj 4 dosežen.

4 DRUGE POMEMBNE UGOTOVITVE SPREMLJANJA POUKA

V tem poglavju predstavljamo druge pomembne in za spremljavo ključne ugotovitve, ki niso povezane z doseganjem ciljev, opredeljenih v *Načrtu spremljanja uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo*. Te izhajajo predvsem iz pogovorov v fokusnih skupinah in odprtih odgovorov na zadnje vprašanje v anketnem vprašalniku za učitelje.

Razumevanje koncepta aktivnega državljanstva pri dijakih, sodelujočih v fokusnih skupinah

Dijaki so v vseh treh fokusnih skupinah razmišljali o tem, kdo je zanje aktiven državljan in če so lahko ali pa so tudi sami aktivni državljani. Čeprav smo dijake razdelili v skupine glede na to, ali so se njihovi učitelji udeležili usposabljanj za učitelje Aktivnega državljanstva ali ne, ne moremo oceniti vpliva tega na njihovo razumevanje aktivnega državljanstva. Pojmovanje vloge mladih kot državljanov je namreč kontekstualno in povezano tudi z drugimi, ne samo šolskimi, dejavniki. Nekatere tuje raziskave sicer ugotavljajo pozitivno korelacijo med razumevanjem koncepta državljanstva učitelja z njegovimi pristopi k poučevanju, vendar bi bilo treba za takšne analize izbrati drugačen metodološki okvir.

Učni načrt in kataloga znanja za Aktivno državljanstvo namreč tudi v didaktičnih priporočilih učitelje usmerjajo v načrtovanje in izvajanje takega učnega procesa, ki odraža širino državlanskega angažmaja, z namenom, da dijaki to širino ozavešijo in se opolnomočijo za raznolike možnosti družbenega in političnega delovanja: »Pomembno se je zavedati, da obstaja več ravni državlanskega delovanja. Aktivni/-a državljan/-ka je državljan/-ka, ki spoštuje zakone, se udeležuje volitev, varuje okolje, sodeluje pri dobrodelnih akcijah in je aktiven/-a v družbenem življenju na lokalni in državni ravni. Lahko pa je to državljan/-ka, ki poskuša družbo kot celoto narediti pravičnejšo in si prizadeva za spremembe na sistemski ravni.«⁴²

Iz analize odgovorov dijakov, sodelujočih v fokusnih skupinah, kdo je zanje aktiven državljan, lahko pokažemo na raznolike poglede dijakov in na obstoj več ravni državlanskega delovanja. Kot poročajo dijaki, je aktiven državljan nekdo, ki se udeležuje volitev, pozna delovanje države, njen politični sistem in njene institucije; je informiran (spremlja aktualno družbeno in politično dogajanje, kritično vrednoti medije, se ukvarja z različnimi temami, da bi razširil svoja obzorja; zanima se za kulturo in zgodovino države); je nekdo, ki prispeva k družbi in državi, tudi s prostovoljstvom in solidarnostjo. V fokusni skupini z dijaki je dijakinja nakazala potrebo po obravnavi tem, ki vključujejo dimenzijo k pravičnosti usmerjenega državljana:⁴³

⁴² Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ in Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, str. 9.

⁴³ O tem: Westheimer, J. in Kahne, J. (2004). What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy. *American Educational Research Journal* 41(2), 237–269, v: Rojc, J. in Šipuš, K. (2021). Od načrtovanja do izvedbe. V Rojc, J. in Šipuš, K. (ur.) *Aktivno državljanstvo v srednji šoli*, priročnik za učitelje, Zavod RS za šolstvo, str. 9.

Ja, jaz bi mogoče ... ne vem ... a je to preveč udarno ... ampak, da bi se pogovarjala tudi o kakšnih alternativah v politiki. Ker se mi zdi, da se učimo samo tako, nek sklop politike in države in da nas pač usmerjajo v to eno smer. In ja, pa tudi tako zelo veliko se govori o Evropski uniji. Pač tako, da bi se morali tudi o alternativah pogovarjati ali pa o kakšnih ne tako dobrih plateh takih organizacij ... Evropska unija je raj za vse ... tako se mi zdi, da so se tudi zdaj, ko so bile volitve, pokazale težave, s katerimi se sooča in v bistvu, kako se jih moramo naučiti reševati skupaj. No, tak način, da bi se še malo več pogovarjali o takih alternativnih možnostih. (Intervjuvanec 6, dijakinja 3. letnika gimnazijskega programa, dijakinja učitelja, ki se je udeležil več usposabljanj)

Učitelji v fokusnih skupinah: razlike glede na ne/udeležbo na usposabljanjih za učitelje Aktivnega državljanstva

Podobno kot pri fokusnih skupinah z dijaki tudi iz fokusnih skupin z učitelji ne moremo sklepati na razlike, npr. v pristopih k poučevanju med tistimi učitelji, ki so se udeležili usposabljanj, in tistimi, ki se jih niso. Pokazalo se namreč je, da so imeli v fokusni skupini sodelujoči učitelji široko medsebojno podporno mrežo z izmenjavo organizacijskih in izvedbenih praks oziroma so ključne informacije pridobivali po drugih kanalih. Med učitelji, udeleženi v fokusnih skupinah, pa obstaja razlika v tem, da so učitelji, ki se niso udeležili usposabljanj, z evalvacijo in refleksijo lastnega poučevanja ugotovili pomanjkljivosti pri izvajanju pouka predvsem na področjih evalvacije in refleksije dijakov ter pri načrtnem zbiranju dokazov oziroma dokumentiranju njihovega dela.

Izzivi, s katerimi se srečujejo učitelji in ravnatelji, sodelujoči v fokusnih skupinah

Organizacijski izzivi

Glede na velikost šol in oddelkov ter na število učiteljev, ki poučujejo Aktivno državljanstvo, obstajajo med šolami razlike. Učitelji lahko poučujejo Aktivno državljanstvo vse oddelke sami (primer: devet oddelkov poučuje ena učiteljica v programih SPI in SSI), pet učiteljev sedem oddelkov, dve učiteljici sedem oddelkov. Tudi izvedbene oblike so različne, npr. vsak učitelj skrbi za eno ali več tem in vstopa v vse razrede na ta način, kar zahteva pomembno pozornost pri organizaciji.

Nekateri učitelji poročajo o nerazumevanju vodstva, predvsem pa strokovnih delavcev (o tem poročajo tudi ravnatelji), glede umestitve Aktivnega državljanstva v srednješolsko izobraževanje (npr. v smislu odpadanja ur, strnjenih izvedbenih oblik). To učiteljem Aktivnega državljanstva povzroča neprestana utemeljevanja in zagovarjanja svojega dela. Rešitve, ki so se predstavile, se nanašajo na pravočasno obveščanje strokovnih delavcev, dijakov in staršev ter na ključno podporno vlogo ravnatelja pri učinkoviti organizacijski in izvedbeni obliki na šoli.

Finančne obremenitve dijakov, prevoz in logistika

Sodelujoči v fokusnih skupinah tako z učitelji kot ravnatelji so poudarili problem neenakih možnosti pri sodelovanju z okoljem, predvsem z vidika finančnih obremenitev, ki jih imajo šole oziroma njihovi dijaki na geografsko marginalnih območjih. Spraševali so se, ali šola v povezavi s tem povečuje ali zmanjšuje družbeno neenakost. To zadeva predvsem organizacijo ekskurzij z obiskom političnih

institucij v Ljubljani. V povezavi s tem poudarjajo logistične težave, ki jih imajo pri organizaciji prevoza z vlakom (pogosto ni mogoče zagotoviti dodatnega vagona, zamude, prestopi), nesmisel organizacije avtobusnega prevoza za namen poti zaradi normativov glede spremstva, kadar imajo dijaki letne vozovnice za vlak. V fokusni skupini je bil podan tudi predlog o vzpostavitvi takih mehanizmov, ki bi omogočali uresničevanje načela enakih možnosti v vzgoji in izobraževanju tudi na tem področju (npr. dodatna oziroma namenska podpora šolam na geografskem obrobju).

Vrednotenje dela učitelja

16. člen (Aktivno državljanstvo) *Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva* opredeljuje: »Učitelju, ki v okviru Drugih oblik vzgojno izobraževalnega dela izvaja Aktivno državljanstvo, se učna obveznost iz 5. člena tega pravilnika lahko zmanjša, in sicer za obseg, ki je v predmetnikih posameznih vrst izobraževalnih programov določen za Aktivno državljanstvo, vendar ne za več kot 175 ur letno.«⁴⁴ Šole k temu pristopajo različno, kar se je izkazalo tudi v anketnem vprašalniku za učitelje, ko smo jih povprašali, ali so imeli v šolskem letu 2023/2024 Aktivno državljanstvo priznано v delovni obvezi. Rezultati kažejo, da je imelo 63,4 % učiteljev Aktivno državljanstvo v celoti priznано v delovni obvezi, 31,4 % pa v deležu ur, osem učiteljev pa delovne obveze iz tega naslova ni imelo priznane.

Sodelujoči v fokusni skupini učiteljev in ravnateljev so predstavili pomembne argumente za vrednotenja dela učitelja Aktivnega državljanstva s priznано delovno obvezo tudi takrat, ko delež ur z dijaki izpeljejo v okolju ali pouk v deležu ur izvedejo zunanji izvajalci. V tem primeru so učitelji tisti, ki načrtujejo pouk v skladu s cilji učnega načrta in/ali katalogov znanja za Aktivno državljanstvo, usklajujejo aktivnosti z zunanjimi izvajalci, prisostvujejo tem dejavnostim kot mentorji oziroma učitelji, z dijaki pa opravijo tudi evalvacijo in refleksijo.

Ugotovitve učiteljev v fokusnih skupinah podpira tudi zapis v dokumentu *Druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela v gimnazijskih programih. Izhodišča za prenovo obveznih izbirnih vsebin* (2024, str. 14):⁴⁵ »OVS izvaja učitelj, njegovo delo je ovrednoteno kot poučevanje, saj realizira učni načrt, spremlja delo in napredek dijakov. Pri OVS se od dijakov zahteva priprava, izvedba in evalvacija določene aktivnosti; dokaze o napredku (doseganju standardov znanja) zbirajo v listovniku. Učitelj lahko predvidi tudi vključevanje zunanjih strokovnjakov v učni proces.« S tem je predstavljena razlika med učiteljem Aktivnega državljanstva in organizacijo ter izvedbo obveznih izbirnih vsebin (OIV): »Pri izvedbi OIV je učitelj predvsem organizator in/ali spremljevalec; dijak vsebine opravi s prisotnostjo oz. vključenostjo v dogodek, doprinos k znanju in napredku dijaka se posebej ne preverja (oz. se po presoji posameznega učitelja lahko preverja znotraj predmetov, npr. ogled

⁴⁴ *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva*, Uradni list RS, št. 62/10, 99/10, 47/17, 30/18, 16/21, 178/21 in 74/23, <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV10249>

⁴⁵ *Druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela v gimnazijskih programih. Izhodišča za prenovo obveznih izbirnih vsebin*. (2024), <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Srednja-sola/Druge-oblike-vzgojno-izobrazevalnega-dela-v-gimnazijskih-programih-izhodišca-za-prenovo-obveznih-izbirnih-vsebin.pdf>

gledališke predstave pri slovenščini).«

Čeprav omenjeni dokument vzpostavlja izhodišča za prenovo obveznih izbirnih vsebin v gimnazijskih programih, pa vse opredelitve, ki se nanašajo na umestitev Aktivnega državljanstva med Druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela, veljajo tudi za programe srednjega poklicnega, srednjega strokovnega in nižjega poklicnega izobraževanja.

Teme, za katere učitelji menijo, da bi potrebovali dodatna usposabljanja

Učitelji so potrebo po dodatnem usposabljanju na področju aktivnih metod in oblik dela izrazili tudi v anketnem vprašalniku. 31,8 % učiteljev je podalo mnenje, da bi potrebovali dodatno izobraževanje na področju aktivnih metod in oblik pouka. Temu sledi potreba učiteljev po usposabljanjih na področjih poučevanja kontroverznih tem (29,9 %), medijev, po medijski in informacijski pismenosti (24,7 %), konstruktivnem reševanju konfliktov (21,4 %) in različnih načinih ocenjevanja znanja (20,8 %). Izražene potrebe učiteljev po dodatnih usposabljanjih so skladne z nižjimi rezultati pri ugotavljanju doseganja ciljev spremljanja uvajanja Aktivnega državljanstva.

5 SKLEP IN PREDLOGI IZBOLJŠAV

Z ugotavljanjem doseganja zastavljenih ciljev v okviru spremljanja uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah prispevamo, sicer v omejenem obsegu, tudi k vpogledu v uresničevanje ciljev državljanske vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji. Kot poudarjalo številne raziskave na tem področju,⁴⁶ je nujno pri takšnih raziskovanjih upoštevati kontekst, v katerem poteka državljansko učenje. To namreč ne poteka izolirano, temveč v kontekstu, s katerim mladi, v našem primeru dijaki, pridobivajo razumevanje lastne vloge državljana. Kontekstualni dejavniki (kontekst širše skupnosti, kontekst šole in razredov, kontekst domačega okolja in vrstnikov in kontekst posameznika)⁴⁷ učinkujejo na učne rezultate državljanske vzgoje in izobraževanja. Razumevanje svoje vloge kot državljana tako mladi pridobivajo z izkušnjami in dejavnostmi v širši skupnosti, v šoli, razredu in doma. Kot predstavlja tudi kontekstualni okvir *Mednarodne raziskave državljanske vzgoje in izobraževanja* (npr. ICCS 2022 in ICCS 2016), na znanje, kompetence, dispozicije in prepričanja vplivajo med drugim tudi dejavniki, povezani z razredom in šolo. Kontekst šol in razredov vključuje dejavnike, ki se nanašajo na poučevanje in učenje, šolsko kulturo in splošno šolsko okolje.⁴⁸ Zato je za celovito razumevanje ugotovitev spremljanja uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo ključno upoštevanje kontekstualnih dejavnikov, v našem primeru osredotočenih predvsem na te, ki se nanašajo na izkušnje dijakov, ki jih z dejavnostmi pouka pridobivajo v kontekstu šole in razreda, delno pa tudi s povezovanjem šole z okoljem oziroma vpetostjo v širšo skupnost (od lokalne do nadnacionalne in globalne ravni, vključno z izobraževalnimi politikami in političnimi dogodki).

Številna literatura priča o pozitivni korelaciji med participacijo v šoli in državljansko vednostjo ter participacijo kasneje v življenju⁴⁹ oziroma o tem, da ima participacija (družbeno udejstvovanje) v šolskih (političnih) dejavnostih pozitiven učinek na državljansko delovanje v prihodnosti.⁵⁰

Spremljanje uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah, ki je potekalo v šolskem letu 2023/2024, je potekalo v drugem, in z izjemo v nekaterih srednjih poklicnih programih v tretjem letu izvajanja pouka Aktivnega državljanstva.

⁴⁶ Več o tem: Mirazchijski Klemenčič, E. (2023). *Mednarodna raziskava državljanske vzgoje in izobraževanja (IEA ICCS 2022). Nacionalno poročilo – prvi rezultati*, Pedagoški inštitut in Klemenčič, E., Mirazchijski, P. V in Novak, J. (2019). *Državljska vzgoja v Sloveniji. Nacionalno poročilo mednarodne raziskave državljanske vzgoje in izobraževanja* (IEA ICCS 2016), Pedagoški inštitut.

⁴⁷ O kontekstualnem okviru in njegovih štirih ravneh (kontekst širše skupnosti, kontekst šol in razredov, kontekst domačega okolja in vrstnikov in kontekst posameznika) gl. Mirazchijski Klemenčič, E. (2023). *Mednarodna raziskava državljanske vzgoje in izobraževanja (IEA ICCS 2022). Nacionalno poročilo – prvi rezultati*, Pedagoški inštitut.

⁴⁸ Prav tam, str. 23 in 24.

⁴⁹ O tem Quintelier in Hooghe, 2013, v Klemenčič, E., Mirazchijski, P. V in Novak, J. (2019). *Državljska vzgoja v Sloveniji. Nacionalno poročilo mednarodne raziskave državljanske vzgoje in izobraževanja* (IEA ICCS 2016), Pedagoški inštitut, str. 68.

⁵⁰ O tem Keating in Janmaat, 2015, Klemenčič, E., Mirazchijski, P. V in Novak, J. (2019). *Državljska vzgoja v Sloveniji. Nacionalno poročilo mednarodne raziskave državljanske vzgoje in izobraževanja* (IEA ICCS 2016), Pedagoški inštitut, str. 66.

Jaz sem delala refleksije po vsaki aktivnosti, in tisto, kar so dijaki vedno poudarili, je, končno imamo besedo, končno nas lahko nekdo sliši. Lahko povemo naše mnenje, lahko debatiramo ... Jaz sem prepričana, da je Aktivno državljanstvo edini predmet, kjer so dijaki najbolj aktivni. Drugače so bolj ali manj naši poslušalci. Zelo pozdravljam ta predmet, ker je drugačen. In niso pod stresom. So dosti bolj ustvarjalni. Da povedo, da delajo nekaj drugače. (Intervjuvanec 19, učiteljica gimnazijskega programa, ki se je udeležila več usposabljanj)

Ne glede, kakšne organizacijske oblike imamo, vsi moramo paziti na to, da Aktivno državljanstvo v glavah dijakov, učiteljev in vodstva ostane nekaj, kar je tu, kar bomo z resnostjo in odgovornostjo naredili, da nekaj od tega imamo vsi kot družba ... (Intervjuvanec 21, učitelj gimnazijskega programa, ki se je udeležil več usposabljanj)

Za namen preverjanja doseganja zastavljenega cilja 1: *Spodbuditi aktivno vlogo dijakov pri pouku z didaktičnimi pristopi, oblikami in metodami dela, ki podpirajo temeljne procese učenja, ter z obravnavo aktualnih družbenih problemov in interdisciplinarnim pristopom* smo vzpostavili štiri kazalnike (aktivnost dijakov pri pouku; uporaba didaktičnih pristopov, oblik in metod dela, ki podpirajo temeljne procese učenja; obravnava aktualnih družbenih problemov; interdisciplinarnost izvajanja pouka) s pripadajočimi kriteriji. Glede na dane rezultate ugotavljamo, da je cilj 1 delno dosežen.

Zaradi kompleksne zasnovanosti posameznih zastavljenih ciljev, predvsem cilja 1, v nadaljevanju za vsako preverjanje doseganja ciljev najprej navajamo kazalnike, ki dokazujejo oziroma ne dokazujejo doseganja cilja, nato pa za vsak kazalnik sledi utemeljitev, podkrepljena z rezultati analize.

Kazalniki, ki izkazujejo doseganje cilja 1:

- aktivnost dijakov pri pouku;
- uporaba didaktičnih pristopov, oblik in metod dela, ki podpirajo temeljne procese učenja (na področju razvijanja in spodbujanja kritičnega mišljenja; na področju informiranega in odgovornega delovanja dijakov);
- obravnava aktualnih družbenih problemov;
- interdisciplinarnost izvajanja pouka.

Področji kazalnika, ki ne izkazujeta doseganja cilja 1:

- uporaba didaktičnih pristopov, oblik in metod dela, ki podpirajo temeljne procese učenja (na področju sodelovalnega učenja [izkazuje doseganje cilja 1] in konstruktivnega reševanja problemov ter sprejemanja odločitev; na področju refleksije in (samo)vrednotenja ter sprejemanja odgovornosti).

Rezultati analize, zajeti v kazalniku: [aktivnost dijakov pri pouku](#), izkazujejo [doseganje cilja 1](#), saj je 92,7 % dijakov izrazilo strinjanje, da so pri pouku Aktivnega državljanstva imeli možnost aktivnega sodelovanja in vključevanja, 97,4 % učiteljev pa se je strinjalo, da je pouk Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024 potekal na način, da so dijaki aktivno sodelovali pri pouku. Sodelovanje

dijakov je bilo vsaj v manjši meri prisotno pri 66,7 % vseh opazovanih ur, zagotavljanje vključenosti vseh dijakov v dejavnosti pa je bilo vsaj v manjši meri prisotno pri 75,6 % vseh opazovanih ur. Rezultati odgovorov na dodatne trditve v vprašalniku za dijake in učitelje, ki so merili stopnjo participacije dijakov, nakazujejo na izzive in priložnosti, na katere možne načine dijakom pri pouku omogočiti še večjo participacijo (npr. s tem, da dijaki predlagajo teme, vsebine in dejavnosti; da so dijakom dane možnosti izbire med različnimi dejavnostmi in da dijaki dejavnosti, ki jih izvajajo, tudi sami načrtujejo).

Z učnim okoljem, ki omogoča aktivno vlogo dijakov, so povezane tudi prevladujoče oblike in metode pouka ter didaktični pristopi. Na podlagi odgovorov dijakov in učiteljev lahko sklepamo, da so učitelji zasnovali pouk Aktivnega državljanstva dovolj uravnoteženo, z vključevanjem vsebinskih poudarkov oziroma umestitvijo procesa učenja v določen kontekst, razlago konceptov kot tudi z organizacijo prostora in časa, kar je omogočalo aktivno, raziskovalno, problemsko, avtentično in projektno delo dijakov. Pri opazovanju pouka Aktivnega državljanstva so bili v različni meri prisotni vsi elementi aktivne vloge dijakov, vendar pa obstajajo razlike med gimnazijskimi programi na eni strani in programi SSI in SPI na drugi. Več aktivne vloge dijakov je bilo opažene v gimnazijskih programih, sicer pa je opazovanje tudi drugih področij in elementov pouka pokazalo to razliko, in sicer v korist dijakom v gimnazijskih programih.

Rezultati analize, zajeti v kazalniku: uporaba didaktičnih pristopov, metod in oblik podpirajo temeljne procese učenja pri pouku Aktivnega državljanstva na področju *razvijanja in spodbujanja kritičnega mišljenja*, izkazujejo doseganje cilja 1. Na področju *sodelovalnega učenja in konstruktivnega reševanja problemov ter sprejemanja odločitev* ne izkazujejo doseganja cilja 1 (83,9 % učiteljev se strinja, da so dijaki v sodelovalnih oblikah pouka uporabljali različne metode in 84,2 % učiteljev se strinja, da so dijaki pri pouku obravnavali načine, kako na spoštljiv oziroma konstruktiven način reševati konflikte). Na področju *informiranega in odgovornega delovanja dijakov* rezultati izkazujejo doseganje cilja. Na področju *refleksije in (samo)vrednotenja ter sprejemanja odgovornosti* pa rezultati izkazujejo doseganje cilja 1 pri dijakih, če pa upoštevamo vse elemente, ki smo jih spremljali, pa nedoseganje pri učiteljih, saj se je 69,7 % učiteljev strinjalo, da so dijaki na podlagi refleksije načrtovali tudi svoje nadaljnje delovanje.

Rezultati analize, zajeti v kazalniku: obravnavanje aktualnih družbenih problemov izkazujejo doseganje cilja 1. 89,7 % dijakov in 99,3 % učiteljev se strinja, da so bile teme in vsebine, ki so jih obravnavali pri pouku Aktivnega državljanstva, aktualne, družbeno pomembne oziroma relevantne (avtentične).

Rezultati analize, zajeti v kazalniku: interdisciplinarnost izvajanja pouka izkazujejo doseganje cilja 1, saj je 95,5 % vseh anketiranih učiteljev izrazilo strinjanje, da so pouk Aktivnega državljanstva v šolskem letu 2023/2024 izvajali interdisciplinarno.

Za namen preverjanja doseganja zastavljenega cilja 2: *Omogočiti sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov in njihovo uresničljivost glede na predpisani obseg ur* smo vzpostavili dva

kazalnika (sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov; mnenje učiteljev o uresničljivosti ciljev glede na predpisani obseg ur) s pripadajočimi kriteriji. Glede na rezultate ugotavljamo, da je cilj 2 delno dosežen.

Kazalnik, ki izkazuje doseganje cilja 2:

- sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov.

Kazalnik, ki ne izkazuje doseganja cilja 2:

- mnenje učiteljev o uresničljivosti ciljev glede na predpisani obseg ur.

Rezultati analize, zajeti v kazalniku: [sočasno uresničevanje ciljev različnih tematskih sklopov](#) izkazujejo **doseganje cilja 2**, saj se je 90,9 % učiteljev strinjalo, da jim je uspelo povezati različne cilje različnih tematskih sklopov in jih z načrtovanimi aktivnostmi tudi sočasno realizirati. Analiza rezultatov opazovanja pouka Aktivnega državljanstva je pokazala, da je bila prepletenost ciljev in vsebin različnih tematskih sklopov oziroma njihovo sočasno uresničevanje vsaj v manjši meri prisotno pri 82,2 % vseh opazovanih ur. Rezultati, zajeti v kazalniku [mnenje učiteljev o uresničljivosti ciljev glede na predpisani obseg ur](#), ne izkazujejo doseganja cilja 2, saj se 76 % učiteljev strinja, da so cilji v učnem načrtu oziroma katalogih znanja uresničljivi glede na predpisani obseg ur.

Za namen preverjanja doseganja zastavljenega cilja 3: *Spremljati uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja skozi celoten učni proces z uporabo raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja*, smo vzpostavili tri kazalnike (spremljanje uresničevanja ciljev in doseganja standardov znanja skozi celoten učni proces; uporaba raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja znanja; mnenje učiteljev in dijakov o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja) s pripadajočimi kriteriji. Glede na dane rezultate ugotavljamo, da je cilj 3 delno dosežen.

Kazalnika, ki izkazujeta doseganje cilja 3:

- spremljanje uresničevanja ciljev in doseganje standardov znanja skozi celoten učni proces (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.);
- mnenje učiteljev in dijakov o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja.

Kazalnik, ki ne izkazuje doseganja cilja 3:

- uporaba raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja znanja (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.)

Rezultati analize, zajeti v kazalniku: [spremljanje uresničevanja ciljev in doseganje standardov znanja skozi celoten učni proces \(igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.\)](#) izkazujejo **doseganje cilja 3**, saj se 92,8 % učiteljev strinja, da so uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja spremljali skozi celoten učni proces. Tudi rezultati, zajeti v kazalnik: [mnenje učiteljev in dijakov o načinih preverjanja in ocenjevanja znanja](#) izkazujejo **doseganje cilja 3**. 86,3 % dijakov je izrazilo strinjanje s trditvijo *Imam pozitivno mnenje o izvedenih načinih preverjanja in*

ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva, 93,5 % učiteljev in 85,6 % dijakov pa je izrazilo strinjanje, da so raznoliki načini ocenjevanja znanja najustreznejši načini ocenjevanja znanja pri Aktivnem državljanstvu.

Rezultati, vezani na kriterij: uporaba raznolikih načinov preverjanja in ocenjevanja znanja (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.) izkazujejo njegovo nedoseganje. 71,5 % učiteljev je izrazilo strinjanje, da so bili za namen preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku Aktivnega državljanstva uporabljeni raznoliki načini. Dodatna pojasnila učiteljev pod kategorijo *Drugo*, ki jo je (med možnimi načini: oceno sem pridobil s pisnim, ustnim ocenjevanjem znanja, z raznoliki načini) izbralo 26,6 % učiteljev, pričajo prav o raznolikih načinih ocenjevanja znanja.

Za namen preverjanja doseganja zastavljenega cilja 4: *Pouk organizirati fleksibilno in v povezavi z okoljem* smo vzpostavili tri kazalnike (fleksibilnost organizacije pouka; povezovanje z okoljem pri organizaciji in izvajanju pouka; mnenje učiteljev, dijakov in ravnateljev o ustreznosti fleksibilnih oblik pouka za doseganje ciljev) s pripadajočimi kriteriji. Glede na dane rezultate ugotavljamo, da je cilj 4 v celoti dosežen.

Med spremljanjem uvajanja Aktivnega državljanstva v srednjih šolah so se pokazale tudi druge ugotovitve, ki niso neposredno povezane z ugotavljanjem v *Načrtu spremljanja* zastavljenih ciljev, a posredno vplivajo na kakovostno načrtovanje in izvajanje obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo. Na organizacijski in posledično izvedbeni ravni se je pokazalo, da nekatere šole izvajajo Aktivno državljanstvo v programih nižjega poklicnega izobraževanja (o tem so poročali štirje učitelji), v 1. letnikih (o tem sta poročala dva učitelja), en učitelj je izvajal pouk na način, da so bile ure Aktivnega državljanstva razporejene med več letnikov, en učitelj pa tako, da ga je izvajal v 2. in 3. letniku. Z naključnim vzorčenjem je bila v opazovanje pouka zajeta tudi šola, na kateri so v programih srednje poklicnega izobraževanja pouk Aktivnega državljanstva izvajali v prvem letniku.

Trije učitelji in 8 % dijakov poročajo, da so pouk Aktivnega državljanstva v celoti izvedli zunanji izvajalci, štirje učitelji pa so podali informacijo, da so v celoti cilje pouka Aktivnega državljanstva postavili zunanji izvajalci. Prav tako zasledimo tudi podatek (pri učiteljih in dijakih), da je Aktivno državljanstvo potekalo ali namesto razredne ure ali pa pri njej.

Pomembne ugotovitve se nanašajo na odsotnost, s Pravilnikom o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, opredeljene seznanjenosti dijakov z ocenjevanjem. 16,3 % dijakov namreč poroča, da niso vedeli, na osnovi česa so pri pouku Aktivnega državljanstva pridobili oceno, 17,1 % dijakov, da niso bili seznanjeni, na katere načine bodo izkazali oziroma predstavili svoje znanje, in 16,6 % dijakov, da niso bili seznanjeni, kako bodo ocenjeni in katera so bila merila/kriteriji za ocenjevanje. Prav tako tudi 11,8 % učiteljev ni načrtovalo, kako bodo dijaki izkazali svoje znanje, in niti ne načinov, kako bodo ocenjeni, 10,6 % učiteljev pa dijakov ni seznanilo z oblikami, načini in merili za ocenjevanje znanja. Delež učitelj je tudi poročal, da se Aktivno državljanstvo ne ocenjuje.

Spremljavo uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah je pokazala nekatere izzive, s tem pa tudi priložnosti za dvig kakovosti pouka Aktivnega državljanstva.

Zato je treba:

- v vseh programih pouk načrtovati in izvajati na način, da se večja participacija dijakov in povečujeta njihovi samostojnost in odgovornost;
- v vseh programih sistematično razvijati veščine kritičnega mišljenja in vpeljevati strategije za konstruktivno reševanje konfliktov;
- v vseh programih učenje narediti vidnejše (s spremljanjem in dokumentiranjem dela dijakov ter seznanitvijo dijakov z ocenjevanjem).

Opazovanje pouka Aktivnega državljanstva je pokazalo pomembne razlike med gimnazijskimi programi na eni strani in programi SPI in SSI na drugi. Razlike med programi so v korist dijakom gimnazijskih programov. Opazovane ure pouka so pokazale, da imajo dijaki programov SPI in SSI manj priložnosti, da bi v višjem deležu med seboj sodelovali in diskutirali; se učili v paru ali dvojici; načrtovali dejavnosti; uporabljali različne vire in jih vrednotili; razvijali kritično mišljenje (npr. razlikovali dejstva od mnenj/razlag/interpretacij; prepoznavali osnovne logične napake pri sklepanju, oblikovali argumente in protiargumente) in obravnavali načine, kako na spoštljiv oziroma konstruktiven način reševati konflikte. Ob zavedanju, da ima tudi opazovanje pouka svoje metodološke omejitve, pa je ključno poudariti, da sta motivacija in angažma dijakov (tudi v tem delu v korist dijakov gimnazijskih programov) povezana z njihovo vključenostjo in aktivno vlogo.

Če strnemo ugotovitve; glede na kompleksnost zastavljenih ciljev s kazalniki in kriteriji, ki smo jih merili z anketnimi vprašalniki za dijake in učitelje, opazovanjem pouka in s fokusno skupino z ravnatelji ter vključevanjem ugotovitev iz fokusnih skupin z učitelji in dijaki, **ugotavljamo, da je spremljavo uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah v visokem deležu pokazala kakovostne prakse uresničevanja ciljev in namenov pouka Aktivnega državljanstva**. Rezultati spremljave pa hkrati nakazujejo, da so v nekaterih delih potrebne izboljšave. Za vzpostavitev boljših pogojev za uresničevanje ciljev pouka Aktivnega državljanstva, hkrati pa ciljev vzgoje in izobraževanja v vseh srednješolskih programih, v nadaljevanju predlagamo izboljšave.

Na ravni šol:

- seznanitev ravnateljev, učiteljev Aktivnega državljanstva in drugih strokovnih delavcev z ugotovitvami spremljanja uvajanja Aktivnega državljanstva, vključno z dobrimi praksami oziroma učinkovitimi organizacijskimi modeli v gimnazijskih programih, programih SSI in SPI (Zavod RS za šolstvo);
- ravnatelj kot pedagoški vodja omogoča in spodbuja usposabljanja učiteljev, mreženje in izmenjavo pedagoških praks, sistematično spremlja kakovosti izvajanja pouka Aktivnega državljanstva (letna učna priprava, sprotne vsebinske in metodične priprave, pedagoške hospitacije in pogovor, sodelovanje z okoljem, samoevalvacija).

Na ravni načrtovanja in izvajanja pouka Aktivnega državljanstva:

- sistematična in kontinuirana strokovna podpora učiteljem Aktivnega državljanstva v vseh srednješolskih programih, s posebnim poudarkom na programih SPI in SSI (vsaj 1-krat letno):
 - s pripravo programov usposabljanj za učitelje Aktivnega državljanstva, ki temeljijo na aktivnih metodah pouka, omogočajo višjo participacijo dijakov, načrtovanje, izvajanje in refleksijo dejavnosti dijakov, vključujejo strategije in orodja za kritično mišljenje in konstruktivno reševanje konfliktov ter temeljijo na preverjanju in ocenjevanju znanja z raznolikimi načini;
 - z obveščanjem učiteljem in delitvijo dobrih pedagoških praks med učitelji Aktivnega državljanstva (prek spletne učilnice, letnih srečanj z učitelji, podpornih vsebinskih in didaktičnih gradiv);
- presoja uresničevanja ciljev učnega načrta in katalogov znanja za Aktivno državljanstvo glede na predpisani obseg ur med srečanji učiteljev in izvedba evalvacije v naslednjem obdobju (npr. čez dve leti ali ob prenovi obveznih izbirnih vsebin v gimnazijskih programih).

Na ravni sistema vzgoje in izobraževanja:

- evalvacija izvajanja pouka Aktivnega državljanstva s poudarkom na preverjanju kriterijev, ki so pokazali delno doseganje zastavljenih ciljev (npr. s poudarkom na posameznem elementu; čez dve leti ali ob prenovi obveznih izbirnih vsebin v gimnazijskih programih);
- analiza ovir pri zagotavljanju večje aktivne vključenosti dijakov v programih SPI in SSI ter oblikovanje podpornih mehanizmov;
- vzpostavitev mehanizmov za uresničevanje načela enakih možnosti ter pravičnosti v vzgoji in izobraževanju pri podpori šolam ter njihovim dijakom na geografsko marginalnih območjih (npr. z zagotovitvijo namenskih sredstev).

Analiza rezultatov anketnih vprašalnikov za dijake in učitelje, pogovori z učitelji ob opazovanju pouka ter pogovori z dijaki, učitelji in ravnatelji v okviru fokusnih skupin so pokazali pozitivna stališča do organizacijskih, izvedbenih in vsebinskih vidikov obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo. Jasno je bila izražena podpora njegovi umestitvi v srednješolsko izobraževanje kot nujno potrebnega in zaželenega, saj pomembno podpira razvoj mladega človeka in prispeva k osmišljanju strpnega sobivanja v raznoliki družbi, družbenopolitičnem angažiranju in delovanju v skupno dobro. Ne nazadnje so bila izražena tudi visoka pričakovanja od odgovornega pristopa k razreševanju tistih delov, za katere šole, učitelji in dijaki potrebujejo podporne mehanizme na organizacijski, izvedbeni in sistemski ravni.

6 FINANČNO POROČILO

V Načrtu spremljanja uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah je bilo za izvedbo spremljave napovedano, da bo strošek Zavoda RS za šolstvo znašal 1500 EUR (potni stroški).

Nastali stroški ZRSŠ so povezani zgolj z opazovanjem pouka Aktivnega državljanstva: 201,46 EUR je bilo obračunanih za kilometrino, 46,92 EUR z obračunom dnevnic in 16 EUR s povračilom stroškov za parkirnino. Skupni znesek porabljenih sredstev za namen naloge Spremljanje uvajanja obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo v srednjih šolah je 264,38 EUR.

7 VIRI IN LITERATURA

Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje poklicno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/aktivno_drzavljanstvo_spi.pdf

Aktivno državljanstvo. Katalog znanja. Srednje strokovno izobraževanje. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/aktivno_drzavljanstvo_ssi.pdf

Aktivno državljanstvo. Učni načrt. Splošna in strokovna gimnazija. (2020). MIZŠ in ZRSŠ, http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/aktivno_drzavljanstvo.pdf

Banjac, M., Šipuš, K., Tadič, D., Razpotnik, Š., Novak, M., Lajh D. in Pušnik, T. (2022). *Izkustveno učenje: od teorije k praksi*, ZRSŠ in FDV, https://www.zrss.si/pdf/BEAT_Izkustveno_ucenje.pdf

Cahill, H. in Dadvan, B. (2018). Re-conceptualising youth participation: A framework to inform action. *Children and Youth Services Review*. Volume 95, December 2018, str. 243–253, <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.11.001>

Citizenship Education at School in Europe 2017. Euydice report. (2017), Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.

Klemenčič, E., Mirazchiyski, P. V. in Novak, J. (2019). *Nacionalno poročilo Mednarodne raziskave državljske vzgoje in izobraževanja (IEA ICCS 2016)*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, MIZŠ.

Mirazchiyski Klemenčič, E. (2023). *Mednarodna raziskava državljske vzgoje in izobraževanja (IEA ICCS 2022). Nacionalno poročilo – prvi rezultati*, Pedagoški inštitut in Klemenčič, E., Mirazchiyski, P. V in Novak, J. (2019). *Državljska vzgoja v Sloveniji. Nacionalno poročilo mednarodne raziskave državljske vzgoje in izobraževanja (IEA ICCS 2016)*, Pedagoški inštitut.

Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva, Uradni list RS, št. 62/10, 99/10, 47/17, 30/18, 16/21, 178/21 in 74/23, <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV10249>

Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, Uradni list RS, št. 30/18. *srednjega šolstva*, Uradni list RS, št. 62/10, 99/10, 47/17, 30/18, 16/21, 178/21 in 74/23, <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV10249>

Rojc, J. in Šipuš, K. (ur.) (2021). *Aktivno državljanstvo v srednji šoli. Priročnik za učitelje*, Zavod RS za šolstvo, https://www.zrss.si/pdf/Aktivno_drzavljanstvo_v_srednji_soli.pdf

Rupnik Vec, T. (2011). *Izzivi poučevanja: spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja*, Zavod RS za šolstvo. str. 111–112.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21 in 105/22 – ZZNŠPP), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>

8 PRILOGE

Priloga 1: Aktivno državljanstvo – Dijaki – Anketa (2024)

Q1 - Kateri srednješolski program obiskuješ?

- ☐ Gimnazijski program (splošna ali strokovna gimnazija)
- ☐ Program srednjega strokovnega izobraževanja
- ☐ Program srednjega poklicnega izobraževanja
- ☐ Drugo (dopiši): _____

Q2 - Kateri letnik obiskuješ?

- ☐ 2. letnik
- ☐ 3. letnik
- ☐ Drugo (dopiši): _____

Q3 - Kako je potekal pouk aktivnega državljanstva?

- ☐ Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 1 uro tedensko.
- ☐ Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 2 uri tedensko (eno ocenjevalno obdobje).
- ☐ Aktivno državljanstvo je umeščeno v urnik 3 ali več ur tedensko (krajše obdobje).
- ☐ Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, v celoti se je izvajalo v strnjeni obliki (več ur skupaj).
- ☐ Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik (del ur), hkrati pa se je v delu izvajalo v strnjeni obliki.
- ☐ Drugo (dopiši): _____

Q4 - Kje je potekal pouk aktivnega državljanstva?

- ☐ Samo na šoli (v razredu, skupnih prostorih).
- ☐ Večinoma na šoli, v manjšem obsegu zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).
- ☐ V manjšem obsegu na šoli, v večjem obsegu zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).
- ☐ V celoti je potekal zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).

Q5 - Kdo je izvajal pouk aktivnega državljanstva?

- ☐ Samo naš/a učitelj/ica oziroma naši učitelji (učitelji naše šole).
- ☐ Samo zunanji izvajalci (npr. predstavniki društev, organizacij).
- ☐ Tako naš/a učitelj/ica oz. učitelji kot zunanji izvajalci.

Q6 - Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Pouk je potekal v obliki predavanj/razlage učitelja/učiteljice (ali zunanjega izvajalca).	☐	☐	☐	☐
Pri pouku sem imel/a možnost aktivno sodelovati in se vključevati v pouk.	☐	☐	☐	☐
Pri pouku sem se učil/a samostojno individualno.	☐	☐	☐	☐
S sošolci sem sodeloval/a v paru in/ali skupinah.	☐	☐	☐	☐
Pri pouku sem lahko s sošolci sodeloval/a na različne načine (npr. pogovor, debata, diskusija, igra vlog, simulacija).	☐	☐	☐	☐
Pri pouku smo delali projektne, raziskovalne, problemske in/ali avtentične naloge (povezane z vsakdanjim življenjem).	☐	☐	☐	☐
Pouk je potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela.	☐	☐	☐	☐
Dijaki smo pri pouku predstavljali svoje dosežke, projekte (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov).	☐	☐	☐	☐

Q7 - Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Razumel/a sem, kaj se bomo učili pri pouku.	☐	☐	☐	☐
Vedel/a sem, kaj se od mene pričakuje in kdaj bom uspešen/uspešna.	☐	☐	☐	☐
Dijaki smo lahko predlagali teme, vsebine in dejavnosti, ki smo jih obravnavali/izvajali pri pouku.	☐	☐	☐	☐
Dijaki smo izvedli dejavnosti (npr. projekte, akcije, dogodke), ki smo jih sami načrtovali.	☐	☐	☐	☐
Dijaki smo lahko izbirali med različnimi dejavnostmi, ki jih je pripravil/a učitelj/ica (ali zunanji izvajalec).	☐	☐	☐	☐
Dijaki smo načrtovali, spremljali in vrednotili svoje delo in učenje (npr. lahko sem izbral/a svoj cilj, sem vedel/a, kaj sem naredil/a dobro in kaj moram še izboljšati).	☐	☐	☐	☐
Imel/a sem možnost podati in prejeti povratno informacijo o svojem delu in učenju (od učitelja/učiteljice in/ali sošolcev), na podlagi česar sem lahko svoje delo izboljšal/a (npr. kako naj nekaj storim drugače).	☐	☐	☐	☐

Q8 - Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Dijaki smo pri pouku razvijali kritično mišljenje.	☐	☐	☐	☐
Dijaki smo imeli možnost postavljati vprašanja, odpirati nove teme, dileme.	☐	☐	☐	☐
Učitelj/ica je z vprašanji spodbujal/a naše razmišljanje (npr. zakaj tako misliš, kaj govori v prid tvojemu stališču, kaj mu morda nasprotuje?).	☐	☐	☐	☐
Dijaki smo uporabljali različne vire in jih tudi vrednotili (npr. različne informacije, poglede, lažne novice).	☐	☐	☐	☐
Dijaki smo pri pouku razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij.	☐	☐	☐	☐
Pri pouku smo neko temo ali problem obravnavali z več vidikov (npr. drugačni pogledi, interpretacije, situacije).	☐	☐	☐	☐
Učitelj/ica nas je spodbujal/a, da smo o obravnavani temi razpravljali z drugimi, ki imajo o tem drugačno mnenje.	☐	☐	☐	☐
Na primerih smo prepoznavali osnovne napake pri našem sklepanju (npr. pri obravnavi nastajanja stereotipov, predsodkov, sklepanje iz posameznega primera na splošno).	☐	☐	☐	☐
Dijaki smo oblikovali argumente in protiargumente (npr. navajali smo razloge, primere, protiprimere, utemeljitve).	☐	☐	☐	☐
Pri pouku sem lahko izrazil/a svoje mnenje.	☐	☐	☐	☐

Q9 - Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Teme/vsebine, ki smo jih obravnavali, so bile aktualne in družbeno pomembne.	☐	☐	☐	☐
Obravnavali smo načine, kako na spoštljiv (konstruktiven) način reševati konflikte (npr. aktivno poslušanje in odprta razprava kot način reševanja sporov, iskanje rešitev za konflikte, iskanje soglasja, kompromisa, pogajanje).	☐	☐	☐	☐

Imel/a sem možnost razvijati in izkazovati odgovoren odnos do zagotavljanja človekovih pravic, enakih možnost, pravičnosti, trajnosti (npr. skozi dejavnosti, kjer smo obravnavali te teme, preko načrtovanja in izvajanja projektov, solidarnostnih, prostovoljskih akcij).

☐ ☐ ☐ ☐

Q10 - Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

sploh se ne
strinjam se ne
strinjam se strinjam povsem se
strinjam

Dijaki smo sproti reflektirali/evalvirali izvedene dejavnosti (npr. odgovarjali na vprašanja, kaj sem se naučil/a, kaj je dobro uspelo, kaj bi lahko bilo naslednjič drugače).

☐ ☐ ☐ ☐

Dijaki smo reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd. (npr. ali na obravnavano temo gledam drugače, kako sem se počutil/a, kako je potekala komunikacija med nami, kako sem prispeval/a k skupini, h komunikaciji).

☐ ☐ ☐ ☐

Dijaki smo na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. predlagali smo spremembe, podajali predloge za izboljšave na področjih, ki smo jih obravnavali).

☐ ☐ ☐ ☐

Q11 - Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

sploh se ne
strinjam se ne
strinjam se strinjam povsem se
strinjam

Pri pouku sem sproti zbiral/a (dokumentiral/a) dokaze o svojem učenju in delu (npr. zbrane imam dokaze, poročila, refleksije v mapi, zvezku, listovniku ali v spletni učilnici).

☐ ☐ ☐ ☐

Seznanjen/a sem bil/a, na katere načine bom izkazal/a oziroma predstavil/a svoje znanje in delo.

☐ ☐ ☐ ☐

Seznanjen/a sem bil/a, kako bom ocenjena/a in katera so bila merila/kriteriji za ocenjevanje.

☐ ☐ ☐ ☐

Učitelj/ica je za preverjanje in ocenjevanje znanja uporabil/a raznolike načine ocenjevanja (npr. ocenjeval/a je sodelovanje v razpravah, projektno delo, pripravo intervjujev, okroglih miz, organiziranje in izvedbo dogodka, poročila, refleksije).

☐ ☐ ☐ ☐

Q12 - Katere vsebine ste obravnavali pri aktivnem državljanstvu?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Konstruktivno reševanje konfliktov.
- ☐ Človekove pravice in svoboščine, odgovornosti.
- ☐ Demokracija.
- ☐ Ustava in politični sistem RS.
- ☐ Evropska unija.
- ☐ Politična participacija, volitve, glasovanje.
- ☐ Trajnostni razvoj.
- ☐ Okoljevarstvo.
- ☐ Mediji, medijska in informacijska pismenost.
- ☐ Družbena pravičnost, svoboda, enakost, solidarnost.
- ☐ Globalna vprašanja in izzivi (npr. revščina, vojne, družbena pravičnost).
- ☐ Migracije.
- ☐ Raznolikost in inkluzija.
- ☐ Globalna skupnost in mednarodne organizacije.
- ☐ Gospodarstvo, delo in zaposlitev.
- ☐ Civilna družba, prostovoljstvo.
- ☐ Drugo (dopiši): _____

Q13 - Kako si pridobil/a opisno oceno (»opravi/a« oz. »ni opravi/a«) pri aktivnem državljanstvu?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Preko ustnega ocenjevanja znanja (učitelj/ica me je obravnavano snov vprašal/a).
- ☐ Preko pisnega ocenjevanja znanja (obravnavano snov sem pisal/a v obliki pisnega preizkusa znanja oz. testa).
- ☐ Preko igre vlog, simulacije.
- ☐ Preko priprave in izvedbe intervjuja, priprave in sodelovanja na okrogli mizi.
- ☐ Preko razprave, diskusije.
- ☐ Preko projektne dela.
- ☐ Preko raziskovanja (npr. načrtovanje in izvedba raziskave).
- ☐ Preko reševanja problema (individualno, v paru ali skupini).
- ☐ Preko organiziranja in/ali izvedbe dogodka, dejavnosti.
- ☐ Preko poročil, komentarjev, refleksij, dnevnikov.
- ☐ Preko seminarske naloge, referata, eseja.
- ☐ Preko mape dosežkov.
- ☐ Drugo (dopiši): _____
- ☐ Ne vem na osnovi česa me je učitelj/ica ocenil/a.

Q14 - Oceni, v kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami o izvedbi pouka aktivnega državljanstva:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Menim, da je dobro, da je pouk aktivnega državljanstva organiziran strnjeno (več ur skupaj, v obliki strnjenih delavnic, projektne dni, ekskurzij, obiskov institucij ipd.).	☐	☐	☐	☐
Menim, da je dobro, da je pouk aktivnega državljanstva zasnovan tako je, da smo pri njem dijaki čim bolj aktivni in vključeni v pouk (npr. sodelujemo in diskutiramo, podajamo pobude, načrtujemo in izvajamo projekte, intervjuje, akcije).	☐	☐	☐	☐
Raznoliki načini ocenjevanja (npr. ocenjevanje načrtovanja in izvedbe projektov, akcij, igre vlog, simulacij, izvajanja okroglih miz, intervjujev, komentiranja člankov, predstavitev) so najbolj ustrezni za pridobitev ocene pri aktivnem državljanstvu.	☐	☐	☐	☐
Imam pozitivno mnenje o izvedenih načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku aktivnega državljanstva.	☐	☐	☐	☐

Priloga 2: Aktivno državljanstvo – Učitelji – Anketa (2024)

Q1 - V katerih programih ste v tem šolskem letu izvajali pouk aktivnega državljanstva?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Gimnazijski program (splošna ali strokovna gimnazija)
- ☐ Program srednjega strokovnega izobraževanja
- ☐ Program srednjega poklicnega izobraževanja
- ☐ Drugo (dopišite): _____

Q2 - V koliko oddelkih ste v tem šolskem letu izvajali pouk aktivnega državljanstva?

- ☐ V 1 oddelku
- ☐ V 2-3 oddelkih
- ☐ V 4-5 oddelkih
- ☐ V 6 ali več oddelkih

Q3 - Kako ste načrtovali pouk aktivnega državljanstva?

- ☐ Načrtoval/a sem ga sam/a.
- ☐ Načrtoval/a sem ga v timu z drugimi učitelji.
- ☐ Drugo (dopišite): _____

Q4 - Kako je potekalo poučevanje aktivnega državljanstva?

- ☐ Sam/a sem poučeval/a vse oddelke.
- ☐ Poučevalo je več učiteljev, vsak je poučeval svoj oddelek oz. oddelke.
- ☐ Poučevalo je več učiteljev, v posameznih oddelkih je poučevalo več učiteljev (vsak določen del ur).
- ☐ Drugo (dopiši): _____

Q5 - Imate aktivno državljanstvo v tem šolskem letu priznано v delovni obvezi (16. člen Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva)?

- ☐ Da, v celoti
- ☐ Da, delež ur
- ☐ Ne

Q6 - V nadaljevanju učitelji, ki ste v tem šolskem letu poučevali aktivno državljanstvo v več programih, izberite le enega in v nadaljevanju odgovarjate le za ta program.

Q7 - Izbrani program, v katerem ste v tem šolskem letu izvajali aktivno državljanstvo (in za katerega boste odgovarjali pri vprašanjih v nadaljevanju):

- ☐ Gimnazijski program (splošna ali strokovna gimnazija).
- ☐ Program srednjega strokovnega izobraževanja.
- ☐ Program srednjega poklicnega izobraževanja.

Q8 - V katerem letniku ste izvajali pouk aktivnega državljanstva?

- ☐ V 2. letniku.
- ☐ V 3. letniku.
- ☐ Drugo (dopišite): _____

Q9 - Kako ste organizirali pouk aktivnega državljanstva?

- ☐ Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 1 uro tedensko.
- ☐ Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 2 uri tedensko (eno ocenjevalno obdobje).
- ☐ Aktivno državljanstvo je umeščeno v urnik 3 ali več ur tedensko (krajše obdobje).
- ☐ Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, v celoti se je izvajalo v strnjeni obliki (več ur skupaj).
- ☐ Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik (del ur), hkrati pa se je v delu izvajalo v strnjeni obliki.

☐ Drugo (dopišite): _____

Q10 - Ocenite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami o izvedbi aktivnega državljanstva:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Pouk aktivnega državljanstva sem izvajal/a fleksibilno (npr. strnjene izvedbene oblike, raznoliki didaktični pristopi, metode in oblike dela, raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarni pristop, povezovanje z okoljem).	☐	☐	☐	☐
Pri aktivnem državljanstvu sem se medpredmetno povezoval/a z učitelji drugih predmetov (npr. vsebine, dejavnosti, metode, miselni postopki, veščine, kompetence, koncepti, učna orodja).	☐	☐	☐	☐
Aktivno državljanstvo sem izvajal/a interdisciplinarno (npr. obravnavanje tem z vključevanjem različnih predmetnih področij ali znanstvenih disciplin; tematsko in projektno organizirane aktivnosti).	☐	☐	☐	☐
Način organizacije in izvedbe pouka aktivnega državljanstva mi je omogočil, da sem uspešno realiziral/a vse cilje aktivnega državljanstva.	☐	☐	☐	☐
Pri izbiri organizacijske oblike pouka aktivnega državljanstva sem imel/a podporo vodstva šole.	☐	☐	☐	☐

Q11 - V tem šolskem letu je pouk aktivnega državljanstva potekal:

- ☐ Samo na šoli (v razredu, skupnih prostorih).
☐ V večjem obsegu na šoli, v manjšem obsegu zunaj šole.
☐ Pol pouka na šoli, pol pouka zunaj šole.
☐ V manjšem obsegu na šoli, v večjem obsegu zunaj šole.
☐ V celoti zunaj šole.

Q12 - V tem šolskem letu sem pouk aktivnega državljanstva izvajal/a:

- ☐ Brez sodelovanja z okoljem oz. zunanjimi izvajalci.
☐ V manjšem obsegu v sodelovanju z okoljem oz. zunanjimi izvajalci (vsaj eno sodelovanje z zunanjim izvajalcem).
☐ V večjem obsegu v sodelovanju z okoljem oz. zunanjimi izvajalci.
☐ Pouk so v celoti izvedli zunanji izvajalci.

IF (1) Q12 = [2, 3, 4]

Q13 - Kadar so pri pouku aktivnega državljanstva sodelovali zunanji izvajalci:

- ☐ Sem cilje pouka postavil/a sam/a.
☐ Sem cilje pouka postavil/a skupaj z zunanjimi izvajalci.
☐ So cilje pouka postavili zunanji izvajalci.

IF (1) Q12 = [2, 3, 4]

Q14 - Pri izbiri zunanjih institucij oz. izvajalcev sem:

	ne	da
Izhajal/a iz ciljev in vsebin učnega načrta/kataloga znanja.	☐	☐
Upošteval/a dostopnost institucij v bližini šole.	☐	☐
Se odzival/a na ponudbe zunanjih institucij in izvajalcev.	☐	☐
Upošteval/a dosedanja že utečena sodelovanja naše šole z okoljem.	☐	☐

IF (1) Q12 = [2, 3, 4]

Q15 - Zapišite do tri zunanje institucije oz. izvajalce, s katerimi ste v tem šolskem letu sodelovali:

Q16 - Na kakšen način ste zasnovali organizacijo in izvedbo pouka aktivnega državljanstva:

- ☐ Načrtovanja organizacije in izvedbe sem se lotil/a popolnoma na novo, izhajajoč iz ciljev učnega načrta/kataloga znanja za aktivno državljanstvo.
- ☐ Manjši del (do polovice) sem postavil/a na novo, v večjem deležu pa sem izvedel/izvedla aktivnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.
- ☐ Večji del (več kot polovico) sem postavil/a na novo, v manjšem deležu pa sem izvedel/izvedla dejavnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.
- ☐ V aktivno državljanstvo sem v celoti vključil/a aktivnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.

Q17 - Za vaš pouk aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Pri pouku je bila v ospredju razlaga učitelja oz. razlaga zunanjega predavatelja.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so aktivno sodelovali pri pouku.	☐	☐	☐	☐
Pri pouku so se dijaki učili samostojno individualno.	☐	☐	☐	☐
Pri pouku so dijaki sodelovali v parih in/ali skupinah.	☐	☐	☐	☐
Pri pouku je med dijaki potekala diskusija, debata, pogovor.	☐	☐	☐	☐
Pouk je vključeval igro vlog, simulacijo ali druge gledališke tehnike.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so v sodelovalnih oblikah pouka uporabljali različne metode (npr. svetovna kavarna, miselni eksperimenti, delo z besedili, viri, s slikovnim gradivom, statističnimi podatki).	☐	☐	☐	☐
Pouk je bil avtentično, projektno, raziskovalno in/ali problemsko zasnovan.	☐	☐	☐	☐
Pouk je potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so pri pouku predstavljali svoje dosežke, projekte itd. (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov).	☐	☐	☐	☐

Q18 - Za vaš pouk aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Dijaki so sodelovali pri postavljanju ciljev in namenov učenja.	☐	☐	☐	☐
Z dijaki smo sooblikovali kriterije uspešnosti.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so predlagali vsebine in dejavnosti.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so izvajali dejavnosti, ki so jih sami načrtovali.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so izbirali med dejavnostmi, ki jih je pripravil učitelj/zunanji izvajalec.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so bili aktivno vključeni v proces načrtovanja, spremljanja in vrednotenja svojega učenja.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so imeli priložnost izboljšati svoje učenje na podlagi moje ali vrstniške povratne informacije.	☐	☐	☐	☐

Q19 - Za vaš pouk aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Dijaki so pri pouku razvijali kritično mišljenje.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so pri imeli možnost postavljati relevantna vprašanja, odpirati nove teme, dileme.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so uporabljali različne vire in jih tudi vrednotili.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij.	☐	☐	☐	☐

Dijaki so pri obravnavi tem izpostavljali in upoštevali različne perspektive (drugačne interpretacije, poglede, situacije ipd.).	☐	☐	☐	☐
Dijaki so prepoznavali osnovne logične napake pri sklepanju.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so oblikovali argumente in protiargumente (razloge, navajali primere, protiprimere, utemeljitve).	☐	☐	☐	☐

Q20 - Za vaš pouk aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Dijaki so se imeli priložnost uporabljati strategije za konstruktivno reševanje konfliktov (npr. aktivno poslušanje in odprta razprava kot način reševanja sporov, iskanje rešitve za konflikte, ki so v obojestransko korist, pogajanje).	☐	☐	☐	☐
Vsebine, ki so jih dijaki obravnavali, so bile aktualne in družbeno relevantne (avtentične).	☐	☐	☐	☐
Dijaki so izkazovali pozitiven odnos do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti itd.	☐	☐	☐	☐

Q21 - Za vaš pouk aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Dijaki so sproti reflektirali izvedene dejavnosti.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. spremembe na področju, ki so ga obravnavali).	☐	☐	☐	☐

Q22 - Za vaš pouk aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Dijaki so spremljali in dokumentirali svoje delo (npr. zbirali dokazila, uporabljali listovnik).	☐	☐	☐	☐
Sproti sem preverjal/a znanje dijakov.	☐	☐	☐	☐
Aktivnosti, ki sem jih načrtoval/a, so bile povezane s cilji in vsebinami ter standardi znanja učnega načrta/kataloga znanja.	☐	☐	☐	☐
Uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja sem spremljal/a skozi celoten učni proces.	☐	☐	☐	☐
Načrtoval/a sem, kako bodo dijaki izkazali svoje znanje in načine, kako bodo ocenjeni.	☐	☐	☐	☐
Dijaki so bili seznanjeni z oblikami, načini in merili za ocenjevanje znanja.	☐	☐	☐	☐
Za preverjanje in ocenjevanje znanja sem uporabil/a raznolike načine (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.).	☐	☐	☐	☐

Q23 - Kako ste izvedli ocenjevanje znanja pri aktivnem državljanstvu:

Možnih je več odgovorov

☐ Z ustnim ocenjevanjem.

☐ S pisnim ocenjevanjem.

☐ Z raznolikimi načini ocenjevanja znanja.

☐ Drugo (dopišite): _____

IF (2) Q23 = [Q23c]

Q24 - Na katere raznolike načine je potekalo ocenjevanje znanja pri aktivnem državljanstvu?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Igra vlog, simulacije
- ☐ Priprave in izvedbe intervjujev, priprave in sodelovanja na okrogli mizi
- ☐ Razprave, diskusije
- ☐ Projektno delo
- ☐ Raziskovanje (npr. načrtovanje in izvedba raziskave)
- ☐ Reševanje problema (individualno, v paru ali skupini)
- ☐ Organiziranje in/ali izvedba dogodka, dejavnosti
- ☐ Poročila, komentarji, refleksije, dnevniki
- ☐ Seminarske naloge, referati, eseji
- ☐ Drugo (dopišite): _____

Q25 - Ocenite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami o izvedbi pouka aktivnega državljanstva:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se strinjam	povsem se strinjam
Za doseganje ciljev pouka aktivnega državljanstva je najbolj ustrezno, da se pouk aktivnega državljanstva na organizacijski ravni izvaja fleksibilno (v strnjenih oblikah oz. več ur skupaj).	☐	☐	☐	☐
Za doseganje ciljev pouka aktivnega državljanstva je najbolj ustrezno, da se pouk aktivnega državljanstva na vsebinski ravni izvaja fleksibilno (raznoliki didaktični pristopi, metode in oblike dela, raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarni pristop, povezovanje z okoljem).	☐	☐	☐	☐
Ocenjujem, da je umestitev aktivnega državljanstva med druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela ustrezna.	☐	☐	☐	☐
Obseg ciljev v učnem načrtu/katalogu znanja za aktivno državljanstvo je uresničljiv glede na predpisan obseg ur.	☐	☐	☐	☐
Različne cilje različnih tematskih sklopov sem uspel/a povezati med seboj in jih tako tudi realizirati (sočasno skozi načrtovano aktivnost).	☐	☐	☐	☐
Raznoliki načini izkazovanja znanja (npr. igra vlog, projektno delo, diskusije, organiziranje in izvedba dogodkov, dejavnosti, intervjujev, raziskav) so ustrezni načini ocenjevanja znanja pri aktivnem državljanstvu.	☐	☐	☐	☐
Večina dijakov ima pozitivno mnenje o aktivnostih, ki potekajo pri pouku aktivnega državljanstva.	☐	☐	☐	☐
Ocenjujem, da sem dobro usposobljen/a za poučevanje aktivnega državljanstva.	☐	☐	☐	☐
Pri poučevanju imam zadržke glede obravnave nekaterih tem in se jim načrtno izogibam.	☐	☐	☐	☐

Q26 - Katere vsebine ste obravnavali pri aktivnem državljanstvu v tem šolskem letu?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Konstruktivno reševanje konfliktov.
- ☐ Človekove pravice in svoboščine, odgovornosti.
- ☐ Demokracija.
- ☐ Ustava in politični sistem RS.
- ☐ Evropska unija.
- ☐ Politična participacija, volitve, glasovanje.
- ☐ Trajnostni razvoj.
- ☐ Okoljevarstvo.
- ☐ Mediji, medijska in informacijska pismenost.
- ☐ Družbena pravičnost, svoboda, enakost, solidarnost.
- ☐ Globalna vprašanja in izzivi (npr. revščina, vojne, družbena pravičnost).
- ☐ Migracije.
- ☐ Raznolikost in inkluzija.

- ☐ Globalna skupnost in mednarodne organizacije.
- ☐ Gospodarstvo, delo in zaposlitev.
- ☐ Civilna družba, prostovoljstvo.
- ☐ Drugo (dopišite): _____

Q27 - Ali bi kot učitelj/ica aktivnega državljanstva potrebovali dodatno izobraževanje na katerem izmed naslednjih področij:

Možnih je več odgovorov

- ☐ Aktivne oblike pouka.
- ☐ Kritično in samostojno mišljenje.
- ☐ Konstruktivno reševanje konfliktov.
- ☐ Različni načini ocenjevanja znanja.
- ☐ Poučevanje kontroverznih tem.
- ☐ Človekove pravice in svoboščine.
- ☐ Demokracija.
- ☐ Ustava in politični sistem RS.
- ☐ Evropska unija.
- ☐ Politična participacija, volitve in glasovanje.
- ☐ Aktivno državljanstvo.
- ☐ Trajnostni razvoj.
- ☐ Okoljevarstvo.
- ☐ Mediji, medijska in informacijska pismenost.
- ☐ Družbena pravičnost, svoboda, enakost.
- ☐ Globalna vprašanja in izzivi (npr. revščina, vojne, družbena pravičnost).
- ☐ Migracije.
- ☐ Raznolikost in inkluzija.
- ☐ Globalna skupnost in mednarodne organizacije.
- ☐ Gospodarstvo, delo in zaposlitev.
- ☐ Civilna družba, prostovoljstvo.
- ☐ Drugo (dopišite): _____
- ☐ Ne potrebujem dodatnih izobraževanj.

Q28 - Ali ste se v zadnjih treh letih udeležili katerega od programov usposabljanja, namenjena učiteljem, ki poučujete aktivno državljanstvo?

- ☐ Ne.
- ☐ Da, udeležil/a sem se enega programa.
- ☐ Da, udeležil/a sem se dveh ali več programov.

Q29 - Ob aktivnem državljanstvu, katere predmete še poučujete?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Zgodovino.
- ☐ Sociologijo.
- ☐ Filozofijo.
- ☐ Geografijo.
- ☐ Družboslovje.
- ☐ Drugo (dopišite): _____

Q30 - Če imate kakršnokoli sporočilo glede pouka aktivnega državljanstva, ga prosimo zapišite:

Priloga 3: Obrazec za opazovanje pouka Aktivnega državljanstva

Splošni podatki

Opazovalec/-ka: _____

Datum opazovanja: _____

Šola: _____

Program: _____

Razred in oddelek/-ki: _____

Naslov aktivnosti (sklopa učnih ur/učne ure): _____

Število prisotnih dijakov: _____

Pouk izvaja:

- učitelj/učitelji (za vsakega vpišite profil): _____
- zunanji izvajalec/izvajalci (vpišite): _____

Prostor, kjer poteka opazovanje:

- šola (npr. učilnica, knjižnica, računalniška učilnica, avditorij, okolica šole ipd./vpišite): _____
- zunanja institucija (vpišite): _____

Časovni interval opazovanja (vpis ur): od _____ do _____

Kako učitelj zagotavlja aktivno vlogo dijakov?	ne, ni bilo prisotno	v manjši meri	v večji meri	da, v celoti
Dijaki sodelujejo pri postavljanju ciljev in namenov učenja.	1	2	3	4
Dijaki sooblikujejo kriterije uspešnosti.	1	2	3	4
Dijaki načrtujejo dejavnost/-i (glas dijak; npr. predlagajo dejavnosti, dajejo pobude, izbirajo med njimi, načrtujejo).	1	2	3	4
Učitelj usmerja proces učenja (ne vodi pouka).	1	2	3	4
Dijaki so motivirani in zavzeti.	1	2	3	4

Kateri didaktični pristopi, metode in oblike dela, so razvidni pri spodbujanju temeljnih procesov učenja?	ne, ni bilo prisotno	v manjši meri	v večji meri	da, v celoti
Frontalno poučevanje (učiteljeva razlaga, demonstracija).	1	2	3	4
Samostojno individualno učenje.	1	2	3	4
Učenje v paru ali skupini.	1	2	3	4
Pogovor/diskusija/debata med dijaki (npr. vodena, strukturirana, argumentirano razpravljanje ...).	1	2	3	4
Simulacija, igra vlog, gledališke tehnike (npr. iz gledališča zatiranih ...)	1	2	3	4
Druge metode/tehnike aktivnega učenja (npr. sestavljanje, svetovna kavarna, snežna kepa, analiza SPIN, premisli-primerjaj-posreduj, viharjenje možganov, miselni eksperimenti ...).	1	2	3	4
Metoda predstavitve dijakov (npr. s pomočjo plakata, PPT).	1	2	3	4
Metoda dela z viri.	1	2	3	4

Kritično mišljenje in argumentacija	ne, ni bilo prisotno	v manjši meri	v večji meri	da, v celoti
Dijaki prepoznavajo in opredeljujejo probleme (postavljajo relevantna vprašanja, odpirajo nove dileme, razjasnjujejo možnosti ipd.).	1	2	3	4
Dijaki uporabljajo različne vire in jih vrednotijo.	1	2	3	4
Dijaki razlikujejo dejstva od mnenj/razlag/interpretacij.	1	2	3	4
Dijaki pri obravnavi tem upoštevajo različne perspektive (viri, razlage, interpretacije, pogledi, situacije ipd.).	1	2	3	4
Dijaki prepoznavajo osnovne logične napake pri sklepanju.	1	2	3	4

Dijaki oblikujejo argumente in protiargumente (razloge, navajajo primere, protiprimere, utemeljitve).	1	2	3	4
Dijaki pri sklepanju in odločanju upoštevajo relevantne argumente in protiargumente.	1	2	3	4

Sodelovalno učenje in konstruktivno reševanje problemov ter sprejemanje odločitev; informirano in odgovorno delovanje	ne, ni bilo prisotno	v manjši meri	v večji meri	da, v celoti
Dijaki sodelujejo z namenom izvedbe skupne dejavnosti.	1	2	3	4
V dejavnosti so vključeni vsi dijaki.	1	2	3	4
Dijaki uporabljajo strategije za konstruktivno reševanje konfliktov (npr. mediacija, pogajanje ipd.).	1	2	3	4
Vsebine so obravnavane interdisciplinarno.	1	2	3	4
Vsebine, ki jih obravnavajo so aktualne in družbeno relevantne (avtentične).	1	2	3	4
Dijaki izkazujejo pozitiven odnos do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti itd.	1	2	3	4

Refleksija in (samo)vrednotenje ter sprejemanje odgovornosti	ne, ni bilo prisotno	v manjši meri	v večji meri	da, v celoti
Sproti reflektirajo izvedene dejavnosti.	1	2	3	4
Reflektirajo in vrednotijo svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd.	1	2	3	4
Na podlagi refleksije načrtujejo nadaljnje delovanje (npr. spremembe in na področju, ki so ga obravnavali).	1	2	3	4

Kako so dejavnosti povezane s cilji in standardi znanja UN/KZ?	ne, ni bilo prisotno	v manjši meri	v večji meri	da, v celoti
Dejavnosti so povezane s cilji in vsebinami ter standardi znanja iz UN/KZ.	1	2	3	4
Iz aktivnosti in dejavnosti dijakov je razvidna prepletenost ciljev in vsebin različnih tematskih sklopov (sočasno uresničevanje).	1	2	3	4
Dijaki skozi učni proces spremljajo in dokumentirajo proces učenja (npr. dokazi, dokazila, listovnik).	1	2	3	4
Učitelj je sproti preverjal znanje.	1	2	3	4
Prisotno je bilo vrstniško vrednotenje ali samovrednotenje znanja.	1	2	3	4

Opombe:

Pogovor z učiteljem (OPOMNIK):

1. Ali se je udeležil usposabljanja AD
2. Kako mu je pomagalo pri izvedbi pouka?
3. Če ne, zakaj ne.
(V celih stavkih zapišite povzetek njihovega odgovora)
4. Kako učitelj oziroma tim učiteljev za AD načrtujejo pouk? (npr. letna priprava, sprotna priprava)
5. Kdo ga pretežno izvaja oziroma kako ga izvajajo (v strnjenih oblikah, imajo v urniku, kot delavnice z zunanjimi izvajalci v kombinaciji z zunanjimi izvajalci, naj ocenijo delež, v koliko odstotkih sami vodijo pouk in v koliko zunanji izvajalci).
6. Če so pripravljeni, naj vam pošljejo letno pripravo na pouk (naknadno po elektronski pošti)

Pod opombe za vsak obrazec (na 45 minut) na kratko zapišemo/opišemo, kako je potekal pouk.

Priloga 4: Opomnik za polstrukturirani intervju z dijaki

Ogrevalno vprašanje (10 min)

Za začetek gremo kar v krog, glede na to, da se med seboj še ne poznate (seboj ali manj poznate). Pa me zanima, če lahko poveste kdo ste (ime), s katere šole prihajate, koliko ste stari. Kaj imate radi, kaj vas navdušuje?

Prvi sklop vprašanj: Aktivna vloga dijakov (20 min)

V letošnjem šolskem letu ste imeli Aktivno državljanstvo.

- Kaj vse ste počeli pri Aktivnem državljanstvu?
 - Kam ste šli, kako so potekale dejavnosti, v obliki delavnic, predavanj; ali ste morali sami raziskovali, o čem ste se pogovarjali, ste morali kakšen izdelek narediti ...
 - Kaj od tega vam je bilo všeč in kaj ne? Zakaj?
- Na kakšne načine ste bili vključeni v pouk Aktivnega državljanstva?
 - Ali ste sami morali kaj načrtovati, izvajati, reflektirati?
 - Kako bi lahko bilo drugače; kako bi si želeli biti vključeni?
- Kaj ste pridobili s tem predmetom, kaj novega ste se naučili?

Drugi sklop vprašanj: Razumevanje aktivnega državljanstva, zanimanje za družbeno relevantne in politične teme (20 min)

- Kako razumete besedno zvezo aktivno državljanstvo? Kdo je aktiven državljan?
- Ali imamo državljani sploh možnost, da smo aktivni državljani?
- Ali vas je pouk Aktivnega državljanstva kakorkoli spodbudil k razmišljanju in/ali delovanju, da ste se/boste se bolj družbeno in politično angažirali?
 - Če da, na katerem področju?
 - Če ne, zakaj ne?
- Kaj pogrešate v šoli v zvezi s političnimi in družbenimi temami/delovanjem?
 - Kar vas niso naučili ne pri AD, ne pri drugih predmetih?

Zaključek pogovora (5 min)

Čisto zadnje vprašanje: Je še kakšna tematika, kakšen vidik, ki smo ga izpustili pa bi ga nujno morali nasloviti? Bi še kdo kaj dodal?

Zahvala. Rezultati bodo objavljeni v obliki poročila spremljave ipd. O rezultatih vas bomo obvestili.

OPOMNIK: (npr. bom pogosteje spremljal/a domače in tuje družbeno politično dogajanje; se bom udeležil/a volitev, referendumov; sodeloval/a v humanitarnih/solidarnostnih akcijah; se vključil/a v organizacijo civilne družbe (npr. nevladno organizacijo za varovanje okolja, ČP); sodeloval/a v aktivnostih politične stranke/se vključil/a v politično stranko; bom organiziral/a akcijo v lokalni skupnosti; prenehal/a z nakupovanjem izdelkov (npr. oblačil, hrane), da bi prispeval/a k zmanjševanju onesnaževanja/globalne nepravčnosti; bom pogosteje družbeno politično aktiven/a prek družbenih omrežij; sodelovala/a v aktivnostih protestnih gibanj; podpisal/a peticijo; aktivno sodeloval/a v dijaških/študentskih skupnostih).

Priloga 5: Opomnik za polstrukturirani intervju z učitelji

Za začetek gremo kar v krogu, glede na to, da se med seboj še ne poznate (ali manj poznate). Pa me zanima, če lahko poveste **kdo ste (ime), s katere šole prihajate, kaj poleg AD poučujete.**

Prvi sklop vprašanj: Načrtovanje in izvajanje pouka Aktivnega državljanstva (20 minut)

V letošnjem šolskem letu ste izvajali pouk Aktivnega državljanstva.

- Katere aktivnosti/teme ste načrtovali in katere ste izvedli (v tem šolskem letu)? So bila odstopanja? Zakaj? Česa vam ni uspelo realizirati glede na cilje UN/KZ?
- Kaj vam je dobro uspelo in zakaj?
- Kako ste se lotili načrtovanja pouka AD? Kaj/katero vodilo/vodila ste vzeli za izhodišče?
- Pri izvajanju ste sodelovali tudi z okoljem? Na kakšen način je potekalo sodelovanje z okoljem?
 - Na podlagi česa ste izbirali sodelovanje z okoljem/zunanje partnerje?
 - Ali ste v sodelovanju z zunanjimi partnerji/okoljem uspeli doseči cilje UN/KZ? Ali se da? In kako? (Koliko ste zadovoljni s sodelovanjem z zunanjimi partnerji? Kakšna je razlika v izvedbi z ali brez zunanjih partnerjev? Se da pouk AD kakovostno izvesti tudi brez sodelovanja z okoljem?)
 - Kaj od tega so odnesejo dijaki?
- Na kakšen način so dijaki opravili AD? (Kako so pridobili oceno?)
- Kje pri načrtovanju in izvajanju AD so izzivi? Kje so prednosti in kje ovire fleksibilnega izvajanja pouka AD?
- Na kakšen način predlagate, da bi jih reševali?
- Kaj pogrešate? Kaj bi bilo najbolj optimalno za vas, kako bi te teme najbolj učinkovito poučevali?
- Kaj boste, glede na ugotovitve tega in prejšnjega leta, storili pri načrtovanju v naslednjem letu drugače?

Drugi sklop vprašanj: Aktivna vloga dijakov, znanje, zainteresiranost in pripravljenost na delovanje (20 min)

- Na kakšne vse načine so bili dijaki vključeni v pouk Aktivnega državljanstva?
 - Kakšna sporočila ste prejeli od dijakov/njihov odziv glede Aktivnega državljanstva?
 - Kaj od tega jim bilo všeč in kaj ne? Zakaj?
 - Ali so sami morali kaj načrtovati, izvajati, reflektirati?
- Kakšno je po vašem mnenju znanje, informiranost oziroma ozaveščenost dijakov o družbenopolitičnih temah?
 - Kako ocenjujeta pripravljenost dijakov za družbeno politične teme? Njihovo zanimanje, interes? Glede njihovega znanja, na splošno?
 - Kaj dijake zanima?
- Kakšna je po vašem mnenju pripravljenost dijakov na družbeno politično delovanje? Ali je pouk Aktivnega državljanstva dijake kakorkoli spodbudil k razmišljanju in/ali delovanju, da se bodo bolj družbeno in politično angažirali?

- Kaj so po vašem mnenju dijaki z AD pridobili, česar drugje, pri drugih predmetih niso? Ali je potrebno ali ne?

Tretji sklop vprašanj: Razumevanje aktivnega državljanstva, zanimanje za družbeno relevantne in politične teme (20 min)

- Kako razumete besedno zvezo aktivno državljanstvo? Kdo je aktiven državljan?
- Ali imajo mladi sploh možnost, da so aktivni državljani? Kako?
- Kaj pogrešate v šoli v zvezi s političnimi in družbenimi temami/delovanjem?
 - Česa dijakov niso naučili ne pri AD, ne pri drugih predmetih?

Zaključek pogovora (5 min)

Čisto zadnje vprašanje: Je še kakšna tematika, kakšen vidik, ki smo ga izpustili pa bi ga nujno morali nasloviti? Bi še kdo kaj dodal?

Zahvala. Rezultati bodo objavljeni v obliki poročila spremljave ipd. O rezultatih vas bomo obvestili.

OPOMNIK: (npr. bom pogosteje spremljal/a domače in tuje družbeno politično dogajanje; se bom udeležil/a volitev, referendumov; sodeloval/a v humanitarnih/solidarnostnih akcijah; se vključil/a v organizacijo civilne družbe (npr. nevladno organizacijo za varovanje okolja, ČP); sodeloval/a v aktivnostih politične stranke/se vključil/a v politično stranko; bom organiziral/a akcijo v lokalni skupnosti; prenehal/a z nakupovanjem izdelkov (npr. oblačil, hrane), da bi prispeval/a k zmanjševanju onesnaževanja/globalne nepravilnosti; bom pogosteje družbeno politično aktiven/a prek družbenih omrežij; sodelovala/a v aktivnostih protestnih gibanj; podpisal/a peticijo; aktivno sodeloval/a v dijaških/študentskih skupnostih).

Priloga 6: Opomnik za polstrukturirani intervju z ravnatelji

Za začetek: kdo ste (ime), s katere šole prihajate. Na kratko opišite šolo (programi, število otrok, specifične).

Prvi sklop vprašanj: Organizacija aktivnega državljanstva (organizacijske oblike)

V letošnjem šolskem letu ste že drugo (ali tretje leto) organizirali aktivno državljanstvo.

- Na kakšen način ste na vaši organizirali pouk aktivnega državljanstva?
- In kakšno je vaše mnenje: ali so fleksibilne organizacijske oblike ustrezen način za izvajanje AD? (glede na organizacijo in glede na vsebino – aktivni pristopi k poučevanju, aktivna vloga dijakov, sodelovanje z okoljem, sodobne oblike pouka ipd.). Da se uresničujejo cilji AD glede na UN/KZ?
- Kje so (bili) izzivi? Težave?
- Ali ste/boste na podlagi dvoletnih izkušenj kako drugače organizirali pouk AD?

Drugi sklop vprašanj: Organizacija pouka AD z zunanjimi izvajalci, finančne obremenitve in izvedbo pouka AD na šoli in/oziroma zunaj šole

- Kako ste organizirali sodelovanje z zunanjimi izvajalci/institucijami?
- Ali ste pri tem imeli kakšne težave, finančne, kako ste to reševali
- Organizacija izven šole in sodelovanje z okoljem na šoli: Kje se vam zdi primernejše tako z vidika izvedbe pouka, z vidika finančne obremenitve: obisk predstavnikov na šoli, obiski zunanjih institucij.

Tretji sklop vprašanj: Mnenje o vsebinski ustreznosti in doprinosu zunanjih izvajalcev/okolja k uresničevanju ciljev ADF

- Kakšen je po vašem mnenju vsebinski doprinos okolja/zunanjih institucij k pouku AD oz. k doseganju ciljev AD: katere so tiste zunanje institucije/posamezniki; na kakšen način in kje so meje?
- (Kako primerni so različni zunanji izvajalci za izvedbo AD (izbira, katere so najprimernejše, društva, državne institucije), kaj lahko, kaj ne smejo pri AD; na kak način smejo, ne smejo/ne bi smeli sodelovati? Ali so to lahko civilne organizacije, ki jih financira ZDA (politična agenda); nevladne s svojo agendo; verske organizacije; državne institucije, politične stranke/politiki/lokalna/državna raven; ali se lahko povabi predstavnik neke politične stranke, ali lahko kako razloži kako ta stranka funkcionira?)

Katero podporo bi kot ravnatelji potrebovali pri organizaciji drugih oblik vzgojno-izobraževalnega dela, kamor sodi tudi AD?

Zaključek pogovora (5 min)

Je še kakšna tematika, kakšen vidik, ki smo ga izpustili pa bi ga nujno morali nasloviti? Bi še kdo kaj dodal?

Zahvala. Rezultati bodo objavljeni v obliki poročila spremljave ipd. O rezultatih vas bomo obvestili.

Priloga 7: Aktivno državljanstvo – Dijaki – Analiza (september 2024)

V analizo so vključeni odgovori 756 dijakov, ki so obiskovali pouk Aktivnega državljanstva. V prvem delu analize so bili odgovori dijakov pri vprašanjih s štiristopenjsko lestvico (z vrednostmi 1 – sploh se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – se strinjam, 4 – povsem se strinjam) združeni v dve kategoriji: odgovora »1 – sploh se ne strinjam« in »2 – se ne strinjam« sta združena v kategorijo »nestrinjanje (1 + 2)« in odgovora »3 – se strinjam« in »4 – povsem se strinjam« v kategorijo »strinjanje (3 + 4)«. Pri primerjanju odgovorov dijakov glede na izobraževalni program so na teh štiristopenjskih lestvicah (v nespremenjeni obliki) izračunana in medsebojno primerjana povprečja.

Skupaj

Q1 – Kateri srednješolski program obiskuješ?

	število	odstotek
Gimnazijski program (splošna ali strokovna gimnazija) (GIM)	257	34,0
Program srednjega strokovnega izobraževanja (SSI)	288	38,1
Program srednjega poklicnega izobraževanja (SPI)	211	27,9
Skupaj	756	100,0

Q2 – Kateri letnik obiskuješ?

	število	odstotek
2. letnik	137	18,1
3. letnik	619	81,9
Skupaj	756	100,0

Q3 – Kako je potekal pouk Aktivnega državljanstva?

	število	odstotek
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 1 uro tedensko.	131	17,4
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 2 uri tedensko (eno ocenjevalno obdobje).	19	2,5
Aktivno državljanstvo je umeščeno v urnik 3 ali več ur tedensko (krajše obdobje).	26	3,5
Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, v celoti se je izvajalo v strnjeni obliki (več ur skupaj).	290	38,5
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik (del ur), hkrati pa se je v delu izvajalo v strnjeni obliki.	255	33,9
Drugo.	32	4,2
Skupaj	753	100,0

Vpisi pod drugo:

	število
3 dni na teden po 5 ur.	1
Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, izvajalo se je ob naključnem času.	1
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno po pouku.	1
Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, imeli smo 1 ali 2 uri mesečno, hkrati pa smo imeli strnjene ure v obliki projektov ali dni dejavnosti.	1
Aktivno državljanstvo smo imeli 6-krat v šolskem letu, po sklopih.	1
Dogodki.	1
Dve uri vsak drug teden.	3
Enkrat na dva tedna.	2
Imeli smo po sklopih.	1
Izvajal se je občasno po rednem pouku.	1
Izvajalo se je redko med urami.	1
Nekajkrat na leto.	1

Občasno.	2
Občasno namesto razredne ure.	1
Občasno pri razredni uri.	2
Parkrat na leto.	2
Po pouku.	1
Po pouku parkrat letno.	2
Pouk je potekal po dogovorjenih urah.	1
Pouk je potekal po dogovoru s profesorico.	1
Se ne spomnim.	1

Q4 – Kje je potekal pouk Aktivnega državljanstva?

	število	odstotek
Samo na šoli (v razredu, skupnih prostorih).	83	11,0
Večinoma na šoli, v manjšem obsegu zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).	278	36,9
V manjšem obsegu na šoli, v večjem obsegu zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).	302	40,1
V celoti je potekal zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).	90	12,0
Skupaj	753	100,0

Q5 – Kdo je izvajal pouk Aktivnega državljanstva?

	število	odstotek
Samo naš/a učitelj/ica oziroma naši učitelji (učitelji naše šole).	175	23,2
Samo zunanji izvajalci (npr. predstavniki društev, organizacij).	60	8,0
Tako naš/a učitelj/ica oz. učitelji kot zunanji izvajalci.	519	68,8
Skupaj	754	100,0

Q6 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Pouk je potekal v obliki predavanj/razlage učitelja/učiteljice (ali zunanjega izvajalca).	158	21,0	595	79,0	753	100,0
Pri pouku sem imel/a možnost aktivno sodelovati in se vključevati v pouk.	55	7,3	697	92,7	752	100,0
Pri pouku sem se učil/a samostojno individualno.	344	45,9	405	54,1	749	100,0
S sošolci sem sodeloval/a v paru in/ali skupinah.	74	9,8	678	90,2	752	100,0
Pri pouku sem lahko s sošolci sodeloval/a na različne načine (npr. pogovor, debata, diskusija, igra vlog, simulacija).	96	12,8	656	87,2	752	100,0
Pri pouku smo delali projektne, raziskovalne, problemske in/ali avtentične naloge (povezane z vsakdanjim življenjem).	179	23,7	576	76,3	755	100,0
Pouk je potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela.	155	20,6	596	79,4	751	100,0
Dijaki smo pri pouku predstavljali svoje dosežke, projekte (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov).	320	42,5	433	57,5	753	100,0

Q7 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Razumel/a sem, kaj se bomo učili pri pouku.	121	16,0	633	84,0	754	100,0

Vedel/a sem, kaj se od mene pričakuje in kdaj bom uspešen/uspešna.	126	16,7	627	83,3	753	100,0
Dijaki smo lahko predlagali teme, vsebine in dejavnosti, ki smo jih obravnavali/izvajali pri pouku.	359	47,7	394	52,3	753	100,0
Dijaki smo izvedli dejavnosti (npr. projekte, akcije, dogodke), ki smo jih sami načrtovali.	360	47,8	393	52,2	753	100,0
Dijaki smo lahko izbirali med različnimi dejavnostmi, ki jih je pripravil/a učitelj/ica (ali zunanji izvajalec).	340	45,2	413	54,8	753	100,0
Dijaki smo načrtovali, spremljali in vrednotili svoje delo in učenje (npr. lahko sem izbral/a svoj cilj, sem vedel/a, kaj sem naredil/a dobro in kaj moram še izboljšati).	260	34,5	494	65,5	754	100,0
Imel/a sem možnost podati in prejeti povratno informacijo o svojem delu in učenju (od učitelja/učiteljice in/ali sošolcev), na podlagi česar sem lahko svoje delo izboljšal/a (npr. kako naj nekaj storim drugače).	176	23,4	575	76,6	751	100,0

Q8 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Dijaki smo pri pouku razvijali kritično mišljenje.	134	17,8	620	82,2	754	100,0
Dijaki smo imeli možnost postavljati vprašanja, odpirati nove teme, dileme.	82	10,9	670	89,1	752	100,0
Učitelj/ica je z vprašanji spodbujal/a naše razmišljanje (npr. zakaj tako misliš, kaj govori v prid tvojemu stališču, kaj mu morda nasprotuje?).	108	14,3	646	85,7	754	100,0
Dijaki smo uporabljali različne vire in jih tudi vrednotili (npr. različne informacije, poglede, lažne novice).	140	18,6	613	81,4	753	100,0
Dijaki smo pri pouku razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij.	140	18,6	612	81,4	752	100,0
Pri pouku smo neko temo ali problem obravnavali z več vidikov (npr. drugačni pogledi, interpretacije, situacije).	142	18,9	610	81,1	752	100,0
Učitelj/ica nas je spodbujal/a, da smo o obravnavani temi razpravljali z drugimi, ki imajo o tem drugačno mnenje.	159	21,2	592	78,8	751	100,0
Na primerih smo prepoznavali osnovne napake pri svojem sklepanju (npr. pri obravnavi nastajanja stereotipov, predsodkov, sklepanje iz posameznega primera na splošno).	149	19,9	600	80,1	749	100,0
Dijaki smo oblikovali argumente in protiargumente (npr. navajali smo razloge, primere, protiprimere, utemeljitve).	153	20,4	598	79,6	751	100,0
Pri pouku sem lahko izrazil/a svoje mnenje.	80	10,7	670	89,3	750	100,0

Q9 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Teme/vsebine, ki smo jih obravnavali, so bile aktualne in družbeno pomembne.	77	10,3	671	89,7	748	100,0
Obravnavali smo načine, kako na spoštljiv (konstruktiven) način reševati konflikte (npr. aktivno poslušanje in odprta razprava kot način	157	21,0	591	79,0	748	100,0

reševanja sporov, iskanje rešitev za konflikte, iskanje soglasja, kompromisa, pogajanje).						
Imel/a sem možnost razvijati in izkazovati odgovoren odnos do zagotavljanja človekovih pravic, enakih možnosti, pravičnosti, trajnosti (npr. skozi dejavnosti, kjer smo obravnavali te teme, preko načrtovanja in izvajanja projektov, solidarnostnih, prostovoljskih akcij).	108	14,5	638	85,5	746	100,0

Q10 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Dijaki smo sproti reflektirali/evalvirali izvedene dejavnosti (npr. odgovarjali na vprašanja, kaj sem se naučil/a, kaj je dobro uspelo, kaj bi lahko bilo naslednjič drugače).	153	20,4	598	79,6	751	100,0
Dijaki smo reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd. (npr. ali na obravnavano temo gledam drugače, kako sem se počutil/a, kako je potekala komunikacija med nami, kako sem prispeval/a k skupini, h komunikaciji).	168	22,4	581	77,6	749	100,0
Dijaki smo na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. predlagali smo spremembe, podajali predloge za izboljšave na področjih, ki smo jih obravnavali).	203	27,1	547	72,9	750	100,0

Q11 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Pri pouku sem sproti zbiral/a (dokumentiral/a) dokaze o svojem učenju in delu (npr. zbrane imam dokaze, poročila, refleksije v mapi, zvezku, listovniku ali v spletni učilnici).	229	30,6	520	69,4	749	100,0
Seznanjen/a sem bil/a, na katere načine bom izkazal/a oziroma predstavil/a svoje znanje in delo.	128	17,1	619	82,9	747	100,0
Seznanjen/a sem bil/a, kako bom ocenjena/a in katera so bila merila/kriteriji za ocenjevanje.	124	16,6	622	83,4	746	100,0
Učitelj/ica je za preverjanje in ocenjevanje znanja uporabil/a raznolike načine ocenjevanja (npr. ocenjeval/a je sodelovanje v razpravah, projektno delo, pripravo intervjujev, okroglih miz, organiziranje in izvedbo dogodka, poročila, refleksije).	184	24,6	565	75,4	749	100,0

Q12 – Katere vsebine ste obravnavali pri Aktivnem državljanstvu?

Na vprašanje je odgovarjalo 747 dijakov (747 = 100,0 %).

	število	odstotek
Konstruktivno reševanje konfliktov.	293	39,2
Človekove pravice in svoboščine, odgovornosti.	522	69,9
Demokracija.	510	68,3
Ustava in politični sistem RS.	541	72,4
Evropska unija.	611	81,8
Politična participacija, volitve, glasovanje.	463	62,0
Trajnostni razvoj.	285	38,2

Okoljevarstvo.	281	37,6
Mediji, medijska in informacijska pismenost.	345	46,2
Družbena pravičnost, svoboda, enakost, solidarnost.	416	55,7
Globalna vprašanja in izzivi (npr. revščina, vojne, družbena pravičnost).	344	46,1
Migracije.	322	43,1
Raznolikost in inkluzija.	240	32,1
Globalna skupnost in mednarodne organizacije.	259	34,7
Gospodarstvo, delo in zaposlitev.	334	44,7
Civilna družba, prostovoljstvo.	313	41,9
Drugo.	33	4,4

Vpisi pod drugo:

	število
1. svetovna vojna	1
Cigane	1
Dezinformacije	1
Kritično mišljenje	1
Slovenski sodni sistem	1
Sodstvo	1
Stereotipi	3
Strahote vojn	1
Teroriste in rasiste	1
Velik brezveznih stvari	1
Vojna	1
Vse	1
Zgodovina Slovenije	1

Q13 – Kako si pridobil/a opisno oceno (»opravi/a« oz. »ni opravi/a«) pri Aktivnem državljanstvu?

Na vprašanje je odgovarjalo 747 dijakov (747 = 100,0 %).

	število	odstotek
Preko ustnega ocenjevanja znanja (učitelj/ica me je obravnavano snov vprašal/a).	49	6,6
Preko pisnega ocenjevanja znanja (obravnavano snov sem pisal/a v obliki pisnega preizkusa znanja oz. testa).	92	12,3
Preko igre vlog, simulacije.	101	13,5
Preko priprave in izvedbe intervjuja, priprave in sodelovanja na okrogli mizi.	94	12,6
Preko razprave, diskusije.	156	20,9
Preko projektnega dela.	311	41,6
Preko raziskovanja (npr. načrtovanje in izvedba raziskave).	126	16,9
Preko reševanja problema (individualno, v paru ali skupini).	148	19,8
Preko organiziranja in/ali izvedbe dogodka, dejavnosti.	115	15,4
Preko poročil, komentarjev, refleksij, dnevnikov.	295	39,5
Preko seminarske naloge, referata, eseja.	201	26,9
Preko mape dosežkov.	78	10,4
Drugo.	64	8,6
Ne vem, na osnovi česa me je učitelj/ica ocenil/a.	122	16,3

Vpisi pod drugo:

	število
Delovni list.	2

Delovni listi, udeležitev.	1
Dovoljno število ur.	1
E-listovnik.	10
Ekskurzije.	1
Kviz.	1
Nismo dobili ocene.	2
Nismo dobili pisne ocene.	1
Ocenjevanj pri aktivnem državljanstvu nismo imeli.	1
Pisno.	1
Pohod in ustava.	1
Preko 100 % prisotnosti na urah AKD.	1
Preko nad 80 % prisotnosti k pouku, če se ne motim.	1
Preko sodelovanja.	2
Preko tega, da sem predmet obiskovala približno tako kot OIV ure.	1
Preko udeležbe na ekskurzijah.	1
Prisotnost.	12
S prostim pogovorom.	1
Sodelovanje pri informativnih dnevih.	1
Učni listi.	1
Vsakič smo svoje delo oddali.	1

Q14 – Oцени, v kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami o izvedbi pouka aktivnega državljanstva:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Menim, da je dobro, da je pouk aktivnega državljanstva organiziran strnjeno (več ur skupaj, v obliki strnjenih delavnic, projektnih dni, ekskurzij, obiskov institucij ipd.).	92	12,4	651	87,6	743	100,0
Menim, da je dobro, da je pouk aktivnega državljanstva zasnovan tako, da smo pri njem dijaki čim bolj aktivni in vključeni v pouk (npr. sodelujemo in diskutiramo, podajamo pobude, načrtujemo in izvajamo projekte, intervjuje, akcije).	72	9,7	672	90,3	744	100,0
Raznoliki načini ocenjevanja (npr. ocenjevanje načrtovanja in izvedbe projektov, akcij, igre vlog, simulacij, izvajanja okroglih miz, intervjujev, komentiranja člankov, predstavitev) so najbolj ustrezni za pridobitev ocene pri aktivnem državljanstvu.	107	14,4	637	85,6	744	100,0
Imam pozitivno mnenje o izvedenih načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku aktivnega državljanstva.	102	13,7	644	86,3	746	100,0

Glede na program

Q3 – Kako je potekal pouk Aktivnega državljanstva?

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 1 uro tedensko.	n	27	70	34	131
	%	10,5 %	24,5 %	16,2 %	17,4 %
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 2 uri tedensko (eno ocenjevalno obdobje).	n	2	11	6	19
	%	0,8 %	3,8 %	2,9 %	2,5 %
Aktivno državljanstvo je umeščeno v urnik 3 ali več ur tedensko (krajše obdobje).	n	6	9	11	26
	%	2,3 %	3,1 %	5,2 %	3,5 %
Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, v celoti se je izvajalo v strnjeni obliki (več ur skupaj).	n	129	72	89	290
	%	50,2 %	25,2 %	42,4 %	38,5 %

Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik (del ur), hkrati pa se je v delu izvajalo v strnjeni obliki.	n	74	115	66	255
	%	28,8 %	40,2 %	31,4 %	33,9 %
Drugo.	n	19	9	4	32
	%	7,4 %	3,1 %	1,9 %	4,2 %
Skupaj	n	257	286	210	753
	%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Q4 – Kje je potekal pouk Aktivnega državljanstva?

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Samo na šoli (v razredu, skupnih prostorih).	n	11	36	36	83
	%	4,3 %	12,6 %	17,1 %	11,0 %
Večinoma na šoli, v manjšem obsegu zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).	n	125	118	35	278
	%	48,6 %	41,3 %	16,7 %	36,9 %
V manjšem obsegu na šoli, v večjem obsegu zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).	n	66	115	121	302
	%	25,7 %	40,2 %	57,6 %	40,1 %
V celoti je potekal zunaj šole (npr. obisk institucij, organizacij, ekskurzija, terensko delo).	n	55	17	18	90
	%	21,4 %	5,9 %	8,6 %	12,0 %
Skupaj	n	257	286	210	753
	%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Q5 – Kdo je izvajal pouk aktivnega državljanstva?

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Samo naš/a učitelj/ica oziroma naši učitelji (učitelji naše šole).	n	32	79	64	175
	%	12,5 %	27,5 %	30,3 %	23,2 %
Samo zunanji izvajalci (npr. predstavniki društev, organizacij).	n	26	20	14	60
	%	10,2 %	7,0 %	6,6 %	8,0 %
Tako naš/a učitelj/ica oz. učitelji kot zunanji izvajalci.	n	198	188	133	519
	%	77,3 %	65,5 %	63,0 %	68,8 %
Skupaj	n	256	287	211	754
	%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Q6 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Pouk je potekal v obliki predavanj/razlage učitelja/učiteljice (ali zunanjega izvajalca).	257	3,03	286	2,93	210	2,65	753	2,89
Pri pouku sem imel/a možnost aktivno sodelovati in se vključevati v pouk.	257	3,19	286	3,26	209	3,30	752	3,25
Pri pouku sem se učil/a samostojno individualno.	253	2,43	286	2,60	210	2,57	749	2,54
S sošolci sem sodeloval/a v paru in/ali skupinah.	256	3,18	286	3,15	210	3,10	752	3,14
Pri pouku sem lahko s sošolci sodeloval/a na različne načine (npr. pogovor, debata, diskusija, igra vlog, simulacija).	256	3,06	286	3,08	210	3,21	752	3,11
Pri pouku smo delali projektne, raziskovalne, problemske in/ali avtentične naloge (povezane z vsakdanjim življenjem).	257	2,74	287	2,92	211	2,92	755	2,86
Pouk je potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela.	256	3,05	286	2,90	209	3,10	751	3,01

Dijaki smo pri pouku predstavljali svoje dosežke, projekte (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov).	255	2,34	287	2,58	211	2,71	753	2,54
--	-----	------	-----	------	-----	------	-----	------

Q7 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Razumel/a sem, kaj se bomo učili pri pouku.	257	2,94	286	2,96	211	3,11	754	2,99
Vedel/a sem, kaj se od mene pričakuje in kdaj bom uspešen/uspešna.	256	2,96	286	2,97	211	3,09	753	3,00
Dijaki smo lahko predlagali teme, vsebine in dejavnosti, ki smo jih obravnavali/izvajali pri pouku.	257	2,24	285	2,48	211	2,65	753	2,44
Dijaki smo izvedli dejavnosti (npr. projekte, akcije, dogodke), ki smo jih sami načrtovali.	257	2,21	285	2,56	211	2,66	753	2,47
Dijaki smo lahko izbirali med različnimi dejavnostmi, ki jih je pripravil/a učitelj/ica (ali zunanji izvajalec).	257	2,19	285	2,55	211	2,72	753	2,48
Dijaki smo načrtovali, spremljali in vrednotili svoje delo in učenje (npr. lahko sem izbral/a svoj cilj, sem vedel/a, kaj sem naredil/a dobro in kaj moram še izboljšati).	257	2,44	286	2,72	211	2,82	754	2,65
Imel/a sem možnost podati in prejeti povratno informacijo o svojem delu in učenju (od učitelja/učiteljice in/ali sošolcev), na podlagi česar sem lahko svoje delo izboljšal/a (npr. kako naj nekaj storim drugače).	256	2,70	285	2,91	210	2,93	751	2,84

Q8 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Dijaki smo pri pouku razvijali kritično mišljenje.	257	2,95	287	2,99	210	2,92	754	2,96
Dijaki smo imeli možnost postavljati vprašanja, odpirati nove teme, dileme.	256	3,19	286	3,11	210	3,03	752	3,12
Učitelj/ica je z vprašanji spodbujal/a naše razmišljanje (npr. zakaj tako misliš, kaj govori v prid tvojemu stališču, kaj mu morda nasprotuje?).	257	2,97	287	3,02	210	3,02	754	3,00
Dijaki smo uporabljali različne vire in jih tudi vrednotili (npr. različne informacije, poglede, lažne novice).	256	2,88	287	2,93	210	2,96	753	2,92
Dijaki smo pri pouku razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij.	256	2,87	286	2,94	210	2,90	752	2,91
Pri pouku smo neko temo ali problem obravnavali z več vidikov (npr. drugačni pogledi, interpretacije, situacije).	257	2,85	285	2,95	210	2,98	752	2,92
Učitelj/ica nas je spodbujal/a, da smo o obravnavani temi razpravljali z drugimi, ki imajo o tem drugačno mnenje.	256	2,81	286	2,93	209	2,84	751	2,86
Na primerih smo prepoznavali osnovne napake pri našem sklepanju (npr. pri obravnavi nastajanja stereotipov, predsodkov, sklepanje iz posameznega primera na splošno).	255	2,78	285	2,94	209	2,92	749	2,88

Dijaki smo oblikovali argumente in protargumente (npr. navajali smo razloge, primere, protiprimere, utemeljitve).	256	2,84	285	2,93	210	2,88	751	2,88
Pri pouku sem lahko izrazil/a svoje mnenje.	256	3,04	284	3,14	210	3,10	750	3,10

Q9 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Teme/vsebine, ki smo jih obravnavali, so bile aktualne in družbeno pomembne.	256	3,19	282	3,13	210	3,09	748	3,14
Obravnavali smo načine, kako na spoštljiv (konstruktiven) način reševati konflikte (npr. aktivno poslušanje in odprta razprava kot način reševanja sporov, iskanje rešitev za konflikte, iskanje soglasja, kompromisa, pogajanje).	254	2,78	284	2,93	210	2,99	748	2,89
Imel/a sem možnost razvijati in izkazovati odgovoren odnos do zagotavljanja človekovih pravic, enakih možnosti, pravičnosti, trajnosti (npr. skozi dejavnosti, kjer smo obravnavali te teme, preko načrtovanja in izvajanja projektov, solidarnostnih, prostovoljskih akcij).	254	2,87	284	3,01	208	3,06	746	2,97

Q10 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Dijaki smo sproti reflektirali/evalvirali izvedene dejavnosti (npr. odgovarjali na vprašanja, kaj sem se naučil/a, kaj je dobro uspelo, kaj bi lahko bilo naslednjič drugače).	256	2,79	285	2,94	210	2,96	751	2,89
Dijaki smo reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd. (npr. ali na obravnavano temo gledam drugače, kako sem se počutil/a, kako je potekala komunikacija med nami, kako sem prispeval/a k skupini, h komunikaciji).	255	2,69	284	2,91	210	2,95	749	2,85
Dijaki smo na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. predlagali smo spremembe, podajali predloge za izboljšave na področjih, ki smo jih obravnavali).	256	2,63	284	2,85	210	2,87	750	2,78

Q11 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Pri pouku sem sproti zbiral/a (dokumentiral/a) dokaze o svojem učenju in delu (npr. zbrane imam dokaze, poročila, refleksije v mapi, zvezku, listovniku ali v spletni učilnici).	255	2,61	284	2,79	210	2,91	749	2,77

Seznanjen/a sem bil/a, na katere načine bom izkazal/a oziroma predstavil/a svoje znanje in delo.	254	2,86	283	2,97	210	2,96	747	2,93
Seznanjen/a sem bil/a, kako bom ocenjena/a in katera so bila merila/kriteriji za ocenjevanje.	255	2,91	282	3,03	209	2,96	746	2,97
Učitelj/ica je za preverjanje in ocenjevanje znanja uporabil/a raznolike načine ocenjevanja (npr. ocenjeval/a je sodelovanje v razpravah, projektno delo, pripravo intervjujev, okroglih miz, organiziranje in izvedbo dogodka, poročila, refleksije).	255	2,67	285	2,90	209	2,89	749	2,82

Q12 – Katere vsebine ste obravnavali pri Aktivnem državljanstvu?

Na vprašanje je odgovarjalo 254 gimnazijcev (254 = 100,0 %), 285 dijakov SSI (285 = 100,0 %) in 208 dijakov SPI (208 = 100,0 %), skupaj 747 dijakov (747 = 100,0 %).

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Konstruktivno reševanje konfliktov.	n	82	111	100	293
	%	32,3 %	38,9 %	48,1 %	39,2 %
Človekove pravice in svoboščine, odgovornosti.	n	176	196	150	522
	%	69,3 %	68,8 %	72,1 %	69,9 %
Demokracija.	n	184	196	130	510
	%	72,4 %	68,8 %	62,5 %	68,3 %
Ustava in politični sistem RS.	n	180	214	147	541
	%	70,9 %	75,1 %	70,7 %	72,4 %
Evropska unija.	n	214	235	162	611
	%	84,3 %	82,5 %	77,9 %	81,8 %
Politična participacija, volitve, glasovanje.	n	161	178	124	463
	%	63,4 %	62,5 %	59,6 %	62,0 %
Trajnostni razvoj.	n	89	91	105	285
	%	35,0 %	31,9 %	50,5 %	38,2 %
Okoljevarstvo.	n	87	89	105	281
	%	34,3 %	31,2 %	50,5 %	37,6 %
Mediji, medijska in informacijska pismenost.	n	123	108	114	345
	%	48,4 %	37,9 %	54,8 %	46,2 %
Družbena pravičnost, svoboda, enakost, solidarnost.	n	136	146	134	416
	%	53,5 %	51,2 %	64,4 %	55,7 %
Globalna vprašanja in izzivi (npr. revščina, vojne, družbena pravičnost).	n	112	113	119	344
	%	44,1 %	39,6 %	57,2 %	46,1 %
Migracije.	n	99	118	105	322
	%	39,0 %	41,4 %	50,5 %	43,1 %
Raznolikost in inkluzija.	n	56	98	86	240
	%	22,0 %	34,4 %	41,3 %	32,1 %
Globalna skupnost in mednarodne organizacije.	n	84	77	98	259
	%	33,1 %	27,0 %	47,1 %	34,7 %
Gospodarstvo, delo in zaposlitev.	n	96	132	106	334
	%	37,8 %	46,3 %	51,0 %	44,7 %
Civilna družba, prostovoljstvo.	n	98	117	98	313
	%	38,6 %	41,1 %	47,1 %	41,9 %
Drugo.	n	12	11	10	33
	%	4,7 %	3,9 %	4,8 %	4,4 %

Q13 – Kako si pridobil/a opisno oceno (»opravil/a« oz. »ni opravil/a«) pri Aktivnem državljanstvu?

Na vprašanje je odgovarjalo 254 gimnazijcev (254 = 100,0 %), 285 dijakov SSI (285 = 100,0 %) in 208 dijakov SPI (208 = 100,0 %), skupaj 747 dijakov (747 = 100,0 %).

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Preko ustnega ocenjevanja znanja (učitelj/ica me je obravnavano snov vprašal/a).	n	7	23	19	49
	%	2,8 %	8,1 %	9,1 %	6,6 %
Preko pisnega ocenjevanja znanja (obravnavano snov sem pisal/a v obliki pisnega preizkusa znanja oz. testa).	n	20	49	23	92
	%	7,9 %	17,2 %	11,1 %	12,3 %
Preko igre vlog, simulacije.	n	34	39	28	101
	%	13,4 %	13,7 %	13,5 %	13,5 %
Preko priprave in izvedbe intervjuja, priprave in sodelovanja na okrogli mizi.	n	18	42	34	94
	%	7,1 %	14,7 %	16,3 %	12,6 %
Preko razprave, diskusije.	n	50	68	38	156
	%	19,7 %	23,9 %	18,3 %	20,9 %
Preko projektnega dela.	n	84	115	112	311
	%	33,1 %	40,4 %	53,8 %	41,6 %
Preko raziskovanja (npr. načrtovanje in izvedba raziskave).	n	34	50	42	126
	%	13,4 %	17,5 %	20,2 %	16,9 %
Preko reševanja problema (individualno, v paru ali skupini).	n	52	52	44	148
	%	20,5 %	18,2 %	21,2 %	19,8 %
Preko organiziranja in/ali izvedbe dogodka, dejavnosti.	n	34	53	28	115
	%	13,4 %	18,6 %	13,5 %	15,4 %
Preko poročil, komentarjev, refleksij, dnevnikov.	n	96	93	106	295
	%	37,8 %	32,6 %	51,0 %	39,5 %
Preko seminarske naloge, referata, eseja.	n	41	84	76	201
	%	16,1 %	29,5 %	36,5 %	26,9 %
Preko mape dosežkov.	n	30	30	18	78
	%	11,8 %	10,5 %	8,7 %	10,4 %
Drugo.	n	29	28	7	64
	%	11,4 %	9,8 %	3,4 %	8,6 %
Ne vem na osnovi česa me je učitelj/ica ocenil/a.	n	54	44	24	122
	%	21,3 %	15,4 %	11,5 %	16,3 %

Q14 – Oceni, v kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami o izvedbi pouka aktivnega državljanstva:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Menim, da je dobro, da je pouk aktivnega državljanstva organiziran strnjeno (več ur skupaj, v obliki strnjenih delavnic, projektnih dni, ekskurzij, obiskov institucij ipd.).	253	3,21	281	3,05	209	3,21	743	3,15
Menim, da je dobro, da je pouk aktivnega državljanstva zasnovan tako je, da smo pri njem dijaki čim bolj aktivni in vključeni v pouk (npr. sodelujemo in diskutiramo, podajamo pobude, načrtujemo in izvajamo projekte, intervjuje, akcije).	252	3,21	284	3,21	208	3,18	744	3,20
Raznoliki načini ocenjevanja (npr. ocenjevanje načrtovanja in izvedbe projektov, akcij, igre vlog, simulacij, izvajanja okroglih miz, intervjujev, komentiranja člankov, predstavitev) so najbolj ustrezni za pridobitev ocene pri aktivnem državljanstvu.	252	3,06	283	3,04	209	3,04	744	3,05

Imam pozitivno mnenje o izvedenih načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku aktivnega državljanstva.	253	3,07	285	3,06	208	3,08	746	3,07
--	-----	------	-----	------	-----	------	-----	------

Priloga (frekvence pri štiristopenjskih lestvicah)

Q6 – Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

Pouk je potekal v obliki predavanj/razlage učitelja/učiteljice (ali zunanjega izvajalca).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	47	6,2
se ne strinjam	111	14,7
se strinjam	474	62,9
povsem se strinjam	121	16,1
skupaj	753	100,0

Pri pouku sem imel/a možnost aktivno sodelovati in se vključevati v pouk.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	12	1,6
se ne strinjam	43	5,7
se strinjam	445	59,2
povsem se strinjam	252	33,5
skupaj	752	100,0

Pri pouku sem se učil/a samostojno individualno.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	63	8,4
se ne strinjam	281	37,5
se strinjam	345	46,1
povsem se strinjam	60	8,0
skupaj	749	100,0

S sošolci sem sodeloval/a v paru in/ali skupinah.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	21	2,8
se ne strinjam	53	7,0
se strinjam	476	63,3
povsem se strinjam	202	26,9
skupaj	752	100,0

Pri pouku sem lahko s sošolci sodeloval/a na različne načine (npr. pogovor, debata, diskusija, igra vlog, simulacija).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	20	2,7
se ne strinjam	76	10,1
se strinjam	459	61,0
povsem se strinjam	197	26,2
skupaj	752	100,0

Pri pouku smo delali projektne, raziskovalne, problemske in/ali avtentične naloge (povezane z vsakdanjim življenjem).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	44	5,8
se ne strinjam	135	17,9
se strinjam	460	60,9
povsem se strinjam	116	15,4
skupaj	755	100,0

Pouk je potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	51	6,8
se ne strinjam	104	13,8
se strinjam	385	51,3
povsem se strinjam	211	28,1
skupaj	751	100,0

Dijaki smo pri pouku predstavljali svoje dosežke, projekte (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	105	13,9
se ne strinjam	215	28,6
se strinjam	358	47,5
povsem se strinjam	75	10,0
skupaj	753	100,0

Q7 – Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

Razumel/a sem, kaj se bomo učili pri pouku.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	31	4,1
se ne strinjam	90	11,9
se strinjam	485	64,3
povsem se strinjam	148	19,6
skupaj	754	100,0

Vedel/a sem, kaj se od mene pričakuje in kdaj bom uspešen/uspešna.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	26	3,5
se ne strinjam	100	13,3
se strinjam	474	62,9
povsem se strinjam	153	20,3
skupaj	753	100,0

Dijaki smo lahko predlagali teme, vsebine in dejavnosti, ki smo jih obravnavali/izvajali pri pouku.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	120	15,9
se ne strinjam	239	31,7

se strinjam	333	44,2
povsem se strinjam	61	8,1
skupaj	753	100,0

Dijaki smo izvedli dejavnosti (npr. projekte, akcije, dogodke), ki smo jih sami načrtovali.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	104	13,8
se ne strinjam	256	34,0
se strinjam	327	43,4
povsem se strinjam	66	8,8
skupaj	753	100,0

Dijaki smo lahko izbirali med različnimi dejavnostmi, ki jih je pripravil/a učitelj/ica (ali zunanji izvajalec).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	113	15,0
se ne strinjam	227	30,1
se strinjam	355	47,1
povsem se strinjam	58	7,7
skupaj	753	100,0

Dijaki smo načrtovali, spremljali in vrednotili svoje delo in učenje (npr. lahko sem izbral/a svoj cilj, sem vedel/a, kaj sem naredil/a dobro in kaj moram šeboljšati).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	73	9,7
se ne strinjam	187	24,8
se strinjam	423	56,1
povsem se strinjam	71	9,4
skupaj	754	100,0

Imel/a sem možnost podati in prejeti povratno informacijo o svojem delu in učenju (od učitelja/učiteljice in/ali sošolcev), na podlagi česar sem lahko svoje delo izboljšal/a (npr. kako naj nekaj storim drugače).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	56	7,5
se ne strinjam	120	16,0
se strinjam	461	61,4
povsem se strinjam	114	15,2
skupaj	751	100,0

Q8 – Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

Dijaki smo pri pouku razvijali kritično mišljenje.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	26	3,4
se ne strinjam	108	14,3
se strinjam	493	65,4
povsem se strinjam	127	16,8
skupaj	754	100,0

Dijaki smo imeli možnost postavljati vprašanja, odpirati nove teme, dileme.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	18	2,4
se ne strinjam	64	8,5
se strinjam	482	64,1
povsem se strinjam	188	25,0
skupaj	752	100,0

Učitelj/ica je z vprašanji spodbujal/a naše razmišljanje (npr. zakaj tako misliš, kaj govori v prid tvojemu stališču, kaj mu morda nasprotuje?).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	32	4,2
se ne strinjam	76	10,1
se strinjam	503	66,7
povsem se strinjam	143	19,0
skupaj	754	100,0

Dijaki smo uporabljali različne vire in jih tudi vrednotili (npr. različne informacije, poglede, lažne novice).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	36	4,8
se ne strinjam	104	13,8
se strinjam	497	66,0
povsem se strinjam	116	15,4
skupaj	753	100,0

Dijaki smo pri pouku razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	30	4,0
se ne strinjam	110	14,6
se strinjam	511	68,0
povsem se strinjam	101	13,4
skupaj	752	100,0

Pri pouku smo neko temo ali problem obravnavali z več vidikov (npr. drugačni pogledi, interpretacije, situacije).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	29	3,9
se ne strinjam	113	15,0
se strinjam	497	66,1
povsem se strinjam	113	15,0
skupaj	752	100,0

Učitelj/ica nas je spodbujal/a, da smo o obravnavani temi razpravljali z drugimi, ki imajo o tem drugačno mnenje.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	35	4,7
se ne strinjam	124	16,5
se strinjam	500	66,6
povsem se strinjam	92	12,3
skupaj	751	100,0

Na primerih smo prepoznavali osnovne napake pri svojem sklepanju (npr. pri obravnavi nastajanja stereotipov, predsodkov, sklepanje iz posameznega primera na splošno).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	38	5,1
se ne strinjam	111	14,8
se strinjam	502	67,0
povsem se strinjam	98	13,1
skupaj	749	100,0

Dijaki smo oblikovali argumente in protiargumente (npr. navajali smo razloge, primere, protiprimere, utemeljitve).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	33	4,4
se ne strinjam	120	16,0
se strinjam	499	66,4
povsem se strinjam	99	13,2
skupaj	751	100,0

Pri pouku sem lahko izrazil/a svoje mnenje.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	24	3,2
se ne strinjam	56	7,5
se strinjam	494	65,9
povsem se strinjam	176	23,5
skupaj	750	100,0

Q9 – Za pouk Aktivnega državljanstva je značilno:

Teme/vsebine, ki smo jih obravnavali, so bile aktualne in družbeno pomembne.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	21	2,8
se ne strinjam	56	7,5
se strinjam	468	62,6
povsem se strinjam	203	27,1
skupaj	748	100,0

Obravnavali smo načine, kako na spoštljiv (konstruktiven) način reševati konflikte (npr. aktivno poslušanje in odprta razprava kot način reševanja sporov, iskanje rešitev za konflikte, iskanje soglasja, kompromisa, pogajanje).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	35	4,7
se ne strinjam	122	16,3
se strinjam	478	63,9
povsem se strinjam	113	15,1
skupaj	748	100,0

Imel/a sem možnost razvijati in izkazovati odgovoren odnos do zagotavljanja človekovih pravic, enakih možnosti, pravičnosti, trajnosti (npr. skozi dejavnosti, kjer smo obravnavali te teme, preko načrtovanja in izvajanja projektov, solidarnostnih, prostovoljskih akcij).

	število	odstotek
--	---------	----------

sploh se ne strinjam	27	3,6
se ne strinjam	81	10,9
se strinjam	522	70,0
povsem se strinjam	116	15,5
skupaj	746	100,0

Q10 – Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

Dijaki smo sproti reflektirali/evalvirali izvedene dejavnosti (npr. odgovarjali na vprašanja, kaj sem se naučil/a, kaj je dobro uspelo, kaj bi lahko bilo naslednjič drugače).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	35	4,7
se ne strinjam	118	15,7
se strinjam	490	65,2
povsem se strinjam	108	14,4
skupaj	751	100,0

Dijaki smo reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd. (npr. ali na obravnavano temo gledam drugače, kako sem se počutil/a, kako je potekala komunikacija med nami, kako sem prispeval/a k skupini, h komunikaciji).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	33	4,4
se ne strinjam	135	18,0
se strinjam	495	66,1
povsem se strinjam	86	11,5
skupaj	749	100,0

Dijaki smo na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. predlagali smo spremembe, podajali predloge za izboljšave na področjih, ki smo jih obravnavali).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	44	5,9
se ne strinjam	159	21,2
se strinjam	466	62,1
povsem se strinjam	81	10,8
skupaj	750	100,0

Q11 – Za pouk aktivnega državljanstva je značilno:

Pri pouku sem sproti zbiral/a (dokumentiral/a) dokaze o svojem učenju in delu (npr. zbrane imam dokaze, poročila, refleksije v mapi, zvezku, listovniku ali v spletni učilnici).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	59	7,9
se ne strinjam	170	22,7
se strinjam	408	54,5
povsem se strinjam	112	15,0
skupaj	749	100,0

Seznanjen/a sem bil/a, na katere načine bom izkazal/a oziroma predstavil/a svoje znanje in delo.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	40	5,4

se ne strinjam	88	11,8
se strinjam	503	67,3
povsem se strinjam	116	15,5
skupaj	747	100,0

Seznanjen/a sem bil/a, kako bom ocenjena/a in katera so bila merila/kriteriji za ocenjevanje.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	46	6,2
se ne strinjam	78	10,5
se strinjam	474	63,5
povsem se strinjam	148	19,8
skupaj	746	100,0

Učitelj/ica je za preverjanje in ocenjevanje znanja uporabil/a raznolike načine ocenjevanja (npr. ocenjeval/a je sodelovanje v razpravah, projektno delo, pripravo intervjujev, okroglih miz, organiziranje in izvedbo dogodka, poročila, refleksije).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	60	8,0
se ne strinjam	124	16,6
se strinjam	454	60,6
povsem se strinjam	111	14,8
skupaj	749	100,0

Q14 – Oceni, v kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami o izvedbi pouka Aktivnega državljanstva:

Menim, da je dobro, da je pouk aktivnega državljanstva organiziran strnjeno (več ur skupaj, v obliki strnjenih delavnic, projektnih dni, ekskurzij, obiskov institucij ipd.).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	33	4,4
se ne strinjam	59	7,9
se strinjam	417	56,1
povsem se strinjam	234	31,5
skupaj	743	100,0

Menim, da je dobro, da je pouk aktivnega državljanstva zasnovan tako je, da smo pri njem dijaki čim bolj aktivni in vključeni v pouk (npr. sodelujemo in diskutiramo, podajamo pobude, načrtujemo in izvajamo projekte, intervjuje, akcije).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	23	3,1
se ne strinjam	49	6,6
se strinjam	426	57,3
povsem se strinjam	246	33,1
skupaj	744	100,0

Raznoliki načini ocenjevanja (npr. ocenjevanje načrtovanja in izvedbe projektov, akcij, igre vlog, simulacij, izvajanja okroglih miz, intervjujev, komentiranja člankov, predstavitev) so najbolj ustrezni za pridobitev ocene pri aktivnem državljanstvu.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	33	4,4
se ne strinjam	74	9,9
se strinjam	462	62,1
povsem se strinjam	175	23,5

skupaj	744	100,0
--------	-----	-------

Imam pozitivno mnenje o izvedenih načinih preverjanja in ocenjevanja znanja pri pouku aktivnega državljanstva.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	41	5,5
se ne strinjam	61	8,2
se strinjam	452	60,6
povsem se strinjam	192	25,7
skupaj	746	100,0

Priloga 8: Aktivno državljanstvo – Učitelji – Analiza (september 2024)

V analizo so vključeni odgovori 155 učiteljev Aktivnega državljanstva. V prvem delu analize so bili odgovori učiteljev pri vprašanjih s štiristopenjsko lestvico (z vrednostmi 1 – sploh se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – se strinjam, 4 – povsem se strinjam) združeni v dve kategoriji: odgovora »1 – sploh se ne strinjam« in »2 – se ne strinjam« sta združena v kategorijo »nestrinjanje (1 + 2)« in odgovora »3 – se strinjam« in »4 – povsem se strinjam« v kategorijo »strinjanje (3 + 4)«. Pri primerjanju odgovorov učiteljev glede na izbrani program so na teh štiristopenjskih lestvicah (v nespremenjeni obliki) izračunana in medsebojno primerjana povprečja.

Skupaj

Q1 – V katerih programih ste v tem šolskem letu izvajali pouk Aktivnega državljanstva?

Na vprašanje je odgovarjalo 155 učiteljev (155 = 100,0 %).

	število	odstotek
Gimnazijski program (splošna ali strokovna gimnazija) (GIM)	73	47,1
Program srednjega strokovnega izobraževanja (SSI)	95	61,3
Program srednjega poklicnega izobraževanja (SPI)	68	43,9
Drugo (NPI).	4	2,6

Q2 – V koliko oddelkih ste v tem šolskem letu izvajali pouk Aktivnega državljanstva?

	število	odstotek
V 1 oddelku	24	15,5
V 2–3 oddelkih	51	32,9
V 4–5 oddelkih	50	32,3
V 6 ali več oddelkih	30	19,4
Skupaj	155	100,0

Q3 – Kako ste načrtovali pouk Aktivnega državljanstva?

	število	odstotek
Načrtoval/a sem ga sam/a.	32	20,9
Načrtoval/a sem ga v timu z drugimi učitelji.	118	77,1
Drugo.	3	2,0
Skupaj	153	100,0

Vpisi pod drugo:

	število
Načrtoval ga je moj predhodnik	1
Nekaj dejavnosti tudi z drugim učiteljem, ki prav tako poučuje AD.	1
Večinoma sama, posvetovala sem se z učiteljico zgodovine in sociologije ter vodstvom	1

Q4 – Kako je potekalo poučevanje Aktivnega državljanstva?

	število	odstotek
Sam/a sem poučeval/a vse oddelke.	31	20,1
Poučevalo je več učiteljev, vsak je poučeval svoj oddelek oz. oddelke.	44	28,6
Poučevalo je več učiteljev, v posameznih oddelkih je poučevalo več učiteljev (vsak določen del ur).	67	43,5
Drugo.	12	7,8

Skupaj	154	100,0
--------	-----	-------

Vpisi pod drugo:

	število
Aktivno državljanstvo smo dijakom poskušali približati z različnimi aktivnostmi: predavanja, ekskurzije, obiski institucij,...	1
Druge oblike dela, ekskurzije ipd.	1
Jaz v sodelovanju z zunanjimi izvajalci.	1
Posamezne projekte, ekskurzije in dogodke smo izpeljali v medpredmetnem sodelovanju.	1
poučevalo je več učiteljev in zunanjih izvajalcev.	1
Različne dejavnosti po 8 ur.	1
Različne dejavnosti v okviru AD smo izvajali različni izvajalci oz. smo si pomagali.	1
Sama v sodelovanju z zunanjimi izvajalci.	1
Sodelovanje z zunanjimi sodelavci in obiski državnih institucij.	1
Učitelji in zunanji sodelavci.	1
Več učiteljev v povezavi z zunanjimi sodelavci različnih institucij.	1
Vsebine ADR smo izvajali projektno.	1

Q5 – Imate Aktivno državljanstvo v tem šolskem letu priznано v delovni obvezi (16. člen Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva)?

	število	odstotek
Da, v celoti	97	63,4
Da, delež ur	48	31,4
Ne	8	5,2
Skupaj	153	100,0

Q6 – V nadaljevanju učitelji, ki ste v tem šolskem letu poučevali Aktivno državljanstvo v več programih, izberite le enega in v nadaljevanju odgovarjate le za ta program.

Q7 – Izbrani program, v katerem ste v tem šolskem letu izvajali Aktivno državljanstvo (in za katerega boste odgovarjali pri vprašanjih v nadaljevanju):

	število	odstotek
Gimnazijski program (splošna ali strokovna gimnazija) (GIM)	60	38,7
Program srednjega strokovnega izobraževanja (SSI)	63	40,6
Program srednjega poklicnega izobraževanja (SPI)	32	20,6
Skupaj	155	100,0

Q8 – V katerem letniku ste izvajali pouk Aktivnega državljanstva?

	število	odstotek
V 2. letniku.	17	11,0
V 3. letniku.	134	86,5
Drugo.	4	2,6
Skupaj	155	100,0

Vpisi pod drugo:

	število
1. letnik	2
Razporejeno med več letnikov	1
V 2. in 3. letniku	1

Q9 – Kako ste organizirali pouk Aktivnega državljanstva?

	število	odstotek
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 1 uro tedensko.	12	7,8
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 2 uri tedensko (eno ocenjevalno obdobje).	2	1,3
Aktivno državljanstvo je umeščeno v urnik 3 ali več ur tedensko (krajše obdobje).	4	2,6
Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, v celoti se je izvajalo v strnjeni obliki (več ur skupaj).	81	52,6
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik (del ur), hkrati pa se je v delu izvajalo v strnjeni obliki.	41	26,6
Drugo.	14	9,1
Skupaj	154	100,0

Vpisi pod drugo:

	število
2 uri tedensko, ampak izmenično z drugim razredom	1
AD je bilo v urniku 1 ura tedensko: polovica ur se je izvajala kot teorija ob hkratnih delavnicah, projektih, organiziranih dogodkih in ekskurzijah. Dijaki so morali na začetku leta izdelati lasten načrt praktičnega AD, voditi dnevnik in na koncu poročati.	1
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urniki - 2 uri vsaki drugi teden.	1
Aktivno državljanstvo se je izvajalo v obliki dogodkov in delavnic, nekaj na šoli, nekaj izven šole.	1
Dve uri tedensko na 14 dni, razen ekskurzije.	1
Ekskurzija.	1
Izvajalo se je večkrat po 2 ali 3 ure skupaj, nekateri oddelki so vsaj del ur opravili v strnjeni obliki v šoli v naravi, del ur se je opravilo z ekskurzijo.	1
ni bilo umeščeno v urnik in se ni izvajalo v strnjeni obliki.	1
Ni bilo umeščeno v urnik, izvajali smo ga v strnjeni obliki, preteklo leto je bilo umeščeno v urnik 2 uri tedensko in glede na izkušnje ter evalvacije dijakov bomo naslednje leto nekaj ur dali v urnik, delno pa v strnjeni obliki.	1
posamezen razred je imel aktivno državljanstvo na urniku 2 uri vsakih 14 dni.	1
Tekom leta je bilo porazdeljeno glede na načrtovane aktivnosti.	1
V celoti v strnjeni obliki, kot ste nam večkrat poudarili, da mora biti. Ni bilo umeščeno na urnik, namesto zmanjšanih ID. Skratka po vaših navodilih na izobraževanju.	1
V sklopu svojega predmeta.	1
Večurne aktivnosti ter ura AD ko je bilo mogoče (suplence).	1

Q10 – Ocenite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami o izvedbi Aktivnega državljanstva:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Pouk aktivnega državljanstva sem izvajal/a fleksibilno (npr. strnjene izvedbene oblike, raznoliki didaktični pristopi, metode in oblike dela, raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarni pristop, povezovanje z okoljem).	0	0,0	155	100,0	155	100,0
Pri aktivnem državljanstvu sem se medpredmetno povezoval/a z učitelji drugih predmetov (npr. vsebine, dejavnosti, metode, miselni postopki, veščine, kompetence, koncepti, učna orodja).	32	20,6	123	79,4	155	100,0
Aktivno državljanstvo sem izvajal/a interdisciplinarno (npr. obravnavanje tem z vključevanjem različnih predmetnih področij ali znanstvenih disciplin; tematsko in projektno organizirane aktivnosti).	7	4,5	148	95,5	155	100,0

Način organizacije in izvedbe pouka aktivnega državljanstva mi je omogočil, da sem uspešno realiziral/a vse cilje aktivnega državljanstva.	12	7,7	143	92,3	155	100,0
Pri izbiri organizacijske oblike pouka aktivnega državljanstva sem imel/a podporo vodstva šole.	3	1,9	152	98,1	155	100,0

Q11 – V tem šolskem letu je pouk Aktivnega državljanstva potekal:

	število	odstotek
Samo na šoli (v razredu, skupnih prostorih).	7	4,5
V večjem obsegu na šoli, v manjšem obsegu zunaj šole.	52	33,5
Pol pouka na šoli, pol pouka zunaj šole.	49	31,6
V manjšem obsegu na šoli, v večjem obsegu zunaj šole.	45	29,0
V celoti zunaj šole.	2	1,3
Skupaj	155	100,0

Q12 – V tem šolskem letu sem pouk Aktivnega državljanstva izvajal/a:

	število	odstotek
Brez sodelovanja z okoljem oz. zunanjimi izvajalci.	12	7,7
V manjšem obsegu v sodelovanju z okoljem oz. zunanjimi izvajalci (vsaj eno sodelovanje z zunanjim izvajalcem).	63	40,6
V večjem obsegu v sodelovanju z okoljem oz. zunanjimi izvajalci.	77	49,7
Pouk so v celoti izvedli zunanji izvajalci.	3	1,9
Skupaj	155	100,0

Q13 – Kadar so pri pouku Aktivnega državljanstva sodelovali zunanji izvajalci:

Na vprašanja o zunanjih izvajalcih so odgovarjali tisti učitelji, ki so predhodno odgovorili, da so sodelovali z okoljem oz. zunanjimi izvajalci vsaj v manjšem obsegu.

	število	odstotek
Sem cilje pouka postavil/a sam/a.	52	36,4
Sem cilje pouka postavil/a skupaj z zunanjimi izvajalci.	87	60,8
So cilje pouka postavili zunanji izvajalci.	4	2,8
Skupaj	143	100,0

Q14 – Pri izbiri zunanjih institucij oz. izvajalcev sem:

	ne		da		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Izhajal/a iz ciljev in vsebin učnega načrta/kataloga znanja.	4	2,8	137	97,2	141	100,0
Upošteval/a dostopnost institucij v bližini šole.	18	12,8	123	87,2	141	100,0
Se odzival/a na ponudbe zunanjih institucij in izvajalcev.	19	13,4	123	86,6	142	100,0
Upošteval/a dosedanja že utečena sodelovanja naše šole z okoljem.	17	12,0	125	88,0	142	100,0

Q15 – Zapišite do tri zunanje institucije oz. izvajalce, s katerimi ste v tem šolskem letu sodelovali:

	število
Amnesty International	5
Amnesty International, društvo PINA	1
Ana Vezovišek	1
Banka Slovenije	4
Bankarium, muzej bančništva	2

Celjsko zavetišče za brezdomce	1
Center eksperimentov Maribor	1
Center ponovne uporabe, Povšetova	1
CERO Nova Gorica	1
Civilna zaščita	1
CŠOD	1
Časopis za kritiko znanosti	1
Čebelarska zveza Slovenije	2
Čebelarstvo Luznar	1
Delavska svetovalnica	1
Deloitte	1
Dom upokojencev	4
Dr. Simona Kostanjšek Brglez, vodja revitalizacije studeniškega samostana	1
DRPD	1
Druge srednje šole	1
Društvo Eksena	1
Društvo Ključ	1
Društvo Projekt človek	1
Državljan D	1
Državni zbor	21
Državni zbor RS in Hiša EU	3
Državni zbor RS, Muzej Banke Slovenije	1
Državni zbor, Slovenska vojska, Občina Piran, Italijanska skupnost Piran	1
Ekologi brez meja	1
Ekološki kmetiji	1
ekskurzija v tujino	1
EU direct	2
EU hiša	39
Europa Direct Novo mesto	1
Europe Direct	2
Evangelikičanska cerkev	3
Fakulteta za družbene vede Ljubljana	2
Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo	1
Filozofska fakulteta v Ljubljani	1
Finančno podjetje Valores	1
Furs	3
G. Tomo Križnar	2
Gasilska brigada	2
Gasilsko društvo	1
Gornjesavski muzej	1
Gornjesavski muzej Jesenice	2
Gregor Torkar (Pedagoška fakulteta v Ljubljani)	1
Hiša EU Bankarium, Slovenska vojska	1

Q16 – Na kakšen način ste zasnovali organizacijo in izvedbo pouka Aktivnega državljanstva:

	število	odstotek
Načrtovanja organizacije in izvedbe sem se lotil/a popolnoma na novo, izhajajoč iz ciljev učnega načrta/kataloga znanja za aktivno državljanstvo.	63	40,9
Manjši del (do polovice) sem postavil/a na novo, v večjem deležu pa sem izvedel/izvedla aktivnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.	42	27,3

Večji del (več kot polovico) sem postavil/a na novo, v manjšem deležu pa sem izvedel/izvedla dejavnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.	44	28,6
V aktivno državljanstvo sem v celoti vključil/a aktivnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.	5	3,2
skupaj	154	100,0

Q17 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Pri pouku je bila v ospredju razlaga učitelja oz. razlaga zunanjega predavatelja.	94	61,0	60	39,0	154	100,0
Dijaki so aktivno sodelovali pri pouku.	4	2,6	150	97,4	154	100,0
Pri pouku so se dijaki učili samostojno individualno.	38	24,7	116	75,3	154	100,0
Pri pouku so dijaki sodelovali v parih in/ali skupinah.	10	6,5	144	93,5	154	100,0
Pri pouku je med dijaki potekala diskusija, debata, pogovor.	1	0,6	153	99,4	154	100,0
Pouk je vključeval igro vlog, simulacijo ali druge gledališke tehnike.	72	46,8	82	53,2	154	100,0
Dijaki so v sodelovalnih oblikah pouka uporabljali različne metode (npr. svetovna kavarna, miselni eksperimenti, delo z besedili, viri, s slikovnim gradivom, statističnimi podatki).	25	16,1	130	83,9	155	100,0
Pouk je bil avtentično, projektno, raziskovalno in/ali problemsko zasnovan.	12	7,8	141	92,2	153	100,0
Pouk je potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela.	30	19,4	125	80,6	155	100,0
Dijaki so pri pouku predstavljali svoje dosežke, projekte itd. (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov).	32	20,6	123	79,4	155	100,0

Q18 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Dijaki so sodelovali pri postavljanju ciljev in namenov učenja.	85	55,9	67	44,1	152	100,0
Z dijaki smo sooblikovali kriterije uspešnosti.	82	53,9	70	46,1	152	100,0
Dijaki so predlagali vsebine in dejavnosti.	83	54,2	70	45,8	153	100,0
Dijaki so izvajali dejavnosti, ki so jih sami načrtovali.	95	62,1	58	37,9	153	100,0
Dijaki so izbirali med dejavnostmi, ki jih je pripravil učitelj/zunanji izvajalec.	67	43,8	86	56,2	153	100,0
Dijaki so bili aktivno vključeni v proces načrtovanja, spremljanja in vrednotenja svojega učenja.	61	39,9	92	60,1	153	100,0
Dijaki so imeli priložnost izboljšati svoje učenje na podlagi moje ali vrstniške povratne informacije.	27	17,8	125	82,2	152	100,0

Q19 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Dijaki so pri pouku razvijali kritično mišljenje.	0	0,0	154	100,0	154	100,0
Dijaki so pri imeli možnost postavljati relevantna vprašanja, odpirati nove teme, dileme.	2	1,3	153	98,7	155	100,0

Dijaki so uporabljali različne vire in jih tudi vrednotili.	11	7,1	144	92,9	155	100,0
Dijaki so razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij.	11	7,1	144	92,9	155	100,0
Dijaki so pri obravnavi tem izpostavljali in upoštevali različne perspektive (drugačne interpretacije, poglede, situacije ipd.).	8	5,2	147	94,8	155	100,0
Dijaki so prepoznavali osnovne logične napake pri sklepanju.	30	19,5	124	80,5	154	100,0
Dijaki so oblikovali argumente in protiargumente (razloge, navajali primere, protiprimere, utemeljitve).	17	11,0	137	89,0	154	100,0

Q20 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Dijaki so se imeli priložnost uporabljati strategije za konstruktivno reševanje konfliktov (npr. aktivno poslušanje in odprta razprava kot način reševanja sporov, iskanje rešitve za konflikte, ki so v obojestransko korist, pogajanje).	24	15,8	128	84,2	152	100,0
Vsebine, ki so jih dijaki obravnavali, so bile aktualne in družbeno relevantne (avtentične).	1	0,7	152	99,3	153	100,0
Dijaki so izkazovali pozitiven odnos do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti itd.	6	3,9	146	96,1	152	100,0

Q21 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Dijaki so sproti reflektirali izvedene dejavnosti.	16	10,4	138	89,6	154	100,0
Dijaki so reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd.	12	7,8	142	92,2	154	100,0
Dijaki so na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. spremembe na področju, ki so ga obravnavali).	47	30,3	108	69,7	155	100,0

Q22 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Dijaki so spremljali in dokumentirali svoje delo (npr. zbirali dokazila, uporabljali listovnik).	26	17,0	127	83,0	153	100,0
Sproti sem preverjal/a znanje dijakov.	25	16,3	128	83,7	153	100,0
Aktivnosti, ki sem jih načrtoval/a, so bile povezane s cilji in vsebinami ter standardi znanja učnega načrta/kataloga znanja.	0	0,0	152	100,0	152	100,0
Uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja sem spremljal/a skozi celoten učni proces.	11	7,2	142	92,8	153	100,0
Načrtoval/a sem, kako bodo dijaki izkazali svoje znanje in načine, kako bodo ocenjeni.	18	11,8	134	88,2	152	100,0
Dijaki so bili seznanjeni z oblikami, načini in merili za ocenjevanje znanja.	16	10,6	135	89,4	151	100,0
Za preverjanje in ocenjevanje znanja sem uporabil/a raznolike načine (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.).	43	28,5	108	71,5	151	100,0

Q23 – Kako ste izvedli ocenjevanje znanja pri Aktivnem državljanstvu:

Na vprašanje je odgovarjalo 154 učiteljev (154 = 100,0 %).

	število	odstotek
Z ustnim ocenjevanjem.	7	4,5
S pisnim ocenjevanjem.	7	4,5
Z raznolikimi načini ocenjevanja znanja.	110	71,4
Drugo.	41	26,6

Vpisi pod drugo:

	število
Ad se ne ocenjuje.	1
Aktiva prisotnost in sodelovanje na dogodku.	1
Aktivno sodelovanje.	1
Avtentične naloge in medpredmetno projektno delo dijakov.	1
Dijaki niso bili ocenjeni.	1
Dijaki niso bili ocenjeni. Dejavnosti so opravili z aktivno prisotnostjo.	1
Evalvacija in povzetki vsebine.	1
Izdelava seminarske naloge.	1
Izvedba prireditve.	1
Kviz (kratka vprašanja objektivnega tipa), izpolnjen listovnik.	1
Ni ocenjevanja znanja z oceno.	1
Nisem ocenjeval.	1
Oblikovanjem lastnega listovnika.	1
Ocenjevanja znanja ni bilo in ni bilo planirano.	1
Oddajanje nalog (listovnik), vezanih na posamezne dejavnosti.	1
Oddajo nalog v spletno učilnico.	1
Opravljen nalog ob koncu vsakega sklopa.	1
Opravil.	1
Opravil, ko je oddal refleksijo.	1
Opravil, ni opravil.	1
Opravljen aktivnosti pri dejavnostih.	1
Opravljen/neopravljen.	1
Pisanje sloganov, solidarnostnih pisem, izdelava in predstavitev lapbookov, stojnica z vprašanji dijakov šole itd.	1
Poročila, delovni listi.	1
Predmet se ne ocenjuje (opravi/ni opravi).	1
Preko diskusije ob obravnavanih temah.	1
Prisotnost in naloge.	1
S praktičnimi izdelki in projektno delo.	1
S predlaganimi načini v katalogu znanj in smernicah.	1
Samovrednotenje, pogovor, izdelek.	1
Se spremlja, ne ocenjuje.	1
Seminarska naloga.	1
Sprotno vrednotenje opravljenih nalog.	1
Z oddajo izdelkov, delovnih listov, nastopi.	1
Zbiranje dokazil o opravljenih aktivnostih.	1
Znanje se ni ocenjevalo, saj je v redovalnici možnost opravi oz. ni opravi. Dijaki so morali izdelati kratke povzetke slišane/videne v obliki naloge.	1

Q24 – Na katere raznolike načine je potekalo ocenjevanje znanja pri Aktivnem državljanstvu?

Na vprašanje je odgovarjalo 110 učiteljev (110 = 100,0 %), ki so predhodno odgovorili, da so ocenjevali z raznolikimi načini ocenjevanja znanja.

	število	odstotek
Igra vlog, simulacije	24	21,8
Priprave in izvedbe intervjujev, priprave in sodelovanja na okrogli mizi	28	25,5
Razprave, diskusije	69	62,7
Projektno delo	42	38,2
Raziskovanje (npr. načrtovanje in izvedba raziskave)	19	17,3
Reševanje problema (individualno, v paru ali skupini)	60	54,5
Organiziranje in/ali izvedba dogodka, dejavnosti	31	28,2
Poročila, komentarji, refleksije, dnevniki	94	85,5
Seminarske naloge, referati, eseji	39	35,5
Drugo.	10	9,1

Vpisi pod drugo:

	število
Aktivnost na dogodku	1
Ilustracija tematike gledališke predstave	1
Opravljanje prostovoljnega dela	1
Pisno odgovarjanje na vprašanja iz predavanjih vsebin	1
Plakati	1
Prisotnost na ogledu parlamenta, aktivno sodelovanje pri pogozdovanju, reševanje kvizov	1
Refleksija o dogodkih	1
Udeležba na volitvah, kviz Kahoot	1

Q25 – Ocenite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami o izvedbi pouka Aktivnega državljanstva:

	nestrinjanje (1 + 2)		strinjanje (3 + 4)		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Za doseganje ciljev pouka aktivnega državljanstva je najbolj ustrezno, da se pouk aktivnega državljanstva na organizacijski ravni izvaja fleksibilno (v strnjenih oblikah oz. več ur skupaj).	6	3,9	148	96,1	154	100,0
Za doseganje ciljev pouka aktivnega državljanstva je najbolj ustrezno, da se pouk aktivnega državljanstva na vsebinski ravni izvaja fleksibilno (raznoliki didaktični pristopi, metode in oblike dela, raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarni pristop, povezovanje z okoljem).	1	0,6	153	99,4	154	100,0
Ocenjujem, da je umestitev aktivnega državljanstva med druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela ustrezna.	19	12,3	135	87,7	154	100,0
Obseg ciljev v učnem načrtu/katalogu znanja za aktivno državljanstvo je uresničljiv glede na predpisan obseg ur.	37	24,0	117	76,0	154	100,0
Različne cilje različnih tematskih sklopov sem uspel/a povezati med seboj in jih tako tudi realizirati (sočasno skozi načrtovano aktivnost).	14	9,1	140	90,9	154	100,0
Raznoliki načini izkazovanja znanja (npr. igra vlog, projektno delo, diskusije, organiziranje in izvedba dogodkov, dejavnosti, intervjujev, raziskav) so ustrezni načini ocenjevanja znanja pri aktivnem državljanstvu.	10	6,5	144	93,5	154	100,0
Večina dijakov ima pozitivno mnenje o aktivnostih, ki potekajo pri pouku aktivnega državljanstva.	29	18,8	125	81,2	154	100,0

Ocenjujem, da sem dobro usposobljen/a za poučevanje aktivnega državljanstva.	16	10,5	137	89,5	153	100,0
Pri poučevanju imam zadržke glede obravnave nekaterih tem in se jim načrtno izogibam.	121	78,6	33	21,4	154	100,0

Q26 – Katere vsebine ste obravnavali pri aktivnem državljanstvu v tem šolskem letu?

Na vprašanje je odgovarjalo 154 učiteljev (154 = 100,0 %).

	število	odstotek
Konstruktivno reševanje konfliktov.	53	34,4
Človekove pravice in svoboščine, odgovornosti.	133	86,4
Demokracija.	122	79,2
Ustava in politični sistem RS.	116	75,3
Evropska unija.	128	83,1
Politična participacija, volitve, glasovanje.	106	68,8
Trajnostni razvoj.	89	57,8
Okoljevarstvo.	82	53,2
Mediji, medijska in informacijska pismenost.	70	45,5
Družbena pravičnost, svoboda, enakost, solidarnost.	105	68,2
Globalna vprašanja in izzivi (npr. revščina, vojne, družbena pravičnost).	83	53,9
Migracije.	61	39,6
Raznolikost in inkluzija.	59	38,3
Globalna skupnost in mednarodne organizacije.	53	34,4
Gospodarstvo, delo in zaposlitev.	61	39,6
Civilna družba, prostovoljstvo.	103	66,9
Drugo.	5	3,2

Vpisi pod drugo:

	število
Finančna pismenost	1
Finančno opismenjevanje in mladi na trgu dela	1
Kultura dialoga	1
V sklopu »državljan EU in sveta«	1

Q27 – Ali bi kot učitelj/ica Aktivnega državljanstva potrebovali dodatno izobraževanje na katerem izmed naslednjih področij:

Na vprašanje je odgovarjalo 154 učiteljev (154 = 100,0 %).

	število	odstotek
Aktivne oblike pouka.	49	31,8
Kritično in samostojno mišljenje.	23	14,9
Konstruktivno reševanje konfliktov.	33	21,4
Različni načini ocenjevanja znanja.	32	20,8
Poučevanje kontroverznih tem.	46	29,9
Človekove pravice in svoboščine.	10	6,5
Demokracija.	9	5,8
Ustava in politični sistem RS.	14	9,1
Evropska unija.	9	5,8
Politična participacija, volitve in glasovanje.	15	9,7
Aktivno državljanstvo.	18	11,7
Trajnostni razvoj.	18	11,7
Okoljevarstvo.	13	8,4
Mediji, medijska in informacijska pismenost.	38	24,7

Družbena pravičnost, svoboda, enakost.	12	7,8
Globalna vprašanja in izzivi (npr. revščina, vojne, družbena pravičnost).	26	16,9
Migracije.	13	8,4
Raznolikost in inkluzija.	21	13,6
Globalna skupnost in mednarodne organizacije.	18	11,7
Gospodarstvo, delo in zaposlitev.	25	16,2
Civilna družba, prostovoljstvo.	12	7,8
Drugo.	7	4,5
Ne potrebujem dodatnih izobraževanj.	29	18,8

Vpisi pod drugo:

	število
Iskanje resnice v medijih, razkrinkavanje populizma.	1
Ker poučujem samo v NPI.	1
Označene vsebine bi želela bolj poglobiti.	1
Poglobljaj bi vsa znanja.	1
Retorika.	1
Študijsko srečanje.	1

Q28 – Ali ste se v zadnjih treh letih udeležili katerega od programov usposabljanja, namenjena učiteljem, ki poučujete Aktivno državljanstvo?

	število	odstotek
Ne.	50	32,7
Da, udeležil/a sem se enega programa.	64	41,8
Da, udeležil/a sem se dveh ali več programov.	39	25,5
Skupaj	153	100,0

Q29 – Ob Aktivnem državljanstvu, katere predmete še poučujete?

Na vprašanje je odgovarjalo 153 učiteljev (153 = 100,0 %).

	število	odstotek
Zgodovino.	76	49,7
Sociologijo.	54	35,3
Filozofijo.	4	2,6
Geografijo.	50	32,7
Družboslovje.	69	45,1
Drugo.	26	17,0

Vpisi pod drugo:

	število
Angleščino.	4
Biologijo.	1
Francoščino in ITS.	1
Italijanščino.	1
Naravoslovje in biologijo.	1
Naravovarstvena zakonodaja in etika, Vodenje v naravi.	1
Nemščino.	1
Psihologijo.	1
Psihologijo prodaje, komunikacijo itd.	1
Slovenščino.	6
Socialna in kulturna antropologija, angleščina.	1

Strokovne predmete oz. module.	1
Strokovni predmeti v PV.	1
Tuji jezik.	2
Umetnostno zgodovino.	1
Zgodovino in teorijo gledališča in filma.	1

Q30 – Če imate kakršnokoli sporočilo glede pouka Aktivnega državljanstva, ga, prosimo, zapišite:

	število
Absolutno se ne strinjam, da bi morali izvajati AD po pouku, da ne posegamo v obstoječi urnik (imamo športne in umetniške razrede, ki popoldne trenirajo in vadijo). Ne strinjam se s tem, da finančni prispevek ni mogoč vsaj minimalen pri nekaterih zunanjih izvajalcih je predpogoj izvedbe). Zakaj bi naj AD ocenjevali, če je že na prvem sestanku bilo rečeno, da AD ni predmet, da ga naj ne bi izvajali v obliki pouka - dobra 1/3 vprašanj v tej anketi se je nanašala na izvedbe v obliki pouka?	1
Ad se ne sme vnesti v tedensko obveznost. Mora biti fleksibilen in v povezavi z zunanjim okoljem.	1
Aktivno državljanstvo je del ID in ne del pouka. Če AD izvajamo samo kot del pouka s predavanji, kar bi mnogi ravnateljji tudi želeli, potem se sprašujem o smislu. V SPI je problem izvajanja AD v tretjem letniku, saj so dijaki pol leta odsotni in je časovna stiska velik problem.	1
Aktivno državljanstvo v obliki samostojnega predmeta ni potrebno, ker se prekriva z vsebinami, ki se obravnavajo pri drugih predmetih. Na ta način se dijake dodatno obremenjuje.	1
Aktualnost prepletena z zgodovinskimi dejstvi	1
Dijake je težko pritegniti za sodelovati pri aktivnostih, ki niso ocenjene.	1
Dijaki pouk AD večinoma spremljajo nemotivirano, ker se ne ocenjuje.	1
Dijaki predmeta ne jemljejo resno, ker ni številčnih ocen. Težave se pojavljajo pri spremstvih na dejavnostih, ki potekajo zunaj šole. Učitelj mora sam najti spremljevalce. Vsebine pa so zelo zanimive, saj lahko praktično vključimo vse in dijaki s tem pripravljamo za življenje ... ni zgolj neko »pifljanje«.	1
Dobro bi bilo, da bi bile ure Aktivnega državljanstva sistematizirane enakopravno z drugimi predmeti, prav tako ocenjevanje.	1
Kot psihologinja nisem smela samostojno poučevati, ker ta profil ni predviden za učitelja, kar se mi zdi absurdno, saj je psihologija pomemben del večine obravnavanih tem. Vsebine aktivnega državljanstva so zelo pomembne in dobro je, da imam dodaten čas za osredotočanje na tisto, kar se morda pri pouku drugih predmetov ne da usvojiti, se pa bojim, da je za doseganje ciljev še vedno premalo časa - bolje bi bilo, če bi bil to element predmetnika vsako leto. Tako bi se tudi načini dela in preverjanja znanja lahko nadgrajevali oz. stopnjevali v zahtevnosti.	1
Menim, da bi bilo smiselno poenotenje na ravni države.	1
Mislim, da bi bilo narobe, da se pouk izvaja v razredu 1x tedensko kot klasična oblika pouka. Veliko bolj je primerno terensko delo (ekskurzije, delavnice, sejmi ...).	1
Naši dijaki so letošnje organizirane vsebine AKD v strnjeni obliki zelo pohvalili. V lanskem letu smo imeli v prvem ocenjevalnem obdobju 1 uro na urniku, od 7.10 - 7.50. Dijaki so hodili so redno k pouku, vendar so jim bile letošnje vsebine v strnjeni obliki bolj všeč.	1
Odziv naših dijakov je na zastavljeno izvajanje ADR zelo dober. Pri tem predmetu želimo dijake odpeljati iz šole in jih osveščati z vsebinami zunanjih institucij, ki igrajo pomembno vlogo v našem realnem življenju (banka, hiša EU, policija, gasilci, delo pravosodnega policista, predstavitev vojaških poklicev Dijaki so naveličani sedenja 7, 8 ur dnevno v razredu. Želijo si doživeti seznanitev z novimi učnimi vsebinami iz realnega življenja.	1
Pogrešam še kakšna priporočila za način usvajanja težjih tem za dijake.	1
Poučevanje aktivnega državljanstva prinaša priložnost za kreativne oblike dela, razmišljanje, sodelovanje, delo v projektih, spremljanje okolja, spoznavanje državnih organov in institucij.	1
Pouk aktivnega državljanstva je za mlade zelo pomemben, vendar teh vsebin ni možno posredovati v taki »instant« varianti kot je zastavljeno v učnem načrtu. Vsebine se bi morale obravnavati več let, da jih mladi ponotranjijo. Tako pa se večini dijakov te ure zdijo samo en način zabijanja časa, trajnega efekta pa ni.	1
Prav je, da tudi tematika državljanstva vključena v splošni gimnazijski program - dijaki potrebujejo ne le stališča, ampak tudi znanja in načine, da drug z drugim in zunanjimi izvajalci krepijo svoje državljanske kompetence.	1
Pri nas je pouk AD organiziran v obliki dogodkov in delavnic. Dijaki sodelujejo z reševanjem delovnih listov, pa tudi s krajšimi prispevki, ki jih predstavijo sošolcem. Sama zelo povezujem vsebine družboslovja in AD, je pa moje osebno mnenje, da dijaki 2. letnikov poklicnih programov	1

se niso dovolj zreli za določene vsebine AD. Sama vidim boljšo rešitev, da bi bil AD del programa v 3 letniku SPI in imajo tako dijaki možnost, da znanje pridobljeno pri družboslovju nadgradijo.	
Pričakujem večjo kooperativnost državnih institucij - vlade, parlamenta, predsednice RS v izvajanju programa AD.	1
Upam, da bo sedaj po anketi izvedena neka evalvacija in nam bo potem ob začetku šolskega leta predstavljen nek bolj dodelan, poenoten vsebinski in izvedbeni načrt dela. Do sedaj smo bili prepuščeni samo lastnim idejam o izvedbi in podpori vodstva tako glede urnikov, kot tudi finančnega dela. Zaradi tega, ker smatramo, da je izvedbo teh vsebin potrebno oblikovati, kot strnjeno obliko z absolutno drugimi oblikami dela (ne v razredu frontalno), je za to zahtevna organizacija (na šoli imamo 7 oddelkov in v vsakem oddelku moramo izvesti 35 ur teh vsebin. V našem timu (4 učiteljice) smo si vsebine razdelile, vsaka je pripravila vsebinski, izvedbeni in finančni načrt.. to smo predstavile vodstvu, ki je potem na osnovi tega oblikovalo urnik in letni delovni načrt (ekskurzije, zunanje popoldanske obiske v lokalnem okolju, delavnice v dopoldanskem času na šoli). Po dveh letih dela imamo šele zdaj približno predstavo o tem, kaj je tisto, kar je za dijake najbolj nazorno, sprejemljivo.. predvsem zaradi tega, da dijaki res pridobijo neke kompetence in da teh 35 ur ni samo sebi namen... Predlagam predstavitev evalvacije in primerov dobre prakse.	1
Več primerov dobre prakse in konkretnih metod, kako dijakom predstaviti tematike.	1
Zakaj pravnik ne more poučevati aktivnega državljanstva?	1
Zelo dobrodošlo bi bilo ocenjevanje z številčno ocenjevalno lestvico! Kot je to pri športni vzgoji, glasbi itd.	1
V poklicnih in strokovnih programih še več ur AD! Imajo premalo humanistične izobrazbe, ki jo praksa in prenove programov še dodatno nižajo. Mogoče je v interesu ? pridelati delavce brez širine, brez znanja, kulturnih vrednot in rasistično (ne pa zdravo nacionalistično) naravnostjo? Več družboslovnih predmetov in manj matematike. Ker ni dovolj ur, ne poznajo mladoletniki niti Slovenije, naše zgodovine... Znajo pa matematične funkcije, ki nikomur v življenju nikoli ne bodo prav prišle. Ne poznajo niti osnovnega bontona zaradi permisivne vzgoje tako doma, kot nespoštovanja učitelja... AD še v 4.letnik! Lp	1
Zelo koristno.	1
Zelo lepo je sprejeto pri dijakih in se zelo aktivno odzivajo na obravnavane vsebine.	1
Zelo pomembno je, da je učitelj AD aktiven državljan in domoljub.	1

Glede na program

Q9 – Kako ste organizirali pouk Aktivnega državljanstva?

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 1 uro tedensko.	n	7	5	0	12
	%	11,7 %	8,1 %	0,0 %	7,8 %
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik 2 uri tedensko (eno ocenjevalno obdobje).	n	1	1	0	2
	%	1,7 %	1,6 %	0,0 %	1,3 %
Aktivno državljanstvo je umeščeno v urnik 3 ali več ur tedensko (krajše obdobje).	n	2	2	0	4
	%	3,3 %	3,2 %	0,0 %	2,6 %
Aktivno državljanstvo ni bilo umeščeno v urnik, v celoti se je izvajalo v strnjeni obliki (več ur skupaj).	n	34	31	16	81
	%	56,7 %	50,0 %	50,0 %	52,6 %
Aktivno državljanstvo je bilo umeščeno v urnik (del ur), hkrati pa se je v delu izvajalo v strnjeni obliki.	n	9	20	12	41
	%	15,0 %	32,3 %	37,5 %	26,6 %
Drugo.	n	7	3	4	14
	%	11,7 %	4,8 %	12,5 %	9,1 %
Skupaj	n	60	62	32	154
	%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Q10 – Ocenite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami o izvedbi Aktivnega državljanstva:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.

Pouk aktivnega državljanstva sem izvajal/a fleksibilno (npr. strnjene izvedbene oblike, raznoliki didaktični pristopi, metode in oblike dela, raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarni pristop, povezovanje z okoljem).	60	3,67	63	3,59	32	3,41	155	3,58
Pri aktivnem državljanstvu sem se medpredmetno povezoval/a z učitelji drugih predmetov (npr. vsebine, dejavnosti, metode, miselni postopki, veščine, kompetence, koncepti, učna orodja).	60	3,10	63	3,08	32	3,03	155	3,08
Aktivno državljanstvo sem izvajal/a interdisciplinarno (npr. obravnavanje tem z vključevanjem različnih predmetnih področij ali znanstvenih disciplin; tematsko in projektno organizirane aktivnosti).	60	3,47	63	3,43	32	3,16	155	3,39
Način organizacije in izvedbe pouka aktivnega državljanstva mi je omogočil, da sem uspešno realiziral/a vse cilje aktivnega državljanstva.	60	3,43	63	3,43	32	3,22	155	3,39
Pri izbiri organizacijske oblike pouka aktivnega državljanstva sem imel/a podporo vodstva šole.	60	3,67	63	3,62	32	3,63	155	3,64

Q11 – V tem šolskem letu je pouk Aktivnega državljanstva potekal:

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Samo na šoli (v razredu, skupnih prostorih).	n	2	5	0	7
	%	3,3 %	7,9 %	0,0 %	4,5 %
V večjem obsegu na šoli, v manjšem obsegu zunaj šole.	n	29	15	8	52
	%	48,3 %	23,8 %	25,0 %	33,5 %
Pol pouka na šoli, pol pouka zunaj šole.	n	15	23	11	49
	%	25,0 %	36,5 %	34,4 %	31,6 %
V manjšem obsegu na šoli, v večjem obsegu zunaj šole.	n	14	19	12	45
	%	23,3 %	30,2 %	37,5 %	29,0 %
V celoti zunaj šole.	n	0	1	1	2
	%	0,0 %	1,6 %	3,1 %	1,3 %
Skupaj	n	60	63	32	155
	%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Q12 – V tem šolskem letu sem pouk Aktivnega državljanstva izvajal/a:

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Brez sodelovanja z okoljem oz. zunanjimi izvajalci.	n	6	6	0	12
	%	10,0 %	9,5 %	0,0 %	7,7 %
V manjšem obsegu v sodelovanju z okoljem oz. zunanjimi izvajalci (vsaj eno sodelovanje z zunanjim izvajalcem).	n	25	26	12	63
	%	41,7 %	41,3 %	37,5 %	40,6 %
V večjem obsegu v sodelovanju z okoljem oz. zunanjimi izvajalci.	n	28	31	18	77
	%	46,7 %	49,2 %	56,3 %	49,7 %
Pouk so v celoti izvedli zunanji izvajalci.	n	1	0	2	3
	%	1,7 %	0,0 %	6,3 %	1,9 %
Skupaj	n	60	63	32	155
	%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Q13 – Kadar so pri pouku Aktivnega državljanstva sodelovali zunanji izvajalci:

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Sem cilje pouka postavil/a sam/a.	n	23	22	7	52
	%	42,6 %	38,6 %	21,9 %	36,4 %
Sem cilje pouka postavil/a skupaj z zunanjimi izvajalci.	n	30	32	25	87
	%	55,6 %	56,1 %	78,1 %	60,8 %
So cilje pouka postavili zunanji izvajalci.	n	1	3	0	4
	%	1,9 %	5,3 %	0,0 %	2,8 %
Skupaj	n	54	57	32	143
	%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Q14 – Pri izbiri zunanjih institucij oz. izvajalcev sem:

Prikazane so frekvence za odgovor »da«. Na vprašanje je odgovarjalo 53 učiteljev za gimnazijski (53 = 100,0 %), 55 za SSI (55 = 100,0 %) in 29 za SPI program (29 = 100,0 %), skupaj 141 učiteljev (141 = 100,0 %).

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Izhajal/a iz ciljev in vsebin učnega načrta/kataloga znanja.	n	53	55	29	137
	%	100,0 %	96,5 %	93,5 %	97,2 %
Upošteval/a dostopnost institucij v bližini šole.	n	42	51	30	123
	%	79,2 %	89,5 %	96,8 %	87,2 %
Se odzival/a na ponudbe zunanjih institucij in izvajalcev.	n	47	52	24	123
	%	87,0 %	91,2 %	77,4 %	86,6 %
Upošteval/a dosedanja že utečena sodelovanja naše šole z okoljem.	n	49	49	27	125
	%	90,7 %	86,0 %	87,1 %	88,0 %

Q16 – Na kakšen način ste zasnovali organizacijo in izvedbo pouka Aktivnega državljanstva:

		GIM	SSI	SPI	skupaj
Načrtovanja organizacije in izvedbe sem se lotil/a popolnoma na novo, izhajajoč iz ciljev učnega načrta/kataloga znanja za aktivno državljanstvo.	n	26	24	13	63
	%	43,3 %	38,1 %	41,9 %	40,9 %
Manjši del (do polovice) sem postavil/a na novo, v večjem deležu pa sem izvedel/izvedla aktivnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.	n	15	17	10	42
	%	25,0 %	27,0 %	32,3 %	27,3 %
Večji del (več kot polovico) sem postavil/a na novo, v manjšem deležu pa sem izvedel/izvedla dejavnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.	n	18	21	5	44
	%	30,0 %	33,3 %	16,1 %	28,6 %
V aktivno državljanstvo sem v celoti vključil/a aktivnosti, ki so že prej potekale na šoli v neki drugi obliki.	n	1	1	3	5
	%	1,7 %	1,6 %	9,7 %	3,2 %
Skupaj	n	60	63	31	154
	%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Q17 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Pri pouku je bila v ospredju razlaga učitelja oz. razlaga zunanjega predavatelja.	60	2,25	62	2,19	32	2,56	154	2,29
Dijaki so aktivno sodelovali pri pouku.	60	3,40	62	3,42	32	3,34	154	3,40
Pri pouku so se dijaki učili samostojno individualno.	59	2,86	63	2,84	32	2,69	154	2,82
Pri pouku so dijaki sodelovali v parih in/ali skupinah.	60	3,32	62	3,11	32	3,19	154	3,21
Pri pouku je med dijaki potekala diskusija, debata, pogovor.	59	3,41	63	3,32	32	3,44	154	3,38

Pouk je vključeval igro vlog, simulacijo ali druge gledališke tehnike.	60	2,62	63	2,65	31	2,29	154	2,56
Dijaki so v sodelovalnih oblikah pouka uporabljali različne metode (npr. svetovna kavarna, miselni eksperimenti, delo z besedili, viri, s slikovnim gradivom, statističnimi podatki).	60	3,07	63	3,02	32	2,88	155	3,01
Pouk je bil avtentično, projektno, raziskovalno in/ali problemsko zasnovan.	60	3,23	61	3,21	32	3,00	153	3,18
Pouk je potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela.	60	2,98	63	3,08	32	3,09	155	3,05
Dijaki so pri pouku predstavljali svoje dosežke, projekte itd. (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov).	60	3,00	63	3,06	32	2,81	155	2,99

Q18 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Dijaki so sodelovali pri postavljanju ciljev in namenov učenja.	59	2,37	61	2,51	32	2,28	152	2,41
Z dijaki smo sooblikovali kriterije uspešnosti.	59	2,37	61	2,54	32	2,47	152	2,46
Dijaki so predlagali vsebine in dejavnosti.	59	2,46	62	2,55	32	2,31	153	2,46
Dijaki so izvajali dejavnosti, ki so jih sami načrtovali.	59	2,36	62	2,52	32	2,09	153	2,37
Dijaki so izbirali med dejavnostmi, ki jih je pripravil učitelj/zunanji izvajalec.	59	2,51	62	2,66	32	2,47	153	2,56
Dijaki so bili aktivno vključeni v proces načrtovanja, spremljanja in vrednotenja svojega učenja.	59	2,66	62	2,68	32	2,63	153	2,66
Dijaki so imeli priložnost izboljšati svoje učenje na podlagi moje ali vrstniške povratne informacije.	59	2,88	61	3,03	32	3,03	152	2,97

Q19 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Dijaki so pri pouku razvijali kritično mišljenje.	59	3,47	63	3,35	32	3,31	154	3,39
Dijaki so pri imeli možnost postavljati relevantna vprašanja, odpirati nove teme, dileme.	60	3,50	63	3,44	32	3,50	155	3,48
Dijaki so uporabljali različne vire in jih tudi vrednotili.	60	3,17	63	3,17	32	3,28	155	3,19
Dijaki so razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij.	60	3,23	63	3,16	32	3,09	155	3,17
Dijaki so pri obravnavi tem izpostavljali in upoštevali različne perspektive (drugačne interpretacije, poglede, situacije ipd.).	60	3,28	63	3,16	32	3,19	155	3,21
Dijaki so prepoznavali osnovne logične napake pri sklepanju.	60	3,02	62	2,87	32	2,91	154	2,94
Dijaki so oblikovali argumente in protargumente (razloge, navajali primere, protiprimere, utemeljitve).	60	3,13	62	3,08	32	3,03	154	3,09

Q20 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	GIM	SSI	SPI	skupaj
--	-----	-----	-----	--------

	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Dijaki so se imeli priložnost uporabljati strategije za konstruktivno reševanje konfliktov (npr. aktivno poslušanje in odprta razprava kot način reševanja sporov, iskanje rešitve za konflikte, ki so v obojestransko korist, pogajanje).	60	3,05	61	3,07	31	3,06	152	3,06
Vsebine, ki so jih dijaki obravnavali, so bile aktualne in družbeno relevantne (avtentične).	60	3,52	61	3,48	32	3,47	153	3,49
Dijaki so izkazovali pozitiven odnos do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti itd.	60	3,38	60	3,35	32	3,25	152	3,34

Q21 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Dijaki so sproti reflektirali izvedene dejavnosti.	59	3,10	63	3,21	32	3,19	154	3,16
Dijaki so reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd.	59	3,10	63	3,13	32	3,09	154	3,11
Dijaki so na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. spremembe na področju, ki so ga obravnavali).	60	2,73	63	2,81	32	2,75	155	2,77

Q22 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Dijaki so spremljali in dokumentirali svoje delo (npr. zbirali dokazila, uporabljali listovnik).	59	3,10	62	3,23	32	3,22	153	3,18
Sproti sem preverjal/a znanje dijakov.	59	3,03	62	3,11	32	3,13	153	3,08
Aktivnosti, ki sem jih načrtoval/a, so bile povezane s cilji in vsebinami ter standardi znanja učnega načrta/kataloga znanja.	59	3,47	62	3,58	31	3,45	152	3,51
Uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja sem spremljal/a skozi celoten učni proces.	59	3,31	62	3,35	32	3,31	153	3,33
Načrtoval/a sem, kako bodo dijaki izkazali svoje znanje in načine, kako bodo ocenjeni.	59	3,08	61	3,41	32	3,31	152	3,26
Dijaki so bili seznanjeni z oblikami, načini in merili za ocenjevanje znanja.	59	3,20	61	3,39	31	3,45	151	3,33
Za preverjanje in ocenjevanje znanja sem uporabil/a raznolike načine (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.).	58	2,79	61	2,98	32	2,88	151	2,89

Q25 – Ocenite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami o izvedbi pouka Aktivnega državljanstva:

	GIM		SSI		SPI		skupaj	
	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.	št. odg.	povpr.
Za doseganje ciljev pouka aktivnega državljanstva je najbolj ustrezno, da se pouk aktivnega državljanstva na organizacijski	59	3,58	63	3,49	32	3,50	154	3,53

ravni izvaja fleksibilno (v strnjenih oblikah oz. več ur skupaj).								
Za doseganje ciljev pouka aktivnega državljanstva je najbolj ustrezno, da se pouk aktivnega državljanstva na vsebinski ravni izvaja fleksibilno (raznoliki didaktični pristopi, metode in oblike dela, raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarni pristop, povezovanje z okoljem).	59	3,61	63	3,56	32	3,53	154	3,57
Ocenjujem, da je umestitev aktivnega državljanstva med druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela ustrezna.	59	3,19	63	3,17	32	3,09	154	3,16
Obseg ciljev v učnem načrtu/katalogu znanja za aktivno državljanstvo je uresničljiv glede na predpisan obseg ur.	59	2,97	63	2,92	32	3,06	154	2,97
Različne cilje različnih tematskih sklopov sem uspel/a povezati med seboj in jih tako tudi realizirati (sočasno skozi načrtovano aktivnost).	59	3,10	63	3,17	32	3,03	154	3,12
Raznoliki načini izkazovanja znanja (npr. igra vlog, projektno delo, diskusije, organiziranje in izvedba dogodkov, dejavnosti, intervjujev, raziskav) so ustrezni načini ocenjevanja znanja pri aktivnem državljanstvu.	59	3,31	63	3,30	32	3,19	154	3,28
Večina dijakov ima pozitivno mnenje o aktivnostih, ki potekajo pri pouku aktivnega državljanstva.	59	2,98	63	2,97	32	3,06	154	2,99
Ocenjujem, da sem dobro usposobljen/a za poučevanje aktivnega državljanstva.	59	3,19	62	3,27	32	3,22	153	3,23
Pri poučevanju imam zadržke glede obravnave nekaterih tem in se jim načrtno izogibam.	59	1,81	63	1,87	32	2,00	154	1,88

Priloga (frekvence pri štiristopenjskih lestvicah)

Q10 – Ocenite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami o izvedbi Aktivnega državljanstva:

Pouk aktivnega državljanstva sem izvajal/a fleksibilno (npr. strnjene izvedbene oblike, raznoliki didaktični pristopi, metode in oblike dela, raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarni pristop, povezovanje z okoljem).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	0	0,0
se strinjam	65	41,9
povsem se strinjam	90	58,1
skupaj	155	100,0

Pri aktivnem državljanstvu sem se medpredmetno povezoval/a z učitelji drugih predmetov (npr. vsebine, dejavnosti, metode, miselni postopki, veščine, kompetence, koncepti, učna orodja).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	4	2,6
se ne strinjam	28	18,1
se strinjam	75	48,4
povsem se strinjam	48	31,0
skupaj	155	100,0

Aktivno državljanstvo sem izvajal/a interdisciplinarno (npr. obravnavanje tem z vključevanjem različnih predmetnih področij ali znanstvenih disciplin; tematsko in projektno organizirane aktivnosti).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,6
se ne strinjam	6	3,9
se strinjam	80	51,6
povsem se strinjam	68	43,9
skupaj	155	100,0

Način organizacije in izvedbe pouka aktivnega državljanstva mi je omogočil, da sem uspešno realiziral/a vse cilje aktivnega državljanstva.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	12	7,7
se strinjam	71	45,8
povsem se strinjam	72	46,5
skupaj	155	100,0

Pri izbiri organizacijske oblike pouka aktivnega državljanstva sem imel/a podporo vodstva šole.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	3	1,9
se strinjam	50	32,3
povsem se strinjam	102	65,8
skupaj	155	100,0

Q17 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

Pri pouku je bila v ospredju razlaga učitelja oz. razlaga zunanjega predavatelja.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	20	13,0
se ne strinjam	74	48,1
se strinjam	55	35,7
povsem se strinjam	5	3,2
skupaj	154	100,0

Dijaki so aktivno sodelovali pri pouku.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	2	1,3
se ne strinjam	2	1,3
se strinjam	83	53,9
povsem se strinjam	67	43,5
skupaj	154	100,0

Pri pouku so se dijaki učili samostojno individualno.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	6	3,9
se ne strinjam	32	20,8
se strinjam	100	64,9
povsem se strinjam	16	10,4
skupaj	154	100,0

Pri pouku so dijaki sodelovali v parih in/ali skupinah.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	3	1,9
se ne strinjam	7	4,5
se strinjam	99	64,3
povsem se strinjam	45	29,2
skupaj	154	100,0

Pri pouku je med dijaki potekala diskusija, debata, pogovor.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	1	0,6
se strinjam	94	61,0
povsem se strinjam	59	38,3
skupaj	154	100,0

Pouk je vključeval igro vlog, simulacijo ali druge gledališke tehnike.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	15	9,7
se ne strinjam	57	37,0
se strinjam	62	40,3
povsem se strinjam	20	13,0
skupaj	154	100,0

Dijaki so v sodelovalnih oblikah pouka uporabljali različne metode (npr. svetovna kavarna, miselni eksperimenti, delo z besedili, viri, s slikovnim gradivom, statističnimi podatki).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	4	2,6
se ne strinjam	21	13,5
se strinjam	100	64,5
povsem se strinjam	30	19,4
skupaj	155	100,0

Pouk je bil avtentično, projektno, raziskovalno in/ali problemsko zasnovan.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,7
se ne strinjam	11	7,2
se strinjam	101	66,0
povsem se strinjam	40	26,1
skupaj	153	100,0

Pouk je potekal v obliki ekskurzij in/ali terenskega dela.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	11	7,1
se ne strinjam	19	12,3
se strinjam	77	49,7
povsem se strinjam	48	31,0
skupaj	155	100,0

Dijaki so pri pouku predstavljali svoje dosežke, projekte itd. (npr. s pomočjo plakatov, prezentacij, filmov).

	število	odstotek
--	---------	----------

sploh se ne strinjam	6	3,9
se ne strinjam	26	16,8
se strinjam	87	56,1
povsem se strinjam	36	23,2
skupaj	155	100,0

Q18 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

Dijaki so sodelovali pri postavljanju ciljev in namenov učenja.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	13	8,6
se ne strinjam	72	47,4
se strinjam	59	38,8
povsem se strinjam	8	5,3
skupaj	152	100,0

Z dijaki smo sooblikovali kriterije uspešnosti.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	6	3,9
se ne strinjam	76	50,0
se strinjam	64	42,1
povsem se strinjam	6	3,9
skupaj	152	100,0

Dijaki so predlagali vsebine in dejavnosti.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	9	5,9
se ne strinjam	74	48,4
se strinjam	60	39,2
povsem se strinjam	10	6,5
skupaj	153	100,0

Dijaki so izvajali dejavnosti, ki so jih sami načrtovali.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	11	7,2
se ne strinjam	84	54,9
se strinjam	49	32,0
povsem se strinjam	9	5,9
skupaj	153	100,0

Dijaki so izbirali med dejavnostmi, ki jih je pripravil učitelj/zunanji izvajalec.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	11	7,2
se ne strinjam	56	36,6
se strinjam	75	49,0
povsem se strinjam	11	7,2
skupaj	153	100,0

Dijaki so bili aktivno vključeni v proces načrtovanja, spremljanja in vrednotenja svojega učenja.

	število	odstotek
--	---------	----------

sploh se ne strinjam	5	3,3
se ne strinjam	56	36,6
se strinjam	78	51,0
povsem se strinjam	14	9,2
skupaj	153	100,0

Dijaki so imeli priložnost izboljšati svoje učenje na podlagi moje ali vrstniške povratne informacije.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	2	1,3
se ne strinjam	25	16,4
se strinjam	100	65,8
povsem se strinjam	25	16,4
skupaj	152	100,0

Q19 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

Dijaki so pri pouku razvijali kritično mišljenje.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	0	0,0
se strinjam	94	61,0
povsem se strinjam	60	39,0
skupaj	154	100,0

Dijaki so imeli možnost postavljati relevantna vprašanja, odpirati nove teme, dileme.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	2	1,3
se strinjam	77	49,7
povsem se strinjam	76	49,0
skupaj	155	100,0

Dijaki so uporabljali različne vire in jih tudi vrednotili.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,6
se ne strinjam	10	6,5
se strinjam	102	65,8
povsem se strinjam	42	27,1
skupaj	155	100,0

Dijaki so razlikovali dejstva od mnenj, stališč, razlag in interpretacij.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	11	7,1
se strinjam	106	68,4
povsem se strinjam	38	24,5
skupaj	155	100,0

Dijaki so pri obravnavi tem izpostavljali in upoštevali različne perspektive (drugačne interpretacije, poglede, situacije ipd.).

	število	odstotek
--	---------	----------

sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	8	5,2
se strinjam	106	68,4
povsem se strinjam	41	26,5
skupaj	155	100,0

Dijaki so prepoznavali osnovne logične napake pri sklepanju.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,6
se ne strinjam	29	18,8
se strinjam	103	66,9
povsem se strinjam	21	13,6
skupaj	154	100,0

Dijaki so oblikovali argumente in protiargumente (razloge, navajali primere, protiprimere, utemeljitve).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	17	11,0
se strinjam	106	68,8
povsem se strinjam	31	20,1
skupaj	154	100,0

Q20 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

Dijaki so imeli priložnost uporabljati strategije za konstruktivno reševanje konfliktov (npr. aktivno poslušanje in odprta razprava kot način reševanja sporov, iskanje rešitve za konflikte, ki so v obojestransko korist, pogajanje).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,7
se ne strinjam	23	15,1
se strinjam	94	61,8
povsem se strinjam	34	22,4
skupaj	152	100,0

Vsebine, ki so jih dijaki obravnavali, so bile aktualne in družbeno relevantne (avtentične).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	1	0,7
se strinjam	76	49,7
povsem se strinjam	76	49,7
skupaj	153	100,0

Dijaki so izkazovali pozitiven odnos do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti itd.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,7
se ne strinjam	5	3,3
se strinjam	87	57,2
povsem se strinjam	59	38,8
skupaj	152	100,0

Q21 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

Dijaki so sproti reflektirali izvedene dejavnosti.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	2	1,3
se ne strinjam	14	9,1
se strinjam	95	61,7
povsem se strinjam	43	27,9
skupaj	154	100,0

Dijaki so reflektirali in vrednotili svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	2	1,3
se ne strinjam	10	6,5
se strinjam	111	72,1
povsem se strinjam	31	20,1
skupaj	154	100,0

Dijaki so na podlagi refleksije načrtovali nadaljnje delovanje (npr. spremembe na področju, ki so ga obravnavali).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	5	3,2
se ne strinjam	42	27,1
se strinjam	92	59,4
povsem se strinjam	16	10,3
skupaj	155	100,0

Q22 – Za vaš pouk Aktivnega državljanstva v tem šolskem letu je značilno:

Dijaki so spremljali in dokumentirali svoje delo (npr. zbirali dokazila, uporabljali listovnik).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,7
se ne strinjam	25	16,3
se strinjam	73	47,7
povsem se strinjam	54	35,3
skupaj	153	100,0

Sproti sem preverjal/a znanje dijakov.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	2	1,3
se ne strinjam	23	15,0
se strinjam	88	57,5
povsem se strinjam	40	26,1
skupaj	153	100,0

Aktivnosti, ki sem jih načrtoval/a, so bile povezane s cilji in vsebinami ter standardi znanja učnega načrta/kataloga znanja.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	0	0,0
se strinjam	74	48,7
povsem se strinjam	78	51,3
skupaj	152	100,0

Uresničevanje ciljev in doseganje standardov znanja sem spremljal/a skozi celoten učni proces.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	11	7,2
se strinjam	81	52,9
povsem se strinjam	61	39,9
skupaj	153	100,0

Načrtoval/a sem, kako bodo dijaki izkazali svoje znanje in načine, kako bodo ocenjeni.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	3	2,0
se ne strinjam	15	9,9
se strinjam	73	48,0
povsem se strinjam	61	40,1
skupaj	152	100,0

Dijaki so bili seznanjeni z oblikami, načini in merili za ocenjevanje znanja.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	4	2,6
se ne strinjam	12	7,9
se strinjam	65	43,0
povsem se strinjam	70	46,4
skupaj	151	100,0

Za preverjanje in ocenjevanje znanja sem uporabil/a raznolike načine (igra vlog, razprava, akcijsko raziskovanje, komentiranje člankov ipd.).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	9	6,0
se ne strinjam	34	22,5
se strinjam	73	48,3
povsem se strinjam	35	23,2
skupaj	151	100,0

Q25 – Ocenite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami o izvedbi pouka Aktivnega državljanstva:

Za doseganje ciljev pouka aktivnega državljanstva je najbolj ustrezno, da se pouk aktivnega državljanstva na organizacijski ravni izvaja fleksibilno (v strnjenih oblikah oz. več ur skupaj).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,6
se ne strinjam	5	3,2
se strinjam	60	39,0
povsem se strinjam	88	57,1
skupaj	154	100,0

Za doseganje ciljev pouka aktivnega državljanstva je najbolj ustrezno, da se pouk aktivnega državljanstva na vsebinski ravni izvaja fleksibilno (raznoliki didaktični pristopi, metode in oblike dela, raznoliki načini ocenjevanja, interdisciplinarni pristop, povezovanje z okoljem).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	0	0,0
se ne strinjam	1	0,6
se strinjam	64	41,6

povsem se strinjam	89	57,8
skupaj	154	100,0

Ocenjujem, da je umestitev aktivnega državljanstva med druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela ustrezna.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	8	5,2
se ne strinjam	11	7,1
se strinjam	83	53,9
povsem se strinjam	52	33,8
skupaj	154	100,0

Obseg ciljev v učnem načrtu/katalogu znanja za aktivno državljanstvo je uresničljiv glede na predpisan obseg ur.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	7	4,5
se ne strinjam	30	19,5
se strinjam	78	50,6
povsem se strinjam	39	25,3
skupaj	154	100,0

Različne cilje različnih tematskih sklopov sem uspel/a povezati med seboj in jih tako tudi realizirati (sočasno skozi načrtovano aktivnost).

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,6
se ne strinjam	13	8,4
se strinjam	107	69,5
povsem se strinjam	33	21,4
skupaj	154	100,0

Raznoliki načini izkazovanja znanja (npr. igra vlog, projektno delo, diskusije, organiziranje in izvedba dogodkov, dejavnosti, intervjujev, raziskav) so ustrezni načini ocenjevanja znanja pri aktivnem državljanstvu.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,6
se ne strinjam	9	5,8
se strinjam	90	58,4
povsem se strinjam	54	35,1
skupaj	154	100,0

Večina dijakov ima pozitivno mnenje o aktivnostih, ki potekajo pri pouku aktivnega državljanstva.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	5	3,2
se ne strinjam	24	15,6
se strinjam	92	59,7
povsem se strinjam	33	21,4
skupaj	154	100,0

Ocenjujem, da sem dobro usposobljen/a za poučevanje aktivnega državljanstva.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	1	0,7
se ne strinjam	15	9,8
se strinjam	85	55,6

povsem se strinjam	52	34,0
skupaj	153	100,0

Pri poučevanju imam zadržke glede obravnave nekaterih tem in se jim načrtno izogibam.

	število	odstotek
sploh se ne strinjam	60	39,0
se ne strinjam	61	39,6
se strinjam	25	16,2
povsem se strinjam	8	5,2
skupaj	154	100,0

Priloga 9: Opazovanje pouka aktivnega državljanstva – Analiza (september 2024)

V analizo so vključeni opazovalni obrazci, zbrani na 22 opazovanjih izvedb pouka Aktivnega državljanstva (ene ure ali sklopa ur v trajanju od dveh do petih šolskih ur). Skupaj je bilo opazovanih 45 šolskih ur pouka Aktivnega državljanstva. Opazovalni obrazec je bil izpolnjen za vsako opazovano šolsko uro posebej.

Na ravni posamezne izvedbe

Število opazovanih izvedb pouka

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
1 ura	2	18,2	6	54,5	8	36,4
2 uri	7	63,6	3	27,3	10	45,5
3 ure	0	0,0	1	9,1	1	4,5
4 ure	0	0,0	1	9,1	1	4,5
5 ur	2	18,2	0	0,0	2	9,1
skupaj	11	100,0	11	100,0	22	100,0

Na ravni šolske ure (45 minut)

Program

	število	odstotek
Gimnazija (GIM)	26	57,8
Srednje poklicno izobraževanje (SPI)	9	20,0
Srednje strokovno izobraževanje (SSI)	10	22,2
Skupaj	45	100,0

Šola

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Biotehnična šola Maribor	0	0,0	3	15,8	3	6,7
Ekonomska šola Celje, Gimnazija in srednja šola	0	0,0	2	10,5	2	4,4
Ekonomska šola Novo mesto, Srednja šola in gimnazija	0	0,0	2	10,5	2	4,4
Gimnazija Ledina	2	7,7	0	0,0	2	4,4
Gimnazija Murska Sobota	2	7,7	0	0,0	2	4,4
Gimnazija Ormož	2	7,7	0	0,0	2	4,4
Gimnazija Velenje	5	19,2	0	0,0	5	11,1
Gimnazija, elektro in pomorska šola	1	3,8	1	5,3	2	4,4
GRM Novo mesto – center biotehnike in turizma, Kmetijska šola Grm in biotehniška gimnazija	1	3,8	0	0,0	1	2,2
Šolski center Celje, Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko	0	0,0	4	21,1	4	8,9
Šolski center Kranj, Strokovna gimnazija	2	7,7	0	0,0	2	4,4
Šolski center Nova Gorica, Gimnazija in zdravstvena šola	5	19,2	0	0,0	5	11,1
Šolski center Ravne na Koroškem, Gimnazija	2	7,7	0	0,0	2	4,4
Srednja šola Jesenice	0	0,0	1	5,3	1	2,2

Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica	2	7,7	0	0,0	2	4,4
Srednja šola tehniških strok Šiška	0	0,0	1	5,3	1	2,2
Srednja šola za oblikovanje Maribor	0	0,0	2	10,5	2	4,4
Srednja trgovska in aranžerska šola Ljubljana	0	0,0	2	10,5	2	4,4
Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana	2	7,7	0	0,0	2	4,4
Strokovni izobraževalni center Ljubljana, Srednja poklicna in strokovna šola Bežigrad	0	0,0	1	5,3	1	2,2
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Letnik

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
1. letnik	0	0,0	3	15,8	3	6,7
2. letnik	0	0,0	5	26,3	5	11,1
3. letnik	26	100,0	11	57,9	37	82,2
Skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Naslov aktivnosti (sklopa učnih ur/učne ure)

Gimnazija (GIM)

	število	odstotek
Skupaj	26	100,0
Skupaj za trajnostno in odločujočo Evropo	4	15,4
Človekove pravice in sobivanje	2	7,7
Ekonomska in finančna pismenost	2	7,7
Obisk Državnega zbora RS	2	7,7
Obisk muzeja Banke Slovenije	2	7,7
Proslava za starše (predstavitev aktivnosti v okviru AD)	2	7,7
Vloga medijev v sodobni družbi (civilna družba)	2	7,7
Človekove pravice – predavanje o izbrisanih	1	3,8
Pogovor z evropskim poslancem	1	3,8
Pogovor z evropskim poslancem – refleksija	1	3,8
Pogovor z nekd. evropslancem; kakšno EU želijo mladi (1. del)	1	3,8
Pogovor z nekd. evropslancem; kakšno EU želijo mladi (2. del)	1	3,8
Predstavitev aktivnosti MC Velenje in ŠŠK Velenje	1	3,8
Samostojno delo (avtobusna vožnja) po obisku DZ in BS	1	3,8
Simulacije integracije (1. del)	1	3,8
Simulacije integracije (2. del)	1	3,8
Vabilo dijakom na razredne volitve	1	3,8

Srednje poklicno in srednje strokovno izobraževanje (SPI, SSI)

	število	odstotek
Skupaj	19	100,0
Projektni dan: Aktivno državljanstvo (okolje in trajnostnost), Plogging	4	21,1
Evropski parlament	2	10,5
Intervju z evropslancem, program pripravili dijaki, intervju izvajata dijaka	2	10,5
Aktivno državljanstvo in trajnostni razvoj	1	5,3
Človekove pravice in sobivanje: izzivi sobivanja v različnih življenjskih obdobjih	1	5,3
Država, demokracija, državljanstvo (Človekove pravice – predavanje o izbrisanih)	1	5,3
Judje v Mariboru nekoč in danes – strpnost sobivanja (zločini proti človečnosti)	1	5,3

Medijska pismenost; nevarnosti in pasti, povezane s svetovnim spletom	1	5,3
Obisk Gasilske brigade Maribor	1	5,3
Obisk kadetnice v MB (predstavitev kadetnice, vojaški muzej – ogled zbirke)	1	5,3
Obisk kadetnice v MB (Vojaški muzej – zunanji ogled)	1	5,3
Ogled starega jedra Maribora in življenje nekoč in danes	1	5,3
Predstavitev prostovoljstva	1	5,3
Refleksija, ponavljanje, utrjevanje, nadgradnja	1	5,3

Število prisotnih dijakov

	število	odstotek
10 dijakov	1	2,2
12 dijakov	1	2,2
13 dijakov	5	11,1
17 dijakov	1	2,2
21 dijakov	1	2,2
23 dijakov	3	6,7
24 dijakov	4	8,9
25 dijakov	1	2,2
26 dijakov	5	11,1
28 dijakov	2	4,4
30 dijakov	4	8,9
39 dijakov	1	2,2
47 dijakov	1	2,2
49 dijakov	2	4,4
52 dijakov	2	4,4
53 dijakov	2	4,4
80 dijakov	6	13,3
100 dijakov	1	2,2
150 dijakov	2	4,4
skupaj	45	100,0

Izvajalci pouka

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Učitelj/učitelji	9	34,6	11	57,9	20	44,4
Zunanji izvajalec/izvajalci	14	53,8	6	31,6	20	44,4
Učitelj/učitelji in zunanji izvajalec/izvajalci	3	11,5	2	10,5	5	11,1
Skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Učitelj/učitelji – GIM:

	število
2 učiteljici (zgod., soc. fil.)	1
prof. filozofije	2
prof. slovenščine in sociologije	1
prof. soc. in zgod.	1
prof. soc. in nem.	2
prof. zgodovine	2
učitelj	1
učitelj zgodovine	2

Učitelj/učitelji – SPI, SSI:

	število
2 učiteljici	3
prof. angl. jezika in zgod.	1
prof. geog. (nadm.)	1
prof. geografije	2
prof. ped. In soc.	1
prof. soc.	2
učit.soc in zgo	1
učitelj	1
učiteljica zgodovine	1

Zunanji izvajalec/izvajalci – GIM:

	število
Amnesty International	1
evroposlanec	1
kustosi Muzeja Banke Slovenije	2
Mladinski svet Slovenije	5
Mreža MAMA	2
Portal OŠTRO (novinarka, projekt Razkrinkavanje)	2
strokovna služba DZ	2
Zavod za mlade Odriv (3 izvajalci)	2

Zunanji izvajalec/izvajalci – SPI, SSI:

	število
Amnesty International	1
evroposlanec	2
koordinator (Sinagoga MB)	1
Predstavnica podjetja Simbo (ravljanje z odpadki)	1
predstavniki gasilske brigade	1
vodnik vojaškega muzeja	2

Prostor

Šola – GIM:

	število
avla šole (predavalnica)	2
šola (avla)	2
šola (dvorana Gaudeamus)	5
šola (učilnica)	10

Šola – SPI, SSI:

	število
šola (avditorij)	3
šola (okolica šole)	2
šola (učilnica)	9

Zunaj šole – GIM:

	število
avtobusna vožnja	1

Državni zbor RS	2
Mladinski informativni in kulturni center MS	2
Muzej Banke Slovenije	2

Zunaj šole – SPI, SSI:

	število
Gasilska brigada Maribor	1
Sinagoga Maribor	1
Vojaški muzej Slovenske vojske	2

Kako učitelj zagotavlja aktivno vlogo dijakov?

Dijaki sodelujejo pri postavljanju ciljev in namenov učenja.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	16	61,5	15	78,9	31	68,9
v manjši meri	5	19,2	3	15,8	8	17,8
v večji meri	5	19,2	1	5,3	6	13,3
da, v celoti	0	0,0	0	0,0	0	0,0
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki sooblikujejo kriterije uspešnosti.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	19	73,1	18	94,7	37	82,2
v manjši meri	7	26,9	1	5,3	8	17,8
v večji meri	0	0,0	0	0,0	0	0,0
da, v celoti	0	0,0	0	0,0	0	0,0
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki načrtujejo dejavnost/-i (glas dijaka; npr. predlagajo dejavnosti, dajejo pobude, izbirajo med njimi, načrtujejo).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	11	42,3	14	73,7	25	55,6
v manjši meri	5	19,2	4	21,1	9	20,0
v večji meri	7	26,9	1	5,3	8	17,8
da, v celoti	3	11,5	0	0,0	3	6,7
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Učitelj usmerja proces učenja (ne vodi pouka).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	3	11,5	11	57,9	14	31,1
v manjši meri	5	19,2	2	10,5	7	15,6
v večji meri	5	19,2	3	15,8	8	17,8
da, v celoti	13	50,0	3	15,8	16	35,6
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki so motivirani in zavzeti.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	1	3,8	5	26,3	6	13,3
v manjši meri	5	19,2	5	26,3	10	22,2
v večji meri	9	34,6	9	47,4	18	40,0
da, v celoti	11	42,3	0	0,0	11	24,4
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Kateri didaktični pristopi, metode in oblike dela so razvidni pri spodbujanju temeljnih procesov učenja?

Frontalno poučevanje (učiteljeva razlaga, demonstracija).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	14	53,8	6	31,6	20	44,4
v manjši meri	5	19,2	3	15,8	8	17,8
v večji meri	5	19,2	4	21,1	9	20,0
da, v celoti	2	7,7	6	31,6	8	17,8
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Samostojno individualno učenje.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	20	76,9	17	89,5	37	82,2
v manjši meri	3	11,5	1	5,3	4	8,9
v večji meri	2	7,7	1	5,3	3	6,7
da, v celoti	1	3,8	0	0,0	1	2,2
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Učenje v paru ali skupini.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	10	38,5	12	63,2	22	48,9
v manjši meri	2	7,7	4	21,1	6	13,3
v večji meri	4	15,4	3	15,8	7	15,6
da, v celoti	10	38,5	0	0,0	10	22,2
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Pogovor/diskusija/debata med dijaki (npr. vodena, strukturirana, argumentirano razpravljanje ...).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	4	15,4	8	42,1	12	26,7
v manjši meri	5	19,2	9	47,4	14	31,1
v večji meri	5	19,2	2	10,5	7	15,6
da, v celoti	12	46,2	0	0,0	12	26,7
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Simulacija, igra vlog, gledališke tehnike (npr. iz gledališča zatiranih ...).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	15	57,7	14	73,7	29	64,4

v manjši meri	7	26,9	4	21,1	11	24,4
v večji meri	0	0,0	1	5,3	1	2,2
da, v celoti	4	15,4	0	0,0	4	8,9
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Druge metode/tehnike aktivnega učenja (npr. sestavljanje, svetovna kavarna, snežna kepa, analiza SPIN, premisli-primerjaj-posreduj, viharjenje možganov, miselni eksperimenti ...).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	19	73,1	16	84,2	35	77,8
v manjši meri	3	11,5	3	15,8	6	13,3
v večji meri	0	0,0	0	0,0	0	0,0
da, v celoti	4	15,4	0	0,0	4	8,9
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Metoda predstavitve dijakov (npr. s pomočjo plakata, PPT).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	20	76,9	14	73,7	34	75,6
v manjši meri	0	0,0	4	21,1	4	8,9
v večji meri	5	19,2	1	5,3	6	13,3
da, v celoti	1	3,8	0	0,0	1	2,2
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Metoda dela z viri.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	16	61,5	15	78,9	31	68,9
v manjši meri	1	3,8	4	21,1	5	11,1
v večji meri	5	19,2	0	0,0	5	11,1
da, v celoti	4	15,4	0	0,0	4	8,9
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Kritično mišljenje in argumentacija

Dijaki prepoznajo in opredeljujejo probleme (postavljajo relevantna vprašanja, odpirajo nove dileme, razjasnjujejo možnosti ipd.).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	7	26,9	6	31,6	13	28,9
v manjši meri	4	15,4	7	36,8	11	24,4
v večji meri	5	19,2	6	31,6	11	24,4
da, v celoti	10	38,5	0	0,0	10	22,2
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki uporabljajo različne vire in jih vrednotijo.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	7	26,9	16	84,2	23	51,1
v manjši meri	9	34,6	3	15,8	12	26,7

v večji meri	5	19,2	0	0,0	5	11,1
da, v celoti	5	19,2	0	0,0	5	11,1
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki razlikujejo dejstva od mnenj/razlag/interpretacij.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	4	15,4	10	52,6	14	31,1
v manjši meri	7	26,9	7	36,8	14	31,1
v večji meri	8	30,8	2	10,5	10	22,2
da, v celoti	7	26,9	0	0,0	7	15,6
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki pri obravnavi tem upoštevajo različne perspektive (viri, razlage, interpretacije, pogledi, situacije ipd.).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	6	23,1	8	42,1	14	31,1
v manjši meri	8	30,8	7	36,8	15	33,3
v večji meri	7	26,9	4	21,1	11	24,4
da, v celoti	5	19,2	0	0,0	5	11,1
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki prepoznavajo osnovne logične napake pri sklepanju.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	13	50,0	16	84,2	29	64,4
v manjši meri	7	26,9	3	15,8	10	22,2
v večji meri	4	15,4	0	0,0	4	8,9
da, v celoti	2	7,7	0	0,0	2	4,4
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki oblikujejo argumente in protiargumente (razloge, navajajo primere, protiprimere, utemeljitve).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	6	23,1	11	57,9	17	37,8
v manjši meri	6	23,1	5	26,3	11	24,4
v večji meri	8	30,8	3	15,8	11	24,4
da, v celoti	6	23,1	0	0,0	6	13,3
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki pri sklepanju in odločanju upoštevajo relevantne argumente in protiargumente.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	7	26,9	13	68,4	20	44,4
v manjši meri	4	15,4	5	26,3	9	20,0
v večji meri	11	42,3	1	5,3	12	26,7
da, v celoti	4	15,4	0	0,0	4	8,9
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Sodelovalno učenje in konstruktivno reševanje problemov ter sprejemanje odločitev; informirano in odgovorno delovanje

Dijaki sodelujejo z namenom izvedbe skupne dejavnosti.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	7	26,9	8	42,1	15	33,3
v manjši meri	3	11,5	5	26,3	8	17,8
v večji meri	1	3,8	6	31,6	7	15,6
da, v celoti	15	57,7	0	0,0	15	33,3
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

V dejavnosti so vključeni vsi dijaki.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	6	23,1	5	26,3	11	24,4
v manjši meri	4	15,4	6	31,6	10	22,2
v večji meri	2	7,7	7	36,8	9	20,0
da, v celoti	14	53,8	1	5,3	15	33,3
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki uporabljajo strategije za konstruktivno reševanje konfliktov (npr. mediacija, pogajanje ipd.).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	9	34,6	17	89,5	26	57,8
v manjši meri	8	30,8	2	10,5	10	22,2
v večji meri	5	19,2	0	0,0	5	11,1
da, v celoti	4	15,4	0	0,0	4	8,9
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Vsebine so obravnavane interdisciplinarno.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	6	23,1	6	31,6	12	26,7
v manjši meri	4	15,4	6	31,6	10	22,2
v večji meri	4	15,4	3	15,8	7	15,6
da, v celoti	12	46,2	4	21,1	16	35,6
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Vsebine, ki jih obravnavajo, so aktualne in družbeno relevantne (avtentične).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	2	7,7	5	26,3	7	15,6
v manjši meri	6	23,1	0	0,0	6	13,3
v večji meri	1	3,8	8	42,1	9	20,0
da, v celoti	17	65,4	6	31,6	23	51,1
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki izkazujejo pozitiven odnos do zagotavljanja človekovih pravic, pravičnosti, trajnostnosti, enakih možnosti itd.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	6	23,1	7	36,8	13	28,9

v manjši meri	4	15,4	3	15,8	7	15,6
v večji meri	9	34,6	7	36,8	16	35,6
da, v celoti	7	26,9	2	10,5	9	20,0
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Refleksija in (samo)vrednotenje ter sprejemanje odgovornosti

Sproti reflektirajo izvedene dejavnosti.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	8	30,8	9	47,4	17	37,8
v manjši meri	9	34,6	8	42,1	17	37,8
v večji meri	8	30,8	2	10,5	10	22,2
da, v celoti	1	3,8	0	0,0	1	2,2
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Reflektirajo in vrednotijo svoje delovanje/ravnanje in stališča do ljudi, dogajanj, situacij itd.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	8	30,8	7	36,8	15	33,3
v manjši meri	10	38,5	11	57,9	21	46,7
v večji meri	7	26,9	0	0,0	7	15,6
da, v celoti	1	3,8	1	5,3	2	4,4
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Na podlagi refleksije načrtujejo nadaljnje delovanje (npr. spremembe na področju, ki so ga obravnavali).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	11	42,3	18	94,7	29	64,4
v manjši meri	9	34,6	1	5,3	10	22,2
v večji meri	6	23,1	0	0,0	6	13,3
da, v celoti	0	0,0	0	0,0	0	0,0
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Kako so dejavnosti povezane s cilji in standardi znanja UN/KZ?

Dejavnosti so povezane s cilji in vsebinami ter standardi znanja iz UN/KZ.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	0	0,0	1	5,3	1	2,2
v manjši meri	0	0,0	8	42,1	8	17,8
v večji meri	11	42,3	4	21,1	15	33,3
da, v celoti	15	57,7	6	31,6	21	46,7
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Iz aktivnosti in dejavnosti dijakov je razvidna prepletenost ciljev in vsebin različnih tematskih sklopov (sočasno uresničevanje).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	2	7,7	6	31,6	8	17,8

v manjši meri	6	23,1	6	31,6	12	26,7
v večji meri	10	38,5	4	21,1	14	31,1
da, v celoti	8	30,8	3	15,8	11	24,4
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Dijaki skozi učni proces spremljajo in dokumentirajo proces učenja (npr. dokazi, dokazila, listovnik).

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	9	34,6	12	63,2	21	46,7
v manjši meri	3	11,5	5	26,3	8	17,8
v večji meri	11	42,3	2	10,5	13	28,9
da, v celoti	3	11,5	0	0,0	3	6,7
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Učitelj je sproti preverjal znanje.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	11	42,3	10	52,6	21	46,7
v manjši meri	5	19,2	6	31,6	11	24,4
v večji meri	8	30,8	3	15,8	11	24,4
da, v celoti	2	7,7	0	0,0	2	4,4
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0

Prisotno je bilo vrstniško vrednotenje ali samovrednotenje znanja.

	GIM		SPI, SSI		skupaj	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
ne, ni bilo prisotno	20	76,9	16	84,2	36	80,0
v manjši meri	5	19,2	2	10,5	7	15,6
v večji meri	1	3,8	1	5,3	2	4,4
da, v celoti	0	0,0	0	0,0	0	0,0
skupaj	26	100,0	19	100,0	45	100,0